INSTITUTIONES

THEOLOGICÆ

AUCTORE

FR.

LEOP. BR. LIEBERMANN

SS. THEOLOG. DOCT. ET PROF.

DIOECESIS ARGENTINENSIS

VICARIO GENERALI

EDITIO TERTIA EMENDATA

TOMUS V.

BRIXIÆ

IN ORPHANOTROPHIO S. BARNABÆ

MDCCCXXXI.

APPROBATIONES

Legimus librum, cui titulus: Institutiones Theologicæ, auctore *Fr. Leop. Brun. Liebermann etc.* T. V. complectens Theologiæ specialis volumen tertium. — *Cum hoc quoque volumen nihil a mente sanctæ Ecclesiæ Catholicæ alienum contineat; sed econtrà ubique sanctissimum Religionis zelum spiret, et cum rerum gravissimarum copia, accuratam materiarum distributionem, et perspicuam dictionis elegantiam conjungat; illud non approbamus tantum, sed et commendamus quam maxime; simulque iis, qui in hac Diœcesi ad examen approbandorum vocandi sunt, notum facimus, hanc et reliquas harum institutionum partes in examine tanquam normam et fontem quæstionum in parte dogmatica a nobis esse selectas.*

Datum Moguntiæ die 6.ª *Sept.* 1820.

J. J. HUMANN
Diœcesis Mog. sede vacante
Vicarius Generalis

Brixiæ die 18. *Martij* 1831.
ADMITTITUR
GAB. M.ª NAVA *Episcopus.*

LIBER SEXTUS

DE SACRAMENTIS.

PARS PRIMA

DE POENITENTIA ET EXTREMA UNCTIONE.

SACRAMENTUM POENITENTIÆ.

Tanta est humanæ naturæ fragilitas, ut desperata esset hominum plerorumque salus, si nullum existeret remedium, quo perditam post Baptismum innocentiam recuperare, et ope divina adjuti denuo eniti possint ad palmam. At Deus, qui dives est in misericordia, in hoc quoque deesse non voluit humano generi, et ideo post prolaptionem pœnitentiam dedit, tanquam secundam post naufragium tabulam . . . » Ut enim, ait Cathechism. Con» cilii Trid. (*Cap. V de pœnit. Q.* 1) confracta » navi unum vitæ servandæ perfugium reliquum » est, si forte tabulam aliquam de naufragio li» ceat arripere: ita post amissam Baptismi inno-

» centiam, nisi quis ad pœnitentiæ tabulam con-» fugiet; sine dubio de ejus salute desperandum » est ».... Pulchre etiam *Tertullian.* antiquissimus Scriptor (*De pœnit. Cap. VIII*)... » Pervicacis-» simus hostis nunquam malitiæ suæ otium facit, » atque tunc maxime sævit, cum hominem sentit » plane liberatum ... Non scandalis, non tentatio-» nibus deficit. Hæc igitur venena ejus providens » Deus, clausa licet innocentiæ janua, et instin-» ctionis sera obstructa, aliquid adhuc permisit » patere. Collocavit in vestibulo pœnitentiam secun-» dam, quæ pulsantibus patefaciat. Pigeat sane » peccare rursus, sed rursus pœnitere non pigeat. » Offendisti, sed reconciliari adhuc potes; habes » cui satisfacias, et quidem volentem. Ille est sci-» licet, ille est, qui misericordiam mavult, quam » sacrificium . . . ».

In hoc argumento pertractando eo major adhibenda est diligentia, quo magis nobis persuasum esse debet, peccatori post Baptisma unicum in pœnitentia perfugium superesse, neque spem manere salutis, cum hæc deficit. . . . *Nisi pœnitentiam habueritis*, ait Christus (*Lucæ VIII*, 3) *omnes similiter peribitis*. . . . Brevis omnino sententia, sed plena multis, et gravissimis materiis, cum res paulo attentius consideratur; et, quid sit pœnitentiam habere inquiritur. Videndum scilicet, quæ sit hujus pœnitentiæ natura et ratio, quæ partes, quæ conditiones, ut effectum assequi possit, et innocentiam redintegrare deperditam; quod ut certa methodo et distincte efficiatur, totam tractationem in qua-

tuor capita tribuemus. *Primum* erit de Pœnitentiæ Sacramento generatim; *secundum* de Contritione; *tertium* de Confessione; *quartum* de Satisfactione. — Magna iterum pugna instat cum heterodoxis, qui in Sacramenti pœnitentiæ, ut in sacrorum omnium, injuriam grassati sunt non uno modo.

CAPUT PRIMUM.

DE POENITENTIÆ SACRAMENTO GENERATIM.

Antequam propositam nobis tractationem aggrediamur, pauca de Hæreticorum erroribus dicemus: tum de notione ipsa pœnitentiæ, ac de pœnitentia, ut est virtus, quædam sunt brevi compendio prænotanda. Hanc materiam Theologi alii diffusius, alii pressiori stylo tractarunt. Legi præ cæteris meretur Doctiss. *Bellarminus*, qui in ipso exordio tractatus de Pœnitentia, primum calumnias et mendacia Novatorum perstringit, tum de genuina Pœnitentiæ notione exacte et dilucide pro more suo disserit.

§. I.

ERRORES.

Montanistæ, et Novatiani.

I. Primum commemorandæ sunt Montani, et Novatiani hæreses, ut perspicuum fiat, hodiernos

Novatores veteres errores recoxisse, eorumque doctrinam jam pridem totius Ecclesiæ consensu fuisse proscriptam. Montanistæ, et Novatiani ipsam virtutem pœnitentiæ non sustulerunt, ut quidam existimant; consenserunt enim, lapsis post Baptisma spem veniæ relinqui a Deo impetrandæ: sed pœnitentiam impugnarunt, ut est Sacramentum, et potestatem Ecclesiæ dimittendi peccata post Baptisma commissa vel omnino negabant, vel variis exceptionibus restringebant.

II. *Montanus*, a quo Montanistæ nomen habent, circa annum CLXXIII multas Ecclesias per Priscam et Maximillam nobiles et opulentes fœminas primum auro corrupit, postea hæresi polluit. Ita *S. Hieronym.* ad Ctesiphontem. In Ep. ad Marcellam idem de Montanistis hæc habet ... » Illi ad » omne pene delictum Ecclesiæ obserant fores: » nos quotidie legimus: Malo pœnitentiam pecca» toris, quam mortem... Rigidi autem sunt, non » quod et ipsi plura non peccent. Hoc inter nos, » et illos interest, quod illi erubescunt confiteri » peccata quasi justi: nos, dum pœnitentiam agi» mus, facilius veniam promeremur . . . » Patet ergo, quæstionem cum Montanistis fuisse de potestate clavium, qua Ecclesia possit peccatores post Baptismum Deo reconciliare: hanc autem illi dicebant non extendi ad peccata graviora, quæ, ut *Tertullian.* ait (*De pudicitia Cap. XXI*), in ipsum Deum fuerint admissa, et in templum ejus ... » Sunt gra» viora, et exitiosa, quæ veniam non capiunt, » homicidium, idolatria, fraus, negatio, blasphemia,

» utique et mœchia, et fornicatio, et si qua alia « violatio templi Dei . . . ». Hæc *Tertullian.* jam Montanista factus. In eodem libro (*de pudicitia C.* 4) peccata aperte partitur in duo genera, quorum alia, inquit, esse remissibilia, tametsi pleraque ex iis sint, quæ mortalia vocantur: alia dein irremissibilia vocat: sed, ut diximus, respectu Ecclesiæ non Dei, a quo solo venia sperari possit.

III. *Novatianorum* hæresis anno CCLIV erupit, et nomen sumsit a *Novatiano*, qui adversus *Cornelium* Pontificem in Schismate sedit. Græci plerique *Novatianum* cum *Novato* confundunt, sed perperam; nam Novatus Carthaginensis, Novatianus autem Romanus Presbyter fuit. Primus homo seditiosus, et perditus moribus conflato jam Carthagine Schismate, ne ex Ecclesia ejiceretur, Romam aufugit. Hic cum *Novatiano* societatem iniit, suisque artibus effecit, ut iste adversus Cornelium Episcopum consecraretur. Vid. *Natal. Alex.* Sæc. III, *Cypriani* Epistolas, *Euseb.* hist. l. VI, Pacian. Ep. 1 2 3 etc. . . . Apud omnes in confesso est, Novatianos negasse, Ecclesiam jus habere, peccata omnia etiam gravissima remittendi: quid autem concesserint Ecclesiæ, et quos limites posuerint potestati clavium, certo non constat. Probabile est, Novatianum initio defectionis solos in persecutione lapsos spe veniæ exclusisse; hæc enim occasio erat, et exordium Schismatis. Mox alia adjecit graviora delicta, ac demum omnem spem veniæ exclusisse videtur per Ecclesiæ claves obtinendæ. Cæterum ex S. Ambrosio discimus, Novatianos sui temporis nonnihil de rigore

Majorum suorum remisisse . . . » Ajunt, *inquit (L.* » *I de Pœnit.),* se, exceptis gravioribus criminibus, » relaxare veniam levioribus. Non hoc quidem au» ctor vestri erroris Novatianus...*Et paulo post...* » In eo ergo patrem vestrum propria damnatis sen» tentia, qui distinctionem peccatorum facitis, quæ » solvenda a nobis putetis, et quæ sine remedio » esse arbitremini . . . ».

NOVATORES.

I. A Novatianis parum dissentiunt recentiores Hæretici. Nam quamvis reconciliationem aliquam lapsorum admittant; potestatem tamen clavium explodunt. Confessionem, et pœnitentiæ opera respuunt, negantque Pœnitentiam proprie dictum Sacramentum esse a Baptisma distinctum. Quamvis, cum mentem explicant, id eis contingat, quod in multis aliis, ut nec inter se, neque secum consentiant.

II. *Lutherus* in lib. de captiv Babyl. non procul ab initio ait . . . » Principio neganda mihi sunt » septem Sacramenta, et tantum tria pro tem» pore ponenda, Baptismus, Pœnitentia, Panis ». ...In calce tamen ejusdem operis duo tantum Sacramenta admittit, Baptismum, et Panem: de Pœnitentia autem subdit... » Pœnitentiæ Sacramentum, » quod ego his duobus accensui, signo visibili, et » divinitus instituto caret, et aliud non esse dixi, » quam viam et reditum ad Baptismum ». Eadem fuit Melanchthonis et aliorum ex Lutheri Schola fluctuatio. *Melanchthon* in locis communibus anno

1522 editis, Pœnitentiam e numero Sacramentorum expungit; idem tamen Sacramenti nomen ei tribuit in aliis locis, atque in primis in *Confessione augustana*, cujus hæc verba sunt *(Art. de num. et usu Sacram.)* . . . » Vere igitur sunt Sacramenta, Baptismus, cœna Domini, Absolutio, quæ est Sacramentum Pœnitentiæ; nam hi ritus habent mandatum Dei, et promissionem gratiæ . . . ».

Calvinus aperte et constanter negavit Pœnitentiam esse Sacramentum. In eodem errore versantur Calvinistæ, qui cum Magistro suo verba Christi Domini Joan. XX: *Quorum remiseritis peccata etc.* detorquent ad prædicationem Evangelii, qua lapsi revocantur ad memoriam Baptismi et excitantur ad credendum, justitiam in illo Sacramento acceptam amitti non posse.

III. Quod ad materiam Sacramenti attinet, ejusque partes, Catholici summo consensu cum Concilio Trident. docent, tres pœnitentis actus, Contritionem, Confessionem, et Satisfactionem esse quasi materiam Sacramenti, ejusque veluti partes. Hetherodoxi in eo quidem satis concordant, quod Catholicorum doctrinam contumeliose dilacerent; cum autem sua depromunt, ita omnia perturbant, ut difficile sit eorum discordes et inconditas sententias discutere. Nunc partes Pœnitentiæ assignant legem et Evangelium: nunc dolorem de peccato, et propositum vitæ melioris: nunc contritionem et fidem, seu, ut *Pallavicinus* refert, terrores conscientiæ, et fidem; nam inter articulos Lutheri a Patribus Tridentinis damnatos hunc refert numero secundum *(l. XII hist.*

Conc. Trid. C. X)... » Non sunt tres Pœnitentiæ » partes, Contritio, Confessio, et Satisfactio; sed » duæ tantum, terrores scilicet incussi conscientiis » agnito peccato, et fides concepta ex Evangelio vel » absolutione, qua credit quis sibi per Christum es- » se remissa peccata . . . ».

Duas quoque Pœnitentiæ partes, admittit *Calvinus* (*Instit. l. IV C. XIX*), quas *mortificationem* appellat et *vivificationem*. Neque putandum est, eum cum Lutheranis sentire, quandoquidem et hi non raro iisdem vocabulis utuntur. Calvinus per *mortificationem* non intelligit terrores conscientiæ, sed mortificationem vitiorum, et spoliationem veteris hominis. » Proinde, ait, non parvo aliquo tempore, » sed tota vita pœnitentia agenda est . . . ». Item per *vivificationem* non intelligit fidem, seu fiduciam ex Evangelio conceptam, sed pium vivendi studium atque affectum ad bona opera. Si id tantum dicerent Novatores, in pœnitente, ut salutem consequi possit, necessario requiri, ut expoliato veteri homine novum induat, qui secundum Deum creatus sit, assentientes haberent omnes Catholicos; verum gravissimo errore decipiuntur, cum totam pœnitentiæ rationem in hoc collocant, et pœnitentiæ nomine non aliud quiddam quam emendationem vitæ, aut resciplscentiam designari contendunt.

IV. Necesse non est, in his longius morari; quædam adhuc sigillatim excutiemus, cum partes Pœnitentiæ separatim persequemur. Nunc observasse sufficiat generatim, parum interesse, an Sacramenti nomen Pœnitentiæ tribuant Protestantes, an non;

cum certum sit, eos vim omnem, rationemque Sacramenti destruere. Nam cum hominem justum effici contendant, non propria justitia, sed ea quæ Christi est, et qua non auferantur, sed tegantur peccata; cum porro doceant, sola fide hanc Christi justitiam apprehendi; palam est ex eorum sententia, pœnitentes Sacerdotum ministerio non indigere; palam est veram et judiciariam peccata remittendi potestatem in Ecclesia non existere; ac demum notionem ipsam pœnitentiæ funditus everti. —

§. II.

De notione Pœnitentiæ.

I. Novatores falsam omnino Pœnitentiæ notionem sibi finxerunt. Nam pœnitentiæ nomine non aliud quiddam, quam emendationem vitæ, aut resipiscentiam significari contendunt; et si qui videntur dolorem aliquem admittere, et peccati detestationem, omnes tamen vindictam, et pœnas de peccatis sumendas quam maxime perhorrescunt. Nos dicimus Pœnitentiam præter erroris pristini cognitionem, et mutationem propositi, etiam dolorem animi continere, et facti ipsius punitionem: hanc quippe notionem, vox ipsa pœnitentiæ vi sua et propria significatione complectitur, hanc quoque Scripturarum usus, et omnium sæculorum consensus probant.

1.° Pœnitentiam a pœna derivari nemo est, qui possit ambigere; pœna autem vindicta est præteritæ

culpæ, unde et prisci auctores verbum *pœnio* pro *punio* usurpavere. Cum autem vindictam dicimus præteritæ culpæ non quamlibet vindictam intelligimus, sed illam liberam et voluntariam, qua reus ipse pœnam eligit, aut impositam lubenti animo sustinet. Unde *Isidorus* in exhortatione ad Pœnitentiam hanc illius affert etymologiam... » A punitione » pœnitentia nomen accepit, quasi punitentia, cum » ipse homo punit pœnitendo, quod male ad» misit...». Similia habet auctor vetus de vera et falsa pœnitentia, qui *Augustini* nomine citari solet (*Cap. IX.*) . . . » Pœnitere est pœnam tenere, ut » semper puniat in se ulciscendo, quod commisit » peccando . . . ».

2.° Hanc porro pœnitentiæ significationem passim reperimus in Scripturis, et perpetua Ecclesiæ traditione usitatam. En quædam Scripturæ loca. Joel. II. . . . . *Convertimini in toto corde vestro, in jejunio, fletu, et planctu. Scindite corda vestra.* . . . . Job. ult. *Ago pœnitentiam in favilla et cinere* . . . . . Matth. XI. Luc. X. *Si in Tyro et Sidone factae fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere et cilicio pœnitentiam egissent.* II Cor. VII. . . . *Quæ secundum Deum tristitia est; pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* Ex veterum testimoniis hæc pauca sufficiant... *Tertull.* in libro quem de pœnitentia conscripsit, C. II ait... » Ubi » metus nullus, emendatio nulla; ubi emendatio » nulla, pœnitentia necessario vana, quia caret fru» ctu suo, cui eam Deus serit . . . » Vides hic adeo emendationem a pœnitentia distingui veluti ef-

fectum a causa. Hanc dein describens C. 12. ait... » eam de ipso quoque habitu atque victu mandare, » sacco, et cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus dejicere, illa quæ » peccavit tristi tractatione mutare, jejuniis preces » alere, ingemiscere etc. . . . ». Omnia quoque, quæ ad pœnitentiæ notionem pertinere diximus, paucis his verbis complectitur *Lactantius* (*Instit. L IV*)... » Nec tamen deficiat aliquis, aut de se » ipso desperet, si . . . ad injustitiæ viam lapsus » est; potest enim reduci ac liberari, si eum pœ» niteat actorum, et ad meliora conversus satis» faciat Deo . . . » Verum ne ethnicis quidem ignota fuit hæc, quam supra exposuimus pœnitentiæ significatio. Sic *Tullius* de Alexandro ait (*IV Tusculan. quaest.*) » Alexandrum regem vidimus, qui » cum interemisset Clytum familiarem suum, vix a » se manus abstinuit, tanta vis fuit pœnitendi ».

II. Objiciunt tamen: Ubi latinus novi testamenti interpres pœnitentiæ vocabulum usurpat, in græco fonte legitur μετανοια, quæ vox non significat pœnam aut dolorem, sed sententiæ tantum aut consilii mutationem; nam μετανοιειν idem est ac resipiscere, in mentem redire. Ergo in usu sacræ Scripturæ pœnitentia nihil est aliud, quam nova vita; et pœnitere idem est, ac sapere post erratum, et revocare mentem. Sed facile diluitur vanæ eruditioni subnixa argumentatio. Equidem græcum Μετανοια, si vocis compositionem spectes, id significat, quod dicitur; verum vocum significatio ex usu et sermonis consuetudine repetenda est. At certum est,

in Scripturis et ecclesiasticis Scriptoribus μετανοιαν idem significare, quod nos per pœnitentiam significari supra ostendimus, rescipiscentiam nempe cum dolore animi, et vindicta peccatorum conjunctam. In locis enim supra citatis, ubi latine *poenitentia* dicitur, in Græco Μετανοια est. Quinimo etiam profani auctores nomen hoc græcum pro dolore accipiunt, et errati punitione; finxerunt enim *Metaneam* Deam esse, cujus officium esset punire eos, qui male egissent, aut prætermisissent aliquam bene agendi occasionem. Hinc *Ausonius* in celebri Disticho;

Sum Dea, quae facti, non factique exigo poenas,
Nempe ut poeniteat, sic Metanea vocor.

Vid. Morin. L. 1. C. 1., ubi plura ejusmodi testimonia afferuntur. Siquidem etiam ethnicos Scriptores latere non potuit, quod in ipsa natura et recta ratione fundatum est μετανοιαν, aut veram mentis mutationem cogitari non posse absque dolore præteritorum, et sincero delicti redimendi ac diluendi studio. Optime ergo Latini μετανοιαν per pœnitentiam interpretati sunt, quæ ita vocatur, quatenus nostra deflet, aut punit delicta.

§. III.

De pœnitentia, ut est virtus.

I. Theologi multas circa naturam pœnitentiæ quæstiones moverunt subtiles, et spinosas, scilicet:

An pœnitentia sit virtus? An specialis virtus sit, » an generalis tantum? An divinitus infusa, an » acquisita et moralis? *Item:* An sit religionis virtus, » an justitiæ? An omnibus post Baptisma lapsis ad » salutem necessaria? » etc. Verum hæc ejus generis non sunt, ut longiorem disquisitionem exigant, aut mereantur. Illud in primis meminisse oportet, nos ad rationem Sacramenti hic non attendere, sed generatim de ea pœnitentia loqui, quam superiori §.° descripsimus, qua *David* delicta expiavit, qua *Ninivitae* veniam consecuti sunt, quam *Prophetae*, quam *Joannes*, et *Deus* ipse Judæis prædicarunt. De hac mirum est dubitasse quosdam, an possit virtutis nomine donari. Nobis videtur, eam merito non tantum virtutem, sed virtutum magistram a *S. Chrysostomo* vocari (*Hom. XXIII in Matth.*). Quid enim potest cogitari laudabilius, et Deo acceptius, quam ea, quæ male egimus emendare, peccatum, ut Dei offensa est, detestari, et Deo satisfacere?

II. Illud quoque perspicuum est, pœnitentiam non alterius virtutis actum esse, sed virtutem specialem; habet enim proprium suum motivum, et intrinsecum finem; nempe ut peccatum destruat, quatenus est offensa Dei, et quod male actum est resarciat, quantum potest. Jam parum interest, an hæc pœnitentiæ virtus ad Charitatem aut Religionem, an ad Justitiam referatur. Nam et Religionis pars est deflere peccata, et Deo cor offerre contritum et humiliatum. Verum hæc ipsa pœnitentia, in quantum præter dolorem et vitæ emendationem, etiam pœnam continet, quam peccator de se ipso

sumit propter offensam Dei, necessario continet compensationem et satisfactionem, quæ ad justitiam omnino pertinent, atque hac ratione merito dicitur partem aliquam justitiæ efficere.

III. Si tandem quæritur, an pœnitentia ut virtus (de hac enim in præsentia agimus) ad salutem necessaria sit; non potest esse in suspenso sententia nostra; id enim Scriptura, id omnis antiquitas, et diffusa per totum terrarum orbem Ecclesia constanter proclamavit, non esse aliud peccantibus remedium, præter pœnitentiam... *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, vita vivet, et non morietur.* Ezech. XVIII Eccles. XXI .... *Fili, peccasti! Non adjicias iterum, sed de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur*... Quæ verba tractans *S. August.* ait (*L.* 1. *de nupt. et concup. C. XXXI*).... » Si a peccato desistere, hoc esset » non habere peccatum, sufficeret, ut hoc nos » Scriptura moneret; fili, peccasti! non adjicias » iterum: non autem sufficit, sed addidit: Et de » pristinis deprecare, ut tibi dimittantur .... ». Accedunt illa tam expressa verba Salvatoris... *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis*... Luc. XIII. Hinc *Trident.* sess. XIV Cap. IV de contritione agens, in qua potissimum virtus pœnitentiæ consistit, hæc ait... » Fuit autem quovis » tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic » contritionis motus necessarius... ». Porro quod Concilium de iis etiam intelligi velit, qui ante susceptum Baptisma peccato mortali sese maculaverunt, ex his ejus verbis perspicuum est. Sess. VI

Cap. VI, ubi de præparatione ad justificationem loquens inter alia ait... » Propterea moventur ad» versus peccata per odium aliquod et detestatio» nem; hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante » Baptismum agi oportet... ». Vid. harum institut. T. IV p. 20. et 352. *Catech. Rom.* de pœnit. in primis Quæst. VII, ubi juxta Concilii Trid. doctrinam exponitur, quibus veluti gradibus ad divinam hanc pœnitentiæ virtutem ascendatur.

Nunc de iis, quæ ad rationem Sacramenti pertinent, Paulo uberius disserendum est. Jam diximus Pœnitentiæ Sacramentum multis modis fuisse a Novatoribus impugnatum. Hi porro virus suum partim ab antiquis Montanistarum et Novatianorum sectis mutuati sunt, partim ad veteres errores ab Ecclesia jam damnatos novos adjunxerunt. Primum quidem potestatem Clavium impugnant, ut, ita fundamento subruto, tota de Sacramento pœnitentiæ doctrina corruat. Tum Sacramentum ipsum aggrediuntur, illudque ita dilacerant, ut nullam Catholici dogmatis partem intactam relinquant. Nostrum est, Ecclesiæ doctrinam contra Hæreticorum calumnias vindicare; unde hæc nobis sunt in primis hoc loco facienda. 1.° De eo agendum est, quod est totius quæstionis fundamentum, nempe de potestate clavium. 2.° Probanda est Sacramenti existentia et necessitas. 3.° De Materia et forma. 4.° demum de Ministro et Sacramenti effectis dicendum.

ARTICULUS I.

De potestate Clavium.

Examinabimus. I. An potestas clavium a Christo data fuerit Ecclesæ. II. An ad omnia prorsus peccata se extendat. III. An ad solos sacerdotes pertineat. IV. An actus, quo hæc potestas exercetur, sit judicialis.—Vid. quæ ab initio de Hæreticorum erroribus dicta sunt.

§. I.

PROPOSITIO.

Christus Ecclesiae commisit potestatem clavium, seu potestatem remittendi, aut retinendi peccata.

Prob. I. *Ex Script.* Notissima sunt Scripturæ sacræ testimonia, quibus Patres omnes usi sunt contra Montanistas et Novatianos. Primo loco ea nominanda sunt, quæ promissionem continent potestatis. Sic Matth. XVIII Christus ad Apostolos ait ... *Quaecunque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo, et quaecunque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo*... Eadem Petro Cap. XVI jam dicta fuerant cum hac additione: *Tibi dabo claves regni cœlorum: quodcunque ligaveris* etc.

Per claves intelligitur potestas aperiendi regnum cœlorum, ac proinde absolvendi a peccatis, per quæ regnum cœlorum clauditur. Quod autem Petro primum promissa sit hæc potestas probat capitis præeminentiam: deinde toti Ecclesiæ promissum est, quod Petro promissum est, in quo tota Ecclesia fuit. Hæc Patrum communis interpretatio est: atque ipse *Tertull.* qui postea Montanista factus est, in Scorpiaco, C. X diserte ait . . . » Si adhuc » clausum putas cœlum, memento claves hic Do- » minum Petro, et per eum Ecclesiæ reliquisse...».

2.° Quæ Christus Apostolis promiserat, de facto contulit Joan. XX, quod his verbis docet Trident. Sess. XIV Cap. 1. . . . » Dominus Sacramentum » pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum a mor- » tuis excitatus insufflavit in Discipulos dicens: » *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis* » *peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis,* » *retenta sunt.* Quo tam insigni facto, et verbis tam » perspicuis, potestatem remittendi, et retinendi » peccata ad reconciliandos fideles post Baptismum » lapsos, Apostolis, et eorum legitimis successori- » bus fuisse communicatam, universorum Patrum » consensus semper intellexit... ». Ne quis autem verba Christi ad alium sensum detorquere præsumeret, Concilium Textum illum vere dogmaticum esse declaravit statuto canone; ita enim ait ejusdem sess. Can. III. . . . » Si quis dixerit verba illa Do- » mini Salvatoris: *Accipite Spiritum Sanctum, quo-* » *rum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum* » *retinueritis, retenta sunt,* non esse intelligenda

» de potestate remittendi et retinendi peccata in » Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica » ab initio semper intellexit, detorserit autem con- » tra institutionem hujus Sacramenti ad auctorita- » tem prædicandi Evangelium, anathema sit ».

Prob. II. *Ex Traditione Concil. Trid.* ut vidimus, ad veteris Ecclesiæ doctrinam et universorum Patrum consensum appellat; et merito: nam quæ Ecclesiæ Catholicæ fides ab initio et post hac fuerit, tot argumentis probatur, quod extant Decreta Conciliorum, Patrum statuta, librorum Pœnitentialium sanctiones, quæ pro variis temporibus et occasionibus de agenda pœnitentia, de pœnis infligendis, vel temperandis emanarunt.

Facillimum esset continuatam Patrum traditionem prolatis eorum testimoniis probare: *Hermas*, qui inter Apostolorum discipulus numeratur, I III similitudine VI VII et VIII singulis peccatis pœnitentiæ modum præscribit, et certam spem veniæ facit. Equidem *Tertull.* hujus libri auctoritatem, quantum potest, elevat; verum hoc ipsum probat, Catholicos eo tempore illum laudasse adversus Montanistas. Cæterum *Justinus*, *Clemens Alex.*, *Athanas.* aliique summæ sanctitatis et eruditionis viri hunc scriptorem magnis laudibus efferunt; quin et *Tertull.* eundem probat alio loco (*L. de orat. C. XII*).

Quæ *Tertulliani* tempore Ecclesiæ Catholicæ doctrina fuerit nulla ratione melius probari potest, quam ex hujus ipsius Patris testimonio. Hic in limine libri de pudicitia, cum jam ad Montani se-

ctam defecisset, se a pristina sententia, et a Catholicorum, quos *Psychicos* vocat, doctrina discedere aperte declarat . . . » Erit igitur et hic adversus » *Psychicos* titulus, ait adversus meæ quoque sen» tentiæ retro penes illos societatem: quo magis » mihi in notam levitatis objicient . . . ».

Cum deinde Novatiani potestatem clavium impugnarent, acriter pro fide catholica dimicavit *S. Cyprianus* qui nascentem hæresin a fundamentis evertit. Inter alia ita habet Epist. LIV ad Cornel. Papam . . . Statueramus jam pridem, ut qui in » persecutione . . . lapsi fuissent, agerent diu pœni» tentiam plenam, et si periculum infirmitatis ur» geret, pacem sub ictu mortis acciperent . . . » quando promisit ipse, qui legem dedit, ut li» gata in terris etiam in cœlis ligata essent; solvi » autem possint illic, quæ hic prius in Ecclesia » solverentur . . . ». Pluribus enumerandis supersedemus; probatur enim hæc nostra assertio omnibus illis testimoniis, quæ in tractationis hujus decursu proferemus.

CONFUTANTUR ARGUMENTA ADVERSANTIUM.

Dicunt. I. Loca Scripturæ, quæ in probatione citata sunt, non probant, potestatem remittendi peccata ad Ecclesiam transiisse, sed tantum eam Petro concessam esse et Apostolis. — Ergo etc.

Resp. nego Ant. Eadem ratio, quæ Christum impulit, ut Apostolis potestatem faceret dimittendi peccata,

exigit etiam, ut hæc potestas in Ecclesia perduret. Hinc et Patres verba Christi non aliter, quam de Ecclesia intellexerunt; id enim exigit sensus communis Christianorum, et analogia, quam loca illa habent cum aliis Christi sententiis, quas ne Adversarii quidem negant ad totam Ecclesiam pertinere. Hoc argumentum ita versat *S. Pacianus* contra Novatianos (*Epist.* 1. *ad Sempron.*)... » Ergo et baptizare solis licet Apostolis, et Spiritum » Sanctum dare solis, et solis gentium peccata purgare, » quia totum hoc non aliis, quam Apostolis imperatum » est ? ... Si ergo et Lavacri et Chrismatis potestas, ma- » jorum longe Charismatum ad Episcopos inde descendit: » et ligandi quoque jus adfuit et solvendi .... ». Quæ supra ex *Tertulliano* adduximus probant, eum optime intellexisse, verba Christi Matth. XVI. ad solum Petrum restringi non posse.... *Memento Dominum*, inquit, *claves Petro, et per eum Ecclesiæ reliquisse* ...

Dicunt II. Potestas ligandi et solvendi, quæ Petro et Apostolis data est, ad Baptismi Sacramentum pertinet, non ad peccata post Baptismum commissa. Ergo etc.

Resp. nego ant. Ita quidem Montanistæ et Novatiani verba Christi interpretati sunt; sed contradixit tota Ecclesia, eosque violatæ fidei damnavit. Scriptura et Patres clare distinguunt inter Baptismum et Pœnitentiam, tanquam inter duo plane diversa, utpote quæ seorsim sunt a Christo instituta et præscripta. Plura de hac re Art. II dicemus, ubi Sacramentum Pœnitentiæ a Baptismo distinctum esse probabimus.

Instant I. Ex Scripturis constat, eos, qui post Baptismum in peccatum inciderint, nullam habere spem veniæ: atqui si nulla remissio post Baptismum, nulla quoque potestas remittendi. Ergo etc.

Prob. Maj. Ex loco illo percelebri ad Hebræos Cap. IV ... *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gu-*

staverunt etiam donum cœleste, et participes facti sunt Spiritus Sancti ... et prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam; rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei, et ostentui habentes ... His consona sunt, quæ Cap. X 26. ejusdem Epist. leguntur .... *Voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia.*

Resp. Varia est Patrum et Doctorum ad hæc loca interpretatio; et quamvis non omnes eodem modo verba intelligant, omnes tamen in eo laborant, ut illa eripiant Novatianis. Dicunt autem Veteres quamplurimi, ut *Ambros.* (*Lib. II de Pœnit.*), *Augustin.* (*Expos. Epistolæ ad Rom.*) etc. Apostolum de pœnitentia loqui, quæ fit in Baptismo, quæ utique iterari non potest. Sensus ergo est: *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati* per Baptismum (Baptisma enim Veteribus illuminatio dicitur), *gustaverunt etiam donum cœleste* per S. Eucharistiæ participationem, *et participes facti sunt Spiritus Sancti* per Confirmationis Sacramentum (Hæc tria prisco tempore simul conferebantur.): *rursus renovari ad pœnitentiam*, id est: peccata iterato Baptismate expiare. Hunc sensum indicat vox *renovari*, quæ fere Baptismo datur, unde *Apost.* ad Tit. III Baptismum vocat *lavacrum regenerationis et renovationis.* — Alii, et meliori forsan jure putant Apostolum de crimine Apostasiæ locutum esse, et per modum loquendi, qui a sacris litteris alienus non est, impossibile dixisse, quod nonnisi cum ingenti difficultate fieri potest. Hac ratione verba hæc Apostoli: *rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei, et ostentui habentes* ... sensum habent planum, et naturalem. Nam Judæi (de his enim sermo habetur), qui suscepto Baptismate post tot insignia lumina et dona cœlestia, a Christo iterum prolapsi sunt ad judaismum, illis denuo sociebantur, qui Christum crucifixerunt, et ostentui ha-

buerunt; cumque hac ratione omnibus, quæ ab illis facta sunt iterum assensum darent, recte dici poterant, rursus crucifixisse Christum in semetipsis.

Eadem fere responsio est ad locum ex Cap. X objectum. Forsan id vult Apostolus, post Baptismum lapsis alium Baptismum non superesse. Forsan etiam de crimine Apostasiæ sermo est; ait enim: *Post acceptam notitiam veritatis*. Sensus itaque esset: volontarie peccantibus, seu desciscentibus ab Ecclesia et fide, non relinquitur pro peccatis hostia; nam neque Christus illis relinquitur, utpote quem abnegant; neque alius Messias, qui nullus est; neque legis sacrificia utpote infirma, et jam abolita.— Vid. *Cornel. a Lap.* in hæc loca, *Maldonat.* de pœnit. etc.

Dicunt III. 1.° Potestas remittendi peccata Ecclesiæ citra Dei injuriam vindicari non potest... *Ego ipse sum, ait Dominus (Isaiæ cap.* 43) *qui deleo iniquitates tuas....* 2.° Ad eum solum pertinet condonare offensam, cui facta est injuria: atqui in Deum solum offendimus peccando: ergo etc. Minor propositio multis Sciptruæ locis probari potest; ut Ps. 4. . . . *Tibi soli peccavi* etc.

Resp. ad I. Satis esset respondere, quæ *S. Ambros.* olim respondit Novatianis idem objicientibus (*L. I de pœnit. C.* 2) . . . » Quis est, qui Deum honorat? An » qui mandatis ejus paret? An qui resistit? Nos paremus » et credimus Christo dicenti: Quæcunque ligaveritis su» per terram, erunt ligata: et quæcunque solveritis, erunt » soluta: isti resistunt, dum non credunt...». Præterea Novatiani concedebant, Sacerdotes remittere peccata per Baptismum: unde eos *Ambros.* iterum premit hoc modo (*Eod. Cap.*) . . . » Si Sacerdotes non faciunt Christo in» juriam, dum per Baptismum peccata remittunt; quo» modo faciunt injuriam Christo per Pœnitentiam pec» cata remittentes? » An neque in Baptismo, neque in Pœnitentiæ Sacramento injuria infertur Deo; quia Sa-

cerdos non propria auctoritate agit, sed ut Minister, et personam gerens Christi.

AD II. Totum hoc Argumentum iterum in falsa suppositione versatur. Supponit enim homines, quæ contra Deum commissa sunt, propria auctoritate relaxare: at non ita est, ut diximus; nam qui potestatem clavium exercent inter nos, non suo nomine agunt, sed auctoritate accepta a Christo. Hinc *Pacianus* ad Sempronianum Novatianum ait (*Epist. III*) . . . » Quod ego facio, » id non meo jure, sed Domini; Dei enim sumus adjutores . . . ».

INSTANT. Denegari quidem Ecclesiæ non potest auctoritas quædam ligandi, seu pœnarum vincula imponendi: at certe solvendi potestas non potest nisi Deo competere.

RESP. Optime observat *S. Ambros.* (*L. de pœnit. C.* 2) ad eandem pertinere potestatem ligare et solvere . . . » Dominus, inquit, par jus esse voluit solvendi, et li» gandi, quæ utrumque pari conditione permisit . . . ». Quænam autem hæc esset pœnitentia, quæ nullam spem veniæ haberet? . . . » Nemo potest bene agere pœniten» tiam, ut idem *S. Ambros.* (*L. de pœnit. C.* 1) ait, » nisi qui speraverit indulgentiam . . . ».

§. II.

An potestas clavium ad omnia peccata se extendat.

PROPOSITIO.

Nullum est peccatum, quod non remitti possit per potestatem clavium Ecclesiæ concessam.

Probatur. Ex testimoniis priori propositione relatis manifestum est, potestatem solvendi Apostolis concessam, nullis limitibus circumscribi. *Quorum remiseritis peccata*, ait Christus, *remittuntur eis.* Et expressius adhuc Matth. XVI et XVIII ... *Quodcunque solveris* ... *Quæcunque solveritis.* ... Nulla hic peccati publici aut occulti, nulla levis, aut gravioris culpæ discretio. — Præterea nullum esse peccatum, quamtumvis grave illud sit, quod non possit potestate clavium remitti, ex ipsa agendi ratione Apostolorum palam est. Sic *Paulus* Corinthium, quem propter gravissimum crimen satanæ tradiderat, II Cor. II iterum Ecclesiæ restituit. Hoc argumentum ita contra Novatianos urget *S. Ambros.* (*L. I de pœnit. C. XVI*) ... » Cum igitur Apo» stolus peccatum remiserit, qua vos auctoritate » dimittendum negatis? Quis reverentior Christo,

» Novatianus, an Paulus?...». Eadem auctoritate dimittendi peccata usus est *S. Joannes*, de quo *Clemens Alex.* apud Eusebium narrat (*L. III hist. C. XXIII*) quod juvenem, qui perditissimam vitam inter latrones agebat, quasi ovem perditam cum admirabili charitate quæsierit, et inventum ac pœnitentiæ lacrimis purgatum communioni restituerit.

Constat quoque, hanc semper communem Ecclesiæ fidem fuisse, quod nulla sint peccata irremissibilia. In hanc sententiam Patres parabolas ovis et Drachmæ perditæ, filii prodigi benigne a Patre recepti, et alia multa afferebant. Eadem Ecclesiæ traditio elucet maxime ex innumeris veterum temporum monumentis, ut sunt statuta Patrum, librorum pœnitentialium sanctiones, quibus pro peccatis etiam gravissimis certus pœnitentiæ modus præscribitur. Sed ubi est lex pœnitentiæ necessario adesse debet spes indulgentiæ ... » Nemo potest » bene agere pœnitentiam, ait *Ambros.* (*De pœnit.* » *C. I*), nisi qui speraverit indulgentiam....».

OPPOSITIONES.

Opponunt I ex Scripturis, quæ de peccatis quibusdam ita loquuntur, ut nullum videantur pœnitentiæ locum relinquere. Sic I Reg. II dicitur.... *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Deum quis peccaverit, quis pro eo orabit?* ... Et I Joann. V... *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis* ... His addunt exemplum *Antiochi*, de quo II *Macchab.* IX legitur, quod pœnitentiam habuerit, nec tamen misericordiam a Deo sit consecutus: et quæ de Esau

tradit *Apostol.* Hebr. XII . . . *Non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam . . . .*

Resp. Illa, quæ ex lib. I Reg. citantur, non sunt verba auctoris sacri, sed Heli Sacerdotis filios suos increpantis. Deinde Heli non ait : nemo orabit pro illo ; sed : Quis orabit ? difficultatem ostendens, ut ejusmodi peccata, quibus Sacerdotium, et sacra, et sacrificia ab ipsis Dei Ministris polluuntur, intercessorem inveniant apud Deum. Nam, ut *S. Gregor.* ait . . . . » Quis ei in-» tercessor remanet, cum ille se transgrediendo præci-» pitet, qui ad intercedendum pro aliis ordinatus est?..». Non convenit inter interpretes, quid *S. Joannes* intelligat per peccatum ad mortem. Multi censent Apostolum loqui de peccatis, in quibus permanetur usque ad mortem. Alii impiissimum apostasiæ crimen intelligunt, quo fidelis a fide et Ecclesia descissens illam malitiose impugnat, aliosque pervertere satagit. Quid autem homini, qui obstinato animo contra certissima veritatis argumenta pugnat, prodesse poterit aliorum oratio ?

Quæ subjiciuntur de Antiocho et Esau, nullius sunt momenti. Antiochi pœnitentia falsa erat ; non enim Dei offensam flebat, sed corporis cruciatus. An Esau a salute exclusus fuerit, non examinamus ; id certum, ut jam alio loco observavimus, Apostolum de jure primogeniture loqui, quod Esau profana ac stulta venditione amiserat. Potest etiam non incommode dici, Apostoli sensum esse, quod Esau etiam multis lacrymis non potuerit efficere, ut Isaacum facti pœniteret, utque datam Jacobo benedictionem revocaret. Ita vox pœnitentiæ ad Isaac pertineret, non ad Esau.

Opponunt II. verba Christi Matth. XII . . . *Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemiæ non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit*

contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.... Ergo est aliquod genus peccati omnino irremissibile.

RESP. NEG. CONSEQ. Blasphemia in Spiritum Sanctum irremissibilis dicitur tantum comparate ad alia peccata, quæ facilius condonantur. Ita Patres verba Christi interpretantur, atque passim docent, nihil ex iis adversus Ecclesiæ potestatem concludi posse. Dicunt autem, blasphemiam in Spiritum Sanctum eam esse, per quam homo manifestæ veritati ultro obsistit, et Spiritus Sancti opera dæmoni adscribit, quemadmodum a Pharisæis id factum esse legimus. Ejusmodi peccatum vix remitti potest ob pravam animi dispositionem. Quis enim excusationi locus esse potest hominibus ita obduratis, ut oculos claudant evidentissimæ veritati?... » In cæteris peccatis, ait *S.* » *Pacianus* (*Epist. III*), aut errore labimur, aut fran- » gimur metu, aut carnis infirmitate superamur.... » at in hac de qua loquimur blasphemia nihil est, quod ejus gravitatem possit aliquo modo elevare. Nec tamen absolute irremissibile est hoc peccatum, cum revera dilutum fuerit in multis, qui postea (Actor. II et IV) baptizati sunt in nomine Jesu in remissionem peccatorum. Hoc totum ita explicat *S. Chrysost.* (*Hom. XLII in Matth.*)... » Spiritusne, inquies, blasphemiæ non di- » mittetur pœnitentibus? Quod omnino falsum esse pa- » tet; nam et hoc peccatum dimissum scimus... Quid » igitur est, quod dicis? Significare voluit, multo minus » hoc esse ignoscibile, ac veniale. Quamnam ob rem? » Quia videlicet quisnam esset Christus ignorabant: Spi- » ritus autem Sancti potentia multis et magnis signis se » ipsam manifestaverat ».

SCHOLION. Adversarii loca quædam corradunt ex scriptis Patrum, ut *Origenis*, *Hilarii*, *Ambrosii*,

Hieronymi etc. ad quæ non possumus singillatim respondere. Diluuntur autem hæc argumenta eadem fere ratione, ac ea quæ supra exposuimus ex Scriptura deducta. Notandum porro, inter Patres, qui nobis opponuntur, plures esse, qui contra Novatianos strenue pro fide Catholica decertarunt: cum autem Novatiani docerent, omnia peccata, aut saltem graviora esse irremissibilia, et in sententiæ suæ patrocinium afferrent illa verba Matth. XII... *Qui dixerit* (blasphemiam) *contra Spiritum Sanctum, non remittetur:* factum est hinc inde, ut Patres darent quidem, non autem concederent, quod blasphemia in Spiritum Sanctum sit irremissibilis: at simul ostenderent, male exinde inferri a Novatianis, omnia, aut saltem gravia quæque peccata esse irremissibilia. Neque illud est prætereundum, fuisse olim quasdam Ecclesias particulares, quæ mœchis et aliis magnorum criminum reis communionem etiam in mortis articulo negarent, non quod in fide dissentirent ab aliis Ecclesiis, sed nimio quodam disciplinæ rigore. Vid. *Cyp.* Ep. LV ad Anton. Hunc usum graviter reprobat *S. August. (Ep. XCIII n.* 41. 42.)... » Illi, inquit, qui in totum locum » pœnitentiæ contra adulteros claudebant, impie » utique agebant, qui membris Christi sanitatem » negabant, et claves Ecclesiæ pulsantibus subtra» hebant. .... ».

§. III.

Ad quem potestas clavium pertineat.

PROPOSITIO.

Potestas clavium pertinet ad solos Sacerdotes.

Concil. Trident. Sess. XIV Can. X ait:

» Si quis dixerit... non solos Sacerdotes esse » Ministros absolutionis, sed omnibus et singulis » Christi fidelibus esse dictum: *Quæcunque liga-* » *veritis* etc.: et: *Quorum remiseritis peccata* etc. » quorum verborum virtute quilibet absolvere pos- » sit peccata: anathema sit....».

Probatur. Canon Concilii, cum fidem adstruit, simul interpretationem continet verborum Christi authenticam, et a legitimo controversiarum judice datam. Neque in hoc novum quiddam statuit Synodus, sed illud solemni decreto pronuntiat, quod ubique, quod ab omnibus, quod semper creditum fuit, id est, quod vere Catholicum est. Idem sancta Synodus ejusdem sess. Cap. 1.° expresse declarat. Postquam enim insufflationem in Apostolos, et verba Christi: *Accipite Spiritum Sanctum* etc., retulisset, ita pergit... » Quo tam insigni facto, » et verbis tam perspicuis potestatem retinendi et

» remittendi peccata ad reconciliandos fideles post » Baptismum lapsos Apostolis, et eorum legitimis » successoribus fuisse communicatam universorum » Patrum consensus semper intellexit....». Porro quod Concilium per legitimos Apostolorum successores non solos Episcopos, sed generatim primi et secundi ordinis Sacerdotes intelligat, tum ex Canone citato, tum ex Capite VI hujus sessionis evidens est.

Ergo potestas Clavium ex institutione Christi pertinet ad Presbyteros, neque ad alios præter eos. Hæc doctrina est Patrum, et Conciliorum: in hoc consentiunt Ecclesiæ omnes, Græci cum Latinis, et cum Occidente totus Oriens, quamvis in sectas innumeras divisus, ita ut nunquam auditum fuerit in Ecclesia, alios quam Presbyteros potestatem habere remittendi peccata. Igitur inutile est testimoniorum numero certare, ubi de re agitur, quæ in omnium oculos incurrit. Novatoribus tamen testes citabimus ex latinis Patribus unum, et unum ex Græcis. *S. Ambros.* L. I de pœnit. C. II de potestate absolvendi a peccatis loquens ait.... » Jus » hoc solis permissum est Sacerdotibus..» Et L. II C. II... » Impossibile videbatur per pœnitentiam » peccata dimitti, concessit hoc Christus Apostolis, » quod ab Apostolis ad Sacerdotum officia trans» missum est....». *S. Chrysostom.* libro III de Sacerdotio inter alia hæc habet de Sacerdotibus loquens..... » Quid hoc aliud esse dicas, nisi » omnium rerum cœlestium potestatem illis a Deo » concessam? Quorumcunque, ait, peccata reti-

» nueritis, retenta sunt. Quænam, obsecro, potestas » hac una major esse queat? Pater omnifariam » Filio potestatem dedit: cæterum video, ipsam » eandem omnifariam potestatem a Deo Filio illis » (Sacerdotibus) traditam. . . . ».

OBJECTIONES.

Obj. I. Ideo potestatem clavium ad solos Sacerdotes restringimus, quia solis Apostolis dictum est, *Quæcunque solveritis etc.*: atqui hæc ratio nulla est; nam solis quoque Apostolis dictum est: *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos etc.* Sed nemo ignorat, valere baptismum etiam a laicis datum.

Resp. neg. maj. Nos ex solis Christi verbis non concludimus, sed ea ex communi omnium sæculorum et Ecclesiarum traditione interpretamur. At eadem Traditio docet nos baptisma in casu necessitatis etiam a laicis administrari posse. Rationem affert *S. Thomas.* (*Suppl. q. VIII Art.* 1 *ad* 2) . . . » Baptismus est magis Sacra» mentum necessitatis, quam Pœnitentia, quantum ad » confessionem, et absolutionem: quia quandoque Ba» ptismus prætermitti non potest sine periculo salutis » æternæ, ut patet in pueris, qui non habent usum ra» tionis. Sed non est ita de confessione et absolutione, » quæ tantum ad adultos pertinet, in quibus contritio » cum proposito confitendi et desiderio absolutionis » sufficit ad liberandum a morte æterna . . . ».

Instant. Hic ipse S. Thomas alio loco de ministro Pœnitentiæ ita loquitur (*in* 4 *dist.* 17 q 3 *Art.* 3) . . . » Minister Pœnitentiæ, cui confessio est facienda ex of» ficio, est Sacerdos: sed in necessitate etiam laicus vi» cem Sacerdotis supplet, ut ei confessio fieri possit. . . ». In eadem opinione fuerunt et alii non levis eruditionis

viri, quos citat *Morinus*, (*l. VIII C.* 24); qui etiam factum refert ex vita *S. Ludovici* a D.° *Joinville* Campaniæ Sennescallo conscripta, in qua auctor narrat, quod, cum Saraceni districto ense in navim irruerent, *Guido* quidam magister equitum ad ejus pedes provolutus confessionem peccatorum suorum fecerit. Addit autem: » Adonc lui donnai telle absolution, dont Dieu m'avait » donne le pouvoir; et de tout ce, qu'il me dit, onc » mot ne me récordai . . . ». Ergo etc.

Resp. neg. Conseq. Fuerunt quidem auctores, qui putarent, confessionem, ubi Sacerdos haberi non potest, laico faciendam esse. At ii simul docuerunt, ejusmodi absolutionem non esse sacramentalem, et peccata sic confessa denuo, si fieri potest, clavibus esse subjicienda... » Ille, qui laico confitetur, ait *S. Thomas* (*dist.* 20 *q.* » *unica, Art.* 1), quamvis impleat, quod ex parte sua » est de sacramentali confessione, tamen sacramentalem » confessionem non consequitur . . » Et Magister Sententiarum. (*L. IV dist.* 17) . . . » Tanta vis est confessio» nis, ut, si deest Sacerdos, confiteatur pœnitens proxi» mo. Et si ille, cui confitebitur, potestatem solvendi » non habet, fit tamen dignus venia ex desiderio Sacer» dotis, qui socio confitetur turpitudinem criminis...». Et certe, diffitendum non est, ejusmodi confessionem, quamvis nec sacramentalis sit, nec necessaria, utilem tamen fore, quia humilitatem et pudorem in pœnitente, imo et dolorem excitat de peccatis admissis, et ea ratione Deum ad misericordiam flectit: quapropter merito speratur, si vera contritio in corde est, defectum Sacerdotis a summo Sacerdote suppleri.

Obj. II. Jacobi V dicitur . . . *Confitemini alterutrum peccata vestra* . . . Ergo et laici possunt peccata remittere; ad id enim fit confessio, ut peccatorum vincula solvantur . . .

Resp. neg. conseq. Hujus loci non una est interpretatio. Multi illum intelligunt de sacramentali confessione, quæ fit Sacerdotibus. Si quidem S. Apostolus loquitur de Extrema Unctione per *Presbyteros Ecclesiæ* ministranda. Hujus autem Sacramenti effectus explicans ait... *Et oratio fidei salvabit infirmum ... et si in peccatis sit, remittentur ei* ... Deinde sequitur veluti præcedentium conclusio ... *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra* ... ut ostendat, remissionem peccatorum non fieri absque confessione Presbyteris facta. Quod autem ait... *Confitemini alterutrum*, sensus est: Confitemini non soli Deo, sed hominibus, qui inter vos sunt, et ad hoc potestatem habent. Sic *Paulus* vult (*Ephes. V* 21.), ut *fideles* subjecti sint *invicem*; et *Petrus* (*Epist.* 1. *C. IV*), ut sint *invicem hospitales*; id est, ut inferiores subjecti sint superioribus; ut divites, et qui domos habent hospitalitatem exerceant. Eodem sensu optime dicitur: Docete invicem, curate invicem etc. Merito igitur Hugo a S. Victore ... » Confitemini alterutrum, *inquit*, hoc est homines hominibus, oves Pastoribus, subjecti Prælatis, laici Sacerdotibus, ii, qui habent peccata, iis, qui peccata dimittendi potestatem habent. ... ».

Sunt tamen non pauci, qui contendunt, *S. Jacobum* id unum velle, ut candide fateamur peccata nostra, neque ea proterve excusemus: quapropter ejus verba de ea confessione interpretantur, quæ etiam laicis fieret, sive reconciliationis mutuæ causa, sive humilitatis studio, sive ad petendum consilium et auxilium. Dicunt autem, merito S. Apostolum hanc confessionem commendare propter magnas, quas Fideles exinde percipere possint, utilitates.

Objiciunt III. S. *Cyprianus* Ep. XII, quæ est ad Presbyteros et Diaconos Carthaginenses, jubet pœnitentes exomologesin facere *Diacono*, et ab eo absolutionem ac-

„ cipere, si Presbyter non adsit : „ ut manu eis in pœ„ nitentiam imposita, veniant ad Dominum in pace „. In eadem sententia fuerunt Concilia quædam, ut *Eliberitanum*, *Tolet. I*, *Eboracense* etc. et plures mediæ ætatis Scriptores. Ergo solvendi potestas etiam Diaconis concedi potest.

Resp. dist. conseq. Ergo Diaconis concedi potest potestas solvendi in foro exteriori a pœnis et censuris Ecclesiæ, *conc.* Potestas solvendi in foro interno, seu absolvendi a peccatis, *nego*. Duplex semper in Ecclesia fuit absolutio, duplex exomologesis; una sacramentalis, quæ ad solos Presbyteros pertinet, neque unquam aliis concessa fuit : alia, per quam pœnitentes reconciliantur consortio Christianorum, et legibus pœnitentiæ publicæ soluti, ad sacræ communionis participationem admittuntur. Hanc quoque nullo non tempore Episcopi et Presbyteri ordinario jure exercebant; attamen et aliis concedi poterat per delegationem, in primis Diaconis. Nunc patet, quid S. Cyprianus, quid concilia et auctores illi voluerint, quorum nobis auctoritas objicitur. Voluerunt nempe, ut etiam gravissimorum criminum rei, si vere pœnitentes fuerint, urgente necessitate, reconciliarentur, ne extra Ecclesiam e vita discederent. Et quidem, si Presbyter aderat, perfecta erat reconciliatio, cum absolutione sacramentali conjuncta. Ubi autem non aderant Presbyteri, permissum erat Diaconis, ut eorum vicem, quantum poterant, supplerent; id est, ut accepta eorum exomologesi manus eis imponerent in pœnitentiam, quam si convaluerint, peragere tenebantur; deinde ab excommunicatione, qua sacris interdicebantur, eos absolverent, et Ecclesiæ reconciliatos viatico corporis Christi reficerent, ut ita cum pace venirent ad Dominum. In hac enim corporis Dominici communione maximam vim ponebant veteres, hæc tessera erat plenæ reconciliationis, et pacis

Ecclesiasticæ sigillum. Neque illud obest, quod Eucharistia data fuisset nulla præmissa sacramentali absolutione; sciebant enim, Deum non deesse iis, qui id omne faciunt, quod præstare possunt, et, ubi vera est animi contritio, cum voto percipiendæ absolutionis, defectum Sacerdotis a summo Sacerdote suppleri. Cfr. *Continuator Tournelii* Tom. XI de ministro Pœnitentiæ, ubi etiam eos confutat, qui docent, Cyprianum, pluresque olim Ecclesias particulares in ea fuisse sententia, quod Diaconi possint urgente necessitate sacramentaliter absolvere.

§. IV.

An potestas clavium sit judicialis.

PROPOSITIO.

Potestas clavium a Christo Sacerdotibus concessa judicialis est.

I. Probatur hæc propositio ex illis ipsis Scripturæ verbis, quæ supra ex Matth. XVIII protulimus. Cum Christus Sacerdotibus potestatem concessit ligandi et solvendi, mens ejus certe non fuit, ut hi prædicarent tantum, et medium subministrarent peccatoribus, quo veniam a Domino consequi possent; sed ut facta inquisitione et causa cognita, quos dignos judicaverint, solverent, reliquis peccata retinerent; hoc enim verba ipsa ita exprimunt, ut non possint aliter intelligi.

II. Manifeste iterum hæc res ostenditur ex verbis Joannis XX: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos: quorum* etc. Cum igitur Filius Dei, homo Christus Jesus, cui omne judicium datum est (Joan. V), omnisque potestas in cœlo et in terra, dixerit Apostolis: *Sicut misit me Pater* etc.: ambigi nulla ratione potest, eos esse judices peccatorum a Christo Domino constitutos.

III. Id quoque perpetua Ecclesiæ traditione, et antiquorum Patrum testimonio edocemur, non alium esse verborum Christi intellectum, præter eum, quem attulimus. Quando Patres contra Novatianos egerunt, non erat illis controversia de potestate ministerii, qualem Protestantes admittunt, et quæ in prædicatione Evangelii sita est; hanc enim Novatiani ultro agnoscebant: sed agebatur de potestate judicii, quam Novatiani negabant, et cum hi pertenderent, soli Christo datum esse, ut judicium faceret, responderunt Patres, potestatem Sacerdotum ipsius Christi potestatem esse... » Quod per » Sacerdotes facit, ipsius Christi potestas est... », inquit *Pacianus* (*Ep. I. ad Symphor.*). Cæterum potestas ligandi et solvendi, aut remittendi peccata, si vere talis est, non potest exerceri nisi judicialiter; et Patres, cum de hac potestate loquuntur, passim dicunt Sacerdotes jus dicere, judicium facere, sententiam pronuntiare in peccatores. Sic *Greg. M.* exponens hæc verba Evang.: *Quorum remiseritis* etc. ait (*Hom. XXVI*)... » Prin» cipatum divini judicii sortiuntur, ut vice Dei » quibusdam peccata retineant, quibusdam rela-

xent...». *S. Ambros.* sic refellit Novatianos (*L.* 1. *de pœnit. C. II*)... » Hæresis vult ligare, quod non » resolvat; non vult solvere, quod ligavit, in quo » se sua damnat sententia: Dominus enim par jus » esse voluit et solvendi et ligandi, qui utrumque » pari conditione permisit. *S. Chrysostomus* (*Hom.* » *V de verbis Isaiæ.*)... A terra principalem au- » ctoritatem sumit cœlum; nam judex sedet in terra, » Dominus sequitur servum ».

IV. Concilium Florentinum in Decreto ait, quod minister Pœnitentiæ sit Sacerdos, habens jurisdictionem absolvendi vel ordinariam, vel ex commissione Superioris: ergo, si jurisdictionis potestas in ministro requiritur, perspicuum est, ejus officium esse judiciale ex institutione Christi... Unde *Concilium Trident.* Sess. XIV necessitatem jurisdictionis in ministro, et confessionis ex parte pœnitentis ex hoc fonte derivat, quod is, qui potestatem clavium exercet, actum judicialem exerceat. Vide C. V et VII. — Cap. II hoc ait inter Baptisma et pœnitentiam discrimen intercedere, quod Baptismi minister non sit judex; *quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* (1. Cor. V): ii autem, qui post susceptum Baptisma lapsi sunt, teneantur se tanquam reos sistere ante tribunal Sacerdotum. Demum in eadem Sess. Can. IX expressis verbis ita statuit.... » Si quis dixerit, absolutionem Sacerdo- » tis non esse actum judicialem, sed nudum mi- » nisterium pronuntiandi, et declarandi remissa esse peccata ... anathema sit ... ».

OBJECTA DILUUNTUR.

Objiciunt I. Potestas clavium, quam Christus Joan. XX Apostolis concessit, nihil aliud est, quam potestas prædicandi Evangelium, et annuntiandi remissionem peccatorum. Scilicet per verbum Evangelii peccatores ad fiduciam excitantur, et hæc est fides, quæ sola, et per se justificat. — Ergo etc.

Resp. 1.° Noscimus pestiferum Protestantium principium, quod eorum doctrina capita omnia veneno suo infecit. Concedimus, ex eorum principio recte deduci, quæ volunt; sed meminerint, ex falsis necessario falsa sequi, si recte concluditur. Cum ergo jam alio loco probatum fuerit, falsum et absurdum esse, quod ipsi principii loco ponunt, quod sola fides justificet, sequitur, nullius esse valoris, quæ exinde deducuntur, argumenta.

2.° Quærimus ab Adversariis, unde illi habeant, quod per verba Christi Joan. XX prædicatio Evangelii intelligatur? An non Scripturas vel obiter tantum percurrenti apertum est, Christum magnum discrimen posuisse inter præceptum prædicandi Evangelium, et potestatem remittendi peccata? Potestas prædicandi Evangelium data est sine ullo discrimine personarum: *Prædicate om creaturæ*: at non ita potestas remittendi peccata. Non dicitur: *Remittite omnibus*; sed restricte: *Quorum remiseritis, remissa sunt, et quibus retinueritis, retenta sunt.* Cæterum, si remittere peccata sit prædicare Evangelium: ad quid quæso potestas retinendi peccata, cum Evangelium sit prædicandum omni creaturæ?

3.° Neque illud mysterio caret, quod Christus Joan. XX Spiritum S. dederit per insufflationem; hoc enim indicat, eum datum esse ad usum remittendi peccata, qui est proprius Spiritus S. effectus. Unde bis datus est

Spiritus, et sub diversis Symbolis. Joan. XX per insufflationem ad remittenda peccata, et in die Pentecostes ad prædicandum Evangelium sub specie linguarum.

4.° Demum, si hæc non satisfaciunt ad sensum communem appellamus. Quis quæso, sana ratione utens, ut diceret: *Prædicate Evangelium*, hæc verba adhiberet: *Quorum remiseritis peccata, remittentur etc.?*

INSTANT. Christus post mortem Apostolis contulit Joan. XX, quæ ante mortem Matth. XVIII promiserat: quid autem illud sit, quod promiserat, ipse exposuit Luc. ult..... *Hæc sunt verba, quæ locutus sum vobis, cum adhuc essem vobiscum. Sic scriptum est, et sic oportuit Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam in remissionem peccatorum in omnes gentes.* En quæ sit illa potestas remittendi peccata, nimirum prædicare Evangelium, et remissionem peccatorum in omnes gentes.

RESP. Hæc interpretatio prorsus insulsa est, et pro arbitrio conficta. Unde habent Novatores, illud Christi Lucæ ult.: *Verba, quæ locutus sum vobis* etc. referri ad potestatem clavium Matth. XVI et XVIII datam? Nos putamus sensum verum, et obvium hunc esse: quæ vobis tunc, cum de morte et resurrectione mea loquebar, obscura fuerant et recondita, hæc nunc vobis ex ipsis effectis, et Scripturis demonstro, nempe, oportuisse Christum pati, crucifigi, et tertia die resurgere.

OBJICIUNT III. 1.° Si Sacerdotes in causa peccatorum jus dicerent, ergo ab eorum arbitrio dependeret salus Pœnitentium. 2.° Possent, sicut absolutionis, ita etiam damnationis sententiam pronuntiare in reos: at nemo unquam hoc jus sibi arrogavit ut diceret: *Ego te condemno.* 3°. In omni judicio requiritur reus, accusator et testes, sententia et executio sententiæ: atqui hæc in tribunali pœnitentiæ non occurrunt; ergo etc.

RESP. AD. I. NEG. CONSEQ. Sacerdos non judicat propria auctoritate, sed auctoritate Christi : ideo non potest pro sua voluntate sententiam ferre, sed legibus a Christo tanquam supremo judice latis adstrictus est. Quemadmodum, qui in foro civili nomine Principis judicia exercent, non pro arbitrio, sed juxta leges a Principe datas sententiam dicunt.

AD II. Hoc judicium aliud omnino est ab eo, quod in foro exteriori peragitur. In hoc judicio, qui non condemnatur, absolvitur ; at in tribunali pœnitentiæ, qui non absolvitur, condemnatur. Qui ad hoc judicium accedunt, delictorum vinculis jam ligati accedunt, ac pœnis peccatorum obnoxii. Sacerdotum est judicare, an solvi possint, an non ; quos illi non solvunt, hos ligant ; quibus non dimittunt peccata, his retinent.

AD III. NEG MIN. Omnia, quæ ad judicium pertinent, in tribunali pœnitentiæ reperiuntur, in quantum illud patitur natura judicii ; non enim hominum judicium hic exercetur, sed Dei, ad reconciliationem peccatorum. In foro externo confessionem sequitur condemnatio, hic contra valet illud Prov. XXVIII .... *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur...* Hinc ipse peccator in hoc tribunali et reus est, et accusator, et testis : sententiam autem exequitur tum ipse Deus, qui sententiam servi sui ratam habet in cœlis, tum pœnitens, qui pœnas suscipit peccati vindices.

OBJICIUNT III. Fuerunt etiam inter Catholicos Theologi quidam, qui docuerunt, Sacerdotes non proprie remittere peccata, sed tantum declarare, peccata esse dimissa, neque a Concilio Trid. reprobata fuit sententia hæc. Ergo etc.

RESP. NEG. CONSEQ. I.° Theologi illi ex falso principio concludebant; docuerunt enim, ad Sacramentum pœ-

nitentiæ requiri contritionem charitate perfectam: ex quo necessario sequeretur, peccatum semper esse actu remissum, antequam clavibus Ecclesiæ subjiciatur.

II. Statutum erat Concilio Trid., pravos tantum Hæreticorum errores anathemate ferire: illa autem sententia in pluribus capitibus differt ab hæretico dogmate. Nam 1.° Theologi illi dicunt, Sacerdotes in Tribunali non esse solum præcones divinæ clementiæ ad excitandam fidem, sed judices hoc sensu, quod juridice declarent, peccata esse dimissa. 2.° Juxta illos contritio, quamtumvis perfecta peccata non delet, nisi in ordine ad claves Ecclesiæ.

III. Quamvis sententia, de qua hic agimus a Patribus Tridentinis non fuerit proscripta ut hæretica; certum tamen est, eam cum doctrina catholica, quam Synodus tam dilucide exposuit, non cohærere. Quapropter ab omnibus nunc tanquam erronea, et temeraria reiicitur. Neque necesse est, ad eam confutandam nova testimonia adducere; nam quæ supra in probatione attulimus, loca hoc plene conficiunt, quod volumus; Sacerdotes vere et proprie remittere peccata, non vero declarare tantum esse remissa. Unum hic adiicimus S. Chrysost. qui *(Lib. III de Sacerd.)* novæ legis Sacerdotes cum iis Judæorum comparans docet, his non lepram purgare datum, sed purgatos probare . . . » At vero nostris Sacerdotibus » non corporis lepram, sed animæ sordes, non dico » purgatos probare, sed purgare prorsus concessum » est . . . ». Hoc idem expressis verbis docet *Catechis. Rom. (De pœnit: Quæst. XV)*... » Neque enim, inquit, » ut olim in veteri lege Sacerdotes testimonio suo ali» quem a lepra liberatum esse dumtaxat renuntiabant, » ita nunc in Ecclesia ea tantum potestas facta est Sa» cerdotibus, ut aliquem peccatis absolutum esse decla» rent; sed vere tanquam Dei Ministri absolvunt . . . ».

Porro, si Sacerdotes declarant tantum peccata esse dimissa, falsum est, quod Patres asserunt: sententiam cœli sequi sententiam Sacerdotis: neque Christus dicere potuisset: *Quorum remiseritis peccata, remittentur eis:* sed debuisset dicere: *Quæ remissa fuerint in cœlis, hæc vos remissa declarabitis in terris . . .*

ARTICULUS II.

De Sacramenti Pœnitentiæ existentia et necessitate.

OBSERVA.

I. Pœnitentia in nova lege non tantum virtus est, sed etiam Sacramentum, seu externum quoddam remedium, quo ii, qui post Baptismum sunt lapsi, Deo possint reconciliari. Differt autem virtus a Sacramento, sicut pars differt a toto, vel sicut integer homo anima et corpore constans differt ab anima. Jam, ut virtus est, Pœnitentia recte definitur: » Virtus inclinans peccatorem ad detestationem pro» prii peccati, quatenus est offensa Dei, cum ef» ficaci emendationis, et satisfactionis proposito...». Quatenus autem Sacramentum est novæ legis, ita definiri potest: » Sacramentum a Christo Domino » institutum, quo per juridicam Sacerdotis abso» lutionem, homini contrito, confesso, et satisfa» cere volenti peccata post Baptisma commissa re» mittuntur ».

II. Hæretici reformatores, quamvis Pœnitentiæ Sacramentum e medio sustulerint, non negant tamen, peccatores post Baptismum reconciliari posse Deo, et quoruncunque peccatorum veniam impetrare: imo Novatianis id negantibus anathema dicunt. Contendunt autem, ut supra observatum fuit, Pœnitentiam nihil esse a Baptismate distinctum, et peccata remitti per solam fidem, qua promissio gratiæ in Baptismo facta in memoriam revocatur. Hinc illud *Calvini* (*Lib. IV instit. C. XIX*, §. 17.): » Aptissime dixeris, si Baptismum vocaveris Pœni» tentiæ Sacramentum, cum in confirmationem » gratiæ, et fiduciæ sigillum iis datus sit, qui pœ» nitentiam meditantur ». Idem *Calvinus* inverecunde arguit S. Hieronymum, quod Pœnitentiam secundam post naufragium tabulam dixerit: » Quasi » vero, ait (*Loco cit.*), per peccatum deleatur Ba» ptismus, et non potius in memoriam revocandus » sit peccatori, quoties de remissione peccatorum » cogitat; ut inde se se colligat, animumque re» cipiat, et fidem confirmet. ». Observat Tournel. (*De Pœnit. tom. I p.* 24.). » Ex hoc Calviniani » duo inferunt maxime commoda: primum, ea» dem facilitate peccata remitti post Baptismum, » quam in Baptismo. Alterum, nullas superesse » pœnas peccatis remissis post Baptismum, ut nullæ » supersunt, cum peccata in Baptismo condonan» tur. ».

III. De pœnitentiæ necessitate ita docet Tridentinum (*Sess. XIV C.* 1.)... *Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo pec-*

cato inquinassent, quovis tempore ad gratiam et justitiam assequendam necessaria: verum hæc de Pœnitentia dicuntur, ut est virtus. Quæritur nunc an in nova lege illa etiam pœnitentia exterior, quam Sacramentum a Baptismo distinctum esse probabimus, homini post Baptisma lapso sit necessaria, et quidem necessitate medii, ut Theologi loquuntur: id est, an in nova lege omnibus, qui post acceptam Baptismi gratiam in peccatum mortale lapsi sunt, sit medium ad consequendam salutem necessarium.

PROPOSITIO I.

Pœnitentia exterior, in qua Sacerdotes per potestatem clavium peccata dimittunt, est verum novae legis Sacramentum a Baptismo distinctum.

Probatur I. Pars.

Concilium Trident. Sess. XIV ita definit can. 1 . . . » Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœ» nitentiam non esse vere et proprie Sacramentum » pro Fidelibus, quoties post Baptismum in pec» cata labuntur ipsi Deo reconciliandis a Christo » Domino nostro institutum; anathema sit . . . ».

Quæ S. Synodus contra novellos errores sancivit; hæc Catholica fides semper tenuit. In Decreto ad Armenos ab *Eugen.* IV in Concilio Florentino edito, Pœnitentia numeratur inter N. L. Sacramen-

ta: neque unquam aliter priora tempora docuisse, ex illis argumentis jam plene confectum est, quibus septem N. L. Sacramenta esse ex communi omnium temporum et Ecclesiarum consensu probavimus. Quis enim unquam septem Sacramenta admisit, et Pœnitentiam omisit?

Suppetunt etiam Sacrarum litterarum testimonia; atque, ut cætera taceam, illa tantum Christi verba profero, quæ Joann. XX leguntur, et de quibus eadem Tridentina Synodus ita habet sess. XIV Cap. 1 . . . » Dominus autem Sacramentum » Pœnitentiæ tum præcipue instituit, cum a mor» tuis excitatus insufflavit in discipulos dicens: *Ac» cipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis pec» cata* etc. ». His porro verbis quæ ad Sacramentum proprie dicti rationem requiruntur, continentur omnia. Primum quidem requiritur ad Sacramentum, ut gratiæ habeat promissionem divinam sibi conjunctam: sed hæc ex ipso textu est manifesta . . . *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis* . . . . 2.° Ut fuerit a Christo Domino institutum: hoc quoque verba ipsa luce clarius demonstrant. 3.° Ut sit signum externum; sed et hoc verba Christi necessario efficiunt. Christus enim, ut priori Art. probavimus, eo loco Apostolis eorumque Successoribus potestatem dedit dimittendi peccata, eosque instituit tanquam judices, qui sententiam ferant de peccatis hominum. Sed judicium illud exerceri non potest citra aliquod exterius signum; nam necesse est ut pœnitens se reum confiteatur, et dolorem animo conceptum manifestet; necesse est etiam,

ut Sacerdotis sententia innotescat peccatori, hicque sciat, num ligatus aut solutus discedat.

Nolumus Patrum testimonia iterum enumerare. Jam enim diximus, unam esse omnium Patrum sententiam, peccata in lege nova dimitti per exterius Sacerdotum ministerium, quibus a Christo ligandi et solvendi potestas tradita est; idem quoque ministerium ex virtute Christi ita operari in remissionem peccatorum per pœnitentiam, sicut operatur per Baptismum in non baptizatis . . . » Quid interest, ait *S. Ambros.* (*Lib. I de poenit.* » *Cap.* 8 *alias* 7), utrum per pœnitentiam, an » per lavacrum hoc jus sibi datum Sacerdotes vin» dicent? Unum in utroque ministerium est. Sed » dicis quia in lavacro operatur mysteriorum gra» tia. Quid in pœnitentia, nonne Dei nomen ope» ratur . . . ». Sicut ergo Baptismus verum est Sacramentum, ita et Pœnitentia.

Probatur II Pars.

Can. II Sess. XIV Concilii Trident. . . . » Si » quis Sacramenta confundens ipsum Baptismum » Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc » duo Sacramenta distincta non sint; atque ideo » Pœnitentiam non recte secundam post naufra» gium tabulam appellari; anathema sit . . . ».

Doctrina, quam Concilium hoc Canone proscripsit, tam impia est et absurda, ut nihil fingi possit a ratione ipsa, nihil a sensu Scripturæ et omnium sæculorum fide magis alienum.

Quomodo unum esse possunt, quæ tam multis rationibus differunt inter se? Quæ et institutione diversa sunt, et diversam materiam et formam habent, et Ministros, et effectus diversos? Baptismum Christus ante Passionem instituit in acqua; mandatum autem baptizandi dedit Matt. XXVIII, et ita quidem, ut urgente necessitate nemo sit, qui non possit hoc Sacramentum administrare. At Pœnitentiæ Sacramentum post resurrectionem institutum est, cum Joann. XX Christus dixit Apostolis: *Accipite Spiritum Sanctum etc.*, neque alios unquam præter Sacerdotes ministros habuit. Deinde constat, ut *Trid.* ait (*Sess. XIV Cap.* 11), » Baptismi » ministrum judicem esse non oportere, cum Ec» clesia in neminem judicium exerceat, qui non » prius in ipsam per Baptismi januam fuerit in» gressus ». *quid enim mihi*, inquit Apostolus (1 *Cor. V*), *de his, qui foris sunt judicare? Secus est de domesticis fidei, quos Christus Dominus lavacro Baptismi sui corporis membra semel effecit: nam hos, si se postea crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito Baptismo ablui, cum id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal, tanquam reos sisti voluit; ut per Sacerdotum sententiam, non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum poenitentes confugerint, possent liberari...* Sed hæc res manifestior fiet ex iis, quæ de materia et forma hujus Sacramenti, ejusque effectu dicenda sunt paulo inferius.

II. Huic argumento non exiguum pondus accedit ex Apostolorum exemplo. Cum *Petrus* Simonem

Magum increpat (*Actor. VIII*), cum *Paulus* Corinthium segregat ab Ecclesia (*I Cor. V*) eos non revocant ad memoriam suscepti Baptismatis, ut ad unicam reconciliationis causam; sed Petrus ita Simonem alloquitur: *Poenitentiam age ab hac nequitia tua*...Et Paulus incestuosum primo ligat, tradens eum Satanæ in interitum carnis; deinde solvit pœnitentia functum (*II Cor. II*).

III. Quid Patres hac de re docuerint, non potest esse dubium; neque illis, neque ullis ex Scriptoribus Ecclesiasticis id in mentem venit, ut Baptismi, et Pœnitentiæ Sacramenta confunderent, aut peccata in lapsis deleri per Baptismi recordationem docerent: sed contra omnes Pœnitentiam, cum tota retro antiquitate a Baptismo distinxerunt. Docent autem 1.° iterari non posse Baptismi remedium; lapsis superesse Pœnitentiam, ut *Tertull.* loco jam citato (*De Poenit. C. VII*)... » Clausa innocen- » tiæ janua, et intinctionis sera obducta ... col- » locavit in vestibulo pœnitentiam secundam ... ». 2.° Pœnitentiam secundam post naufragium tabuam vocant; aut laboriosum Baptismum. Quod ita explicat Trident. Synod. (*Sess. XIV C. II*)...» Ad » quam novitatem (vitæ) et integritatem per Sa- » cramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fleti- » bus et laboribus pervenire nequaquam possumus: » ut merito Pœnitentia laboriosus quidam Baptis- » mus a Patribus dicta fuerit ... ». 3.° Dicunt, Ecclesiam æquali jure peccata relaxare sive per Baptismum, sive per Pœnitentiam; ut *Ambros.* L. 1 de Pœnit. 4.° Reconciliationem, quæ fit per Pœ-

nitentiam aperte distinguunt a Baptismo. Sic *August.* L. II de adulterinis conjugiis Cap. XVI de peccato homicidii sic habet . . . » Si a Catechu- » meno factum est, Baptismate abluitur; et si a » Baptizato, Pœnitentia et reconciliatione sane- » tur . . . ».

PROPOSITIO II.

Sacramentum Poenitentiae post Baptismum lapsis necessarium est vel in re, vel in voto.

Prob. I. pars. 1.° Eadem semper Scripturæ loca sunt, ex quibus tota de Sacramento Pœnitentiæ doctrina tanquam ex sua radice exurgit. Ad quid enim claves datæ fuissent Ecclesiæ, si regnum cœlorum, quod peccatori obseratum est, posset sine his clavibus aperiri? Ad quid dictum fuisset Apostolis, eorumque successoribus: *Quaecunque alligaveritis* etc., et iterum: *Quorum remiseritis peccata* etc., si nulla esset ad hanc potestatem recurrendi necessitas? Ad quid Tribunal erectum fuisset a Christo, et instituti judices, si liberum esset judicium declinare? Hinc præclare S. *August.* ait (*Sermon.* 392 *alias Hom.* 49) . . . » Agite pœnitentiam, » qualis agitur in Ecclesia . . . Nemo sibi dicat, » occulte ago, apud Deum ago . . . Ergo sine causa » dictum est: Quæ solveritis in terra etc. Ergo » sine causa claves datæ sunt Ecclesiæ. Frustramus » Evangelium Dei, frustramus verba Christi . . . ».

Id enim in primis in hoc argumento observandum est, datam esse Ecclesiæ potestatem, non solvendi tantum, sed et ligandi, non remittendi tantum, sed et retinendi: at vana prorsus esset hæc potestas, si peccatori aliæ paterent ad reconciliationem viæ. 2.° Constans semper Ecclesiæ doctrina fuit, Pœnitentiam iis, qui post Baptisma prolapsi sunt, ita necessariam esse, ut Baptismus nondum regeneratis. Hanc communem Ecclesiarum fidem secuti Tridentini Patres, postquam Cap. I Sess. XIV de Pœnitentia, ut virtus est, dixerant ... » Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent quovis tempore ad gratiam et justitiam assequendam necessaria ... » Cap. II de Sacramento Pœnitentiæ speciatim docent ... » Est autem hoc Pœnitentiæ Sacramentum lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus ». Vid. ejusdem sess. Can. VI et VII et *Cathechismum Rom.* cujus verba ab initio hujus tractationis citavimus (*De Poenit. in proemio*), ubi hoc idem eleganter exponitur, mutata a Patribus secundæ tabulæ similitudine.

Cæterum Patres, cum hac comparatione utuntur, cum dicunt, Domini sententiam sequi judicium Sacerdotis, cum confessionis necessitatem inculcant, an non simul necessitatem adstruunt hujus Sacramenti?

Prob. pars II. Hæc pars duo complectitur; primum est hoc Sacramentum non esse ita necessarium, ut, qui post Baptismum lapsus est, absque

illo in re suscepto salvari non possit, etiam ubi non est facultas suscipiendi: alterum: Sacramentum peccatoribus baptizatis esse necessarium in hunc sensum, ut sit necessarium in voto, si facultas desit.

Utrumque ex Concilii Trid. verbis supra citatis, ita deducitur: ait Synodus . . . » Est autem hoc » pœnitentiæ Sacramentum lapsis post Baptismum » ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis » ipse Baptismus . . . » atqui Baptismus non est necessarius in re susceptus, et requiritur, et satis est in voto, si in re ipsa haberi nequit: ergo nec pœnitentia.

Minorem propos. idem Concilium diserte docet; ait enim Sess. VI Cap. IV. . . . » Post Evangelii » promulgationem nunquam fieri translationem a » statu veteris Adæ ad statum gratiæ, sine lavacro » regenerationis, aut ejus voto ». Vid. quæ de necessitate Baptismi, et de Baptismo flaminis diximus, T. IV P. II p. 60 et 66.

Quod autem necessarium sit, Sacramentum, si in re haberi non potest, saltem in voto tenere: ratio est; quia institutum est ut medium ad finem salutis necessarium. Unde etiam contritio perfecta in nova lege non justificat peccatorem nisi in quantum continet in se votum Sacramenti.

CONTRARIORUM CONFUTATIO.

Contra 1.am *propos.*

ARGUM. I. Verba, quæ Christus ad Apostolos locutus est Joann. XX, non sunt intelligenda de judiciaria quadam, et quasi prætoria potestate, sed de prædicatione Evangelii. Ergo vim probandi in hac thesi non habent.

RESP. 1.° Quis sensus sit verborum Christi, satis jam toto Art. I demonstratum est, in primis §. IV. Obj. 1. Hoc unum hic observamus cum doctiss. *Bellarmino* (*De Pœnit. L. 1 Cap. X*): » Etiamsi solum de remissione » per prædicationem Evangelii Dominus loqueretur, » adhuc Adversarii Sacramentum negare non possent: » siquidem ipsi omnia Sacramenta nihil aliud esse vo» lunt, nisi quandam Evangelii annuntiationem ad ex» citandam fidem institutam ».

ARGUMENT. II. Non est alia ratio pœnitentiæ in nova lege, quam quæ fuit in veteri. Nam *Petrus* Actor. X ait, se eam annuntiare remissionem peccatorum, *cui Prophetæ omnes testimonium perhibent.* Præterea etiam in veteri testamento extant exempla contritionis, confessionis et satisfactionis. Atqui in veteri lege pœnitentia rationem non habuit Sacramenti; ergo etiam nunc dici non potest novæ legis Sacramentum esse.

RESP. NEG. MAJ. In hoc discrimen est inter veteris et novæ legis pœnitentiam, quod virtus pœnitentiæ, quæ in veteri lege sufficiebat, in nova non sufficiat; nam, cum a Christo institutum sit, ut peccata a Sacerdotibus per absolutionem remittantur, necesse est ut interiori pœnitentiæ exterior accedat, in qua Sacramenti ratio consistit. *Petrus* Actor. X hoc unum docet, in nomine Jesu Nazareni remissionem peccatorum accipere omnes,

qui credunt in eum, idque ait ab omnibus Prophetis fuisse prædictum: at de ratione et modo consequendæ remissionis non loquitur. — Si confessionis mentio occurrit in veteri lege, hæc qualiscunque ea demum fuerit, non fuit sacramentalis: Contritio autem necessaria fuit etiam in veteri lege, quatenus ad virtutem pœnitentiæ spectat, uti et satisfactio.

Inst. Intelligi non potest cur Christus Pœnitentiam referri voluerit in numero Sacramentorum. Nihil enim homines hàc ratione consecuti sunt aliud, quam quod nunc difficilius effectum fuerit reconciliationis opus, cum ad virtutem internam etiam exterior pœnitentia accesserit.

Resp. Etsi nostrum non sit, rationes eorum quærere quæ Christus fecit et instituit; quis enim cognovit sensum Domini, et consiliarius ejus fuit? non est tamen difficile in hujus Sacramenti iustitutione novum videre divinæ in nos bonitatis argumentum. Præterquam enim, quod tanta non requiratur contritionis perfectio, quando per Sacramentum peccata remittuntur, illud quoque notandum est, in Sacramentis præcipuam vim et efficientiam sanguinis Christi contineri, uberrimasque gratias ex illis ad nos defluere. Aliam adhuc causam affert Cathechism. Rom. (*De Pœnit quæst. IX*). » Ut de remis- » sione peccatorum, quam Deus pollicitus est, cum ait; » *Si impius egerit pœnitentiam* etc., minus dubitare nobis » liceret; vehementer enim pendere animo de intima » pœnitentia opus esset, cum de suo cuique judicio in » iis, quæ agit, merito timendum sit. Ut igitur Domi- » nus huic nostræ sollicitudini subveniret, Pœnitentiæ » Sacramentum instituit, quo per Sacerdotis absolutio- » nem peccata nobis remissa esse confideremus... Neque » enim aliter accipienda est vox Sacerdotis, peccata no- » bis legitime condonantis, quam Christi Domini, qui » ait paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.*

Argum. III. Notum est, Sacramenta novæ legis constare materia et forma, rebus et verbis, vel, ut *S. Augustin.* ait, verbo et elemento. . . » Accedit verbum ad » elementum, et fit Sacramentum »: ergo res aliqua requiritur, seu materia, aut elementum: Atqui in Pœnitentia nec res, nec materia, nec elementum reperitur: Ergo etc.

Resp. dist. maj. Requiritur aliquid, quod rei aut materiæ rationem habeat, et locum teneat elementi, *conc.* Requiritur vera materia, verum elementum, *nego.* Locus ex *S. August.* citatus de Baptismo agit, qui in aqua confertur; ad Sacramenta autem generatim applicatus hunc tantum sensum habere potest, quod in omni Sacramento sit aliquid externum et sensibile, quod minus determinate gratiam significat, et ideo res, materia, aut elementum dicitur; et aliud magis determinatum, quod formam nominamus. Vid. de Sacramentis in genere Cap. I, ubi inter alia dictum est, verba etiam posse rerum, aut materiæ vices sustinere, quando sunt pars Sacramenti minus definita.

Argum. IV. Si potestas ligandi et solvendi est Sacramentum, non tantum qui solvit, sed etiam qui ligat, Sacramentum conficit: quod prorsus absurdum est. Ergo etc.

Resp. nego ant. Utrumque pertinet quidem ad potestatem Sacerdotis, sed non ad Sacramentum. Effectus proprius Sacramenti est solvere, quia de natura Sacramenti est, ut gratiam conferat, qui autem ligatur, a gratia excluditur; tametsi non alio fine id fiat, nisi ut postea solvatur.

Argum. V. *Apostolus* ad Ephes. V omnem sanctificationem, et purgationem peccatorum Baptismo tribuit... *Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo*

vitæ . . . Quod etiam SS. Patres confirmant, ut *S. Augustinus* pluribus in locis; et maxime L. I de nuptiis et concupisc. C. XXXIII. Imo ad explicandam vim et efficaciam Baptismi Patres loco illo utuntur Joan. XX, quem omnes Catholici ad peccata post Baptisma admissa applicant. Ergo pœnitentia nihil est a Baptismo distinctum.

Resp. *Apostolus* de illo sanctificationis remedio loquitur, quod est omnium primum et præcipuum, et veluti radix omnis justitiæ; nam Sacramenta omnia, quæ Baptismum sequuntur, huic tanquam fundamento innituntur. Quod optime explicat *S. August.* loco supra cit.... » Quid enim, inquit, prodesset vel ante Baptismum Pœ» nitentia, nisi Baptismus sequeretur, vel postea, nisi » præcederet? . . . ».

Cæterum Patres, cum de Baptismo illis sermo est, ideo tantum celebrem illum locum adhibent Joan. XX, ut adversus Novatianos potestatem dimittendi peccata Ecclesiæ datam esse demonstrent.

Contra II.am propositionem.

Argum. 1.° Ante Christum sola virtus pœnitentiæ sufficiebat, et Scripturæ passim docent, veniam peccatorum per charitatem, et cordis contritionem obtineri. 2.° Christus peccata dimisit sine Sacramento, et Petrus Act. VIII Simonem Magum ad pœnitentiam hortatus est, nulla facta Sacramenti mentione. Ergo etc.

Resp. ad I. A veteri lege ad novam non valet consecutio. In veteri lege virtus pœnitentiæ sufficiebat; de hujus virtutis efficacia nihil detractum fuit a Christo, sed additum solummodo novum præceptum, nempe subjiciendi se clavibus Ecclesiæ. Neque illud argumentum valet, quod ex Scripturis petitur; nam illi textus ad Judæos pertinent sub lege Mosaica constitutos. Illi autem,

qui ad Christianos spectant, eosque ad charitatem, pœnitentiam, cæterasque virtutes hortantur, Sacramentum non excludunt; alias dicendum esset, etiam Baptismum excludi, cum neque de Baptismo mentio fiat.

Resp. ad II. Sacramentum Pœnitentiæ ante Christi passionem non fuerat institutum; sed et si institutum fuisset, an Christus non potuisset peccata dimittere sine Sacramento? — Quando *Petrus* Simoni dixit... *Pœnitentiam age de hac nequitia tua*... procul dubio intelligi debet de Sacramento pœnitentiæ; de illa enim pœnitentia locutus est, quam tunc agere necesse erat ad impetrandam veniam peccatorum.

ARTICULUS III.

De materia et forma hujus Sacramenti.

Sæpe illud monuimus, in unoquoque Sacramento duo inesse, quæ illius naturam constituunt, quorum unum materiæ, alterum formæ habet rationem. Id etiam satis notum est, Novatores hæreticos in hac quoque materia, antiquam Ecclesiæ fidem novis et perversis opinionibus impugnasse. Non ita de Theologorum sententiis judicandum; nam quæ inter ipsos disputari solent, tanti momenti non sunt. Omnes in necessariis concordant, et inter opinionum concertationes integrum et inconcussum manet dogma Catholicum.

§. I.

De materia Sacramenti Pœnitentiæ.

OBSERVANDA.

I. De sententiis Hæreticorum circa materiam et partes Sacramentorum, jam aliqua diximus in epitome historica, quam huic capiti præmisimus. Recurret adhuc occasio quædam de iis disserendi in adversantium opinionum confutatione. — Theologi catholici omnes huic Concilii Trident. doctrinæ subscribunt (*Sess. XIV cap. III*) . . . » Sunt autem » quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis » actus, nempe Contritio, Confessio, et Satisfa» ctio; qui quatenus in pœnitente ad integritatem » Sacramenti, ad plenamque et perfectam peccato» rum remissionem ex Dei institutione requiruntur, » hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur...». Unde una est omnium doctrina, Contritionem, Confessionem et Satisfactionem ad Sacramentum pœnitentiæ ex Christi institutione pertinere: neque controversiæ locus est, cum de instituendis Fidelibus agitur, ac de iis, quæ pœnitentes necesse est ad Sacramenti perceptionem afferre. Dum ergo rem ipsam intactam relinquunt, speculando et disserendo Scholarum more disputant de essentia et natura Sacramenti, seu de eo, quod proprie materiæ rationem habeat.

II. Observandum autem, duplicem distingui ma-

teriam Sacramentorum: una dicitur proxima, altera remota: sic in Baptismo ablutio ipsa materiæ proximæ, aqua remotæ locum tenet. Quærunt autem primo Theologi, quæ sit materia *remota* Sacramenti Pœnitentiæ? Dissentiunt nonnihil inter se; nam alii peccata, alii pœnitentem ipsum ut remotam materiam assignant: verum hæc controversia fere omnis in verbis posita est, cum pœnitens ipse materia esse non possit, nisi ratione peccati.—Major est, cum de materia *proxima* agitur, opinionum diversitas. Communis fere sententia est, materiam hujus Sacramenti proximam esse actus pœnitentis, Contritionem nimirum, Confessionem, et Satisfactionem: quamquam non defuerint, aut adhuc sint, qui aut manuum impositionem, aut solum confessionem assignent, aut totam Sacramenti essentiam in sola Absolutione collocent.

III. Hæc ultima sententia, quæ Scoti Scholasticorum fere subtilissimo tribuitur (*In* 4 *dist.* 14 9 4 — *et dist.* 16 9 1), etiam inter recentiores patronos habuit, atque præ cæteris Maldonatum, insignem Theologum, ex quo libenter quædam exscribimus, quamvis nostra non sit hæc sententia; valent enim ad clariorem materiæ intelligentiam. » Alius est error Calvini, inquit (*De pœnit. P. III* » *q. III Thesi VII*), quod putat, nos pœnitentiam » externam vocare Sacramentum interioris pœnitentiæ; nemo enim hoc dicit Scholasticorum. Disputant quidem Scholastici, quid sit, quod proprie » vocamus Sacramentum Pœnitentiæ; sed id nihil » refert, modo ostendamus aliquod signum exter-

» num a Deo institutum. Hoc autem signum quidam dicunt esse Confessionem; alii signum hoc constare ex tribus actibus pœnitentis, Contritione, Confessione, et Satisfactione tanquam materia et ex Absolutione Sacerdotis tanquam forma, quæ est opinio communis; alii Absolutionem Sacerdotis esse proprie Sacramentum, in qua opinione est *Scotus*, quam ego credo esse veriorem...». Et quibusdam interjectis, postquam sibi objecisset, ex hac sententia consequi, nihil esse in Sacramento Pœnitentiæ, quod materiæ rationem habeat, quia totum in Absolutione ponitur, quæ est forma Sacramenti; respondet: ... » Nunquam fuisse sensum Ecclesiæ, ut decerneret in omni Sacramento esse res duas distinctas, quarum una materia esset, altera forma; hoc enim non potest in omni Sacramento reperiri, verbi gratia in Matrimonio. Sed tantum voluit dicere, in omni Sacramento esse quiddam externum, quod habeat vicem materiæ, et quiddam, quod habeat vicem formæ, etiamsi non sit distinctum. Ego vero jam docui, non tantum aquam in Baptismo esse materiam, sed etiam verba, quia quidquid sensibus percipitur, vocatur materia in Sacramento: significationem autem esse formam, quod ipsum dico de Sacramento Pœnitentiæ; Absolutionem, quatenus est externa quædam cæremonia, esse materiam; eandem, quatenus habet vim significandi, esse formam...». Hæc *Maldonatus*. Videbimus postea infirmas prorsus esse rationes, quibus sententia hæc innititur.

PROPOSITIO I.

Materia Sacramenti Pœnitentiæ remota sunt peccata post Baptismum commissa; et quidem materia necessaria sunt peccata omnia mortalia nondum directe remissa: venialia autem, vel mortalia jam directe remissa materia libera et sufficiens.

Prob. I. Pars. Aliud est Pœnitentiæ, aliud Baptismatis Sacramentum, et quemadmodum peccata post Baptisma commissa non possunt novo Baptismate dilui, ita originalis noxa, aut quæcunque ante Baptismum committuntur, non possunt aliter, quam hoc salutari lavacro mundari. Quippe Baptismus janua est Sacramentorum, et nemo potest per Pœnitentiæ Sacramentum reconciliari, nisi inter Ecclesiæ membra adscriptus fuerit per Baptismum.

Non exiguum argumento pondus accedit ex eo, quod Pœnitentia instituta sit adinstar actus judicialis (*Hujus Cap. Art. I* §. *IV*) qui proinde circa illos tantum exerceri potest, qui sunt Ecclesiæ subditi. De iis enim qui baptizati non sunt, et extra Ecclesiam versantur, ait *Apost.* I Cor. V... *Quid mihi de iis, qui foris sunt, judicare?*.....

Prob. II. Pars. Sacramentum Pœnitentiæ, uti probatum est (*Art. II Prop. II*), omnibus post Baptismum lapsis ad salutem necessarium est: Ergo

peccata mortalia post Baptismum commissa sunt materia hujus Sacramenti necessaria; neque enim possunt alia via dimitti. Hinc *Concilium Trid.* declarat Sess. XIV cap. V et Can. VII, omnia peccata mortalia necessario esse in Confessione declaranda.

Dicitur autem: *nondum directe remissa;* quia non ille tantum, qui per actum charitatis justificatus esset a peccatis, eadem tribunali pœnitentiæ subjicere teneretur; sed is etiam, qui ab illis in tribunali solutus fuisset indirecte, puta quia ea in Confessione fuisset oblitus.

Prob. III. Pars. 1.° Peccata venialia Ecclesiæ clavibus subjici posse, patet tum ex praxi fidelium, tum ex verbis Christi, qui sine ulla peccatorum distinctione dixit: *Quorum remiseritis peccata* etc., ac demum ex decisione *Concilii Trid.* quod Sess. XIV Can. VII ait . . . » Si quis dixerit . . . Non licere » confiteri peccata venialia, anathema sit...». Quod autem sint materia simul sufficiens et libera his verbis aperte docet eadem *Tridentina Synod.* Sess. XIV cap. V . . . » Venialia, quibus a gratia Dei » non excludimur, et in quæ frequentius labimur, » quamquam recte et utiliter citraque omnem præ- » sumptionem in confessione dicuntur, quod pio- » rum hominum usus demonstrat; taceri tamen ci- » tra culpam, multisque aliis remediis expiari » possunt . . . ». Idem de mortalibus dici potest jam directe dimissis; possunt enim Ecclesiæ clavibus denuo subjici; idque adstruit piorum et doctorum hominum usus, quem Ecclesia sciens

quanti exinde fructus dimanent, non tantum non improbat, sed potius quam maxime commendat. At non subjiciuntur necessario, quia jam remissa, iterum remitti non indigent. Utrumque in Decretali Bened. XI *Inter cuncta* ita exprimitur (*De Privileg. lytrar. com. C. 1*) . . . » Licet de necessitate non » sit, eadem confiteri peccata, tamen propter eru» bescentiam, quæ magna est pœnitentiæ pars, ut » eorumdem peccatorum reiteretur confessio, repu» tamus salubre . . . ».

Nota. Circa remissionem peccatorum venialium copiose disserit continuator Tournelii T. X p. 248.

PROPOSITIO II.

Tres actus pœnitentis Contritio, Confessio, et Satisfactio sunt materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ, seu partes ex quibus componitur.

Probatur ex Decreto Eugenii IV ad Armenos, quod in Concilio Florentino editum est. Definitur autem in illo Decreto, omne Sacramentum materia et forma constare; et postea...» Quartum Sacramentum est » pœnitentia, cujus quasi materia sunt actus pœ» nitentis, qui in tres distinguuntur partes, quarum » prima est *cordis contritio*, ad quam pertinet, ut » doleat de peccato commisso, cum proposito non » peccandi de cætero. Secunda est *oris confessio*, » ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata,

» quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confi-
» teatur integraliter. Tertia *Satisfactio* pro peccato,
» secundum arbitrium Sacerdotis, quæ quidem
» præcipue fit per orationem, jejunium, et elee-
» mosynam . . . ».

Hactenus Florentinum. Hujus Concilii vestigia secuti *Tridentini Patres*, præter ea quæ supra observ. II ex Sessionis XIV Cap. III citavimus, ita statuunt ejusdem Sessionis Can. IV..... » Si quis
» negaverit, ad integram et perfectam peccatorum
» remissionem requiri tres actus in pœnitente quasi
» materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet Con-
» tritionem, Confessionem, et Satisfactionem, quæ
» tres Pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit.,.».

Adest quoque ratio ex hujus Sacramenti natura desumpta. Constat enim Pœnitentiæ Sacramentum quoddam judicium esse, et quidem judicium gratiæ, quo peccator per sententiam Sacerdotis Deo reconciliatur. Sed palam est ad ejusmodi judicium tria hæc requiri: Contritionem, seu dolorem de peccatis; Confessionem peccatorum, ut judex possit cognita causa sententiam ferre; et Satisfactionem pro reparanda injuria Deo illata.

RESPONDETUR ADVERSANTIBUS.

Objicitur I. contra I. prop. Qui male dispositus ad Baptismum accedit, neque ab originali labe mundatur, neque actualium delictorum veniam consequitur. Is ergo, cum baptizari denuo non possit, necessario debet ad Pœnitentiæ Sacramentum recurrere. Ergo originale pec-

catum, et quæ ante Baptismum propria culpa commissa sunt, possunt esse materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Resp. nego Conseq. Tunc enim Pœnitentia non remittit proprie peccatum, sed tollit obicem, quo sublato reviviscens Baptismus effectum consequitur.

Objicitur II. contra II. prop. Bene notandum est, Patres Tridentinos, cum de tribus pœnitentis actibus loquuntur, aperte docere, eos non aliter partes pœnitentiæ dici, nisi quatenus ad integritatem Sacramenti, et ad perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur; hoc enim negabant Novatores. Porro actus illos non vocant partes Sacramenti, sed partes pœnitentiæ tantum, neque dicunt esse materiam simpliciter, sed *quasi materiam*. Ergo etc.

Resp. nego Conseq. Ita loquitur Tridentinum, quia propositum illi erat Novatorum errores proscribere, parcere autem Catholicorum sententiis, quæ in Scholis agitabantur. Ideo, ut *Pallavicinus* narrat (*Hist. Conc. Trid. l. XII Cap.* 10), uti voluit quibusdam temperamentis, ne viris de Religione bene meritis censuræ notam inurere videretur. Nihilominus, qui verba Concilii absque præoccupata opinione expenderit, facile intelliget, quo Patrum sententia collimet. Clarum enim est, cavere tantum voluisse Patres, ne *suam* sententiam contra Hæreticos proferendo, *contrarias* Scholasticorum sententias aperte damnarent. Ideo Concilium, cum tres actus pœnitentis partes pœnitentiæ vocat, non potest non de Sacramento intelligi; de hoc enim eo loco agitur. Ait autem eos partes appellari, quatenus requiruntur ad integritatem Sacramenti. Porro partes componunt totum: ergo illi actus componunt et efficiunt Sacramentum. Neque dicitur: ad integritatem effectus Sacramenti, ut Scotistæ volunt, sed Sacramenti ipsius: alias actus fidei, spei, et charitatis, qui debent in adultis præire Bapti-

smatis susceptionem, pari jure dici possent partes Baptismatis.

Ad illud, quod Concilium actus pœnitentis dicat esse quasi materiam, respondet Cathechismus Rom. (*De Sacram. Pœnit. C. XII*) . . . » Neque vero hi actus quasi » materia a Sancta Synodo appellantur, quia veræ ma» teriæ rationem non habent; sed quia ejus generis ma» teria non sunt, quæ extrinsecus adhibetur, ut aqua » in Baptismo, et Chrisma in Confirmatione ».

Objicit. III. 1.° *Contritio* non potest esse materia Sacramenti, quia materia cujusque sacramenti debet esse res sensibilis; Contritio autem sub sensus non cadit. 2.° In Sacramentis materia tum debet adesse, cum ministratur Sacramentum: ut accedente forma signum gratiæ efficiatur: atqui *Confessio* Absolutionem, quæ forma est, potest etiam longiore intervallo antecedere. 3.° *Satisfactio* iterum non existit simul cum Absolutione, sed ei posterior est; si ergo materia est Sacramenti, sequitur, aut formam applicari materiæ nondum existenti, aut non valere Sacramentum, nisi peracta satisfactione, quod utrumque absurdum est. Ergo etc.

Resp. ad I. dist. min. Contritio non cadit sub sensus, ut pertinet ad virtutem pœnitentiæ, *conc.*, ut est pars Sacramenti, *nego*. Pœnitens non potest solvi per Sacramentum, nisi dolorem animo conceptum exterius manifestet. Igitur Contritio materia Sacramenti est, quatenus per actus Confessionis et Satisfactionis, aut alia quædam exteriora signa se prodit: quemadmodum consensus eorum, qui Matrimonium contrahunt, per verba et quædam exteriora signa cognoscitur. Cæterum non est absolute necessarium, ut pars quælibet alicujus Sacramenti sit visibilis per se; sed sufficit, ut aliæ partes sensibus subjectæ sint, illa autem, quæ ex natura sua interior est, harum causa sit, et in eas virtute sua influat. Quod

eo magis in tribunali Pœnitentiæ valet, quod hoc forum interius sit, quo nihil vetat etiam actus interiores referri.

Resp. ad II. Dist. Maj. Materia debet adesse vel moraliter, vel physice, *conc.* Physice semper, *nego.* Sacramentum pœnitentiæ est totum aliquod morale, quod necessario ex partibus sibi succedentibus coalescit. Ita in omni judicio accusatio debet præcedere sententiam. Quodsi peracta Confessione Absolutio differtur, non requiritur quidem nova confessio, cum ministratur Sacramentum; sed necesse est, ut poenitens se reum confiteatur eorum, quæ Sacerdoti jam declarata fuerunt, peccatorum, et sic confessionem suam præsentem sistat.

Resp. ad III. Concilium non ait, Satisfactionem ad partes Sacramenti essentiales pertinere; docet enim, tres actus poenitentis partes Sacramenti esse, quatenus ad ejus integritatem requiruntur. Unde communis sententia est, Satisfactionem in re ipsa esse partem integrantem tantum Sacramenti poenitentiæ; sed necessarium esse, ut poenitens votum habeat satisfacendi, et persolvendi, quæ in peccatorum vindictam a Sacerdote infliguntur. Ubi notandum est, Satisfactionem, quæ ex arbitrio poenitentis proficiscitur, non esse partem judicii sacramentalis, nec enim habet ordinem ad claves Ecclesiæ. Unde *Concilium Florent.* ait:... » Tertia pars est Satisfactio pro peccatis, » secundum arbitrium Sacerdotis ».

Objicit. IV. 1.° Illud proprie dicitur Sacramentum, quod gratiam confert; et illud exterius significat, quod in anima operatur: atqui sola absolutio gratiam sacramentalem confert, sola etiam effectum Sacramenti, seu interiorem absolutionem exterius exprimit. 2.° Minister Sacramenti est Sacerdos; sed Sacerdotis nulla est actio, nisi absolutio. Ergo sola absolutio integrum Poenitentiæ Sacramentum est.

Resp. In his argumentis magnam vim ponit Maldo-

natus, sed facilis est responsio. Sicut in judicio fori exterioris, siquis per legitima testimonia, et suam confessionem absolvatur, omnia hæc sunt vere causa illius absolutionis, licet judicis sententiam, ut præcipuam causam spectemus: ita quoque in foro conscientiæ, princeps quidem causa absolutionis Sacerdotis sententia est; tamen actus pœnitentis sunt ratio, et causa concurrens, cur pœnitens rite absolvatur. Unde et signum sunt gratiæ, quamvis illam non tam clare et distincte significent, quam absolutio. Rem ita explicat *S. Thomas (Pars III C. 86 Art. 6)* . . . » Remissio culpæ est effectus Pœnitentiæ, » principalius quidem ex virtute clavium, quas habent » ministri, ex quorum parte accipitur id, quod est for» maliter in hoc Sacramento: secundario autem ex vi » actuum pœnitentis pertinentium ad virtutem pœniten» tiæ, tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad » claves Ecclesiæ . . . ».

Ad II. Sacerdos tanquam minister pœnitentiæ non tantum formam pronuntiat, sed etiam actus pœnitentis elevat, ut sint materia Sacramenti. Hinc pœnitens materiam aliquo modo subministrat, cum tres illos actus offert Sacerdoti, quos hic assumens, et cum forma conjungens elevat ad dignitatem Sacramenti.

Objicitur V. Nihil obest, quin Sententiæ Protestantium subscribamus, qui alias pœnitentiæ partes non admittunt, præter *mortificationem*, et *vivificationem*. Ergo etc.

Resp. Si Protestantes per hæc verba nihil aliud intelligunt, quam eam esse pœnitentiæ summam, ut peccato moriamur, et justitiæ vivamus, nihil novi afferunt. Verum non sunt hæc pœnitentiæ partes, sed effectus, sed certissimum veræ pœnitentiæ argumentum, neque ad Sacramenti rationem proprie pertinent, cum is etiam virtutis pœnitentiæ effectus sit.

Quodsi per mortificationem intelliguntur terrores

conscientiæ incussi, Catholici omnes concedunt quidem, homines timore divinæ justitiæ utiliter concuti: verum hic timor pœnitentiam præcedit, uti et fides, qua homo credit vera esse, quæ Deus revelavit, et promisit, atque illud maxime impium justificari a Deo per gratiam et redemptionem, quæ est in Christo Jesu, uti *Trident.* docet. Illi autem terrores, quibus, ut *Calvinus* ait, despondemus animo, nec pars pœnitentiæ esse possunt, nec illi viam sternere, cum potius in desperationem agant, et fidem ipsam, quæ justitiæ fundamentum est, evertant.

De secunda illa poenitentiæ parte, quam Novatores *vivificationem* vocant, et quam in fide et fiducia collocant, qua peccator credit peccata sibi esse condonata, necesse non est plura dicere, cum fides illa commentum sit hæreticorum, uti suo loco probatum est.

§. II.

De forma Sacramenti.

OBSERVANDA.

I. Si id tantum hoc loco quæreretur, quid in Sacramento Pœnitentiæ formæ rationem habeat; peracta res esset; omnes enim in hoc consentiunt, quod forma in Absolutione sita sit, cum hoc tantum discrimine, quod, si *Scoti* et *Maldonati* sententia valeret, in sola Absolutione contineretur tum materia, tum forma Sacramenti, materia in verbis, forma autem in significatione verborum: in com-

muni autem Thologorum sententia actus Pœnitentis materiam, Absolutio autem a Sacerdote verbis expressa formam constituant.

II. Verum alia hic occurrit satis difficilis controversia de verbis Absolutionis, de qua nobis quædam sunt summatim dicenda. Duplex distinguitur Absolutionis forma, deprecatoria, et absoluta. *Deprecatoria* ea dicitur, quæ profertur per modum orationis: *Quæsumus Domine, absolve* etc. *Absoluta* indicativo modo enuntiatur: *Ego te absolvo.* Ob hanc causam etiam *indicativa* dicitur. Sunt, qui tertiam Absolutionis formam distinguunt, quam *imperativam* vocant; ut cum dicitur. *Abolvatur Christi servus* etc. vel: *Sis absolutus* etc. At clarum est, hunc modum, ubi de Ministro Sacramentorum agitur, ad deprecatorium pertinere, neque enim homo potest Deo imperare: quamvis illa verba: *Sis absolutus*, etiam possiut indicative sumi, ita ut sensus sit: *Sis a me absolutus*, quod idem esset, ac si diceretur: *Ego te absolvo.*

III. Quæritur nunc 1.° An ex institutione Christi, et natura Sacramenti necesse sit Absolutionis formam esse deprecatoriam, vel absolutam? 2.° Qualem formam Ecclesia tum Græca, tum Latina olim usurpaverit, aut etiam nunc usurpet? Prima Quæstio *juris* est, sive *dogmatis;* altera *facti*. Patet autem omne pondus controversiæ in quæstione *facti* positum esse. Nam qui absolutam formam ex Christi institutione necessariam esse contendunt, id nobis facile persuaderent, si ostendere possent, hanc solam fuisse in Ecclesia a primis sæculis usurpatam.

At certe causa cadunt, si probari poterit, formam Absolutionis per plura sæcula fuisse deprecatoriam. Ecclesia enim quæ columna est, et firmamentum veritatis, quæ nunquam potest a vera Christi doctrina deflectere, aliam formam præter absolutam adhibere nunquam potuisset, si hanc Christi institutio et Sacramenti natura exigerent. Primum ergo et præcipuum controversiæ caput illud est, quod quæstionem facti dicimus; hocque nunc a nobis, quantum fieri potest, breviter est exponendum. Sequentur aliæ quædam quæstiones, quas omnino ignorare Theologo non permittitur.

QUÆRITUR I.

Quis fuerit antiquæ Ecclesiæ usus circa formam Absolutionis.

Scinduntur Theologi, uti jam dictum est. *S. Thomas* (*Opusculo XXII*), et post eum *Arcudius* (*L. IV de pœnit. C. III*), *Goarius* (*In notis ad Euchol. Græc. p.* 673), aliique plures, deprecatoriam formam prorsus repudiant, absolutam autem in universa Ecclesia semper viguisse acerrime contendunt. His ex adverso pugnant recentiores plerique, qui affirmant, formam Absolutionis per multas ætates deprecatoriam fuisse in Ecclesia utraque, Græca et Latina, eamque apud Græcos adhuc esse ejusmodi. Insignis hujus sententiæ patronus fuit doctis. *Morinus* (*De pœnit L. XIII C.* 8 *et seq.*), qui eam fuse prosecutus est, multisque argumentis, et testimoniis stabilivit. Nos controversiam in

medio quidem relinquimus, attamen quædam utriusque Partis momenta, cum ea ad rerum Ecclesiasticarum notitiam pertineant, paucis indicabimus.

I. *Morinus* sententiam suam probat: 1. Ex veterum Scriptorum testimoniis, qui cum de peccatorum reconciliatione loquuntur, nunquam absolutæ formæ, sed precum, orationis, deprecationis etc. mentionem faciunt. 2.º Ex ritualibus, et libris pœnitentialibus. Nam rituales omnes et pœnitentiales libri; Ordo Romanus, S.i Gregorii Sacramentarium, non aliud quiddam, quam orationes et formulas deprecatorias continent. 3.º Testimonio Auctorum, qui duodecimo labente, et ineunte decimo tertio sæculo scripserunt, quorum præcipui sunt, *Guilielmus Antissiodorensis, Guilielmus Parisiensis, Hugo Cardinalis,* et Auctor ille, contra quem *S. Thomas* opusculum suum edidit.

II. Respondent adversæ sententiæ defensores. 1.º Notum esse veteres in suis libris reticuisse verba, quibus Sacramenta perficiuntur, ne mysteria in profanorum notitiam venirent. 2.º Se Patrum et Scriptorum testimonia, quibus mire gloriatur *Morinus,* facile posse ad sententiam suam accommodare. 3.º Ex ipsa Christi institutione, et Sacramenti natura satis clarum esse, formam aliam, præter absolutam nunquam viguisse, cum nulla alia legitima esse possit. Id autem probant tum ex verbis Christi: *Quodcunque solveris* etc. Christus enim non dixit: *Quodcunque solvi petieris, solvam;* tum ex eo, quod jam supra confectum est, quod Sacerdotes instituti sint judices: nullus autem judex, ajunt,

sententiam dicit deprecando. 4.° Ex eo, quod Ecclesia nunc formam indicativam adhibeat, concludunt, hanc solam a primis ætatibus fuisse usurpatam, cum certum sit, formam Sacramentorum non mutari. 5.° Tuentur se Concilii Trid. auctoritate, quod Sess. XIV Cap. III ait . . . » Docet S. Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua » præcipue ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis sitam esse: *Ego te absolvo* etc. » Ibidem additur, preces, quæ ex Ecclesiæ more adjunguntur, ad formæ essentiam non pertinere.

III. Sed parum his moventur, qui cum *Morino* sentiunt. Dicunt autem ad I.um: Si necessaria fuit cautio illa prioribus Ecclesiæ sæculis, quibus Christiani inter Idololatras versabantur, id certe locum non habuit septimo sæculo, et sæquentibus. Deinde, cur sola Sacramenti Pœnitentiæ forma in laudatis Euchologiis et Sacramentariis omitteretur, cum aliorum Sacramentorum forma absque ullo scrupulo referant? Ad II.um: Scimus, Adversarios etiam Patrum testimonia ad sententiam suam accommodare; verum quam id feliciter agant, quæritur. Ad III.um; Ex eo, quod Christus Apostolis dederit potestatem remittendi peccata, eosque instituerit judices, non sequitur, potestatem hanc necessario exerceri per verba indicativa; præsertim cum Sacerdotes non propria neque suprema, sed præcaria et ministeriali potestate agant. Omnia hic a voluntate Christi pendent; et cum Christus potestatem solvendi Sacerdotibus concesserit, non videtur, cur non sufficeret voluntas solvendi, etiam deprecatoriis verbis

expressa, nisi lex alia obsistat. Certe Christus Apostolis potestatem dedit ejiciendi dæmonia, et infirmitates curandi: quod tamen illi fere semper deprecatorie operabantur. Cæterum *Arcudius* ipse (*Lib. IV de pœnit. C. III*), et *Goarius* (*In notis ad Euchol. p.* 676) concedunt, formam hujus Sacramenti, etsi deprecativam, non excludere, imo continere actionem Ministri, atque sic posse ad indicativam reduci. Nam, ut ait *Arcudius*, qui dicit: » Remitte ei, condona, » non secus est, ac si diceret: » Ego quidem remitto et condono, sed majestatem » tuam deprecor, ut etiam tu velis per me remittere ». In genere dicendum est, verba ex usu et consuetudine perpendi oportere; et multorum sæculorum traditione frustra opponi rationes ex proprio ingenio confictas. Adversarii perperam a jure ad factum concludunt, cum deberent ex facto jus determinare; nam si forma deprecatoria, uti probatum est, per mille et ducentos annos in tota Ecclesia obtinuit, perspicuum est eam valuisse, cum Ecclesia, prout supra dictum est, nunquam possit a vera Christi doctrina deflectere. IV.° argumento opponunt, Christum Pœnitentiæ formam instituisse quidem, sed in genere; id vero Ecclesiæ permisisse arbitrio, ut speciem definiret. Hinc et facilis est responsio ad V.^{um} — *Concilium Trident.* de illa Sacramenti forma loquitur, qua Ecclesia Latina a pluribus sæculis jam utebatur, et quæ sola nunc valida est apud nos: hanc autem distinguendam esse docet ab adjectis precibus, quæ ad Sacramenti essentiam non pertinent.

QUÆRITUR II.

Quo tempore in Ecclesia Latina forma deprecatoria mutata fuerit in absolutam?

Resp. Hæc quæstio iterum in facto posita est; ideoque ex humani ingenii conjecturis decidi non potest, sed apertis testimoniis demonstrari debet, et reipsa demonstratur a *Morino*. Probat ille 1.° Usque ad sæculum XII formulam ordinariam absolutionis fuisse deprecatoriam. Vide quæ in priori quæstione N.° 1 dicta sunt.

2.° Ineunte duodecimo sæculo mediæ cujusdam formulæ usum obtinuisse, quæ simul deprecatoria erat, et indicativa, quod ex *Alexandro Alensi*, *S. Bonaventura*, *S. Thoma* etc. ostenditur.

3.° Sæculo dein decimo tertio solam indicativam formam prævaluisse in Occidente, quod ex citato *S. Thomae* opusculo certum est. Suspicatur autem *Morinus* mutationem a Theologis illis ortum habuisse, qui eo tempore docuerunt, contritionem perfectam ad remissionem peccatorum esse necessariam, etiam cum Sacramentum suscipitur. Cum enim in hac sententia Absolutio sit tantum juridica declaratio, qua Sacerdos peccata a Deo dimissa esse pronuntiat; convenientius visum est illis Theologis, si Sacerdos diceret: *Ego te absolvo*, id est, juxta illos: *Declaro te absolutum*; quam si verbis deprecatoriis uteretur, ut: *Deus te absolvat:* siquidem pro re jam concessa Deus non rogatur, sed pro

futura. Sed hæc est conjectura *Morini.* Id certum est, Ecclesiam, quæ Theologorum illorum sententiam nunquam probavit, tamen absolutam formam non probasse modo, sed etiam solam legitimam declarasse. An non ob hanc potius causam, quod ille, qui dicit: *Ego te absolvo*, expresse enuntiet, se revera solvere peccatorum vincula, et non solum soluta declarare?

QUÆRITUR III.

An forma indicativa, qua Ecclesia Occidentalis nunc utitur, convenientior sit, et perfectior; et an ea nunc sit apud nos ad Sacramenti valorem necessaria?

Resp. I.° » Quoniam Sacramenta id significant, » quod efficiunt, ait *Catechis. Rom.* (*De poenit.* » *Quæst. XIII*), et illa verba: *Ego te absolvo*, » ostendunt peccatorum remissionem hujus Sacra- » menti administratione effici; palam est, hanc » esse Pœnitentiæ perfectam formam ». Hinc *Morinus,* et qui eum sequuntur, hoc discrimen ponunt, inter deprecatoriam formam, et absolutam, quod dicant, illam sufficere quidem posse, si Ecclesiæ auctoritas accedat: hanc autem melius cum judicio exercendo convenire, et clarius id significare, quod facit Sacerdos in hoc Sacramento.

II. Si Christus formam Absolutionis in specie ipse determinasset, sicut formam determinavit Baptismi, nunquam potuisset, quæ primum instituta

fuit, mutari. Verum passim docent Theologi, Christum quorundam Sacramentorum materias et formas generaliter tantum instituisse; specialem vero determinationem commisisse Ecclesiæ, atque ita commisisse, ut nisi ea, quam Ecclesia in specie determinat, forma adhibeatur, nullum sit Sacramentum et irritum.

QUÆRITUR IV.

An in Absolutionis forma, qua nunc utitur Ecclesia Latina, omnia verba sint absolute necessaria ad valorem Sacramenti?

Resp. Omnia quidem sunt ex præcepto exprimenda; ad veritatem tamen Sacramenti duo ista sufficiunt: *Te absolvo;* quia effectum Sacramenti satis exprimunt. Hæc enim verba: *a peccatis tuis*, satis determinata intelliguntur per confessionem pœnitentis. Expressio autem seu invocatio SS. Trinitatis non videtur essentialis, cum neque ex verbis Christi, neque ex traditione inferri possit ista necessitas. Non ita in Baptismo, cum Christus expresse dixerit: *Baptizantes eos, in nomine Patris* etc. Cæterum, quæ præter hæc verba, *te absolvo,* ad formam Absolutionis pertinent, consentanee addita fuerunt; nam 1.° pronomen *Ego* auctoritatem quandam sonat, quæ competit judici sententiam proferenti. 2.° Per has voces: *a peccatis tuis*, clarius exprimitur effectus Sacramenti. 3.° Sacerdos, cum addit: *In nomine Patris* etc., significat Dei nomine et virtute se agere.

Nota. Nolumus hic disputare de sensu horum verborum: *Ego te absolvo*, neque subtiliores Scholasticorum quæstiunculas exponere. Verus et obvius verborum sensus hic est: Ego ut Christi Minister, et Judex ab eo constitutus remitto tibi peccata tua, primum quoad maculam, tunc etiam quoad pœnas æternas, quæ iisdem peccatis debentur.

QUÆRITUR V.

An Graeci usque nunc retinuerint formam deprecariam, et an valeat, quam ipsi usurpant, sacramentalis Absolutio?

Resp. I. Græcorum libri rituales omnes, tum veteres, tum recentiores, aliam Absolutionis formam non continent, quam deprecatoriam, quæ incipit his verbis apud *Goarium:* » Domine Jesu » Christe, fili Dei vivi, relaxa, remitte, condona » peccata etc. ». Id vel ipse *Arcudius* ingenue fatetur (*Lib. IV de Poenit. Cap. III*); *Goarius* quidem duas refert formas indicativas (*In notis ad etc. p.* 678.), sed eas a Latinis ad Græcos postremis temporibus pervenisse non dissimulat.

Hodiernam Græcorum praxin, ut alia prætereamus, clare intelligimus ex instructione *Clementis* VIII anni 1595 super ritibus Græcorum ... » In casu » necessitatis, inquit, Presbyteri Græci Catholici » possunt Latinos absolvere. Utantur forma Abso» lutionis in generali Concilio Florentino præscri» pta, et postea, si voluerint, dicant orationem

» illam depracativam, quam pro forma hujusmodi » Absolutionis dicere tantum consueverunt.... ». Ergo, teste *Clemente* VIII, Græci formam tantum deprecativam usurpare consueverunt.

Quod forma deprecativa valida sit apud Græcos, ex eo constat, quod Latini, quoties cum illis controversiam habuerunt, aut de pace condenda tractarunt, nunquam illis objecerint, quod legitimam non haberent Absolutionis formam. Sed et *Clemens VIII* in instructione citata jubet tantum, ut cum Græci Latinos absolvunt, utantur forma Latinorum; at non idem injungit, cum Græci Græcos absolvunt; atque ita satis innuit, se irritam non habere formam deprecatoriam, qua Græci erga suos utuntur.

ARTICULUS IV.

De Ministro, et effectis Sacramenti Pœnitentiæ.

---

§. I.

De Ministro Sacramenti.

OBSERVANDA.

I. Circa Ministrum Pœnitentiæ duo nobis examinanda sunt: 1.° Quis sit a Christo Domino institutus Sacramenti Minister. 2.° Utrum in eo præter

Ordinis potestatem necessaria sit jurisdictio. Primum inquisitione ultra non indiget, cum jam alio loco probatum sit, potestatem clavium solis Apostolis, et eorum in Sacerdotio Successoribus concessam fuisse. Et certe potestas judicandi de admissis criminibus, ut in civili, sic in ecclesiastico regimine ad solos Magistratus pertinere potest, nec promiscue omnibus, et sine discrimine committi. Jam obvia est nostra concludendi ratio: Confectum est Art. I §. III, Christum Dominum potestatem clavium solis commisisse Sacerdotibus; atqui, ut Art. II.° ostenditur, hæc potestas clavium ex Christi institutione exercetur per hoc ipsum, de quo nunc agimus, Pœnitentiæ Sacramentum: ergo » soli » Sacerdotes a Christo instituti sunt Sacramenti » Pœnitentiæ Ministri ». *Vid. Conc. Trid.* Sess. XIV, Cap. VI et Can. X. Ruit ergo Novatorum doctrina, ruit impium *Wicleffi* commentum in *Concilio Constant.* damnatum: » Laicum, si vir frugi » fuerit, clavium potestatem accepisse ». Et illud *Waldentium*: » Potestatem absolvendi bonus laicus » habet, malus Sacerdos non habet ».

II. Alia nunc exoritur quæstio: An absolvendi potestas Presbyteris omnibus vi Ordinis competat; seu an præter Ordinem necessaria sit potestas jurisdictionis. Non quæritur, an graviter peccaret, qui ea potestate, quam accepit in sua Ordinatione citra ullam jurisdictionis aut ordinariam aut delegatam facultatem absolvere præsumeret; sed an valere possit ejusmodi Absolutio. *Jurisdictio* generatim est potestas, quam habet aliquis in alium sibi sub-

ditum; in præsenti autem quæstione definiri potest: Potestas, qua Sacerdos ut judex in alium tanquam in subditum sententiam fert in foro conscientiæ. Distinguitur in *ordinariam*, quæ alicui competit ratione officii, quod adjunctam habet animarum curam; et *delegatam*, quæ ex commissione habetur. *Approbatio*, si nude sumitur, differt a jurisdictione, et est tantum testimonium authenticum, quo Sacerdos declaratur idoneus ad excipiendas confessiones. Verum hodie passim cum jurisdictione confunditur; et hoc sensu accepta definiri potest. Testimonium juridicum, quo Episcopus fidem facit se ad confessiones in sua Diœcesi audiendas talem Sacerdotem approbasse, et deputasse.

III. In hac controversia aliquamdiu immorari necesse est: fuerunt enim, et adhuc sunt, qui, cum se Catholicos dicunt, non cessant Ecclesiæ doctrinam variis modis convellere, et turbare; homines factiosi, et malarum partium sectatores, qui ut vim infringerent ecclesiasticarum pœnarum hoc excogitarunt causæ suæ remedium, ut dicerent jurisdictionem nihil esse ab Ordine distinctum, Sacerdotem quemcunque etiam interdictum posse valide absolvere etc.... Hanc sententiam avide amplexi sunt omnes, qui in recenti Ecclesiarum Gallicarum perturbatione in sedes Episcopales, et parochias renitente Ecclesia intrusi fuerunt; quippe ægre tulerunt, se ab Ecclesia rejectos omni institutione canonica et missione destitui.

Vides hanc quæstionem in omnes sacri ministerii et regiminis Ecclesiastici partes diffundi. Nos

de interiori foro hic agimus, et hoc quærimus tantum, an in Ministro Sacramenti Pœnitentiæ jurisdictio requiratur, præter Ordinem.

PROPOSITIO.

In Ministro Pœnitentiæ, ut valide absolvat, præter Ordinis potestatem requiritur jurisdictio.

Prob. I. Quæstionem hanc ita dirimit Tridentinum, ut nullus possit manere dubitationi locus... » Quoniam igitur, inquit Sess. XIV C. VII, natura et ratio judicii illud exposcit, ut sententia » in subditos duntaxat feratur, persuasum semper » in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum » profert, in quem ordinariam aut subdelegatam » non habet jurisdictionem . . . ».

II. Sancta Synodus non tantum auctoritate sua litem dirimit, sed etiam rationibus confirmat sententiam. Prima ex eo desumitur, quod Absolutio sit actus judicialis, qui ferri non potest, nisi in subditos; non enim major defectus esse potest, quam potestatis, in eo, qui judicium exercet, adeo, ut actus ille non modo sit illicitus, sed plane nullus. Secunda ratio, quam Concilium affert, in eo sita est, quod Ecclesiæ semper persuasum fuerit, Absolutionem a Sacerdote datam nullam esse, et irritam, nisi ad Ordinem accedat jurisdictionis po-

testas. Ita docuit *Concil. Lateran.* IV, anno 1215. habitum in celebri Canone: *Omnis utriusque sexus* etc.; ita *Florent.* in decreto ad Armenos. Hæc omnibus retro sæculis Græcorum non minus ac Latinorum persuasio fuit. Notum est enim ex veteri disciplina, sine Episcopi licentia Sacerdotes non potuisse aut Pœnitentiam imponere, aut Absolutionem impertiri. Hinc inter Græcos et Latinos nulla unquam de hac re orta est disputatio.

Coroll. I. *Ergo jurisdictio est aliquid ab Ordine distinctum.* Ex probatione patet, posse esse Sacerdotes, qui nec ordinariam, nec delegatam jurisdictionem habent. Ergo hæc potestas est ab Ordine distincta; Ordo enim æqualis est in omnibus Sacerdotibus.

Coroll. II. *S. Pontifex, et Episcopi potestatem habent, sibi reservandi quædam peccata, a quibus non possunt absolvere inferiores Sacerdotes, quamvis approbati ad confessiones audiendas.*

Prob. Hæc conclusio ex propositione sequitur. Nam si præter Ordinem requiritur jurisdictio, hæc debet a Superioribus ad inferiores descendere: ergo ab illis limitari potest: et quidem circa potestatem delegatam dubium non est; hæc enim omnino a Superioris arbitrio pendet; et qui potest non concedere, potest etiam concedere cum limitatione. Sed et ordinariam jurisdictionem posse quibusdam limitibus circumscribi, ex ipsa Ecclesiæ constitutione deducitur; ita enim Christus Ministrorum ordines instituit, ut non distinctio tantum, sed etiam subjectio graduum esset, et inferiores essent su-

bordinati potestati Superiorum. Optime hæc exposuit Trid. sess. XIV Cap. VII. — Ac ne quis contenderet, hæc ad forum conscientiæ non pertinere, sed ad exteriorem tantum disciplinam Ecclesiæ; *Concil.* ibid. Can. XI statuit . . . » Si quis dixerit, » Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, » nisi quoad externam politiam; atque ideo casuum » reservationem non prohibere, quominus Sacer» dos a reservatis vere absolvat; anathema sit ».

NOTA. Multæ sunt, et diversissimæ quæstiones, quæ circa Absolutionem, Jurisdictionem, Approbationem, casuum Reservationem etc. moveri possunt, quas vel indicare nimis longum esset. Consulantur opera quæ diffusius de hac materia tractant; ut, *Continuat. Tournelii* Tom. XI, *Alphons. de Liguorio*, vir Apostolicus. — Diction des cas de conscience, — et alia bene multa.

CONTRARIA.

DICUNT. I. Sacerdos potestatem dimittendi peccata accipit in sua ordinatione, cum Episcopus manus ipsi imponendo dicit: . . . *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata etc.* Ergo etc.

RESP. DIST. ANT. Accipit potestatem radicalem, incompletam, et quodammodo habitualem, ut quidam loquuntur, *conc.*, potestatem actualem, et expeditam *neg.* — Cum Absolutio sit actus judicialis, necesse est, ut habeat Sacerdos, in quos sententiam dicat: hinc potestas absolvendi a Christo quidem profecta est, et vi Ordinis infunditur: sed exerceri non potest, nisi adsint subditi,

quos illi assignat Ecclesia. Exemplum ad hoc explicandum idoneum adhiberi solet. Rex multis potest judicandi auctoritatem concedere, sed ea lege, ut provinciarum Præfecti subditos illis assignent: neque illi tamen a Præfectis judicandi potestatem recipiunt, sed a rege ipso. Consimili modo Sacerdotes non ab Ecclesia, sed a Christo Domino vim et potestatem habent absolvendi, sed eam potestatem applicat, et determinat Ecclesia. —

INSTANT I.° Sacerdotes in ordinatione potestatem absolvendi accipiunt per hæc eadem verba... *Quorum remiseritis etc.*, quibus Apostolis potestas absolvendi data est perfecta et completa: Ergo etc. II.° Si Sacerdos jurisdictionem non habet vi Ordinis, sine ratione in Ordinatione dicitur: *Accipe Spiritum S., quorum remiseris etc.* Ergo etc.

RESP. AD I. Negamus Apostolos per hæc verba: *Quorum remiseritis* etc. perfectam absolvendi potestatem accepisse; sed ideo, quia dictum est illis: *Sicut misit me vivens Pater, et ego mitto vos* ... Apostoli simul ac potestatem acceperunt absolvendi, etiam missi sunt ad omnes gentes: ergo nullibi illis defuerunt subditi, in quos collatam sibi potestatem exercerent.

AD II NEGO ANT. Sine illa primaria et radicali potestate, quam Sacerdotes in sua inauguratione accipiunt, jurisdictio, quam tribueret Ecclesia, vana esset, et nulla. Ecclesia eos tantum mittere potest, qui idonei sunt, ut mittantur. Ideo Sacerdoti subditi assignantur, ut possit potestatem, quam accepit, exercere; potestatis autem exercitium, potestatem supponit.

DICUNT II. In mortis articulo quilibet Sacerdos absolvere potest ab omnibus peccatis: ergo etc.

RESP. NEGO CONSEQ. Ideo Sacerdos quilibet in mortis articulo absolvere potest, quia Ecclesia hanc ei potestatem concedit ... » Pie admodum, *ait Trident.* (*Sess.*

» *XIV Cap. VII)*, ne hac ipsa occasione aliquis pereat » in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit » reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sa» cerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et » censuris absolvere possunt . . . ».

Dicunt III. Sacerdos etiam sacris interdictus, et omni jurisdictione spoliatus, potest tamen valide Eucharistiam conficere, Baptismi et Extremæ Unctionis Sacramenta dispensare, quamvis id agendo gravi se piaculo obstringat: Ergo et Sacerdos sine jurisdictione absolvens, quamvis illicite agat, valide tamen absolvit.

Resp. nego conseq. Sacramentum Pœnitentiæ, uti dictum est, hoc speciale habet, quod conferatur per actum judicialem . . . : » Sacramentum Eucharistiæ, *ait S. Thomas* (*Suppl. q. VIII Art. IV* —), (idemque est de Baptismo, et Extrema Unctione) non requirit » imperium in aliquem hominem: secus autem est in » hoc Pœnitentiæ Sacramento . . . ».

§. II.

De effectis Sacramenti Pœnitentiæ.

OBSERVANDA

I. Jam compertum est ex iis, quæ ab initio hujus tractationis dicta sunt, eam esse Sacramenti Pœnitentiæ vim et efficaciam, ut præterita peccata deleat, tum quoad culpam, tum quoad pœnam æternam. Ad hoc enim claves Ecclesiæ datæ sunt; neque ullum est delictum, quantumvis gravissimum, quod

non possit per hoc Sacramentum dilui. Illud etiam probatum est, quod sicut nullum est irremissibile peccatum, ita etiam nulla mortalis noxa dimittatur absque pœnitentiæ Sacramento sive in re suscepto, si adest facultas, sive in voto, si facultas desit.

II. Alia est venialium peccatorum ratio. Hæc quidem optimum et efficacissimum remedium habent in Sacramento; attamen non necessario clavibus subjiciuntur, quia possunt multis aliis mediis dilui.—Verum quamvis Sacramento non indigeant, ut deleantur, indigent tamen Pœnitentia, quæ est dolor supernaturalis et detestatio peccati. Sola quippe Pœnitentia nos Deo conjungere potest, a quo peccata nos separant. At quamvis leviora peccata gratiam non extinguant penitus, tamen quadam ratione nos a Deo removent; quatenus voluntatis affectum et motum in Deum remorantur, atque in res creatas plus æquo nos inclinant. Sola quoque Pœnitentia potest animæ maculas post Baptismum contractas abstergere: sed et veniale peccatum macula est animæ, quod optime explicat *S. Thomas*, qui ut in corpore, sic in anima duplex distinguit maculæ genus: unum debito decore corpus aut animam privat, ut si apta desit membrorum proportio, aut coloris nitor: sic mortale peccatum animam inquinat, cum gratiam, quæ est illius decor, extinguit; alterum est maculæ genus in corporibus, cum res aliqua supervenit, quæ decorem ipsum obscurat: sic peccatum veniale instar pulveris aut luti maculam infert animæ, dum rebus creatis plus satis intenta est.—

His nunc brevissime ex Theologorum sententia adjicimus, ad remissionem venialium etiam extra Sacramentum sufficere attritionem ex motivo supernaturali elicitam; neque necesse esse ut singula in memoriam revocemus eaque singillatim, quantum in nobis est, actu detestemur: sed virtualem displicentiam sufficere; cum scilicet ita in Deum nitimur voluntatis affectu, ut siquid memoriæ occurreret, quod venialis peccati haberet rationem, et nos ab eo pietatis motu retraheret, hoc propter Deum displiceret. Nam actus ille dilectionis et nos Deo magis amicos efficit, et veniali peccato aversos. Cum de virtuali displicentia loquimur, cave ne habitualem simul intelligas, quæ habetur per habitum charitatis et pœnitentiæ, quia sic charitas cum veniali peccato non posset consistere, quod falsum est.

III. Illud etiam ad vim et efficientiam Sacramenti Pœnitentiæ pertinet, ut amissas virtutes, et bonorum operum merita restituat. Et primum quidem dubium non est, virtutes omnes, quæ gratiam sanctificantem consequuntur, una cum gratia restitui; quod utique de infusis virtutibus intelligendum est, et de iis tantummodo, quæ per peccatum sunt amissæ; nam fidem et spem peccata mortalia non perimunt, sed perfectionem illis, et quasi vitam adimunt.

Sicut virtutes, sic etiam bonorum operum merita per Pœnitentiam reviviscunt. Quod ut intelligatur, observandum est, triplex vulgo distingui operum genus; sunt enim opera alia mortifera, alia mortua, alia mortificata. *Mortifera* ea sunt, quæ mortem afferunt animæ, ut peccata mortalia. *Mor-*

tua vocantur, quæ homo elicit in statu peccati mortalis; carent enim habituali gratia, seu charitate, quæ est vita animæ. *Mortificata* dicuntur opera illa bona, quæ in charitate facta ab homine justo, vita sua privantur per peccatum mortale, et quodammodo mortificantur, quatenus effectum suum, seu vitam æternam consequi non possunt. Jam non quæritur hic de operibus *mortiferis*, quæ reviviscere non possunt; neque de operibus *mortuis;* nam non potest ad vitam denuo excitari, quod vitam nunquam habuit. De solis operibus *mortificatis* sermo est; hæcque contendimus per Pœnitentiam subsequentem reviviscere; non quidem quasi opera, quæ sicut omnes actiones actu transeunt, possent redire ad vitam; sed quoad suum effectum, seu jus illud, quod contulerant auctori suo ad condigne obtinendam a Deo vitam æternam.

IV. Admonent tamen auctores, qui de hac quæstione uberius scripserunt, hanc meritorum resurrectionem ad fidem non pertinere, cum neque in Scripturis, neque in Patrum traditione perspicue explicata et decisa occurrat. Cum tamen consensu Theologorum muniatur, ac divinæ bonitati, tum etiam humanæ fragilitati sit maxime consentanea, citra temeritatem negari non potest. Nec desunt etiam Scripturæ et Patrum testimonia, quæ huic sententiæ favent. Et quidem in Scripturis legimus: *Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor.* (*Ezech. XVIII* 21 22) .... et iterum . . . *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua*

(*Ibid. Cap. XXXIII* 12)... Sed noceret tamen, et maneret etiam post conversionem iniquitatum memoria apud Deum, si gratia et merita amissa non redirent.

Afferunt etiam *Apostoli* loca. Ad *Hebræos* VI dicitur . . . *Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostenditis in nomine ipsius* . . . Hæc generatim de bonis Hebræorum operibus dicuntur, quos omnes in prima gratia constanter perseverasse probabile non est. Quod autem de operibus etiam per pœnitentiam reparatis intelligenda sint verba illa, satis aperte docet *Trid.* Sess. VI cap. 16, ubi ait . . . » Justificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuo conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt verba Apostoli: *non enim* » *injustus Deus* etc. . . . ». *Ad Galat.* ait idem Apost. Cap. III. . . . *Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa* . . . Quem locum sic interpretatur *S. Hieronym.* (*In Cap. III ad Gal.*) . . . » Quicunque ob Christi fidem laboraverit, et postea » lapsus fuerit in peccatum, sicut priora dicitur » passus fuisse sine causa, dum peccat; sic rursus » non perdet ea, si ad pristinam fidem, et anti» quum studium revertatur . . . ». Idem S. Pater hæc verba Joelis II . . . *Convertimini ad me . . . et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, et rubigo, et eruca* . . . exponit de restitutione bonorum spiritualium, quæ per peccata deperdita fuerant. Similia habent *S. Chrysostom.*, *Ambros.* etc. Confirmantur hæc, 1.° ratione, quam

S. Thomas evolvit; scilicet, bonum opus in gratia factum, manere in acceptatione divina; per peccatum autem opus ipsum non destrui, sed ejus tantum impediri effectum: quo fit, ut sublato per pœnitentiam peccati obice, reviviscat. 2.° Quod conditiones, quas *Trid. Synodus* Sess. VI cap. 16 et Can. 32 exigit, ut opera nostra suum consequantur præmium, in his bonis operibus vivificatis reperiantur. Nam facta sunt in Deo, et Deo per gratiam adjuvante, ab iis, qui justi erant. Quod autem additur: Si qui bona egit opera, in gratia Dei decedat; hoc certe eos non excludit, qui per pœnitentiam amissam gratiam recuperarunt.

V. Huic quæstioni alia connexa est, utrum peccata jam remissa redeant per peccatum mortale subsequens. Perspicuum est, eadem numero peccata redire non posse; et si Theologi dicunt, redire posse eadem specie aut genere, hoc tantum volunt, posse hominem justificatum in eadem, quæ prius commiserat, peccata relabi; quod negari utique non potest, cum justificatio quælibet non habeat adjunctam sibi perseverantiam. Tota ergo difficultas, si qua sit, in hoc posita est: An peccata jam remissa per subsequens peccatum redeant quoad maculam et reatum. Theologi plerique in sententiam concedunt, quam *S. Thomas* parte III q. 88 exponit. Dicunt autem 1.° peccata non redire *formaliter* aut *simpliciter;* sic enim argumentatur *S. Thomas*... » Sine pœnitentia sunt dona De » (Rom. XI), sed peccata pœnitentis sunt dimissa » per donum Dei: ergo per peccatum sequens non

» redeunt, quasi Deus de dono remissionis pœni-
» teat... ». Affert deinde *S. Prosperi* testimonium, qui in secunda responsione ad capitula Gallorum ait... » Qui recedit a Christo, et alienus a gratia
» finit hanc vitam, quid nisi in perditionem ca-
» dit? Sed non in id, quod remissum est, recidit,
» nec in originali peccato damnabitur... » Dicunt 2.° Ea redire *virtualiter*, aut *secundum quid*, quia aggravant malitiam subsequentis peccati, eique insignem addunt ingrati animi notam: quapropter et peccatorem obnoxium reddunt acerbiori supplicio... » Dicendum, ait *S. Thom.* loco cit. Art. II,
» quod peccata per pœnitentiam dimissa redire di-
» cuntur, in quantum reatus eorum ratione ingra-
» titudinis virtualiter continetur in peccato sequen-
» ti... ».

Si opponitur, ex eo, quod antiqua merita, uti probatum est, post pœnitentiam reviviscant, recte concludi, etiam vetera peccata redire, quando quis post acceptam veniam relabitur: respondet idem S. Doctor, q. 89 Art. V, peccata per pœnitentiam omnino extingui: non item merita, quæ manent in acceptatione Dei; unde sublato per pœnitentiam peccati obice, reviviscunt. Plura videri possunt apud Theol. — et in primis *S. Thom.* citatis locis.

CAPUT SECUNDUM

DE CONTRITIONE

Ostendimus Pœnitentiæ Sacramentum tres habere partes, Contritionem cordis, Confessionem oris, et Satisfactionem operis. De his nunc singillatim agendum est, atque, ut rectus ordo postulat, de Contritione primo loco disputandum; hæc enim pars est Sacramenti præcipua, et omnium maxime necessaria, qua deficiente Sacramentum vita omni ac virtute destituitur, veluti corpus sublato spiritu. In hac tractatione id quoque observabimus, ut Scholæ opiniones ab iis probe secernantur, quæ certa sunt et explorata, et a quibus nemini Catholico licet discedere. Agemus autem I.° de Contritione universim spectata: II.° de Contritione perfecta: III.° de Contritione imperfecta.

ARTICULUS I.

De Contritione universim spectata.

§ I.

De natura et necessitate Contritionis.

OBSERVANDA.

I.º Recte Scriptores ecclesiastici, ad exprimendum dolorem ex admissis in Deum peccatis conceptum, *Contritionis* nomen usurpant.... » ducta similitudine, ut ait Catech. Rom. (*De Pœnit. q. XXIV*) a rebus corporeis, quæ minutatim saxo, » aut duriore aliqua materia confringuntur: ut eo » vocabulo declararetur, corda nostra, quæ super- » bia obduruerunt, pœnitentiæ vi contundi, atque » conteri .... ». Porro quod communi vacabulo Contritio dicitur, aliis etiam nominibus signari solet; nam et *cordis compunctio*, aut *scissio* dicitur juxta illud Joël. 11 ... *Scindite corda vestra*.... quin et pœnitentiæ nomen sibi vindicat, eo quod sit ipsa pœnitentiæ virtus.

II. Diximus Contritionem nihil aliud esse quam ipsam virtutem pœnitentiæ: unde pauca nobis dicenda supersunt post ea, quæ de notione et necessitate pœnitentiæ §§. II et III exposuimus. Piget veterum Reformatorum opiniones, et errorum mon-

stra recensere; quibus illi non in Scripturas tantum, et Patrum doctrinam, sed in rationem ipsam, et communem hominum sensum offendunt. Primum sicut Pœnitentiæ, sic et Contritionis notionem penitus evertunt, eamque dicunt in terroribus consistere conscientiæ incussis, neque liberam esse, sed coactam et extortam; imo ne actionem quidem vocari posse, sed meram passionem, cum homo non seipsum conterat, sed a Deo conteratur malleo legis, et minarum: inde et hoc deducunt paradoxum, Contritionem ad legem pertinere, non ad Evangelium. Deinde asserunt, Contritionem non tantum necessariam non esse ad remissionem peccatorum, sed, quod supra modum impium est, Contritione homines pejores fieri, et hypocritas, ac bonis omnibus spoliatos peccatis repleri et maledictionibus etc.

III. Hæc aliaque opinionum commenta longiore confutatione non indigent; quis enim inter Protestantes hæc tueri vellet hodie, aut digna attentione aliqua reputare? Cæterum ad profliganda impia dogmata sufficere possunt, quæ alio loco (*Tom. IV de grat. Cp. I*) de hominis justificatione, aut supra (*Cap. I §§. I II III præliminarib.*) de pœnitentia diximus, aut quæ dicenda remanent toto hoc capite. Plana est Catholicorum doctrina Scripturis, et Sanctorum Patrum sententiis innixa, rationi, ac sibi ipsi cohærens; scilicet terrores conscientiæ Contritionem prævertere, non efficere, cum animus primum tremendo Dei judicio concutiatur; dein dolorem concipiat de peccatis: hominem non

justificari per fidem solam, fidem præstrui Contritioni, cum nemo possit sine fide conteri: hominem pejorem fieri non posse per Contritionem, sed contra, hanc ita esse peccatori ad salutem necessariam, ut nulla alia ratione possit Deo reconciliari: ex quo et illud sponte sequitur, Contritionem liberam esse, et non ad legem tantum pertinere, sed etiam ad Evangelium.

IV. Contritio merito primum locum occupat inter pœnitentis actus; est enim causa et radix cæterorum. Sola aliquando defectum supplet aliarum partium, ipsa supleri a nulla alia potest. Palam ergo est, totum reconciliationis opus Contritione potissimum contineri; ubi enim Contritio adest vera et sincera, reliqua, si in peccatoris potestate sunt, abesse non possunt; si autem absque peccatoris culpa desunt, Contritione supplentur. Atque hoc diligentiam tum Confessoris, tum pœnitentis in investiganda veræ Contritionis ratione quam maxime acuere debet. Certum enim est, Sacramentum multo frequentius Contritionis vitio irritari, quam aliarum partium defectu.

PROPOSITIO I.

Contritio est dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.

Prob. I. *Concilium Trident.* Sess. XIV Cap. IV Contritionis naturam his ipsis verbis definit . . . .

» Contritio animi dolor ac detestatio est de pec-
» cato commisso, cum proposito non peccandi de
» cætero .... ». Deinde paucis interjectis allatam definitionem explicans et argumentis confirmans ita pergit ... » Declarat igitur sancta Synodus, hanc
» Contritionem non solum cessationem a peccato,
» et vitæ novæ propositum, et inchoationem, sed
» veteris etiam odium continere, juxta illud : »,
Projicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum, et Spiritum novum etc. (*Ezech. XVIII*). » Et certe,
» qui illos sanctorum clamores considerat : ». *Tibi soli peccavi, et malum coram te feci* (*Ps.* 50.) *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum* (*Ps.* 6.). *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* (*Isai. XXXVIII*),
» et alios hujusmodi generis, facile intelligit, eos
» ex vehementi quodam anteactæ vitæ odio, et
» ingenti peccatorum detestatione manasse. ... ».

Prob. II. Definitio, quam ex Concilio Trid. attulimus, nihil continet, quod non sit ad remissionem peccatorum ex ipsa rei natura necessarium; nam, qui Deum offendit ex præpostera ad creaturas conversione; quo in gratiam redeat, necesse est, ut a rebus creatis se avertat, et convertatur ad Deum: atqui hoc fieri non potest absque peccati odio et detestatione, ac proposito non peccandi de cætero; ubi enim peccati detestatio non est, manet affectus ad peccatum commissum, et ubi non est propositum non peccandi, manet affectus ad peccatum futurum. Porro detestatio pec-

cati illud necessario in animo peccatoris efficit, ut dolorem de illata Deo injuria concipiat, omnemque affectum ad peccatum deponat. Hinc *Ambros.* serm. 40. ait... » Pœnitentia est mala præterita plangere, » et plangenda non committere. ».

Schol. Hæc de Contritione dicta sunt, prout virtus est. Quæ autem sacra Synodus citato cap. adjicit... » Cum voto præstandi reliqua, quæ ad rite » suscipiendum Sacramentum requiruntur ». ad contritionem, ut pars Sacramenti est, pertinent. Hac ratione definitio Concilii cum illa coincidit, quam *S. Thomas* refert veteribus Scholasticis fuisse usitatam (*Suppl. III de partis q.* 1. *Art.* 1.): » Contritio est dolor de peccatis assumptus cum » proposito confitendi et satisfacendi ... ».

PROPOSITIO II.

Contritio peccatori ad justificationem omnino est necessaria.

Prob. Necessaria est I.° *necessitate medii*, idque, ut *Bellarm.* observat. (*L.* 11. *de pœnit. C. VIII*), ex verbis Concilii Trid. Sess. XIV Cp. VI aperte colligitur. Concilium ait... » Fuit autem quovis tem» pore ad impetrandam veniam peccatorum hic Con» tritionis motus necessarius... ». Hæc verba nonnisi de necessitate medii intelligi possunt; quæ enim præcepti tantum necessitatem habent, non ita universe omnia tempora complectuntur.

Notum præterea est, Contritionem universim

sumptam nihil differre a pœnitentia ut virtus est; hanc autem ad obtinendam veniam peccatorum omnino esse necessariam, supra probavimus (*Cap.* 1. §. *III*). Idque communis ratio, et omnium sæculorum persuasio loquuntur; quis enim unquam persuadere sibi potuit, peccatorem posse Deo reconciliari absque odio et detestatione peccati? Hinc optime *S.* *Augustin.* ait (*L. de duabus animab.*)... » Posse quidem aliquem dicere, se non peccare: » at nullam esse barbariem, quæ dicere audeat, » non esse pœnitendum, si peccaverit ... ».

Necessaria est II.° *necessitate præcepti.* Primum enim naturalis ratio docet, ea esse homini præcepta, quæ sunt media ad salutem consequendam necessaria. Deinde si præceptum Dei positivum quæris, habes expressam Dei voluntatem in Scripturis ... *Pœnitentiam agite*, Matth. III .... *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis* ... Luc. XIII 3 ... Præceptum autem ecclesiasticum in præcepto Confessionis necessario includitur.

Nota. Nunc ad Quæstiones quasdam breviter respondendum est.

QUÆSTIO I.

An propositum non peccandi de cætero formale, ut ajunt, et explicitum esse debeat, vel, an sufficiat virtuale et implicitum?

Resp. Non quæritur: An ad Contritionem requiratur vitæ melioris propositum; in hoc enim omnes

consentiunt. Nam ut recte *S. Augustinus* docet (*De vera et fals. pœnit. C.* 17.), non solum petitur a peccatore ut gemat, sed etiam, ut convertatur: Conversio autem ad bonum est. In hoc ergo posita est quæstio: an propositum hoc explicitum esse debeat, vel an sufficiat illud virtuale, quod in peccatorum detestatione includitur, cum vitæ veteris odium necessario propositum contineat vitæ novæ. Hac de re disputant Theologi; sunt, qui implicitum sufficere existimant, sed hæc paucorum opinio est. Alii propositum exigunt formale, et explicitum. Hæc sententia communis est Theologorum, eamque nos tanquam tutiorem, et veriorem libenter amplectimur. *Concilium Trid.* propositum distinguit ab odio peccati: at nulla fuisset necessitas illud distinguendi, si non requireretur formale et explicitum. Idem videtur colligi posse ex illis Scripturæ locis, quæ de proposito non peccandi expressam mentionem faciunt, ut: *Deponere vos veterem hominem .... et induite novum.* — Ephes. IV. — *Projicite a vobis iniquitates vestras, et facite vobis cor novum.* Ezech. XVIII.... *Odite malum, et diligite bonum.* Amos V... *Quiescite agere perverse, et discite bene facere.* Isai. I..... Nollem tamen asserere, implicitum emendationis propositum non posse quandoque et per accidens sufficere, ut cum homo de obtinenda peccatorum venia valde sollicitus, animum in conscientiæ examine, et detestatione peccati ita occupatum habet, ut de proposito eliciendo non cogitet. —

QUÆSTIO II.

Quo tempore obliget præceptum Contritionis?

Resp. Cum præceptum Contritionis affirmativum sit, non videtur obligare, nisi pro tempore necessitatis quemadmodum et alia præcepta affirmativa. Ac primus quidem articulus necessitatis omnium consensu est periculum mortis. Huic alius additur, quando scilicet aliquis mortali peccato onustus administrare aut suscipere voluerit Sacramentum, aut alium actum exercere, qui requirit hominem existentem in gratia. Hanc tamen obligationem *Melchior Canus* accidentariam vocat, quia non tam oritur a præcepto pœnitentiæ, quam a præcepto alio de digna Sacramentorum administratione, vel susceptione.

Et hæc quidem omnium consensum habent; at sunt alia quædam inter Doctores controversa, de quibus summatim dicendum. 1.° Qui in peccatum incidit non tenetur protinus præcepto Contritionis. Id quidem quam maxime suadendum, ut, qui peccatum commisit, illud quamprimum detestetur, memor illius Ecclesiast. V.... *Ne tardes converti ad Dominum.* Quoniam, ut *S. Gregor.* ait (*Hom. II in Ezech.*) .... » Peccatum, quod non fuit pœ» nitentia dilutum, suo pondere trahit ad aliud ». Verum ubi de præcepto agitur, quod violari sine gravi peccato non potest, prorsus tenendum est, non statim urgere præceptum Contritionis, sicut nec statim obligat præceptum Confessionis. 2.°

Non tenetur homo pœnitentiam agere quoties peccata memoriæ occurrerint; nullum enim exstat tale Dei mandatum. Notandum tamen, veterum Theologorum quam plurimos, et inter alios *S. Thomam* contrariam tenuisse sententiam, eamque probabiliorem videri *Maldonato* de Contrit. Cap. IV. — 3.° Præceptum Contritionis non obligat diebus festis. Utilissimum quidem est et vehementer exoptandum, ut, qui Deum peccando offendit, quotidie, ac potissimum diebus festis cor Deo offerat contritum et humiliatum: nemo tamen asserere audebit, peccatorem, qui die festo divinis mysteriis interest, ad perfectam contritionem teneri sub pœna novi peccati mortalis. Præcepto de sanctificatione festorum procul dubio satisfacit, qui cum vero pietatis sensu religionis exercitiis vacat, Deumque rogat, ut velit compunctionis gratiam concedere. Vid. *Melch. Canum* de pœnit. parte IV. —

QUÆSTIO III.

An semper formalis Contritio requiratur, et an singulorum peccatorum debeant esse singulæ Contritiones?

Resp. 1.° Ut facilius intelligatur quæstio, quædam ex Maldonato insigni Theologo præmittimus. Observat vir doctiss., varias distingui Contritionis species. Alia Contritio est *generalis*, alia *singularis;* et singularis alia ita dicitur, quia una est singulorum peccatorum; alia, quia uniuscujusque pec-

cati est una quædam distincta Contritio. Item alia Contritio vocatur *formalis*, alia *materialis*. Materialis, quæ et virtualis dici potest, ea est, quæ formaliter non est dolor, sed aliquid, quod idem valet ac dolor, qualis est charitas: *formalis* autem est, quæ formaliter est dolor. Item Contritio vocatur *habitualis*, nimirum, quæ habitu fertur in peccata, qualis esse solet in vero pœnitente, etiam cum de peccatis non cogitat. *Actualis* autem est, quæ actu fertur in peccata.

Resp. 2.° In eo, cui occurrit memoria peccatorum, *formalis* Contritio requiritur ad remissionem peccatorum. Videtur tamen *virtualem* sufficere cum non habetur memoria peccati. Et certe, qui peccatorum memoriam non habens charitatem perfectam eliceret, procul dubio peccatorum veniam consequeretur; sed charitas perfecta virtute continet detestationem peccati, et emendationis propositum.

Resp. 3.° Errant, qui putant generalem quemdam, et confusum animi dolorem ad veram Contritionem sufficere. De singulis peccatis concipiendus est dolor, juxta illud Ezech. XVIII . . . *Si impius egerit poenitentiam ab omnibus iniquitatibus suis, et custodierit omnia mandata mea, vita vivet* . . . Et Isai. XXXVIII. . . . *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. . . . Hic tamen et alius error evitandus est, in quo plures antiqui Theologi hæsisse videntur, scilicet singulorum peccatorum debere esse singulas Contritiones distinctas. Hæc opinio ne tum quidem valere potest, quando Contritio cum respectu ad Confessionem conside-

ratur; nam quamvis in Confessione, eo quod homini facienda sit, requiratur enumeratio singulorum delictorum, sufficit tamen, ut pœnitens de singulis doleat, sive unus, sive plures Contritionis actus eliciantur. Et hæc quidem de præcepto dicta sunt. Cæterum valde suadendum est fidelibus, ut ad singula saltem graviora crimina proprium contritionis actum adhibere studeant, ut hac ratione non culpa tantum auferatur, sed etiam quoad fieri potest exstirpentur omnes radices peccati.

QUÆSTIO IV.

An Contritio etiam necessaria sit ad remissionem peccati venialis?

Resp. Reatus peccati etiam venialis tolli non potest, nisi illud, quod contra voluntatem Dei commissum est, propter Deum displiceat. . . . » Nec » quemquam putes, ait *S. Augustin.* (*Epist.* 93, » *alias* 48), ab errore ad veritatem, vel a quo» cunque seu magno, seu parvo peccato ad cor» rectionem sine pœnitentia posse transire . . . ». Attamen, ut *S. Thomas* observat, eadem Contritio venialibus non æque necessaria est ac mortalibus. Sufficit ea virtualis detestatio, qua peccatum actu displiceret, si cogitationi nostræ occurreret.

QUÆSTIO V.

An certum et definitum tempus requiratur, ut vera et legitima sit Contritio?

Resp. Dicunt, hanc *Scoti* olim sententiam fuisse, quod certum tempus requiratur; verum hanc sententiam Theologi passim repudiant, eique Scripturæ et Patres adversantur. Sic *S. Leo* Epist. ad Theodorum docet, si periculum urgeat, cuique pœnitenti dandam esse absolutionem . . . » Quia, » inquit, misericordiæ Dei nec mensuras possumus » ponere, nec tempora definire; apud quem nullas » patitur veniæ moras conversio dicente spiritu » Dei per Prophetam: *Cum conversus ingemueris,* » *tunc salvus eris* . . . ». Verba laudata Ezechielis Prophetæ sunt, qui etiam Cap. 33 ait . . . *Impietas impii non nocebit ei, in quocunque die conversus fuerit ab impietate sua.* . . . Cæterum nulla potest ratio afferri satis idonea, cur certum temporis spatium exigatur; nam cum Deus pronior sit ad ignoscendum, quam ad puniendum, quis sibi persuadeat, non posse in momento comparari gratiam, quæ potest in momento amitti?

Neque obesse potest, quod Patres velint, præmittenda esse spatia pœnitentiæ, antequam absolutionis beneficium impertiatur; id enim Patres ideo tantum exigunt, quia putant probandos esse pœnitentes, an vera sit, et sincera, quam exterius profitentur, peccati detestatio; an firmum sit, quod

ad veram Contritionem requiritur, non peccandi propositum. Sic *S. Augustin.* (*Enchyr. Cap. V*), postquam expressis verbis docuit, in pœnitentia non tam considerandam esse mensuram temporis, quam doloris, ita pergit. . . . » Tamen, quia plerumque » dolor alterius occultus est alteri . . . recte consti» tuuntur ab iis, qui Ecclesiæ præsunt tempora » pœnitentiæ, ut fiat etiam satis Ecclesiæ . . . ». Hanc sollicitudinem Ecclesia nullo non tempore sacerdotibus commendavit. . . . » Causæ pensandæ » sunt, ait *S. Gregor. M.* (*Hom.* 26 *in Evang.*), » et tunc ligandi atque solvendi potestas exercenda. » Videnda est, quæ culpa præcesserit, aut quæ » pœnitentia secuta est post culpam ».

§. II.

Quæ sint Contritionis proprie sumptæ affectiones, seu proprietates.

OBSERVANDA.

I. Superfluum esset, veterum Protestantium diversas hac de re opiniones recensere, aut iniquas in Catholicam doctrinam criminationes, quæ enim dicunt, nonnisi consectaria sunt eorum, quæ jam refutavimus, errorum et mendaciorum. Catholici, cum de Contritionis proprietatibus agunt, alii quidem plures numerant, alii pauciores, at in re ipsa non dissentiunt. Qui pauciores habent, cæteras non

excludunt; sed ideo tantum prætermittendas existimant, quia in aliis jam continentur, aut ad ea pertinent, quæ jam nota sunt, et elucidata. Ita satis jam notum est, ad contritionem requiri, ut pœnitens vitæ emendandæ propositum habeat; ut Contritio conjunctam habeat confitendi, et satisfaciendi voluntatem; ut qui vult sibi ignosci a Deo, is quoque ultionis consilium omne abjiciat. Neque id credo quemquam, si sanæ mentis sit, inficiari posse, actum Contritionis, ut possit ad veniam peccatorum disponere, liberum esse oportere, itemque bonum et honestum.

II. Contritionis universim sumptæ proprietates præcipuæ sunt, ut sit *interior, supernaturalis, universalis*, et *summa*. Quod ad primum attinet, fatemur illud non tam proprietatem esse Contritionis, quam rem ipsam: nam cum quis dicit, ad Contritionem requiri, ut vera sit, et sincera, idem est, ac si diceret, ad Contritionem requiri, ut sit Contritio. Verum, quidquid sit de hac subtiliori distinctione, certum semper, perspectumque fuit omnibus, sinceritatem ita esse ad Contritionem necessariam, ut ea sublata non tantum nihil prosit peccatori, sed ne Contritionis quidem nomen mereatur.

III. Contritio *supernaturalis* dicitur, quando elicitur per gratiam, et ex motivo per Fidem proposito. Varia quippe, et multiplex ratio esse potest, quæ dolorem de peccato commisso, et propositum ab eo deinceps abstinendi procreat; eaque est interdum *naturalis*, ut metus infamiæ, aut vitæ,

aut præmii alicujus temporalis cupiditas; in hujusmodi enim motivis nihil est, quod intra naturæ limites non contineatur. Supernaturalis Contritio est, 1. quando peccatum lugemus propter æternæ danationis incursum, et amissionem æternæ beatitudinis. Nam si fide edocti, et Spiritus Sancti gratia excitati æternas gehennæ pœnas, et æternæ felicitatis jacturam animo perpendimus, necessario peccatum, ex quo tanta in nos mala profluunt, detestamur. . . . » Gehennam ponamus in conspectibus » nostris . . . ait *S. Chrysost.* (*l. I de compunct.* » *Cordis p.* 583—). Ponamus etiam et illud ante » oculos, quanti doloris est excludi ac projici a » regno cœlorum, quod, ut mihi videtur, gravius » est ipsa gehenna . . . ».

2.° Quando dolorem concipimus ex consideratione turpitudinis peccati, quis enim posset non summopere odisse peccatum, si serio perpenderit, se gratiam sanctificantem, in qua totus animæ decor situs est, perdidisse, et in servitutem dæmonis traditum esse, turpissima peccatorum labe fœdatum. . . . Sic *S. Ambros.* (*l. II de pœnit. C. II*—). » Nihil est quod tam summo dolori sit, » quam quod sit unusquisque positus sub captivi- » tate peccati; recordetur unde lapsus sit, atque » unde deciderit; eo quod ad corporea et terrena » ab illa speciosa et pulchra divinæ cognitionis in- » tentione deflexerit . . . ». Et *S. Cyprian.* (*l. de lapsis circa finem*) . . . . » Animam tuam misera » perdidisti, spiritualiter mortua supervivere hic » tibi, et ipsa ambulans funus tuum portare cœ-

» pisti; et non acriter plangis? et non te vel pu» dore criminis abscondis? . . ».

3.° Quando Deum summe in nos beneficum cogitamus, atque animo reputamus inhærentem peccato turpissimam ingrati animi maculam. Odiosum crimen est ingrati animi culpa, at nunquam odiosius, quam cum in eum delinquimus, cujus inexhaustam in nos beneficentiam nullis unquam possumus obsequiis compensare. Hic actus contritionis conjunctum habet amorem spei et gratitudinis. *Spei* quidem; nam cum bona a Deo promissa magna spe expectamus, ultro hujus felicitatis largitorem diligimus Deum, eumque offensum dolemus. *Gratitudinis* vero, cum beneficia a Deo accepta grato animo recolentes peccatum aversamur, quia est offensa Dei, quem ut summe in nos beneficum amamus.

4.° His veluti gradibus ad illam contritionem ascenditur, quam perfectam vocamus, quia ex charitate perfecta dimanat, qua Deus supra omnia diligitur, quia est in se, et propter infinitas suas perfectiones omni amore et obsequio dignissimus. Hæc præcipua sunt momenta, quæ supernaturalem contritionem efficiunt; ex quo perspicitur, quantum intersit inter Contritionem etiam imperfectam, et Contritionem naturalem. Illa siquidem ex fide est, et supernaturalis ordinis: hæc terrena est, nec quidquam valet in salutis negotio.

IV. *Universalis* vocatur Contritio, quando se extendit ad omnia peccata commissa, ea saltem, quæ nos a gratia Dei excludunt— Demum *summa*

dicitur, quando de peccato magis dolemus, quam de quacunque re alia. Sed hæc paucis explicare necesse est. Dolor, quem de peccatis concipimus, dupliciter potest vocari maximus, intensive nimirum, et appretiative (concedenda nobis sunt in scholastica concertatione hujusmodi vocabula). Contritionem *appretiative* summam efficiunt non tantum judicium rationis, quo peccati summam esse malitiam cognoscimus; sed etiam electio et conatus voluntatis, quo peccatum, quod summum omnium malorum est, magis quam omnia alia mala aversamur et fugimus. Contritio *intensive* summa dicitur, si dolor summum gradum in anima attigit, et actus contritionis cum omni conatu elicitur, quem potest voluntas illi præstare: aut saltem si intensionem habet comparate maximam, ita ut intensior, et acrior sit dolor de peccatis commissis, quam de quocunque alio malo. Cave tamen ne hanc intensionem in commotione exteriore sensuum colloces, et ex fletu et lamentis doloris gradum determinare velis. —

PROPOSITIO.

Contritio, ut ad remissionem peccatorum valeat, debet esse interior, supernaturalis, universalis, et appretiative summa.

Probatur I. Pars. *Sit interior.* 1.° Cum Deo res agitur, quem fallere non possumus externa con-

tritionis simulatione. Qui ita agit, se ipsum decipit miserrime, et cæteris delictis aliud addit Deo maxime exosum hypocrisis peccatum . . . *Homo videt ea, quæ parent, Deus autem intuetur cor* . . . I Reg. XVI. . . . *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt supra solem . . . hominum corda intuentes in absconditas partes* . . . Eccles. XXVIII. . . . *Scrutans renes et corda Deus* . . . Ps. VII.

2.° Ex corde prodeunt peccata: ergo et cor interius conterendum est. Cor per peccatum a Deo avertitur: ergo necesse est, ut ad Deum iterum convertatur per pœnitentiam. Inde ille Prophetarum voces: *Joel. II.* . . . *Convertimini ad me in toto corde vestro, et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra* . . . Ezech. XVIII 31. . . . *Facite vobis cor novum, et Spiritum novum.* . . . Isai. XLVI 8. . . . *Redite prævaricatores ad cor* . . . Et cætera id genus innumera.

Prob. II. Pars. *Sit supernaturalis.* 1.° Ratione principii, seu gratiæ divinæ. Nemo enim potest salubriter conteri sine gratiæ adjutorio, et Spiritus Sancti influxu. Quod ita definit *Trident.* Sess. VI Can. 3. » Siquis dixerit, sine præveniente Spiritus » Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio homi- » nem . . . pœnitere posse sicut oportet, ut ei ju- » stificationis gratia conferatur, anathema sit . . . ». Consonant Scripturæ: sic Jeremias XXXI ita Dominum precatur . . . *Converte me, Domine, et convertar, quia tu Domine Deus meus. Postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam* . . .

2.° Ratione motivi; actio enim moralis ex mo-

tivo præsertim suam speciem desumit, atque ex eo quasi ex sua radice exoritur. Vana igitur est Contritio, nec fructus salutis, qui supernaturales sunt, proferre potest, nisi ex motivo supernaturali prodeat. Quæ ex radice mere naturali nascuntur, ordinis naturalis sunt. Talis erat contritio Antiochi, qui peccatum deflevit, non quod esset offensa Dei, sed propter gravissimum morbum, quo cruciabatur.

III. *Sit universalis* . . . » Necesse est, *ait Catech. Rom (De Pœnit. q.* 29*)*, peccata omnia, » quæ admisimus, odisse, et dolere; ne si quædam » tantum doleamus, ficta et simulata, neque sa» lutaris pœnitentia a nobis suscipiatur . . . ». Et vero, Contritio est dolor de peccato, quatenus est offensa Dei: ergo si vera est, et sincera, debet peccata omnia detestari, siquidem nullum est, quo Deus non offendatur. Porro motiva supernaturalis Contritionis omnia ejus naturæ sunt, ut ad omnia se peccata extendant; nullum enim est mortale peccatum, quod non æternæ damnationis supplicia mereatur, quod non a regno cœlorum excludat etc. Hinc Ezech. XVIII dicitur . . . *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est...omnium iniquitatum ejus non recordabor* . . .

IV. *Sit summa saltem appretiative.* Peccatum summum omnium malorum est: ergo voluntas illud detestari debet super omnia. Item, Deum in majori pretio habere debemus, quam bonum quodcunque creatum: ergo etiam de offenso Deo magis, quam de re quacunque alia dolere; qui enim Deo aliquid præponeret, novæ in Deum injuriæ se reum face-

ret . . . *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus*, ait Salvator Matth. X.

DUBIA QUÆDAM EXPLANANTUR.

Dicunt. I. Si ad consequendam remissionem peccatorum nihil prodest contritio ex causa mere naturali orta, non intelligitur 1.° cur Deus ipse, ut peccatores a vitiis ad curam æternæ salutis revocet, terrena illis commoda proponat, et pœnas comminetur temporales; his enim pleni sunt veteris testamenti libri. 2.° Cur Ninivitarum pœnitentia ipsius Dei ore laudata fuerit, et commendata, cum constet, Ninivitas pœnitentiam egisse ad prædicationem Jonæ, qui ipsis mortem temporalem et imminentem urbis subversionem annuntiaverat.

Resp. Distinguendum est inter motivum contritionis, et occasionem, qua via paratur ad poenitentiam. Non raro contingit, ut homines, qui vitiorum illecebris irretiti omnem salutis curam abjecerant, immissa temporali calamitate vehementius commoveantur, et veluti e somno evigilantes de salute serio cogitare incipiant. Sæpe fortuna in malum conversa occasiones peccati tolluntur, cupiditatum ardor restinguitur, et animus ad capessenda meliora consilia disponitur; atque ita facilius fieri potest, ut adjuvante gratia ex supernarum rerum consideratione exoriatur in animo dolor ac detestatio peccati in fide divina radicata, et fundata. Sic apud Ninivitas timor temporalis interitus occasio quidem fuit, et incitamentum aliquod conversionis: at eorum poenitentia, nisi motiva supernaturalia accessissent, nunquam peccati maculas abstergere, nunquam placare Dei vindictam potuisset.

Dicunt II. Contritio ut vere esset universalis, deberet se extendere ad omnia omnino peccata, etiam a

poenitente non commissa : idque rationes supra allatæ exigere videntur; nullum enim peccatum est, quod non sit offensa Dei, nulla gravis culpa, quæ non inferni incendia mereatur . . . etc. . . .

Resp. Contritio est dolor de peccato commisso, ut optime *Trident.* ait; nemo enim dolet de eo, quod non commisit. Sufficit ut contritio generalis sit *virtualiter*, ut dicunt Theologi, ita ut 1.° nullum sit peccatum, quod homo poenitens non detestetur, 2.° nullum de quo non doleret, si illud admisisset.

Dicunt III. Non constat, qua ratione summa esse debeat contritio, ita ut difficile fiat, quid in hac re sentiendum sit, definire.

Resp. Quæstio hæc adeo difficilis non est, ac hodie vix relinquitur concertationi locus. Ut clarior res fiat, primum ea, quæ omnino certa sunt, præmittamus, deinde ea exponemus, quæ aliquandiu in controversia versabantur.

1.° Apud omnes concessum est, summum dolorem ex peccatis esse suscipiendum, ita ut nullus major de re quacunque alia habeatur, idque satis jam ex probatione constat; nemo autem est, qui hanc doloris magnitudinem non in eo saltem constituat, quod nos vocamus *appretiative* summum.

2.° Id quoque extra omne dubium est, etiam intensivam doloris magnitudinem æstimandam non esse ex dolore sensus, siquidem dolor iste sensibilis ex quadam animi affectione pendet, quæ in nostra potestate non est. Contritio non pertinet ad sensus, sed ad voluntatem; et cum de intensione doloris quæstio est, de interiore voluntatis conatu et commotione agitur, in quo solo contritionis *intensio* consistit. De hac nunc quid tenendum sit, breviter dicemus.

Summopere optandum esset, ut, qui habet veram contritionem, habeat etiam dolorem intensissimum, qui

ex intimo corde erumpens in gemitus sese et lacrymas effunderet. Id etiam concedimus, ubi cætera paria sunt, intensionem doloris sequi naturaliter magnitudinem doloris appretiationis. Cur enim acerbior dolor sit de morte patris quam amici, utique ratio alia non est, quam quod pluris faciamus patrem, quam amicum. Verum ita concludi non potest, quando res una sensibilis est, alia spiritualis; quia ex iis, quæ sensus feriunt, etiam voluntas vehementius percellitur, minus autem afficiunt spiritualia, quæ solo intellectu percipiuntur; ideoque magis nos mordet mors charorum aut jactura famæ, quam amissio amicitiæ divinæ, quamvis mallemus rerum omnium potius, quam Dei detrimentum pati. Igitur Theologi passim rejiciunt hanc *Adriani* sententiam, ad contritionem omnem animi conatum requiri, ita videlicet, ut actus contritionis omnem habeat intensionem, quam potest voluntas illi præstare; nusquam enim Scriptura aut Patres id postulant. Hoc unum volunt, ut summus sit dolor et judicii æstimatione, et electione voluntatis. *Deuteron.* XXX legitur . . . *Si ductus pœnitudine cordis tui reversus fueris ad Dominum in toto corde tuo, miserebitur tui*... Et *S. Chrysost.* in libello de reparatione lapsis ait... » Mihi crede talis est erga homines pietas Dei: nunquam » spernit pœnitentiam, si ei sincere et simpliciter offeratur . . . nec patitur quamvis exiguæ conversionis » perire mercedem . . . » Præterea constat, ex iis, qui vero et sincero de peccatis dolore afficiuntur, alios aliis vehementius affici, neque id dijudicari posse, an dolor ad summum gradum intentionis pervenerit. Adde, quod doloris gradus, quisquis ille sit, semper major et major dari possit. Quare et Ecclesia nullum intensionis gradum ut necessarium præscribit.

Quam ob rem ne summa quidem intensio comparate sumpta requiritur, ut quidam opinati sunt, ita ut dolor

sit acrior et intensior de peccatis commissis, quam de quovis alio malo. Nam sæpe fit, ut de morte liberorum dolor sit intensior, quam qui ex peccato concipitur, ut *S. Hieronymus*, de sancta Paula commemorat, quam tamen eo nomine non reprehendit.

Instant. Ut peccator certus sit, se contritionem habere etiam appretiative tantum summam, necesse est, ut gravissima quæque mala cum peccato comparans, paratus sit, omnibus his malis se objicere potius, quam Deum peccando offendere. Ita ut secum statuat: Si vivus deberem comburi, non tamen vellem hoc malum committere, imo potius infernum pati, quam peccare.

Resp. Non est necessarium, ut de malis ejusmodi cogitet pœnitens; sufficit comparatio virtualis, quæ consistit in excellentia motivi, propter quod peccatum detestatur, et quod ex se voluntatem ita Deo devincit, ut jam nihil magis timeat, quam Deum offendere. Si horror peccati major est, quam timor malorum, quæ revera metuenda sunt, major etiam quam illecebræ vitiorum, quæ vitam peccatoris eo tempore comitantur; tunc necesse non est, imo periculosum esset plerumque, anxie sibi efformare gravissimorum malorum imagines, et timere, ubi non est timor. Qui facit, quod in se est, et cum ea quam nunc habet, et qua nunc indiget gratia, fideliter operatur; confidat in Deo, qui etiam tunc, ubi graviora certamina ingruent, majora auxilia suppeditabit; omnia siquidem possumus in eo, qui nos confortat. Sed hæc intelligi volumus de malis temporalibus; nam inter mala æterna et peccatum nulla unquam facienda est electio, ac si v. gr. necesse esset eligere inter peccatum et infernum. Ejusmodi hypotheses sunt de re impossibili, et non insanæ tantum, sed et impiæ; nam impium esset supponere quod peccatum posset esse medium evitandæ æternæ damnationis.

ARTICULUS II.

De contritione perfecta.

Nota et pervulgata est Contritionis partitio in perfectam, et imperfectam, quam alio nomine Attritionem vocant. Quæ priori Articulo exposita fuerunt, ad Contritionem et Attritionem in communi quadam ratione generica pertinent. Nam utraque est animi dolor de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero; utraque ad justificationem nos præparat, si cum fiducia divinæ misericordiæ, et voto ea præstandi, quæ ad suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ requiruntur, conjuncta sit; utraque ergo dotes illas et proprietates habeat necesse est, quas ad veram contritionem necessarias esse probavimus. Nunc de perfecta contritione particulatim agendum. Videbimus autem 1.° quæ sit contritionis perfectæ vis et efficientia: 2.° quæ ejus sit natura, seu ratio essentialis et specifica; ordo præposterus, quem ideo sequimur, ut primum tradantur, quæ certa sunt, et Concilii Trident. auctoritate firmata, tum ea, quæ controversa sunt, et in scholis libere agitantur. Id porro prævie adnotandum, Contritionem perfectam a Charitate non distingui; id enim a Charitate habet, ut perfecta sit.

§. I.

De Contritionis perfectæ vi et efficientia.

PROPOSITIO

Contritio perfecta hominem statim Deo reconciliat etiam extra casum necessitatis, sed non sine voto Sacramenti, quod in ea includitur.

Probat. *Concilium Tridentinum* sic habet Sess. XIV Cap. IV. . . . » Etsi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam actu hoc Sacramentum suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in ipsa includitur, non esse adscribendam . . . ». Hæc verba nisi a naturali sensu detorqueantur, clare exprimunt quod asserimus. Non dicitur, Contritionem perfectam hominem reconciliare in casu necessitatis, quando mors imminet, et copia non adest Sacerdotis, ut quidam docuerunt; sed sensus genuinus hic est: contritionem aliquando esse Charitate perfectam, et quoties illud contingit, statim hominem Deo reconciliari. Et cum additur: *priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur*, an non palam est, Concilium non lo-

qui de eo, qui imminente morte Sacerdotem non haberet, sed de homine, qui se ad Sacramentum præparans actum perfectæ contritionis eliceret, et ita justificaretur *priusquam Sacramentum actu suscipiatur.*

Concilii doctrina multis Scripturæ et Patrum testimoniis innititur. In veteri lege hæc fuit perfectæ Contritionis virtus et efficacia, ut statim peccata deleret.

Ezechiel. 33 12 . . . *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit* . . . David etiam, ubi primum perfecta contritione affectus in hoc verbum erupit: *Peccavi;* statim audivit a Propheta: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum*... Lex nova, quæ lex amoris est, et gratiæ tota est in prædicanda vi et efficacia charitatis. Pauca tantum seligamus . . . 1 *Petr.* IV. . . . *Charitas operit multitudinem peccatorum.* . . Rom. XIII. . . . *Plenitudo legis est dilectio* . . . Coloss. III. . . . *Charitas est vinculum perfectionis.* . . . Et illud ipsius Salvatoris effatum Joan. XIV . . . *Qui diligit me, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus* . . .

Ex patribus unicum adducimus S. Chrysostomi locum hom. VII in II ad Timoth. . . . *Sicut ignis ubi sylvam occupaverit, omnia purgare consuevit, ita et charitatis fervor, quocunque inciderit, omnia perimit, atque perrumpit; ubi charitas est, omnia sublata sunt mala* . . .

Accedit auctoritas SS. Pontificum Pii V., Gregorii XIII, et Urbani VIII, qui plures Baji propo-

sitiones damnarunt, nostræ propositioni contrarias. In exemplum sit hæc inter damnatas 68 ... » Per » contritionem etiam cum charitate perfecta, et » voto suscipiendi Sacramentum conjunctam non » remittitur crimen extra casum necessitatis, aut » martyrii sine actuali susceptione Sacramenti .... ».

OPPOSITIONES REMOVENTUR.

Opponunt I. *Pallavicinus* narrat (*Hist. Conc. Trid. L. XII Cap. X.*), Concilium noluisse anathema pronuntiare contra eos, qui dicerent, contritionem perfectam extra casum necessitatis non justificare. 2.° Idem Concil. Sess. XIII Cap. 7. vult, ut nullus peccati mortalis sibi conscius, quamvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedat: atqui hoc non statueret, si homo justificaretur per contritionem perfectam. Ergo etc.

Resp. ad I. neg. conseq. Quæ Concilii mens fuerit, ex probatione apertum est. Refert autem *Pallavicinus*, jam paratum fuisse canonem, quo doctrina hæc tanquam dogma definiretur fide divina credendum. Verum cum Archiepiscopus Calaritanus exposuisset, graves Theologos et inter cæteros *Adrianum* et *Cajetanum* docere, per contritionem etiam perfectam peccata non deleri, nisi forte in casibus extraordinariis, ut in articulo mortis, abstinuisse Concilium, neque voluisse solemni anathemate hanc opinionem proscribere. Porro latere neminem potuit, quæ fuerit Patrum doctrina, atque ab eo tempore vix quidquam remansit contrariæ opinionis.

Resp. ad. II. Concilium expresse ait: » Ecclesiastica » consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse ». Hanc autem disciplinæ regulam ibi confirmat,

tum propter summam Sacramenti dignitatem, tum etiam quia tam facile non est eam habere contritionem, quæ justificat citra absolutionem. Cum autem Synodus hæc statuens simul eos excipit, qui forte ex officio celebrare tenentur, nec habent copiam Sacerdotis, an non satis indicat, perfectam contritionem cum proposito confitendi ad delendam lethalis peccati maculam sufficere?

Opponunt II. Mulier peccatrix (Lucæ VII) prius dilexit, quam veniam peccatorum obtinuit. Dilexit enim, cum accessit ad Dominum; mundata autem est, cum post aliquod intervallum Dominus dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum* .... Sic et Saulus procul dubio charitate flagrabat, quando in via Damasci mirabiliter conversus cum magno affectu dixit: *Domine, quid me vis facere?* Attamen post triduum Ananias sic eum allocutus est (*Actor. XXII.* 26 —): *Exurge, et baptizare, et ablue peccata tua.* Ergo.

Resp. 1.° Verba illa: *Remittuntur ei peccata multa*, non probant peccata illo ipso tempore fuisse remissa, sed potius acceptam jam remissionem coram hominibus declarant, et confirmant. Nam etiam postea interjecto aliquanto spatio Dominus iterum dicit: *remittuntur tibi peccata tua;* nec tamen dicere debemus, bis eadem peccata fuisse dimissa. Legimus aliquid simile Marci V., ubi Dominus mulieri, quam jam sanaverat a fluxu sanguinis ait: *Esto sana a plaga tua.* ....

2.° Communis Patrum sententia est, Paulum gratiam sanctificantem consecutum esse eo temporis articulo, quo Dei voce perculsus in hæc verba erupit: *Domine, quid me vis facere?* Inter alios *S. Augustinus*, de Paulo antequam baptizatus esset, ita loquitur (*Serm.* 175.° *n.*° *8.*) .... » Quare trepidas, Anania, ire ad eum, qui » jam non est lupus? Lupum timebas, sed respondet » tibi Dominus Deus tuus: de lupo ovem feci .... ».

Nihil in contrarium efficiunt hæc verba Ananiæ: *Baptizare, et ablue peccata tua.* Nam ignorare potuit Ananias, adeo perfectam Pauli conversionem fuisse, ut sola sufficeret ad ejus peccata delenda. Deinde nihil vetat ita verba ejus intelligere: Surge, suscipe Sacramentum, quo peccata abluuntur. Sciebat enim, Baptisma sicut et pœnitentiam abluendis peccatis esse institutum, sciebat necessario ad hæc salutis remedia recurrendum, etiam quando peccata contritione perfecta diluuntur. Hinc Sacramentum suscipiendi votum jam in contritione includitur. Et certe nemo dubitat *Cornelium Centurionem*, et qui cum eo erant, antequam Baptizarentur, fuisse justificatos, cum Scriptura expresse dicat (*Actor. X* 44): *Adhuc loquente Petro cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum.* Attamen postea baptizati fuerunt, idque urgebat Petrus ea potissimum ratione, quod jam in eos effusa fuerit gratia Spiritus Sancti. v. 47... *Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut et nos?*

INSTANT. Si tanta est contritionis perfectæ efficacia, non videtur, cur homini perfecte contrito necesse sit ad Sacramentum confugere, aut quid utilitatis et boni spiritualis exinde percipiat homo.

RESP. Ad Sacramentum recurrendum est, quia præceptum Domini est, ut qui peccavit, clavibus Ecclesiæ se subjiciat. Ex quo et illud sequitur, contritionem peccatorum non reconciliare, nisi votum Sacramenti includat; debet enim includere voluntatem observandi præcepta. At certe vera charitas, et verum Baptismi votum non sinunt hominem esse negligentem et contemptorem Sacramenti. Accedunt et aliæ rationes: 1.° Cum rarius contingat peccatorem veram et perfectam charitatem habere, non satis saluti suæ consuleret, qui absolutionis remedium negligeret; et eo ipso parum se in charitate

profecisse ostenderet. 2.° Homini per charitatem perfectam justificato adhuc prodest Sacramentum, quia gratiæ augmentum producit, peccatorum pœnas imminuit, humilitatem nutrit, pœnitendi fervorem acuit, et animum in bene agendi proposito obfirmat.

3.° Sacramenta hunc etiam ex voluntate Christi finem habent, ut sint vincula visibilis societatis, quæ est Ecclesia. Sic per Baptismum non tantum deletur peccatum, sed homo corpori Ecclesiæ coadunatur. Sic peccator societati Fidelium jam adscriptus, cum Pœnitentiæ Sacramentum suscipit, se sistit ad tribunal Ecclesiæ, et se judicio subdit eorum, quos sibi scit ordinatione divina præfectos.

Opponunt III. Patres passim docent, peccatorem non justificari sine Sacramento. Ergo etc.

Resp. Nimis longum esset ad Patrum testimonia, quæ ab adversariis objiciuntur, singillatim respondere. Videri possunt qui de hac materia fusius scripserunt; ut *Bellarminus* (*De pœnit. L. II C. XIV* —), *Tournelius* (*De pœnit. Quæst. IV Act. II* —). *Augustinum* præ cæteris lubentius appellant, sed immerito. Si *Augustinus* v. g. dicit (*Tractat. XIII in Joan.* —): » Catechumenus, quantumcunque proficiat, adhuc sarcinam peccatorum portat, neque ei dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum . . . ». necessitatem Baptismi commendat, eosque redarguit, qui, cum externa morum sanctitate excellerent, Baptismum negligebant, ac si eo non indigerent ... » Neque enim, ut alio loco inquit (*L. VI de Bapt. C.* 25), ullo modo dicenda est conversio cordis ad Deum, cum Dei Sacramentum contemnitur ... ». Cæterum hæc, aut alia ejusmodi argumenta fere semper in Adversarios retorqueri possunt; probarent enim etiam in casu necessitatis, et mortis articulo contritionem perfectam sine Sacramento non sufficere.

Quæres I. *An etiam imperfecta contritio sufficiat cum voto Sacramenti?*

Respondetur, eam minime sufficere, idque ex iis patet, quæ supra de Absolutione diximus; ita enim absolutio nunquam inveniret, quod dimitteret. Deinde verba Concilii Tridentini satis perspicua sunt. Nam cum ait, aliquando contritionem esse charitate perfectam, atque tunc reconciliari hominem, antequam Sacramentum suscipiat, an non clarum est, peccatorem ante Sacramentum non reconciliari, quando contritio charitate perfecta non est? Idem Concilium Cap. VII de casuum reservatione loquens subjicit: » Pie admodum, ne hac ipsa occasione » aliquis pereat, in Ecclesia semper custoditum » fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis ». Verum si quælibet sufficeret contritio in mortis articulo cum voto Sacramenti, non esset metuendum, ne homines perirent defectu absolutionis. Hoc argumento etiam illa quorundam sententia everti videtur, qui putant contritione imperfecta saltem in casu necessitatis, seu articulo mortis peccata dilui, quando votum Sacramenti conjunctum habet. Nescio tamen, an qui ita sentiunt, nimium de misericordia Dei confidant, qui peccatorem in his angustiis constitutum, cum se quantum potest ad contritionem excitat, non sinet in æternum perire.

Quæres II. *An contritio perfecta necessaria sit etiam cum Sacramento?*

Resp. Jam supra (*Cap. I Art. I §. IV*) diximus hanc sententiam, quæ olim a Magistro Sententiarum, et deinceps a multis Theologis fuit propugnata, omnino nunc deseri a Scholæ doctoribus; necessario enim hac ratione contingeret, ut peccata semper essent dimissa, antequam pœnitens ad tribunal gratiæ accederet, et sententia sacerdotis non solveret delicta, sed soluta tantum declararet, atque ita nullus esset clavium usus, nulla potestas. Præterea cum Concilium Trident. Sess. XIV Cap. IV ait, aliquando contingere, ut contritio sit charitate perfecta, satis ostendit, hanc non esse necessariam ut ordinariam dispositionem ad Sacramentum Pœnitentiæ. Imo quæ eo capite continentur, probant Concilium magnum discrimen ponere inter contritionem, quæ hominem Deo reconciliat ante Sacramentum, et eam, quæ cum Sacramento requiritur.

§. II.

In quo posita sit contritionis perfectio.

OBSERVANDA

I. Quoniam *Concilium Tridentin.* docet, Contritionem per Charitatem perfici; sequitur in hac quæstione eandem esse Charitatis et Contritionis

rationem; ita ut perfecta sit contritio, ubi perfecta est Charitas. Distingnitur autem charitas ab amore, sicut species a genere; est enim species amoris perfectissima..... » Cum perfecta contritio, ut ait *Catechism. Rom.* (*De Pœnit. quæst.* 26), sit cha-
» ritatis actio, quæ ab eo timore, qui filiorum est,
» proficiscitur; patet eundem charitatis et contri-
» tionis modum statuendum esse. At quoniam cha-
» ritas, qua Deum diligimus, perfectissimus est
» amor; hinc fit ut contritio vehementissimum ani-
» mi dolorem conjunctum habeat.... ». Notissima est amoris divisio in amorem, qui *Concupiscentiæ* dicitur, et amorem *amicitiæ* aut *benevolentiæ*. Primus oritur ex desiderio nostræ felicitatis, et vocatur etiam *amor spei*, quod ex spe ipsa suam ducat originem. Nam ubi tot bona a Deo nobis promissa fide credimus, eademque magna spe expectamus, ultro hujus felicitatis largitorem diligimus Deum. Alter perfectus est, et Deum amat propter ipsum, et hic vocatur charitas. Rem ita explicat *S. Thomas* (2.ª 2.ª *q. XVII art.* 8). . . . » Perfectus
» amor est, quo aliquis secundum se amatur, ut-
» pote cui aliquis vult bonum, sicut homo amat
» amicum. Imperfectus amor est, quo quis amat
» aliquid non secundum ipsum, sed ut illud bo-
» num sibi ipsi proveniat... Primus amor pertinet
» ad charitatem, quæ inhæret Deo secundum se-
» ipsum; sed spes pertinet ad secundum amorem,
« quia ille, qui sperat, aliquid sibi obtinere in-
» tendit. Et ideo in via generationis spes est prior
» charitate . . . Spes introducit ad charitatem, in

» quantum aliquis sperans remunerari a Deo, ac-
» cenditur ad amandum Deum, et servandum præ-
» cepta ejus. . . ». Charitas merito amor *benevolentiæ* dicitur, quia hoc amore Deo, si ita loqui fas est, bene volumus, illius gloriam et honorem quærimus, illatas ei injurias horremus, non ei quidem bona optamus, cum in eo sit bonorum omnium copia, sed in eo ipso lætamur, quod nihil ei addi possit. Si hic amor tanquam mutuus consideratur, in quantum qui diligit, diligitur a Deo, ita ut sit mutua et reciproca Deum inter et homines benevolentia, vocatur *amor amicitiæ.* De hac ait *S. Thomas.* . . . » Benevolentia non sufficit ad rationem
» amicitiæ, sed requiritur quædam mutua amatio,
» quia amicus est amico amicus.... ». Hac forsan ratione inducti Theologi quidam discrimen posuerunt inter amorem benevolentiæ et amicitiæ, ac si posset unus sine altero consistere; verum etsi posset hoc in humana mente cogitari, in re ipsa tamen fieri omnino non potest; quia impossibile est, ut homo Deum ex toto corde diligat amore benevolentiæ, quin illico amicus Dei efficiatur, et mutua exsurgat amoris et bonorum communicatio.

II. Nunc ad illud accedimus plenum dissensionis argumentum: *In quo posita sit charitatis,* et quod consequens est, *Contritionis perfectio.* De hoc, quoniam illud omnino præterire non possumus, brevissime quædam, et sine omni contentionis studio dicemus. Fuerunt inter Veteres nonnulli, qui contritionis perfectionem posuerunt in ipsa charitate habituali, seu gratia sanctificante; ideoque omnem

Dei amorem, qui infusionem gratiæ habitualis præcederet, contritioni imperfetæ adscribebant. Vide *Morinum* I VIII de pœnit. Verum hæc jam obsoleta sunt, et extra contentionem posita. Tres sunt hodie, in quas Theologi potissimum dividuntur, sententiæ. 1.ª Perfectionem charitatis repetit a gradibus *appretiationis*. 2.ª A gradibus intentionis. 3.ª A solo motivo. 1.ª Contritionem perfectam eo titulo distinguit ab imperfecta, quod illa sit ex dilectione Dei super omnia, non item imperfecta. 2.ª Ad perfectam contritionem requirit charitatis intensionem, vel absolute, vel comparate summam, aut certe in gradu soli Deo cognito. 3.ª Eum amorem perfectum vocat, quo Deus diligitur ut in se summe perfectus; imperfectum autem, quo Deum ut nobis bonum diligimus.

III. Ut nunc, quid nobis videatur, ingenue dicamus, nullam credimus ex his opinionibus defendi posse, seclusis aliis. Primum quidem constat, contritionem hoc ipso non esse perfectam, quod sit super omnia. Id enim ad contritionem generatim sumptam requiritur. Deinde nec illud sufficit, quod Deus diligatur propter se; nam si hic amor adhuc infirmus est, et imbecillis, atque vix in cordis superficie hærens; quis sibi persuadeat, tantam ei vim inesse et efficaciam, ut per se hominem ex peccatore justum efficiat, et amicum Deo! Propius ad veritatem accederet, qui utrumque conjungens, amorem exigeret, quo Deus et propter se diligeretur, et simul super omnia, atque ita, ut ex solo charitatis motivo diligeretur super omnia.

Præterea, an nullum requiremus intensionis gradum, ut perfecta sit contritio? Sed illum requirere videtur *Catechis. Concilii Trid.*, cujus summa est per omnes Ecclesias auctoritas. Ita enim habet de Pœnit. q. 32... » Ut concedamus, contritione » peccata deleri, quis ignorat, illam adeo vehe- » mentem, acrem, ac incensam esse oportere, ut » doloris acerbitas, cum scelerum magnitudine » æquari, conferrique possit?... ». Et certe, quis dubitat, eam contritionis perfectæ debere esse vim et efficaciam, ut cor hominis penitus sibi subjiciat, illudque avellat ab inordinatis affectibus; ita ut dominetur charitas, ubi dominabatur cupiditas? Nescio autem, an illud sine aliquo intensionis gradu cogitari possit. Sed illud ipsum, quod dicimus appretiative summum, et quod in summa rei æstimatione cosistit, cum voluntatis actione conjuncta, putasne sine conatu esse posse, et incenso affectu? Hoc scilicet fert hominis natura, ut, cum rem aliquam magni facimus, et multum cupimus, ejus etiam jacturam ægre admodum feramus, atque illud, quod tanti damni causa est, cum vehementi cordis commotione detestemur.

Verum nolumus de verbis litigare; concedimus magnitudinem doloris non esse præcise ex intensionis gradibus metiendam; scimus, ex illo sensibili dolore, qui fletibus sese et ejulatu manifestat, aut etiam cor interius pungit et dilacerat, non semper posse de contritionis valore judicari. Hac nunc cautione præmissa ita sententiam nostram explicamus: Contritio potest dici charitate perfecta, quando do-

lor de peccato conceptus appretiative summus est ex solo motivo charitatis, atque ita validus et potens, ut peccator toto corde ad Deum conversus cum Apostolo dicere possit... *Neque mors, neque vita... neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu. Rom.* VIII Quando infirmior est vis amoris, illaque integram cordis conversionem, atque peccatorum super omnia detestationem sola per se efficere non valeat; ita ut necesse sit, ad alia timoris et spei motiva confugere: tunc merito imperfectam contritionem dicimus, atque ea est, quæ non per se, sed virtute Sacramenti justificat.

IV. Diximus, amorem perfectum eum esse, qui in Deum tendit, ut est in se bonus, et perfectissimus; qui autem Deum diligit, ut nobis bonum, imperfectum esse, et amorem concupiscentiæ appellari; quamquam non omnis amor, qui fertur in Deum, ut nobis bonus est, ideo a charitate excludi debeat. Datur enim amor ejusmodi, qui castus est, et charitatis nomen meretur; scilicet cum Deum non tantum diligimus, ut felicitatis nostræ, et bonorum omnium largitorem, sed quatenus ipse est nostrum summum bonum, et in quantum non tantum ab eo æterna præmia expectamus, sed in ipso, atque in ejus possessione omnem felicitatem nostram constituimus. Ita Deus vere propter seipsum diligitur; quia anima hoc ardens amore nihil desiderat extra Deum, vile ipsi est, et tanquam nihilum reputat quidquid Deus non est. Si Scripturas et Patres consulimus, videbimus, eos nusquam

amorem, qui in Deum ut summum hominis bonum tendit, ab eo separare, qui in ipsum, ut infinite perfectus est, desinit. A *S. Augustino* actus charitatis definitur (*L. III de doctr. Christ.* —): » motus » animi ad fruendum Deo propter ipsum ». Et *S. Thomas* vir, ut omnes norunt, excellentissimi judicii, postquam amorem amicitiæ ita definivit, » quod » sit aliqua communicatio hominis ad Deum, se- » cundum quod nobis suam beatitudinem commu- » nicat, *addit:* Amor autem super hac communi- » catione fundatus est charitas ». In Scripturis ardentissimus quisque Dei amor hoc felicitatis desiderio accenditur. Sic *Psalmista* clamat (2.ª 2.ª *q.* 23. *art. I* —): . . . *Quid mihi est in coelo, et a te quid volui super terram, . . . Deus cordis mei, et pars mea in aeternum!* Et *Apostol.* summa in Christum charitate flagrans ad Philippens. (*Psal. LXXII* 25 —) scribit: *coarctor e duobus, desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo* . . . etc. Et certe, si in Dei perfectiones animum intendimus, an non illico nobis occurrit admirabilis ejus in homines bonitas, et inexhaustus amor? Non est aliud Dei attributum, quod ita animum incendit, et Deo obstringit. Cætera tributa admirationem habent, timorem et reverentiam, sed amor amorem poscit. Dilectio necessario in bonum tendit, et quo vehementius divinæ bonitatis contemplatione afficimur, eo magis in Dei amorem exardescimus.

V. Sed dicunt: Omnino differunt inter se amare Deum ut in se bonum, et amare eum ut bonum illud perfectissimum, in quo solo potest esse nostra

ARTICULUS III.

De contritione imperfecta, seu attritione.

OBSERVANDA.

I. Attritionis nomen Scripturæ, et Patribus incognitum ineunte tantum sæculo XIII in scholis vulgari cœpit, ut *Morinus* testatur (*De Pœnit. Lib. VIII cap.* 2.). Rationem cur attritionis vocabulo præ cæteris uti libuerit, hanc affert *Estius*: (*In* 4. *diss.* 16. §. 9.): » Sicut in corporalibus attritum » dicitur, quod aliquo modo, nempe forinsecus » tantum læsum est, aut comminutum; contritum » vero, quod totum intus et foris fractione in mi- » nima resolutum est: ita in spiritualibus attritio » dicta est imperfecta quædam et aliquo usque » tantum progressa pœnitentia; contritio vero pœ- » nitentia intima et perfecta ».

Attritio itaque unum idemque est cum contritione imperfecta, idque *Concilium Trid.* expressis verbis declarat Sess. XIV Cap. IV; ubi, quæ de hac attritione fide catholica credenda sint, ita exponit... » Illam vero contritionem imperfectam, quæ » attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis pec- » cati consideratione, vel ex gehennæ et pœnarum » metu communiter concipitur, si voluntatem pec- » candi excludat, cum spe veniæ, declarat, non » solum non facere hominem hypocritam et magis

» peccatorem, verum etiam donum Dei esse, et » Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem » inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens » adjutus viam sibi ad justitiam parat . . . ». Vid. ejusd. Sess. Can. V.

II. Concilio Trident. hoc propositum fuit, ut, missis Scholarum opinionibus, Lutheri errores damnaret, qui, ut jam alio loco indicatum est, docuerat Attritionem ex timore gehennæ ortam liberam non esse, sed extortam, eamque hominem magis peccatorem et hypocritam facere. Ab hac Lutheri doctrina Protestantes postmodum recesserunt. At surrexerunt alii errorum fabricatores, qui sub pietatis specie animas decipientes docuerunt, nihil esse medium inter vitiosam cupiditatem, et laudabilem charitatem, ex quo inter alia perversa et hoc sequeretur, attritionem ex solo pœnarum metu conceptam vitiosam esse, verumque saltem omissionis peccatum, eo ipso, quod ex motivo charitatis non fiat. Hæc eorum doctrina est, qui cum *Bajo*, *Jansenio*, et *Quesnello* sentiunt, et quos parum morantur clarissimæ Concilii et SS. Pontificum decisiones.

III. Theologi Catholici Ecclesiam tanquam veritatis magistram prono animo sequuntur, ac iis, quæ concilii decisione finita sunt, unanimi consensu subscribunt. Verum relictus est certamini locus; et ubi libertas est opinandi, in diversas iterum partes itur. Antiqua erat Theologorum sententia, Contritionem perfectam omnino esse necessariam, ut Sacramentum cum fructu suscipi possit. Notum

est, hanc sententiam usque ad Concilium Trid. in Scholis prævaluisse, atque etiam post Concilium patronos habuisse plures insignes Theologos. Sed obsoleta nunc est, atque omnes communiter docent, eam Contritionem, quæ charitate perfecta est, non requiri. Vid. hujus Cap. Art. II §. I Quæres 2.

Ex quo attritionis nomen innotescere cœpit, etiam illa orta est quæstio, an attritio fieri possit contritio, eaque per centum annos agitata fuit nulla habita ratione Sacramenti. Tum ex occasione quæsitum est, an attritio virtute Sacramenti contritio fieri possit, et qua ratione id fiat. Hac de re *Morinus* septem sententias refert: nos libenter totam controversiam prætermittimus, cum nullius usus sit hodie, nihilque ex ea claritatis in hanc materiam redundet. Attritio, si proprie et formaliter loquimur, nunquam aliud quid fieri potest, quam id quod est. Si autem ita ponitur quæstio: An homo ex attrito possit fieri contritus; inutile est de re tam clara controversiam movere. Quis enim dubitat, hominem nunc vere attritum posse accedente charitate actum elicere perfectæ contritionis? Quomodo enim non fiet ex attrito contritus, qui ex peccatore potest fieri justus?

IV. Sequitur nunc majoris momenti controversia, in qua difficile esset manere suspensum, et nullam in partem moveri. Quæritur autem, quæ ad attritionem aut contritionem imperfectam requirantur conditiones, ut peccatorem non tantum præparet ad Sacramentum, sed etiam cum Sacramento justificet? An solus gehennæ timor sufficiat? An

amor Dei, et qualis requiratur? Diversæ sunt hac de re sententiæ. 1.ª illorum est, qui volunt attritionem illam sufficere, quæ a Concil. Trid. Sess. XIV C. IV descripta fuit. Et quidem de consideratione turpitudinis peccati vix mentio fit in hac sententia, sed omnis disputationis cardo in eo movetur: An attritio ex solo metu gehennæ concepta valeat ad effectum Sacramenti. 2.ª Amorem aliquem exigit; sed putat sufficere amorem spei et castæ concupiscentiæ. 3.ª Amorem charitatis requirit, sed minus intensum. 4.ª Charitatem, quæ non esset super omnia. 5.ª Demum charitatem exigit, quæ sit super omnia, et cordi dominans, sed initialem tantum.

V. Ut amoris, sic etiam timoris species distingui possunt, ex quibus dolor de peccatis, et propositum deinceps non peccandi oriuntur. Primo loco occurrit timor naturalis, quo quis malum naturale extimescit. *Mundanus* dicitur, *siquis sic malum timet, ut recedat a Deo.* Datur et alius naturalis timor, quo quis a peccato se continet, propter mala hujus vitæ, quæ vel ex peccato nascuntur, vel ab hominibus aut a Deo infliguntur. Hic timor, etsi per se malus non sit, tamen mere humanus est et ad ordinem salutis non pertinet, neque donum Spiritus Sancti dici potest. Timor *supernaturalis* est, quo quis malum timet fide cognitum; est autem *servilis* alius, alius *filialis.*

Timor *servilis* ex gehennæ metu oritur, eique respondet *amor mercenarius*, quo quis peccatum odii, quod æternam felicitatem nobis adimat. Uterque tum servilis timor, tum amor mercenarius duplex

est. Si quis de peccato dolet metu gehennæ, vel propter amissa præmia æterna, quin peccati affectum exuat, cum implicita saltem voluntate illud, si impune posset, committendi; timor ille vocatur *serviliter servilis*, amor autem *serviliter mercenarius*. Uterque malus est, non quidem ratione objecti, versatur enim circa id, quod merito est metuendum, sed ratione subjecti prave dispositi. Verum ubi præ metu pœnarum, aut amore mercedis æternæ affectus peccandi excluditur, tum uterque et timor et amor bonus est, isque ex impulsu Spiritus Sancti nondum quidem inhabitantis, sed moventis profluit.

Timor *filialis* ita vocatur, quia filiorum Dei est proprius, qui ex amore Dei, non ex timore pœnæ peccata pertimescunt. De hoc timore dicitur Psal. XVIII.... *Timor Domini Sanctus, permanens in sæculum sæculi*... Utriusque timoris et servilis, et filialis discrimen hac comparatione illustrat *S. Augustin. (In Psl.* 127.*)*.... » Pone aliquam fœmi- » nam castam, timentem virum suum; aliam pone » adulteram, et ipsa timet virum suum. Casta ti- » met, ne discedat vir; adultera, ne maneat. Quid, » si ambo absentes sunt? Ista timet, ne veniat, » illa, ne tardet.... ». Valet eadem comparatio inter servum et filium... Timet servus, ne herus maneat, timet filius, ne pater discedat. Et si ambo absentes sunt, timet servus, ne herus veniat; filius timet, ne pater venire tardet. Sic etiam servus parum curaret offensam hero illatam, ni pœnas lueret: at filius parum pœnam curaret, ni patrem offendisset.

Multi Theologi aliam adhuc timoris speciem numerant, qui timor *initialis* dicitur, aut *mixtus*, de quo ita loquitur *S. Thomas* (2.da 2dæ *q.* 19. *art* 2.): » Si aliquis convertitur ad Deum, eique inhæreat, » propter timorem pœnæ, erit timor servilis; si » autem propter timorem culpæ, erit timor filia» lis... si autem propter timorem utrumque, erit » timor initialis, qui est medius inter utrumque... ». aut ex utroque mixtus.

His nunc explicatis totam de contritione imperfecta tractationem tribus punctis complectimur. 1.° S. Concilii Trident. doctrinam contra novos errores vindicabimus. 2.° Videbimus, an valeat attritio ad effectum Sacramenti sine amore Dei. 3.° Qualis amor ille esse debeat, inquiremus.

---

§ I.

An bona et laudabilis sit Attritio ex solo gehennæ metu nata.

PROPOSITIO.

Timor gehennæ simpliciter servilis bonus est, et Attritio ex eo concepta donum Dei est, et Spiritus Sancti impulsus.

Prob. I. Ex Cp. IV Sess. XIV Concilii Trident., cujus verba supra retulimus. Consonat ejusdem Sessionis Can. V .... » Siquis dixerit, contritionem il» lam ... qua quis recogitat annos suos in amari» tudine animæ suæ, ponderando amissionem æ» ternæ beatitudinis, et æternæ damnationis incur» sum cum proposito vitæ melioris, non esse verum » et utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, » anathema sit... ». Huic decisioni Concilium jam præluserat Sess. VI, ubi Can. VII hunc Novatorum errorem confixit, quod omnia opera, quæ ante justificationem fiunt, vera sint peccata. Tum Can. VIII ita statuit ... » Siquis dixerit gehennæ » metum, per quem ad misericordiam Dei de » peccatis dolendo confugimus, et a peccando ab» stinemus, peccatum esse, aut peccatores pejo» res facere, anathema sit... ».

Prob. II. Quæ Concilium tradit, sunt ipsius Scripturæ et omnium sæculorum fides. Et quidem in veteri lege, quæ lex timoris dicitur, mirum non est crebram timoris mentionem occurrere. Ut Psal. 128: *Confige timore tuo carnes meas*..... Isai. XXXIII... *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?*... et alibi passim.

In novo testamento cum primis adhortationibus ad pœnitentiam statim æternæ damnationis intonat comminatio. Matth. III.... *Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?* Et rursus... *Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur*..... Christus multis in locis (*Matth. V XIII XXIV XXV, Marc. IX, Luc. XII, et alibi.*) ignem gehennæ, stridorem dentium, tenebras exteriores, vermem non morientem, et flammas inextinguibiles minatur. At nihil potest dici expressius quam illud *Matth. X* 28.... *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest et corpus et animam perdere in gehennam*....

Prob. III *ex Patrib. Tertull.* L. de Pœnit. C. ult.... » Si de exomologesi retractas, *inquit*, gehennam » ex corde considera, quam tibi exomologesis ex» tinguet: et pœnæ prius magnitudinem imaginare, » ut de remedii adeptione non dubites.... *S. Chrysost.* hom. XV ad popul. Antioch....» Nisi bonus » esset timor (gehennæ) non multos Christus im» pendisset sermones, et longos, de illa pœna et

» supplicio loquens. . . . . ». *S. Augustin.* cum multis in locis, tum maxime scribens in Ps. 128. triplicem distinguit timorem; primus est malorum temporalium, secundus gehennæ, tertius castus permanens in sæculum sæculi. Secundum utilem esse ait, et bonum. » Habent, inquit, timorem, et per » timorem continent se a peccato . . . *et infra* . . . » Bonus est iste timor, utilis est, non quidem per» manens in sæculum sæculi. . . . ».

Multa quoque solide et accurate in hanc rem scripsit *S. Thomas.* Vid. quæ supra citavimus observ. V, ubi expresse asserit per timorem servilem hominem ad Deum converti, eique inhærere. Qua autem ratione id fieret si timor ille peccandi voluntatem saltem implicitam non excluderet? Ibidem Art. 9. sic habet. . . » Timor servilis non est » numerandus inter septem dona Spiritus Sancti, » licet sit a Spiritu Sancto . . . » En illud ipsum, quod Concilium Trid. docet, cum ait Contritionem ex metu gehennæ donum Dei et Spiritus Sancti impulsum, non quidem inhabitantis, sed tantum moventis.

Prob. IV. His addi possunt momenta quædam theologica, quæ facile esset ex SS. Patrum et in primis S. Augustini scriptis colligere. Nempe, timorem velut custodem esse et pædagogum, qui a peccatis nos continet; hunc malam cupiditatem cohibere, ac charitati parare locum; eo fieri ut justitiæ assuescat animus, et quod durum antea videbatur, dulcescere incipiat; illum, cum solus salutem stabilem non operetur, ad orationem nos

compellere, ut quod timore inchoatum est, amore perficiatur. Deinde malus esse non potest iste timor, cum et finem bonum habeat, et effectum bonum. Finis est periculum effugere æternæ damnationis, quæ pœna est maxime formidanda.... » Nihil est, » ait *S. Augustin.* (*Serm.* 161. *alias* 18. *de verbis* » *Apostoli.*), quod magis timere debeas.....». Cum autem tantum periculum peccator effugere non possit, nisi emendatione vitæ, et sincera peccati detestatione; palam est, saluberrimum esse hujus timoris effectum. Vid. *Bellarm.* de Pœnit. L. II c. 17. et alios.

OPPOSITIONES.

Opponunt I. Omne odium ex amore nascitur; et nemo potest perfecte odisse aliquid, cujus contrarium non prius dilexerit: atqui contrarium peccati est justitia; ergo verum peccati odium nonnisi ex amore justitiæ oriri potest.

Resp. dist. I.am partem maj. — Omne odium ex amore nascitur, sive mediate, sive immediate, *conc.*; immediate semper, *neg.* Qui timorem servilem habet, vero odio prosequitur peccatum, tametsi contrarias illi virtutes nondum diligat. At diligit felicitatem, exinde nascitur timor æternæ damnationis, et hic timor dein peccati odium parit. Hac ratione etiam ruit, quod in 2.a parte Majoris dicitur; quod nemo possit odisse aliquid, cujus contrarium non prius dilexerit. Illud enim locum non habet, nisi in iis, quæ propter se odio habentur. Verum sæpissime contingit, ut aliquid odio prosequamur, non propter se, sed alterius rei causa; et tunc sufficit, ut illud diligamus, quod causa est odii.

Opponunt II. Charitas expellit timorem, dicente *S. Joanne* (*I Joan. IV* 18.)... *Timor non est in charitate, sed perfeta charitas foras mittit timorem*... Ergo timor charitati opponitur; quod autem charitati opponitur, non potest esse donum Dei. Ergo etc.

Resp. dist. ant. Charitas expellit timorem sicut magis perfectum, expellit minus perfectum, *conc.* Expellit timorem tanquam malum et contrarium, *neg.* Charitas expellit timorem, sicut visio beatifica expellit fidem et spem; tanquam malum autem non expellit nisi timorem mundanum, et illum quem vocamus serviliter serviliem. Deinde si charitas actualis timorem excludit, aut potius ex servili filialem efficit, id de charitate habituali dici non potest, nam etiam tunc, ubi charitas diffusa est in cordibus nostris per inhabitantem Spiritum Sanctum in nobis, non semper agimus ex charitate. Quin in hac mortali vita sæpe evenit, ut justi a peccato non abstinerent, nisi eos timor pœnæ deterreret; hinc etiam Sancti et perfecti non raro, cum graves tentationes ingruunt, in hoc salutari timore præsidium quærunt ne succumbant. Sic *Augustinus* sanctos Martyres, quorum heroicam virtutem totus orbis miratur, ita loquentes inducit (*In Ps.* 68. *Conc.* 1) . . . » Majore timore minora contemnimus... » Quis non bibat tribulationis temporalis poculum, me» tuens ignem gehennarum? ».

Oppon. III. Ut bonus sit timor, necesse est, ut culpa magis timeatur, quam pœna; culpa enim majus malum est. Atqui ex solo pœnarum metu a peccato abstinens profecto magis timet pœnam quam culpam. Ergo etc.

Resp. I. nego min. Non recte ita concluditur: Pœnitens peccatum odit propter pœnam, ergo magis timet pœnam, quam culpam: quemadmodum ex eo, quod homo Deum diligat propter retributionem, non sequitur, quod magis diligat retributionem, quam Deum. Ratio est,

quia pœna tanquam finis proximus non excludit finem ultimum, qui est Deus, quamvis de eo non cogitet, vel ab eo abstrahat.

Resp. 2.° cum *Bellarmino* (*Loco cit.*). Sit ergo, adhuc inordinatos esse, et malos, qui timorem servilem habent (timor enim per se non justificat); non tamen sequitur, timorem ipsum inordinatum esse et malum. Timor a re extrinseca, seu a subjecto habet, quod servilis sit, ad naturam ejus id non pertinet; sicut *informitas* non pertinet ad naturam fidei; quapropter fides informis, seu charitate non formata, ut est in peccatoribus, non est ipsa peccatum. Peccator equidem cum hac fide adhuc malus est, sed fides certe mala non est, neque peccat peccator, quoties actum fidei elicit.

Opponunt IV. Multa sunt *S. Augustini* loca, quæ cum iis, quæ in propositione enuntiata sunt, non possunt conciliari. Docet, eum qui ex timore pœnæ, non ex amore justitiæ fugit peccatum, intus conservare voluntatem peccandi: item, nihil esse medium inter amorem Dei et creaturæ, inter vitiosam cupiditatem et laudabilem charitatem. Alias iterum docet, nos ea, quæ ex timore pœnæ agimus non libere, sed invite operari etc.

Resp. Nemo exiget a nobis, ut singillatim ad ea testimonia respondeamus, quæ adversarii ex sancto *Augustino* in causæ suæ patrocinium undique corradunt. Hæc tantum generatim adnotamus. 1.° Notum est, sanctum *Augustinum* nomen charitatis sæpe in latiori sensu sumere. 2.° Cum timorem dicit servilem, non raro eum intelligit, qui voluntatem peccati non excludit, et quem serviliter servilem vocant. 3.° In aliis locis de charitate habituali loquitur, seu statu justitiæ, atque vere ait, hominem vel justum esse vel injustum; et servum peccati esse omnem, in quo non regnat charitas. Vid. T. IV P. I pag. 106. 4.° Solemne est *Augustino*, et Veteribus,

ea tantum bona vocare, quæ sunt meritoria; fatemur autem timorem servilem meritorium non esse, neque opera meritoria producere; verum ejusdem generis sunt opera fidei, aliarumque virtutum in homine peccatore. 5.° Si ait, opera ex timore profecta ab invitis fieri, et non libere, non absolute loquitur, sed comparate ad ea, quæ ex charitate profluunt; sæpe enim libertatis vocem usurpat pro plena et perfecta libertate. 6.° Demum plura S. Patris loca commode possunt de timore pœnarum temporalium intelligi, qui longe diversus est a timore pœnarum æternarum. Sic in lib. de virginit. c. 38. hæc verba Apostoli: *Non accepimus spiritum servitutis iterum in timore*, de illo timore interpretatur, » qui datus erat » in veteri testamento, ne amitterentur temporalia bo- » na . . . » De timore autem gehennæ ait ibid. . . . *Si non amas, time ne pereas; si amas, time ne displiceas; illum timorem charitas foras mittit cum isto intra currit... Est etiam timor ignis æterni, propter quem devitandum Deo servire nondum est utique perfectæ charitatis . . .*

---

§. II.

An attritio ex metu gehennæ concepta sufficiat ad effectum Sacramenti sine amore Dei?

PROPOSITIO.

Ut attritio ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ obtinendam sufficiat, amorem Dei saltem imperfectum adjunctum habeat, necesse est.

PROB. I. Præceptum diligendi Deum jam in veteri testamento inculcatum est. *Deuteron.* VI . . . *Audi Israel . . . diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua . . .* In nova lege Christus illud instauravit *Matth.* XXII cum hac additione: *Hoc est maximum et primum mandatum...* Sic et *S. Joannes* Ep. I C. III expresse ait: *Qui non amat, manet in morte:* et *Paulus* I Cor. ult. anathema dicit illi: *qui non amat Dominum nostrum Jesum Christum...* Scimus hoc præceptum, quatenus affirmativum est, non semper obligare, at obligat tamen aliquoties; et si aliquoties obligat, tum certe eo tempore, quo Deum offensum nobis in gratiam reconciliare studemus.

2.° Scripturæ exigunt conversionem ex toto cor-

de. . . *Convertimini ad me in toto corde vestro* . . . *Joel.* II. . . : nemo autem ita converti ad Dominum potest sine amore aliquo Dei sive perfecto, sive imperfecto.

Probat. II. *Launoyus* in dissert. de mente Concilii circa contritionem permulta Patrum testimonia congessit, ex quibus hæc pauca seligimus. *Tertullian.* de pœnit. C. III a pœnitente exigit . . . » ut intelligat, quid boni sit Deus . . . » *et C. IV* . . . » Ut pœniteat errorum reperta veritate; pœniteat » amasse, quæ Deus non amat . . . ». *S. Chrysostom.* Hom. IV in II ad Cor. . . . » Cum peccave- » ris, ingemisce, non quod pœnas daturus sis, » nihil enim hoc est, sed quod Dominum tuum » offenderis tam benignum, tam te amantem . . . ». *S. August.* de grat. Christi C. 26. . . ; » Etsi man- » datum Dei videtur aliquando non a diligentibus, » sed a timentibus fieri; tamen ubi non est dilectio, » nullum bonum opus imputatur, nec recte bonum » opus vocatur. . . . ».

Probat. III. *Tridentinum*, etsi in hac materia inter Theologos controversa nihil definire voluerit, ea tamen docet, quæ nostram sententiam non parum confirmant. Sess. VI Cap. VI exponens, quæ dispositiones ad justificationem requirantur, non fidei tantum et timoris et spei meminit, sed etiam dilectionis; vultque ut ii, qui ad justitiam se disponunt, « Deum tamquam omnis justitiæ fontem » diligere incipiant ». Deinde Can. III ita statuit... » Siquis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti » inspiratione, atque adjutorio hominem credere,

» sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit... ». Non est hic prætereundum, quod *Pallavicinus* narrat (*Lib. VIII hist. cap.* 13.), verba illa : » Deum tanquam omnis justitiæ fontem » diligere incipiant . . . » primum omissa fuisse in decreto, sed addita urgentibus multis Theologis, qui inquiebant, si pœnitentia tota esset ex timore, sine amore justitiæ, et non propter Dei offensam, infructuosa esset.

ARGUMENTA CONTRARIA SOLVUNTUR.

Argum. I. Quæ Concilii Trid. in hac controversia mens fuerit, ex Sessione XIV decidendum est : in ea autem Sessione Concilium de attritione agens ex metu gehennæ producta ita docet : . . . » Et quamvis sine » Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem per- » ducere peccatorem nequeat; tamen eum ad gratiam Dei » in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit.... ». Ergo sufficit cum Sacramento.

Resp. neg. conseq. Ponderanda sunt Concilii verba, *disponere* quidem ait ad Pœnitentiam, non *sufficere*, idque non sine gravi consilio factum est. *Pallavicin.* loco citato narrat decretum primo ita conceptum fuisse, ut diceretur, *attritionem sufficere ad Sacramenti constitutionem*, cum hoc tamen additamento: *Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse non queat.* Sed monuit *Tudetanus* Antistes, falso dici, hujusmodi dolorem sine amore vix concipi posse. Quod autem hæc attritio satis esset Sacramento constituendo, variare sententias, adeoque id esse tollendum; quam ob rem decretum sicuti nunc extat reformatum est. Ergo. 1.° mens Concilii nunquam

fuit, attritionem omnis amoris expertem sufficere, quia in decreto sicut illud prius conceptum fuerat, hæc adjuncta erat ratio: » Quod dolor ille sine aliquo dile- » ctionis in Deum motu esse vix queat. » 2.° Consulto voce *sufficere* sublata, alia substituta est, nempe *disponit*, cujus alia est omnino significatio. Addit *Pallavicinus*, omnium, qui Concilio aderant, sententiam fuisse, consequenda in Pœnitentiæ Sacramento justificatione aliquem Dei amorem omnino esse necessarium, uno pene excepto, qui contra sentiebat.

Instant. Concilium attritionem extra Sacramentum opponit attritioni in Sacramento; verùm, si attritio cum Sacramento non sufficeret, nulla esset oppositio, imo loquendi ratio prorsus absona; hic enim esset Concilii sensus: Quamvis hæc attritio sine Sacramento per se ad justificationem peccatorem perducere non queat, tamen etiam cum Sacramento ad eam non perducit.

Resp. Verborum Concilii hic sensus est naturalis et obvius: Quamvis attritio hæc per se ad justificationem extra Sacramentum non perducat; tamen non est mala, non facit hominem hypocritam et magis peccatorem; sed donum Dei est, et Spiritus Sancti impulsus, et hominem disponit ad gratiam in Sacramento recipiendam. Ita effectum est, quod Concilium intendit, nempe ut perstringerentur Lutheri errores, intactum autem maneret, quod erat inter Theologos disceptatum.

Argument. II. Multi et percelebres Theologi, quorum aliqui Concilio Trident. interfuerunt, attritionem, sicut illa Sess. XIV. Cap. IV. descripta fuit, Sacramento digne sucipiendo sufficere, arbitrati sunt. Hæc autem opinio post Concilium ita in Scholis invaluit, ut *Alexander VII* in suo decreto anno 1667. edito inter Scholasticos communiorem fuisse testetur; quod certe magnum pondus addit huic sententiæ; quis enim sibi persuadebit, tot gra-

ves et illustres viros falsæ opinionis patrocinium suscipere voluisse? ...

Resp. I. Potiori jure nos conclusionis nostræ argumentum sumimus ex contrariæ opinionis novitate; nam ante Concilium vix aliquis fuit alicujus notæ Theologus, qui hanc sententiam defenderet. Ab initio timide admodum in lucem prodiit, et qui inter præcipuos ejus defensores numerantur, ita de ea locuti sunt, ut novam esse faterentur, et minus tutam, aut sufficere tantum, quando invincibiliter putaretur esse contritio. Tres tantum nominabimus, qui ipsi in Concilio Trid. fuerunt. *Dominicus Soto* (*In 4.tum sentent distinct.* 18. *q.* 3 *art.* 2 —). » Doctrina hæc, inquit, de attritione, quæ » in Sacramento fit contritio, licet sit vera, non est » tamen ita multum vetus . . . revera eum, qui mihi » diceret, se non pœnitere propter Deum, absolvere non » auderem . . ; ». *Andreas Vega* ita sententiam suam exprimit. (*L. XIII in Concilium Trid. c.* 33. —) . . . » Attritio sufficit, siquidem invincibiliter existimetur » contritio, et non alias . . . ». Sed et *Melchior Canus*, qui attritioni ex timore servili quam maxime favet, ita docet (*De Pœnit. p. V*) . . . » Contritio ponitur pars » Sacramenti, quia est certa et indubitata materia; quod » autem attritio sufficiat, quamvis verum sit, non est » tamen adeo certum et indubitatum . . . ». Non diffitemur hanc opinionem mire postmodum fuisse per Scholas divulgatam, sed hoc et aliis contigit laxioris disciplinæ articulis. Attamen nunquam defuerunt, qui contra certarent, tum ex Pastorum, tum ex Doctorum numero, donec tandem auctoritate sua ita sensim fuerit exuta, ut hodie vix patronum inveniat.

Resp. II. Optime observat *Tournel.* (*De pœnit. q. V Art. III pag.* 265), quod Theologi illi, qui tempore Concilii aut postea pro attritione pugnarunt, nihil aliud

intendisse videantur, quam ut illis se opponerent, qui charitatem perfectam etiam cum Sacramento necessariam esse asserebant. Cum ergo docent, attritionem ex solo gehennæ metu conceptam sufficere, non omnem Dei amorem excludunt, sed illum duntaxat, qui veræ charitatis est, hominemque Deo raconciliat ante Sacramentum. Hæc ita esse suadent 1.° illud, quod ex *Pallavicino* supra retulimus, Tridentinum, cum primum in decreto diceretur, *attritionem sufficere*, illud etiam addidisse temperamentum: *Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse non queat.* Hæc utique ex eorum consilio adjecta fuerant, qui tunc pro attritione decertabant. 2.° Plures erant in Concilio attritionis defensores, et tamen *Pallavinus* testatur, neminem fuisse, uno excepto, qui non aliquem Dei amorem necessarium esse fateretur. 3.° Concilium Trident. exigit, ut timor gehennæ et pœnarum conjunctus sit cum *spe veniæ;* sed spes includit necessario amorem rei, quæ speratur sicut timor includit amorem boni, quo privari metuimus. Et cum pœna gehennæ, non sensus tantum pœna sit, sed etiam damni, necesse est, ut qui gehennam timet, æternæ felicitatis amissionem doleat, quod amorem spei includit; nemo enim amisisse se dolet, quod non amat.

---

§. III.

Quis Dei amor in Sacramento pœnitentiæ requiratur.

PROPOSITIO.

In Sacramento sufficit attritio cum amore spei, seu castæ concupiscentiæ.

Prob. I. Non est, cur nobis negotium facessat illa veterum sententia, quæ etiam ad Sacramentum contritionem exigit charitate perfectam. De hac jam alio loco dicendi occasio fuit, neque credo inter catholicos hodie quemquam reperiri, qui velit ejus patrocinium suscipere. Omnium ergo una vox est, sufficere contritionem imperfectam, et quod consequens est, imperfectum amorem. Verum hic iterum non omnium eadem est sententia. Et arduus labor esset, quid quisque velit, et in quo ab aliis dissentiat, inquirere. Primum quidem ex antea dictis jam constat, audiendos non esse, qui sicut perfectionem, ita et imperfectionem contritionis ex gradibus intensionis metiuntur. 2.° Neque illos probare possumus, qui amorem charitatis exigunt, quem *initialem* vocant, et quem tamen volunt esse et appretiative summum, et cordi dominantem. Nostra enim sententia hic amor non esset initialis, sed

perfecta charitas; nihil enim ulterius ad amoris perfectionem exigi potest, quam ut summus sit, et cordi vere dominans, atque ut vim hanc virtutemque habeat ex solo motivo charitatis.

Quodsi per charitatem *initialem* illam intelligunt, quæ nondum sit super omnia, neque ad plenam cordis conversionem satis efficax; et cui necesse sit amorem spei aut castæ concupiscentiæ adjungere; fatemur nihil nobis videri in hac sententia, quod reprehendi possit; et fortasse ab ea, quam defendimus, et quæ solum amorem spei ut necessarium exigit, magis verbis differt, quam reipsa.

Prob. II. Innumera afferri possent Scripturæ testimonia, quæ mercedis æternæ desiderium, et qui cum eo conjunctus est, amorem concupiscentiæ modis omnibus excitant et commendant; atque hic fere unicus est amor, quem ubique prædicant et fovent; ut jam alio loco indicavimus. En quædam illustriora:

Matth. V. Octo beatitudines proponuntur, et unicuique suum assignatur præmium... *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*... etc. Ibid. C. XIX... *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres aut sorores etc. propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit*.... Legatur totum C. XI ad Hebr., ubi Apostolus sanctissimos ex veteri testamento viros enumerans, eos laudat, quod justitiam coluerint æternæ mercedis intuitu. Nam ut ait v. 6... *Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, et quia inquirentibus se remunerator est*... Unde fides Abra-

hæ, et promptum illud ad omnem Dei nutum obsequium? . . . *Expectabat enim fundamenta habentem civitatem; cujus artifex et conditor Deus*... v. 10. Cur aulam Pharaonis deseruit Moyses, cur tanta tulit opprobria, cur tanta fecit pro Deo et populo? Ratio additur v. 26... *Aspiciebat enim in remunerationem*... Huc et illud pertinet Ps. 118. v. 112... *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem*... Et illud Apost. II ad Timoth. IV.... *Bonum certamen certavi... In reliquo reposita est mihi corona justitiæ* etc. ...

His testimoniis unicum addimus ex Concilio Trid. quod Sess. VI Cap. XVI ita statuit... » Bene » operantibus usque in finem, et in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, et tunquam » gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, et tanquam merces ex ipsius Dei » promissione etc. ... ».

ARGUMENTA ADVERSARIORUM.

Objiciunt I. In Scripturis, quando amoris Dei præceptum inculcatur, semper de amore sermo est, qui sit ex toto corde et ex tota anima, quod nonnisi veræ charitati proprium est. De hac porro charitate apud Apostol. (I Cor. XIII) expresse dicitur, eam ita esse ad salutem necessariam, ut etiam Martyrium sine illa nihil prodesset ... *si charitatem non habuero, nihil sum* ...

Resp. Illa Scripturæ testimonia non possunt ita urgeri ad libitum, et absque ulla restrictione; siquidem per illa

verba: *ex toto corde, et ex tota anima*, nisi aliqua ratione temperentur, plus efficeretur quam Adversarii volunt. Sequeretur enim etiam ad Sacramentum requiri charitatem perfectam, imo charitatem in summo gradu intensam. Illa ergo verba amorem significant; qui sit appretiative summus, non divisus inter Deum et creaturas, ac divinæ voluntati in omnibus obtemperans. Sed hæc etiam ad amorem concupiscentiæ pertinent, si verus et sincerus sit.

Ad verba Apostoli observamus: 1.° Charitatis nomen in Scripturis non sumi in rigore theologico, et sæpe usurpari pro omni amore Dei. 2.° Commode intelligi posse charitatem habitualem, quæ idem est cum statu gratiæ. Ubi hæc deest, homo extra salutis viam versatur; neque aliquid operari potest, quod esset proprie meritorium ad salutem. 3.° Si vis de actu charitatis verba illa intelligere, dicendum est, sermonem esse de justificatione extra Sacramentum, quo maxime sensu Scriptura de charitate loquitur.

Objiciunt II. Ut mentem Tridentini Concil. certius assequamur, pensanda sunt, quæ celebri Cap. VI Sess. VI dicuntur de præparatione ad justitiam. Ibi præter fidei, et spei, etiam amoris mentio habetur, cum nempe peccatores Deum *tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt*. Exinde hæc sequuntur: 1.° Amor superadditur spei, tanquam aliquid ab ea distinctum; sed hic alius esse non potest, quam amor charitatis. 2.° Concilium, cum amorem exigit *incipientem*, aperte charitatem intelligit; hæc enim a Theologis in perfectam et initialem distinguitur. 3.° Cum dicitur Deum diligendum esse tanquam fontem omnis justitiæ, iterum charitas indicatur, qua diligitur Deus ut ipsa justitia, dicente Propheta (*Jerem. XXIII 6*). *Hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster*, sive justitia nostra,

Quo sensu, etiam Malach. ait (*C. IV. 2.*) . . . *Nomen meum sol justitiæ* . . . Ergo etc.

Resp. ad I. Patres præter spem etiam dilectionem exigunt; sed qualis illa esse debeat, non explicant; atque consulto generali voce dilectionis utuntur, non charitatis. Deinde quæ ibi de spe ac dilectione dicuntur, in uno sermonis contextu ita coalescunt, ut videas, non duo indicari plane diversa, sed quæ naturali et necessario nexu uniuntur. Illa enim dilectio fructus est sanctæ spei, et ex ea tanquam ex radice nascitur.

Resp. ad II. Si quidem usus non fert, ut amor concupiscentiæ in perfectum et initialem tribuatur: optime tamen incipiens appellatur, si confertur cum amore charitatis; nam qui diligere incipit, non statim ad subliniora se elevat, sed ab amore spei incipiens, ad ea quæ perfecta sunt, quasi per gradus ascendit.

Resp. ad III. neg. ant. Ex eo, quod Deus diligendus sit tanquam fons justitiæ, non sequitur eum esse diligendum, ut in se justus est, seu ut est ipsa justitia, sed tanquam fons justitiæ nostræ, sicque verba illa intelligere scopus ipse et contextus capitis VI jubet. Non agitur ibi de justitia Dei, sed de ea, quæ per peccatum amittitur et per pœnitentiam recuperatur; agitur de illa justitia, ad quam peccator tendere debet per illas dispositiones, quas caput illud tam distincte et exacte enumerat. Hic ergo naturalis et planus verborum sensus est: Peccator timore utiliter percussus, ad Dei misericordiam se convertit, hujusque consideratione in spem erigitur, confidens Deum sibi propter Christum propitium fore; ita in Deum intendens tam pronum ad misericordiam, qui justitiam suam effundit super omnes, qui convertuntur ad cor, eum diligere incipit tanquam fontem illius justitiæ, quam se accepturum sperat, omnisque gratiæ largitorem.

Objiciunt III. Amor spei, qui et concupiscentiæ dicitur, est amor mercenarius, ergo malus; nam Scriptura ait: *Post concupiscentias tuas non eas (Eccles. XVIII —).* Alia etiam Scriptura dicit: *Charitas non quærit quæ sua sunt (1 Cor. XIII —).*

Resp. Non est, cur de vocibus litigemus: vox *mercenarius* a mercede deducta est: in hoc autem sensu etiam amor spei mercenarius est, quod concipiatur intuitu mercedis illius æternæ, quam Deus promisit diligentibus *se*, et qua Christus potissimum voluit discipulorum suorum animos contra insectantium hostium terrores obfirmare: *Gaudete in illa die, et exultate; ecce enim merces vestra multa est in cœlo (Luc. VI—).* Hunc amorem, mercenarium diças, per me licet malum certe dicere non potes. At est alius amor et mercenarius et malus, qui rerum temporalium possessionem sectatur, atque in iis finem suum et beatitudinem constituit. De utroque ita loquitur *Bossuetius (Edit. Lebel. T.* 28. *p.* 319.): » Perfectissimi » quique viri castum purumque amorem non in eo col» locarunt, ut salutis ac mercedis æternæ, vetante Con» cilio Tridentino, intuitum omitterent; sed ut terrena » desideria, et alienas a Dei charitate concupiscentias, » quoad fieri potest ad purum excoquerent, atque inter » hujus mundi prospera et adversa æquo pede ince» derent ». Nunc patet, quis verborum illorum sensus sit: *Post concupiscentias tuas non eas*; id est, prava et carnalia desideria ne perficias. Certe de illa concupiscentia sermo non est, quæ Psal. 83. exprimitur: . . . *Concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini. . .* Hæc autem: *Charitas non quærit quæ sua sunt*, vel ad charitatem fraternam pertinent, vel attributum sunt amoris perfecti, qui proprie charitas dicitur.

Inst. I. Amor spei ex amore proprio nascitur; dona diligit, non donorum largitorem; aut certe Deum minus

amat, quam proprium commodum; quidquid enim non propter seipsum, sed propter aliud diligitur, minus illo diligitur. Ergo etc.

RESP. NEG. ANT. amor concupiscentiæ ex spe salutis æternæ tanquam ex sua radice exsurgit; hæc autem spes virtus est supernaturalis et divina, quæ circa Deum proxime versatur, et finem suum ultimum in Deo habet. Bona appetit æterna, sed hæc ab alio, quam a Deo non expectat, neque a Deo separari possunt bona quæ concupiscit, quoniam ab ipso, et per ipsum, et in ipso tota nostra felicitas est. Neque illud generatim verum est: *Quidquid propter aliud diligitur, minus illo diligitur*; quia ratio amandi non est semper mensura amoris. An non sæpe videre est viros generosæ indolis, qui cum principis sui gratia fruuntur, et multis ab eo cumulati sunt beneficiis, tanto in eum amoris et grati animi affectu feruntur, ut non tantum amorem æqualem reddant; sed et vitam profundere parati sint in amoris testificationem?

INST. II. Vel amor spei talis est, ut directe tendat in Deum, et in eo solo felicitatem suam constituat; vel diligit Deum tanquam æternæ beatitudinis largitorem distinguens donum a donante: quemadmodum inter homines, qui bene nati sunt eos diligunt, quos sibi amicos et in se benevolos esse sciunt. Primus amandi modus, ut alio loco dictum est, est ipsa charitas. Secundus Deo injuriosus est; nam injuriosum est Deo, propter aliud quidquam diligi, quam propter seipsum.

RESP. Non nostra hæc solum, sed aliorum etiam et quidem doctissimorum virorum sententia est, illum amorem, qui in solo Deo hæret, omnemque felicitatem in ejus possessione constituit, jam ad amorem charitatis pertinere; quod si vis eum ad amorem spei referre, certo illius apex est, et summa perfectio, ita ut amor concu-

piscentiæ, ubi huuc apicem attigerit, recte dicatur in amorem benevolentiæ transire: . . . « singularis est puritatis, *ait S. Bernard. (Serm.* 16 *in Psl.* 90 *n.* 8), « singularis gratiæ, singularis perfectionis, non modo « nihil sperare nisi a Deo, sed nihil quærere nisi « Deum ». Generatim, ut jam diximus, odservandum est, affectiones animi non posse more corporum in partes suas dividi. Habent illæ gradus suos, at non divisos et abruptos, sed ita sibi cohærentes, ut difficile esset assignare punctum illud, in quo ab uno ad alium fit transitus.

Quod ad secundum membrum argumenti attinet, dicam quæ mihi non tam speculatoria ratio, quam intimus animi sensus suggerit. Fateor, plerumque eos, qui amorem concupiscentiæ habent etiam castum et pium, proxime aspicere ad mercedem. Ad cœlum aspirant, qualem illud ex Evangelio, ex Apostolorum scriptis, et ex institutione christiana nosse didicerunt; felicitatem sibi cogitant ineffabilem, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, et quæ nunquam in cor hominis ascendit, et quam Scripturæ passim regnum cœlorum, nuptias agni, cœnam magnam, torrentem voluptatis, coronam justitiæ immarcessibilem etc. appellant. Quid in hoc jure reprehendi possit non video. Sed manet tamen, quod Deus non diligatur, ut ipse est summum hominis bonum, sed tantum, ut beatitudinis nostræ auctor est. Verum hoc nihil probat, præterquam quod amor hujusmodi imperfectus adhuc sit, neque solus sufficiat ad justificationem. Nihil autem Deo indignum facit, qui beneficiis ejus gratum refert animum, ipsique toto corde unitur iis vinculis, quibus ipse voluit creaturarum sibi animos devincere.

Ex iis, quæ hactenus diximus, facile nunc est triplicem Dei amorem distinguere. I.us Deum amat ut beatitudinis largitorem; II.us ut ipse est merces nostra magna

nimis; III.us ut est in se infinite perfectus. Primus est amor spei simpliciter; tertius amor puræ et perfectæ charitatis. Secundus inter utrumque medius est, et de utroque participat, et gradum constituit in amore spei ultimum, in amore charitatis primum.

CAPUT TERTIUM.

DE CONFESSIONE.

Hactenus de Contritione: nunc ad Confessionem, quæ secunda Sacramenti pars est, dilabimur. Inter Contritionem et Confessionem hoc discriminis interest, quod Contritio fuerit ante Sacramentum; cum enim sit ipsa virtus pœnitentiæ, nullo unquam tempore reconciliationis via patuit sine illa: Confessio autem novæ legis institutum sit, et vi præcepti divini ad Sacramentum necessaria, in re quidem, si fieri potest, at certe in voto, si facultas, aut occasio deest confitendi.

Magnum et gravissimum aggredimur argumentum, atque in multas partes diffusum; nam Confessionis divina origo, necessitas, conditiones ac proprietates, fructus, sigillum, et alia hujusmodi bene multa nobis exponenda essent. Verum magnam laboris partem in eos rejicimus, qui moralis Theologiæ, et disciplinæ pastoralis præcepta tradunt. Nos primum, quantum possumus, diligenter et accurate quæstionem tractabimus in hac

re primariam, et eminenter dogmaticam de Confessionis origine et necessitate; deinde, cum ad finem properandum sit, breviter quædam dicemus, de Confessionis proprietatibus et administratione.

ARTICULUS I.

De Confessionis origine et necessitate.

OBSERVANDA.

I. Confessionis nomine non intelligimus confessionem fidei, ut Rom. X... *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem* ... Neque eam, quæ in Dei laudes effunditur, aut qua Dei beneficia grato animo recolimus, quo sensu frequenter in Scripturis sumitur ... *Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo gravi laudabo te*... Ps. 34 — et *Matth.* XI .... *Confiteor tibi Pater* etc.... hoc est, gratias ago. De confessione peccatorum nobis sermo est, quæ iterum multiplex distinguitur; nam peccata enarrare possumus multis modis: interdum id fit coram judice, sæpe consilii petendi causa, vel ut proximo, quem læsimus, faciamus satis, vel denique ut dolorem in sinum amici exoneremus. Quin et ipsi Deo peccata confitemur, quando coram ipso reos nos esse cognoscimus, nos ipsos accusantes, ut misericordiam consequamur. Huc illa spectant: *Delictum meum co-*

gnitum tibi feci... Et iterum... *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino*... Ps. 31.

II. Confessio peccatorum, de qua hoc loco agimus, *sacramentalis* vocatur, quia pars est Sacramenti Pœnitentiæ. Definitur autem : » Accusatio » suorum peccatorum post baptisma commissorum, » a pœnitente Sacerdoti facta ad obtinendam vir- » tute clavium remissionem peccatorum ». Quod nos confessionem dicimus, Græci ἐξομολόγησιν vocant, a verbo ἐξομολογέω, confiteor, palam prædico. Hunc sensum habet in Scripturis. *Matth*. III. Actor. XIX 18. *Jacob* v. 16. I *Joan*. I 9. Atque eodem sensu passim usurpatur a Patribus græcis et latinis; nam et hi Confessionem non raro græco nomine Exomologesin vocant, ut *Tertull*. de Pœnit., *Cyprian*. pluribus in locis. Verum est equidem, apud Veteres per Exomologesin frequenter totam publicæ et laboriosæ pœnitentiæ actionem significari; sed ratio est, quia nomen unius partis transfertur ad totum. Et nos quotidie Confessionis vocabulum pro integra pœnitentia sumimus, et confiteri idem dicit, ac pœnitentiæ Sacramentum recipere.

III. Confessionem primi omnium sustulisse censendi sunt ii qui potestatem absolvendi sustulerunt ut Novatiani; nam non est necessitas confitendi, ubi nulla est potestas absolvendi. Alios, qui postmodum secuti sunt obscurioris nominis hæreticos, missos facimus. Nescio qua ratione inter Scriptores quosdam invaluerit falsa opinio de Græcis : quod ii non habeant confessionem, cum potius eam quam diligentissime usque in hodiernam diem servare-

rint. *Maldonatus* putat (*De poenit. C. I de Conf.*), hanc opinionem natam esse ex imperitia interpretum juris Canonici, qui antesignanum suum *Gratianum* et *Joannem Teutonicum* Decreti Glossatorem secuti sunt; verum quidquid glossator hic aut nonnulli medii ævi Doctores senserint, non opinione Scholasticorum quorundam, sed communi omnium Ecclesiarum consensu stat veritas. Sed de his longius dicetur alio loco.

IV. De Confessione acerrima nobis est cum Novatoribus concertatio. Omnes in hoc conveniunt ut negent eam a Christo institutam esse, et necessariam ad veniam peccatorum consequendam. Cæterum hac de re inconstantissime loquuntur. *Lutherus* in L. de captiv. babyl. eam *officinam lucri* vocat *et potentiae*, et alio loco: *cruentissimam carnificinam, quae miseras torquet conscientias.* (*In Assertione Articul. non.* —). Attamen in eodem L. de capt. babyl. scribit, occultam illam confessionem, quæ nunc est in usu, etsi ex Scripturis probari non possit, esse tamen valde utilem, imo et necessariam, neque se eam velle sublatam, cum afflictis conscientiis unicum sit remedium. Idem in minori Catechismo, quem paulo ante obitum suum edidit, aperte docet nos coram Deo occultorum criminum reos esse, sed ratione habita ministri satis esse, si ea confiteamur quæ in memoriam veniunt. Tum formam absolutionis subjungit ab ea, quam servat Ecclesia, non alienam. Vid. *Bossuet.* hist. des var. L. III n.° 47.

Confessio Augustana, quæ a Melanchthone a

Lutheri sententia fuit concinnata inter alia hæc habet Art. de Confess. » Ad monendos et erudiendos » homines diligenter retinemus in Ecclesiis Confes- » sionem, sed ita, ut doceamus enumerationem » delictorum non esse necessariam jure divino, nec » onerandas esse conscientias illa enumeratione: » quam deinde ait impossibilem esse juxta illud » Prophetæ: *Delicta quis intelligit?* ». Quod quidem non aliud probat, quam excusationi locum esse, cum peccata in memoriam non redeunt.

Calvinus L. III instit. C. III fatetur antiquissimum esse Confessionis usum, sed fuisse olim liberam; eodem capite *(C. IV n.* 13—) eam commendat etiam: » Qui enim impeditam habent conscientiam, » ait, referre inde possunt singularem fructum ». Deinde *(N.* 19*)* quasi ipsi exciderint, quæ ante scripserat, eam damnat ut *rem pestilentem, multisque nominibus Ecclesiæ noxiam.* Alio loco *(Antid. Conc. Trid.*) eam vocat *laqueum ab Innocentio III populo Christiano inductum.*

Eadem adhuc hodie nobis est cum Protestantibus colluctatio, quæ ab initio fuit. Fuerunt quidem nullo non tempore inter eos maturioris judicii viri, qui doluerunt sublatum rei tam salutaris usum, ac pro ejus restitutione vota emiserunt nullo unquam successu donata? Et vero, quis jugum ejusmodi imponi sibi patietur ab hominibus, qui liberum esse clamant Confessionis usum, nihil in Scripturis præceptum, nullam hac de re legem latam fuisse antiquitus? — Hæc ergo præsentis controversiæ summa est: An Confessio, quam sacramentalem vo-

camus, a Christo instituta et necessaria sit præcepto divino?

PROPOSITIO.

Confessio sacramentalis est vere a Christo Domino instituta, et jure divino necessaria.

CONCILIUM TRID. Sess. XIV Can. VI.

» Si quis negaverit Confessionem sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam » esse jure divino, aut dixerit, modum secreto » confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et » inventum esse humanum, anathema sit ».

Probatur dogma catholicum ex Scripturis.

Illustre est testimonium quod *Joan.* XX legitur.... *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*.... Cui necessario nexu cohærent, quæ *Matth.* XVI et XVIII leguntur.... *Tibi dabo claves* etc., et... *Quæcunque alligaveritis super terram* etc. Ex hoc loco Veteres passim probarunt divinam Confessionis originem; neque satis tutum esset, ut advertit *Maldonatus* (*Loco citato.*—), quando cum Hæreticis disputa-

mus, aliis uti fundamentis, cum hoc unum ex concessione clavium desumptum labefactari non possit. Planum autem est, quod ex citatis Christi verbis efficitur argumentum, illudque Tridentinum Sess. XIV Cap. V ex eo deducit, quod Sacerdotes a Christo judices sint instituti; » Constat autem, in» quit Concilium, Sacerdotes judicium hoc inco» gnita causa exercere non potuisse, neque æqui» tatem quidem illos in pœnis injungendis servare » potuisse, si in genere duntaxat, et non in spe» cie, et sigillatim sua ipsi peccata declarassent ». Porro Capite 1.° hujus Tractationis Art. I §. IV probatum est, Sacerdotes a Christo constitutos esse judices, et vere judicium facere, cum potestatem clavium exercent.

Nihil est hoc argumento certius, unde *Calvinus* ipse concedit (*L. III instit. Cap. IV*), certe colligi Confessionis necessitatem, si probetur judicialem potestatem Ecclesiæ ministris fuisse concessam, et *Melancht.* (*In locis de Confess.* —) fatetur: *in judicio necesse esse fieri cognitionem*, et ideo ut vim argumenti effugiat, contendit Confessionem nudum esse ministerium, non judicium.

Scholion. Multa alia tum veteris, tum novi testamenti testimonia prætermittimus, quæ tamen fatemur plurimum valere ad illustrandum dogma catholicum, et fidem ac pietatem Fidelium nutriendam. Ejusmodi sunt, quæ *Bellarminus* figuras vocat (*De Pœnit. L. III C. III*) Confessionis sacramentalis indices. Ut *Genes.* III et IV, ubi Deus primum ab

Adamo, deinde a Caino confessionem peccati exigit: *Levit.* XIII et XIV, ubi judicium lepræ solis committitur Sacerdotibus, quam etiam legem Dominus approbat, cum *Matth.* VIII ad leprosum dicit: *Vade, ostende te Sacerdoti.* Sic et *Numer.* V præcipitur confessio delicti, pro quo expiando sacrificandum erat. Ad hoc præceptum legale respexisse videtur Eccles., cum C. IV ait: *Ne confundaris confiteri peccata tua....* In novo testamento primo loco occurrit illud *Matth.* III, ubi legitur multos venisse ad Joannem *confitentes peccata sua.* Sicut ergo, ait *Bellarmin.,* Baptisma Joannis figura erat Baptismi Christi, sic et Confessio Joanni facta figura erat confessionis a Christo instituendæ. Alia est insignis figura ex Lazari suscitatione, et solutione petita *Joan.* XI, quam Patres plurimi, et inter cæteros *Augustin.* et *Ambros.* de Sacramentali confessione interpretantur. Sicut enim qui mortuus erat, ad vocem Christi processit ligatus e sepulchro, sic, ut *Augustin.* ait, peccatores procedunt e morte per confessionem peccati, nam *ipsum confiteri ab occulto et tenebroso procedere est.* (*Hom. XVII ex 50*). Solvuntur autem per absolutionem sacerdotum, quos discipuli aut ministri exprimebant, quibus Christus dixit: *Solvite eum et sinite abire.*

Sunt et alia quædam testimonia ex Apostolorum Scriptis, quæ non per figuram, sed proprie, utpote instituto jam Sacramento Confessionem indicare videntur. Ejusmodi sunt: 1.° illud I *Joan.* I... *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra....* 2.° *Jacobi*

V.... *Confitemini alterutrum peccata vestra....* 3.° Quæ *Actor.* XIX habentur.... *Multi credentium veniebant confitentes et annuntiantes actus suos....* Quod ad textum Jacobi V attinet, vide supra Art. I §. III object. II. Locum ex Actor. XIX de Confessione Sacerdoti facienda exponunt *S. Chrysost.*, *S. Basilius* etc., et Theologi permulti; nam de Fidelibus jam baptizatis ibi agi videtur; dicitur enim: multi *credentium*. Distinctam autem peccatorum enumerationem innuunt illa verba: *Confitentes et annuntiantes actus suos*, quæ ex Syriaco codice ita vertit *Waltonus....* » Renuntiabant offensas suas, » confitebanturque quod fecerant.... ». Verum, ut diximus, nolumus de his cum Adversariis contendere. Sufficit locus ex *Joan.* XX., quo et Tridentina Sinodus et Catechismus Rom. ad stabiliendum catholicum dogma utuntur.

Argumentum II.

Ex testimoniis veterum.

Maximum et certissimum doctrinæ catholicæ argumentum ex Ecclesiæ constanti et perpetua traditione desumitur; nam et obscuritas Scripturæ, siqua superest, hoc argumento tollitur, et continua testimoniorum serie probatur, doctrinam non aliunde quam a Christo originem habere, et ab Apostolis fuisse Ecclesiis traditam. Hac ergo probandi ratione et nobis utendum est in hac celebri, quam cum Protestantibus habemus, controversia;

hi quippe vires omnes intendunt, ut Patrum testimonia eleveut, et quibus possunt persuadeant, Confessionem, quæ apud Catholicos in usu est, inventum esse papisticum, antiquis Ecclesiæ Doctoribus incognitum. Inter cæteros eminet *Dallæus*, qui adversus Confessionem sacramentalem amplam dissertationem edidit quatuor libris comprehensam, in qua argutiæ quidem et cavillationes abundant, sed bona fides ubique desideratur. Inter Catholicos *Morinus* vir doctissimus, historiam administrationis Pœnitentiæ sic pertexuit, ut *Dallæus*, quamvis decem post eum annis scripserit; nihil contra eum ausus sit mutire. *Dallæum* autem data opera aggressi sunt *Natalis Alexander* (*Hist. Eccles. Sæc. XIII Dissert.* 14—), *P. Dionysius Sammarthanus* (*Denis de Ste. Marthe traité de la Confession etc.*), *Boileau (Hist. Conf. auric.)*, aliique Theologi bene multi. Longum nimis esset Veterum omnium proferre testimonia; pauca seligamus, atque ejus generis præcipue, in quibus agitur de secreta et distincta omnium peccatorum confessione.

Ex Sæculo I. et II.

Primum sæculum totum fere ad Apostolorum tempora pertinet. Pauca tunc Patrum scripta prodierunt, pauciora supersunt. Habemus tamen testem insignem *S. Clementem Rom.*, qui in II.ª ad Corinth. epistola ita habet . . . » Quamdiu sumus » in hoc mundo, de malis, quæ in carne gessi» mus, ex toto corde resipiscamus, ut a Domino

» salvemur, dum habemus tempus pœnitentiæ. Postquam enim e mundo exivimus, non amplius possumus ibi confiteri, aut pœnitentiam adhuc agere . . . ». Loquitur vir Apostolicus de omnibus malis, ut ait, quæ in carne gessimus, adeoque de peccatis tam occultis quam publicis.

Ex II sæculo primus est *Irenæus*, qui L. I C. IX mentionem facit quarundam mulierum, quæ ad Ecclesiam reversæ confessæ sunt, se a quodam Marco hæretico et præstigiatore corruptas fuisse, et *cupidine inflammatas valde se illum dilexisse*. Hæc postrema verba denotant peccatum intus in corde latens.

Eodem loco de uxore Diaconi loquitur ab eodem Marco corrupta, quam deinde ait *omne tempus in exomologesi consummasse*. L. III de quodam Cerdone ait, quod modo latenter docuerit, modo ad Ecclesiam veniens exomologesin fecerit. Nota nomine exomologeseos apud Veteres, ut diximus, interdum totam pœnitentiæ actionem designari, interdum autem intelligi solam confessionem, ut patet ex Cypriano, *sermone de lapsis*, nunquam vero solam contritionem aut solam satisfactionem sine Confessione. Atque hoc ad alia etiam valet Veterum testimonia, ubi vox exomologesis occurrit. Cæterum tempore *Irenæi* gradus pœnitentiæ nondum constituti fuerant, atque tunc exomologesis pro sola Confessione ubique fere usurpari solebat.

Insignis est locus *Tertulliani*, C. X de Pœnit., ubi de occultis peccatis loquitur, quæ præ pudore nonnulli tegebant...» Grande plane emolumentum

» verecundiæ occultatio delicti pollicetur! Videlicet, » siquid humanæ notitiæ subduxerimus, perinde et » Deum celabimus?... An melius est, damnatum » latere, quam palam absolvi? ». A quo autem absolvi, nisi a Sacerdote? ut cap. IX ait: » Presby» teris absolvi, caris Dei adgeniculari ». Quod autem de occultis peccatis loquatur, expressius adhuc patet, cum eodem cap. X eos redarguit, qui confiteri erubescunt, » aut de die in diem differ» re præsumunt pudoris magis memores, quam » salutis . . . ».

Ex Sæculo III.

Origenes Hom. II in Ps. XIII. . . » Vide quid » edocet divina Scriptura, quia oportet peccatum » non celare intrinsecus. Sicut ii, qui habent intus » inclusam escam indigestam, si vomuerint, rele» vantur; ita (*peccator*) . . . si sui accusator fiat, » cum accusat semetipsum et confitetur, simul evo» mit et delictum . . . . » Docet autem peccata declaranda esse Sacerdotibus; ut Hom. II in Levit... » Et non erubescit sacerdoti indicare peccatum » suum . . . ».

S. Cyprianus Confessionis coram Ecclesiæ ministris necessitatem prædicat, et non publica tantum crimina, sed etiam maxime recondita exomologesi subjicit. Tractatu de lapsis ait . . . . » Quanto et » fide majores et timore meliores sunt, qui quam» vis nullo sacrificii aut libelli facinore constricti, » quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc » ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter et simplici-

» ter confitentes exomolagesin conscientiæ faciunt,
» scientes scriptum esse: Deus non irridetur . . . .
. » Confiteantur singuli delictum suum, dum adhuc,
» qui deliquit, in sæculo est, dum admitti ejus
» confessio potest, dum satisfactio facta per sacer-
» dotes Deo grata est . . . ».

IV Sæculi testes.

S. Athanasius in Sermone: *Ite in castellum*, de omni genere peccatorum loquens ait...» Quod-
» si nondum soluta sunt vincula, tradas te disci-
» pulis Jesu; adsunt enim, qui te solvant pro po-
» testate ea, quam a Salvatore acceperunt: Quæ-
» cunque solveritis etc. ».

S. Basilius cum multis in locis, tum in regulis brevioribus in respons. ad quæst. 288. . . . » Pec-
» cata iis confiteri necesse est, *inquit*, quibus my-
» steriorum Dei concredita dispensatio est . . . ».

S. Pacianus in orat. paræn. ad pœnitentiam eos arguit, qui postquam conscientiæ arcana sacerdotibus aperuerunt, pœnitentiæ remedia respuebant...
» Tertio, *ait*, de his erit sermo, qui confessis bene
» apertisque criminibus, remedia pœnitentiæ actus-
» que ipsos exomologesis administrandæ aut ne-
» sciunt, aut recusant . . . ». Quæ certe non de publicis, sed de occultis criminibus intelligi debent.

Lactantius lib. IV Institution. Cap. 17 docens circumcisionem confessionis et pœnitentiæ figuram fuisse ita loquitur... » Deus volens vitæ et saluti
» nostræ pro æterna sua pietate consulere, Pœni-

» tentiam nobis in illa circumcisione proposuit: ut » si cor mundaverimus, id est, si peccata nostra » confessi satis Deo fecerimus, veniam consequa- » mur, quæ contumacibus et admissa sua celan- » tibus denegatur . . . ».

S. Ambros. duos libros de pœnitentia adversus Novatianos scripsit; jam plurima ex iis libris testimonia protulimus, quibus Sacerdotum in remittendis peccatis potestatem a Deo concessam demonstrat. L. II Cap. 4. confessionem ita commendat... » Fatere delictum tuum; solvit enim criminum » nexus verecunda confessio peccatorum . . . *et* » *Cap.* 10.... An pudeat te Deo supplicare, quem » non lates, cum te non pudeat, peccata tua ho- » mini, quem lateas, confiteri?... » Quæ verba non aliter quam de occultis peccatis intelligi possunt. Quod autem confessiones ipse exceperit, et quidem secretas, testis est *Paulinus* in ejus vita, cujus verba non tantum probationis, sed etiam tam egregii exempli causa afferimus . . . » Quotiescunque illi, » *inquit*, aliquis ad percipiendam pœnitentiam la- » psus suos confessus esset, ita flebat, ut et illum » flere compelleret . . . Causas autem criminum » quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, » apud quem intercedebat, loquebatur; bonum » relinquens exemplum sacerdotibus, ut interces- » sores apud Deum magis sint, quam accusatores » apud homines . . . ».

Manent adhuc testes ex hoc sæculo plurimi, ut *Eusebius*, *Cyrillus Hieros.*, *Gregorius* uterque *Nyssenus* et *Nazianzen.*, *Hilarius* etc., quos necesse

est prætérire. Unum adhuc audiamus *S. Chrysostomum*, quem Dallæus, ut suæ causæ patronum præcipuum laudat. Homil. 30. in Genesin sic habet . . . » Quia in magnam hanc hebdomadam » pervenimus Dei gratia, nunc maxime et jejunii » cursus intendendus, et magis continuandæ sunt » preces, faciendaque diligens et pura peccatorum » confessio... » Quæ autem ibidem ait per illud tempus nos posse » detegere vulnera medico, et » sanitatem consequi », probant de occultis peccatis ipsi sermonem esse. Idem dicendum de hoc ejus testimonio, quod legitur Homil. in mulierem Samarit.... » Qui homini detegere peccata erubescit, Deo vero cernente facere non erubescit, » neque confiteri vult, et pœnitentiam agere, in » die illa non coram uno, vel duobus, sed universo terrarum orbe traducetur . . . ».

Testimonia ex Sæc. V et VI.

S. Augustini hoc unicum ex multis testimonium producimus, Conc. II in Psal. 101 inquit... » Cum » audis hominem confitendo proferre conscientiam » jam de sepulchro eductus est, sed nondum solutus. Quando solvitur? A quibus solvitur? Quæ » solveritis, inquit, in terra etc. . . . ».

S. Leo M. in Ep. 80 ad Episcopos Campaniæ publicam confessionem quibusdam in locis adhuc usurpatam prohibet... » Cum reatus, inquit, conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicare » confessione secreta... et paulo infra... Sufficit

larem. Sicut error sola novitate sua convincitur, ita omnis catholica veritas stat hoc solo fundamento inconcussa, quod fuerit semper et ubique, et ab omnibus credita. Quod universa tenet Ecclesia, et cujus nullum post Apostolos reperitur exordium, illud a Christo Apostolis ab Apostolis omnibus ubique Ecclesiis traditum fuisse rectissime creditur.

Jam facillimum est, hæc ad præsentem controversiam applicare. Notum est omnibus, Novatores cum primum confessionis sacramentalis necessitatem et divinam originem impugnarunt, irruptionem fecisse in omnium Ecclesiarum fidem, ut eam a possessione sua deturbarent. Omnes enim Ecclesiæ in tranquilla hujus dogmatis possessione erant, quod Confessio sacramentalis omnibus post Baptismum lapsis sit ex Christi institutione necessaria. Exinde ita concluditur vel illa omnium Ecclesiarum fides a Christo et Apostolis manavit, vel habuit aliquod initium post Apostolos, et constitutis jam per orbem Ecclesiis: atqui hoc secundum a nemine sanæ mentis asseri potest: Ergo etc.

Prob. min. 1.° Hujus mutationis nullum hactenus solidum fundamentum indicare potuerunt Adversarii, neque ostendere, a quo Pontifice aut Concilio facta fuerit, aut in qua Ecclesia, et quo tempore primum inceperit. Quod enim de Concilio Lateranensi IV et Innocentio III garriunt, ridiculum commentum est. Non agebatur ibi de stabiliendo dogmate; sed de disciplinæ instituto . . . » Neque » enim, ut Trid. ait (*Sess. XIV de Pœnit. Cap.* » *V de Confess.*), per Lateran. Concilium Eccle-

» sia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod » jure divino necessarium esse intellexerat, sed ut » præceptum Confessionis saltem semel in anno » impleretur ». Ergo non magis tunc Confessio instituta est, quam instituta fuit Eucharistia, eo quod lege sancitum fuerit, ut Fideles eam semel in anno percipiant. Sed satis confutatum est fabulosum figmentum ex iis, quæ produximus, Veterum testimoniis, et si hæc deessent, id unum sufficeret, quod Græci cum Latinis in hoc sicut in aliis doctrinæ punctis conspirent, ut mox videbimus.

2.° Mutatio tanti momenti in Ecclesia sine gravissimis dissidiis fieri non potuisset, in primis, cum hæc res non in veritatibus abstractis, et a communi hominum sensu remotis posita sit, sed in re ad praxin, et omnium usum pertinente. Quis, quæso, omnibus Ecclesiis persuadere potuisset, confessionem jure divino præceptam, et in Ecclesia constanti usu fuisse servatam, cum id nequaquam ita fuisse, omnibus notum fuisset? Quis sibi persuadeat, non clericos tantum, sed totam plebem christianam novum et gravissimum jugum subiisse nemine reclamante? Dogma novum et insolitum ut divinum suscepisse, quin aliquod dissentionis occurrat vestigium? Credat Judæus Apella! credat Dallæus!

3.° Constat Græcos schismaticos et omnes, quæ per Orientem dispersæ sunt, Hæreticorum sectas, per quatuordecim sæcula ab Ecclesia divulsas in hoc dogmate cum Romana Ecclesia consentire, quod ex Conciliis Græcorum jam alias citatis, atque

ex libris pœnitentialibus et Euchologiis omnium Ecclesiarum probatur in insigni opere: » Perpétuité » de la foi » etc. Tom. III. Jam vero si confessio non fuisset ab Apostolorum tempore in omnibus Ecclesiis cum fide catholica recepta, ac post plura demum sæcula a Romanis Pontificibus Christianis imposita, unde, quæso, illam haberent Ecclesiæ illæ? Unde Photiani Schismatici? Unde Hæretici Orientis? Num illam imponi sibi a Romanis passi essent? An non clamassent, nova hæc esse et antiquæ traditioni contraria?

Respondetur ad præcipua adversariorum argumenta.

Argum. I. In Scripturis nullum occurrit Christi præceptum de peccatorum confessione; nullum ejus in scriptis Apostolorum extat vestigium; imo Paulus, cum de illis agit, qui ad mensam eucharisticam accedunt confessionis faciendæ nullam facit mentionem. Ergo etc.

Resp. I.º Hoc argumenti negativi genus mirum in modum dilatant confessionis oppugnatores; sed fucum faciunt imperitis. Confessionem a Christo institutam esse probavimus, tum in propositione, tum Cap. I hujus tractationis, ubi de potestate Sacerdotum judiciali egimus. Dubium non est, quin Apostoli a Fidelibus id exegerint, quod erat a Christo institutum. Neque omnia aut dicta aut facta Apostolorum litteris sunt consignata, ut ex Baptismo infantium, quem Novatores juris esse divini fatentur, et ex multis aliis perspicuum est. Cæterum, etsi testimonia supra citata (*V Scholion. ad argum.* I —) non sint omnino plana et cogentia, probant tamen, falsum esse, quod Adversarii dicunt, quod in scriptis Apostolorum nullum extet confessionis vestigium.

Resp. II. Apostolus iis, qui volunt ad mensam Domini accedere, commendat, ut probent se ipsos; hæc autem probatio et conscientiæ diligens purgatio in iis, qui lethale admiserunt peccatum, confessionem ex mandato Domini involvit, idque ex perpetuo Eccelesiæ usu fuit probatum. Unde *Cyprianus* ait (*Lib. de lapsis*), eos, qui ante expiata delicta et exomologesin factam audent Eucharistiam sumere, « vim inferre corpori et sanguini » Domini ». Et *Ambros. (In Cap. IX Lucæ.)*... » Ubi» que ordo mysterii servatur, ut prius per remissionem » peccatorum vulneribus medicina tribuatur, post alı» monia mensa cœlestis exuberet . . . ».

Urgent. Etiamsi assumatur, Christum Joan. XX confessionem instituisse, nihil tamen probat, eam necessariam esse præcepto divino: scilicet liberum esse voluit Fidelibus ad hoc remedium confugere, aut directo ad Deum accedere ad veniam peccatorum consequendam. Ergo etc.

Resp. neg. Ant. Quemadmodum ex verbis Christi recte colligitur, confessionem esse a Christo institutam, ita colligitur eam esse positam in præcepto divino. Heterodoxi concedunt, divinum Baptismi præceptum ex solis illis Christi verbis probari: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos* etc, Ergo etiam ex illis verbis: *Quæcunque solveritis — quæcunque ligaveritis* etc. præceptum confessionis legitime deducitur. Quomodo enim stare posset, quæ Apostolis et eorum successoribus collata est, judiciaria potestas? Quomodo hi non solvendi tantum, sed et ligandi et retinendi potestatem exercere possent, nisi peccatores eorum judiciis submittere se tenerentur? Verum de his plura jam superius diximus, ubi de Sacramenti Pœnitentiæ institutione et necessitate tractavimus. Præterea, quæ nobis a Christo data sunt remedia ordinaria et usitata ac remissionem peccatorum, vim habent

præcepti, et tanquam sancitæ leges obligant; talis est Baptismus, qui institutus est, ut esset remedium contra peccata ante receptum Evangelium commissa. Christus autem reliquit in Ecclesia potestatem clavium, tanquam secundum remedium adversus peccata post baptismum commissa: ergo et hoc remedio Fideles uti tenentur lege divina.

Argum. II. Non potest negari confessionem aliquam publicam usitatam fuisse antiquitus, sed illa ad disciplinam Ecclesiæ, et externam politiam pertinebat. Probandum esset, jure divino necessariam habitam fuisse illam, de qua potissimum quæstio est, privatam confessionem, quæ fit in aurem Sacerdotis, et quæ consistit in enumeratione omnium gravium delictorum etiam occulte aut sola cogitatione commissorum. Atqui hoc probari non potest: Ergo etc.

Resp. I. Probandum nobis est, Confessionem quoad substantiam juris divini esse, neque ab Ecclesiæ arbitrio dependere. Cætera ad disciplinam pertinent, cujus rationem et modum Deus Ecclesiæ auctoritati commisit. Unde demus, non eandem ubique et semper extitisse confessionis formam, dummodo id maneat, eam omnimo Fidelibus necessariam esse judicatam, quotiescunque in peccata lethalia etiam occulta incurrerent. Præclare de hac re *Leibnitius* (*Syst. Theolog. edit. II Mog. pag.* 266.) » Non minus juris divini erit confessio, quemadmodum » statuit et præscripsit Ecclesia, licet circa modum ejus » variatum esse diversis temporibus constaret; nam » multa Deus circa Sacramentorum suorum dispensatio» nem Ecclesiæ suæ statuenda, ordinandaque reliquit ». Notandum est, quod paulo post subjicit: » Id ipsum de » jure divino est ut absolutionem non consequatur, qui » Ecclesiæ judicium contemnit, et quas illa conditiones » sive in confitendo exigit, sive post confessionem im» ponit, negligere audet ».

Resp. II. Ex probatione manifestum est, secretam confessionem de peccatis secretis institutionis divinæ esse, non humanæ. Et certe rationes, quibus confessionis necessitatem probavimus, generatim probant pro omnibus peccatis publicis et occultis; ac plurima Patrum testimonia de occultorum confessione loquuntur. Sed, si occulta sunt, quæ Sacerdotum judicio subjiciuntur, ratio naturalis postulat, ait *Melchior Canus* (*De Pœn. P. V*), » ut etiam occulta correctione purgentur. Ergo cum Christus instituerit hoc judicium fieri secundum rectam » rationem, constituit ex consequenti occulta peccata occulte esse judicanda ». Addit ibidem, in Ecclesia non haberi memoriam, unde inceperit secreta confessio, quo liquet eam ex Apostolica traditione manare.

Resp. III. Mirum est, quot fallaciis et cavillationibus Adversarii tot aperta Patrum testimonia obscurare et elidere conentur, ut simplicibus persuadeant, solam publicam confessionem olim in usu Ecclesiæ fuisse, eamque partem effecisse publicæ pœnitentiæ; sed vehementer falluntur. 1.º Discrimen est inter pœnitentiam publicam, et publicam confessionem. Hæc fortasse nunquam in usu fuit; saltem graves rationes suadent, eam in universa Ecclesia nunquam obtinuisse. *Leo M.* eam præter Apostolicam regulam esse docet Ep. 80; eumque usum in quibusdam Siciliæ locis usurpatum vocat illicitam usurpationem. 2.º Tria tantummodo peccata capitalia cum suis speciebus illi pœnitentiæ, quam Patres pubblicam et luctuosam vocant, subdita fuerant. Sed præter hæc multa alia erant mortalia delicta, quæ Confessione et Pœnitentia indigebant, et quæ *Morinus* existimat eodem fere modo purgata fuisse, quo nunc mortalia quoque delicta. Vid. hunc auctorem Lib. V cap. 1 et 31. Sed et majora crimina ejus plerumque generis erant, ut Confessione publica propalari non potuerint. Nam Patres

rejiciunt confessionem, ex qua sequeretur infamia, cujus generi sunt mœchia et homicidium, quæ, si nota fuissent, in legum pœnas incurrissent. 3.° Non tantum ex Veterum monumentis perspicuum est, peccata occulta necessariam secretæ confessionis materiam fuisse; sed illud etiam apparet, hanc confessionem secretam, semper pœnitentiæ præivisse, atque regulam fuisse pœnitentiæ sive publicæ sive privatæ pro judicio sacerdotis. Plura, quæ hoc probant, in antiquis Patribus reperiuntur. Unum citamus antiquissimum *Origenem*, qui Hom. 11 in Ps. 37 ait... » Circumspice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum; proba prius medicum, » cui debeas causam languoris exponere. Si quid consilii » dederit, facias et sequaris; si intellexerit talem esse » languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ ex» poni debeat, et curari, ex quo fortassis et cæteri » ædificari poterunt, et tu ipse facile sanari, multa hoc » deliberatione et satis periti medici illius consilio pro» curandum est». V *Tourn.* de pœn. q. VI art. 11, concl. 2 arg. 2.

ARGUM. III. Ante Innocentii III tempora multi in ea erant sententia, quod sufficeret confessio soli Deo facta, ut testatur Magister sententiarum L. IV dist. 17. Idem constat ex *Gratiano* qui in Decreto (*Caus. XXXIII q. III de Pœnit.*) duas proponit sententias de necessitate confessionis, ac subinde ait, quosdam asserere, quemlibet criminis veniam sine confessione et sacerdotali judicio posse promereri, aliis id negantibus: ipse autem postquam utriusque partis rationes exposuit, liberum cuique permittit judicium. Ergo etc.

RESP. I. Si ante Concilii Lateran. tempora nonnulli fuerunt, qui confessionis sacerdoti faciendæ necessitatem in dubium vocarunt, id nihil efficere potest contra dogma Catholicum. Errarunt illi, quod humanum est, sed

sine nota hæreseos, quia nondum Ecclesia quæstionem hanc clare et expresse definiverat. Porro restiterunt et Confessionis necessitatem strenue et constanter asseruerunt temporum illorum Scriptores quamplurimi atque illi in primis, qui nomen aliquod et laudem in Ecclesia habuerunt. Ut sunt inter cæteros, *venerabilis Beda, Rabanus Maurus, Nicephorus, Petrus Damiani, Anselmus, Bernardus, Godfridus, Petrus Cluniacensis, Hugo* et *Richardus* ambo a S.° Victore dicti, demum ipse *Magister sententiarum*, qui loco citato ait.... » Ex his aliisque » pluribus indubitanter ostenditur, oportere Deo pri- » mum, deinde sacerdoti offerre confessionem, nec aliter » posse perveniri ad ingressum Paradisi, si adsit » facultas ».

Resp. II. Gratiani auctoritas tanti ponderi non est; multa ille sine delectu ultro citroque collegit discordantia testimonia. Idem loco citato hæc affert ex Theodori Cantuariensis pœnitentiali.... » Quidam Deo solummodo » confiteri debere peccata dicunt, ut Græci.... ». Constat autem hæc verba, *ut Græci*, in illo pœnitentiali libro non extare. Cæterum eadem distinct. Gratianus ad Canonem 87. sententiam suam ita declarat: » His aucto- » ritatibus asseritur, neminem sine pœnitentia et con- » fessione propriæ vocis a peccatis posse mundari; unde » præmissæ auctoritates, quibus videbatur probari, sola » contritione cordis veniam præstari, aliter interpretan- » dæ sunt ». Deinde illud sibi objicit ex *S.° Chrysostomo (Hom. 21 in Ep. ad Heb.)*, in quo etiam Novatores magnum causæ suæ præsidium ponunt.... » Non tibi » dico, ut te prodas in publicum, neque ut te apud » alios accuses, sed obedire te volo Prophetæ dicenti : » Revela Domino viam tuam: ante Deum ergo tua con- » fitere peccata etc. ». Respondet autem: » Hoc non ita » intelligendum est, ut sine confessione oris peccata di-

» cantur dimitti, sed sine publica satisfactione; secreta
» namque peccata secreta confessione, et occulta satis-
» factione purgantur. . . . ».

Hoc etiam mihi videtur in hac causa observandum; plurimis, præsertim juris Pontificii interpretibus, liberum videri potuisse, quod nulla externa sanctione munitum erat neque certa lege fixum et determinatum, quemadmodum ea, quæ legibus civilibus et ecclesiasticis stabiliuntur. Ante Concilii Lateranens. decretum, Confessionis præceptum hoc erat: Quicunque post baptismum lapsus est, recurrere debet ad Confessionem, nisi velit salutis suæ jacturam facere: sed nulla lex eum cogebat, quem non cogebat conscientia. Sic nihil est in Scriptura clarius expressum, quam præceptum diligendi Deum; attamen lege nulla fixum et statutum est, quo tempore, aut quoties in vita necesse sit, actum amoris elicere. Sic præceptum divinum est, Eucharistiam sumere: attamen ante Concilii Lateranensis decretum aliqua ratione dici poterat, liberum cuilibet esse ad sacram mensam accedere.

Resp. III. Datur et alia responsio, quæ multis gravibus Theologis valde probatur: dicunt autem eo loco non agi de necessitate confessionis: sed de quæstione, quæ tunc temporis inter Doctores agitabatur, et quam etiam Magister sententiarum, Gratiano æqualis, in utramque partem versat: An ad remissionem peccatorum semper requiratur contritio perfecta etiam cum Sacramento? Qui in hac erant sententia, simul dicebant per Confessionem non justificari hominem, sed per contritionem. Qui oppositam sententiam tuebantur, peccata dicebant in confessione dimitti. In hac materia jam alias longius versati sumus.

Argum. IV. Ex facto Nectarii Constantinop. Episcopi quod Socrates et Soxomenus narrant, apparet Confessionem peccatorum occasione Novatianorum primum in-

stitutam, ab eodem Nectario fuisse abrogatam : ergo non est divinæ institutionis.

Resp. De hoc celebri facto non possumus nisi summatim dicere. Nihil exinde contra occultorum peccatorum confessionem probari potest. 1.° Dallæus ipse fatetur illam confessionem, quam Catholici secretam aut sacramentalem vocant, a Nectario non fuisse sublatam. 2.° Quæ a Nectario facta est mutatio ad ministrum pertinet, non ad Confessionem ipsam. Ante presbyteri pœnitentiarii institutionem, quam Socrates ad persecutionis Decianæ tempora refert, coram Episcopo aut Presbyteris confessiones fiebant; cum autem multi in illa persecutione lapsi essent, constitutum est, ut Presbyter aliquis, qui, ut Sozomenus ait, vitæ integritate spectatissimus esset, et taciturnitate ac prudentia polleret, huic officio præficeretur. Sublato ergo hoc Pœnitentiarii munere in Ecclesia Cp. res in eundem statum, quo fuit ante Decii tempora, fuit restituta. 3.° Constat ex dictis Confessionem secretam occultorum criminum in Ecclesia fuisse ante Presbyteri illius institutionem, neque cessasse, illo sublato. Imo præter illum Pœnitentiarium, qui ad publicam pœnitentiam constitutus erat, semper alii adhuc aderant Presbyteri ad excipiendas aliorum Fidelium Confessiones; quod, ut alia taceamus, ex Origene clarum est. Hic enim Hom. II in Ps. 37. postquam dixit, necesse esse confiteri sacerdotibus, hoc addit monitum... » Circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum » tuum, proba prius medicum etc. ». Quæ certe vana fuisset admonitio, si unus tantum adfuisset, ad hoc officium constitutus. 4.° Non improbabilis opinio est, multum ad Pœnitentiarii institutionem contulisse Novatianorum criminationes, qui Catholicos reprehendebant, quod nimis facile lapsos ad communionem admitterent. Quapropter Presbyteri illius partes præcipuæ erant, morum

sanctitati invigilare censoria quadam et publica auctoritate, majorum criminum reos ad se vocare; modum et tempus pœnitentiæ pro ratione delictorum determinare, invigilare pœnitentibus, etc. Mirum ergo non est, quod factum Nectarii non fuerit ab omnibus probatum; nam et Socrates et Sozomenus conqueruntur, quod major exhinc facta fuerit peccandi licentia, cum antea multi velut fræno quodam a peccato cohiberentur.— Vid. præter alios P. Pius Brunquell, Apologie der sakramentalischen Beichte. —

Argum. V. In veteri Ecclesia nunquam Confessionis a Fidelibus factæ mentio occurrit. 1.° Frequenter tunc Eucharistiam celebrabant; at nullibi dicitur eos Confessione peccata purgasse neque cónfessio, tanquam præcipua ad Eucharistiam præparatio commendatur, ut hodie apud Catholicos. 2.° Nullibi legitur, Christianos gravi aliquo casu imminente, ut in martyrii discrimine, in bellis, naufragiis etc., ad confessionis remedium confugisse. 3.° Illi, qui indicem texerunt sanctorum Pontificum, aut vitas Sanctorum litteris mandarunt, quod peccata sua confessi fuerint, omnino reticent; neque legitur, quod Episcopi aut Sacerdotes eo tempore in confessionibus excipiendis fuerint occupati. Ergo etc.

Resp. ad I. Hujus objectionis, quæ negativæ, ut ajunt, probationi innititur vis nulla est. Sicut hodie, ita et in veteri Ecclesia notum erat illud Apostoli: *Probet se ipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat.* Constat etiam, iis omnibus, qui vitam agebant a lege Evangelica abhorrentem, non licuisse ad sacram mensam accedere, nisi ante pœnitentia essent expurgati, sed maxima pars Fidelium pie et caste vitam ducentes non egebant eo peccatorum remedio. Cum auctus fuit Christianorum numerus, tum minus frequens erat Eucharistiæ perceptio; ab ea tamen excludi non poterant,

quorum occulta erant crimina; quamvis non cessarint Pastores vehementer invehi in eos, qui magis ex consuetudine quam ex pietate hoc Sacramentum sumere audebant. Inter alios *S. Cyprianus* lib. de lapsis graviter increpat eos, qui ad Eucharistiam accedunt » ante ex» piata delicta, ante exomologesin factam criminis etc. ».

Ad II. Illud etiam notandum, apud Veteres confessionem satis exprimi solitam, cum pax pœnitentibus data, vel administrata Eucharistia memoratur, aut reconciliationis factæ habetur mentio. Quin et martyrio peccata ante commissa expiari dubium non est. Sacerdotes quoque ministerii sui munere in carceribus fungebantur, sacrificium offerebant, et eos, qui in aliquod crimen lapsi fuerant, reconciliabant. Cæterum ex epist. *August.* 180 apertum est, Fideles in persecutione ad confessionem recurrere solitos. . . » Aliis baptismum flagitanti» bus, ait, aliis reconciliationem, aliis etiam pœniten» tiæ actionem, omnibus consolationem, et Sacramen» torum confectionem et erogationem . . . ».

Ad III. Sancti illi viri, quorum actus in Ecclesiæ fastis conscripta leguntur, procul dubio in peccata mortifera raro, aut nunquam incurrebant; neque tunc temporis is erat Ecclesiæ usus, ut venialia confessione purgarentur: sed ne Eucharistiæ quidem perceptio a scriptoribus fuit commemorata. Res quippe singulares, non quæ in communi usu positæ erant, memoriæ traditæ sunt. Adde quod primis sæculis in usu Ecclesiæ non fuerit, ut, quæ ad Sacramentorum et mysteriorum celebrationem pertinebant, publica fierent, et Ethnicorum calumniis exponerentur. Quod autem dicunt, nulla antiquitatis monumenta adesse, quæ probent Pontifices olim et Sacerdotes excipiendis confessionibus operam navasse, nullius est roboris; nam ut jam diximus, necesse non erat res usu communi tritas commemorare. Cum Sancti

illi, ut *Cyprian.*, *Basilius*, *Ambros.*, *Augustinus* etc. Confessionis necessitatem testentur, dubium non est, eos vel per se ipsos, vel per presbyteros id muneris fuisse executos. *S. Ambros.*, ut Paulin. narrat, Pœnitentium confessiones excipiebat. Apud *Victorem Uticensem* Fideles Afri ita conqueruntur, cum Pastores in exilium sunt relegati: » Qui nobis pœnitentiæ munus collaturi sunt, » et reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorum vin» culis soluturi »? Vid. apud *Tournel.* loco cit. Argumentum IV petitum ab exemplis confitentium peccata.—

Argum. VI. Confessio secreta, quæ fit in aurem sacerdotis multis patet abusibus, atque exitiosa est tum ministris, qui multa audiunt nefaria et obscœna, quæ animum frangunt, et laqueum injiciunt conscientiis: tum pœnitentibus, quibus jugum non ferendum imponitur.

Resp. I. Nullum est argumentum, quod Novatores ex perverso usu Confessionis ducunt; illud enim si valeret, uno et eodem ictu Sacramenta, et res quasque sanctissimas, et ipsam verbi divini prædicationem peteret. Abusibus Ecclesiæ Præsules, quantum possunt, medentur. Si nihilominus quidam irrepunt, hominum id vitium est, non Sacramenti. An non complures Eucharistia abutuntur in suam perniciem? Num ideo tollendum erit hoc divinum Sacramentum? Quod ad ministros attinet, ne, quæso, de illis nimium solliciti sint Adversarii. Quid igitur, an Scripturam sacram legere sine periculo non licebit, ne forte obscœnæ cogitationes irrumpant. Non deerit iis gratiæ auxilium, qui recta intentione, et zelo animarum incitati tam difficili munere funguntur. Quod ad illud attinet, intollerandum Fidelibus jugum imponi, plura dicendi occasio erit sequenti Articulo.

Resp. II. Si qua sunt confessionis incommoda, illa abunde compensantur per multas magnasque utilitates,

quæ ex ea profluunt. Hinc merito *Trident.* ait (*Sess. XIV C. V*) . . . » Ipsa hujusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia gravis quidem » videri posset, nisi tot, tantisque commodis et consolationibus levaretur ». Ad mentem Concilii *Catechismus Rom.* jam suo tempore non veretur asserere (*De pœnit. Quæst. XXII n. 1*) — » Quidquid hoc tempore » sanctitatis, pietatis et religionis in Ecclesia summo Dei » beneficio conservatum est, id magna ex parte Confessioni tribuendum esse; ut nulli mirandum sit, humani » generis hostem . . . hanc veluti Christianæ virtutis » arcem totis viribus oppugnare conatum esse . . . ». Eadem Quæstione n.° 5 . . . » Constat, inquit, si sacramentalem Confessionem a disciplina Christiana exemeris, plena omnia occultis et nefandis sceleribus » futura esse . . . Etenim confitendi verecundia delinquendi cupiditati et licentiæ tanquam frænos injicit, » et improbitatem coercet ».

Hujus certe confessionis vix possibile esset utilitates omnes exponere. Huic annexa est promissio remissionis delictorum, quæ etiam cum contritione minus perfecta per absolutionem obtinetur. Hæc hominem cogit, ut se ipsum nosse discat, et cordis sui arcana scrutetur, quo nihil potest esse salubrius, sed quo simul nihil est infrequentius; nam qui vitiorum illecebris abripi se sinunt, semper ad exteriora effunduntur, neque unquam, nisi de emendanda vita cogitent, animum revocant ad seipsum. Hæc per illud ipsum, quod forsan durum aut molestum habet, Spiritum humilitatis et pœnitentiæ nutrit, atque ipsa jam pars est illius pœnitentiæ, quam Deo offenso exsolvere necesse est. Plura adjicere possemus, sed audiamus virum Protestanticum *Leibnitium*, qui in suo Systemate Theologico ita de confessione loquitur... » Totum hoc institutum divina sapientia dignum esse,

» negari non potest, et si quid aliud, hoc certe in » Christiana religione præclarum et laudabile est, quod » et Sinenses, et Japonenses sunt admirati; nam et a » peccatis multos deterret confitendi necessitas, eos ma» xime, qui nondum obdurati sunt; et lapsis magnam » consolationem præstat, ut adeo putem pium, gravem, » et prudentem confessarium magnum Dei organum esse » ad animarum salutem; prodest enim consilium ejus ad » regendos affectus, ad animadvertenda vitia nostra, ad » vitandas peccatorum occasiones, ad restituendum abla» tum, et reparandum damnum, ad dubia eximenda, » ad erigendam mentem afflictam, ad omnia denique » animæ mala aut tollenda, aut mitiganda ».

Præter Leibnitium nunquam defuerunt inter Protestantes, qui rei evidentia convicti, ut jam diximus, confessionis summam utilitatem confessi sunt. Inter alia et illud memorandum, quod jam *Caroli* V temporibus Norimbergenses per Legatos ab Imperatore petierint, ut antiquum confessionis usum imperiali edicto restitueret (*Dom. Soto in IV dist.* 18 *q.* 1), eo quod experti essent, a tempore, quo illa exulasset, multas fraudes, vitia et scelera irrepsisse in urbem et rempublicam. Sic et Ministri Argentinenses, cum circa Annum 1670 nova editio pararetur libri ritualis, instaurationem Confessionis privatæ a Magistratu libello supplici efflagitarunt, citatis in causæ suæ præsidium testimoniis ex Confessione Augustana, Apologia, Articulis Smalcaldicis, libro Concordiæ etc., imo et ducto argumento ex *Joannis* C. XX. Vide *Schæffmacher*, lettre IV. —

Quæritur I. *Quando obliget divinum Confessionis præceptum?*

Resp. Cum hoc præceptum ex eorum genere sit, quæ affirmativa dicuntur, certum est illud non omni tempore obligare. Sed quæritur, an statim obliget, cum quis in peccatum mortiferum lapsus est? Illud affirmant aliqui, sed negat *S. Thomas* et omnes pene Theologi, cum Baptismus ipse, nisi periculum adsit, citra peccatum possit differri, et bis tantum in anno olim Catechumeni baptizari solerent. De hoc convenit inter omnes, præceptum Confessionis per se et vi sua obligare in mortis articulo, aut certe cum vitæ periculum imminet. Qui enim tunc temporis non confitetur, is ultro æternæ damnationis discrimen adit. Extra hunc casum quidam asserunt, nullum adesse præceptum divinum proprie et stricte dictum; sed tunc debere quemlibet confiteri, quando conscientia illi dictat; qui contra agit, aut gravis aut levis in negotio salutis negligentiæ culpam incurrere. Nobis videtur necessitatem confitendi non posse solo mortis periculo definiri; non enim hoc Sacramentum, ut Extrema-Unctio morituris tantum destinatur, non est exeuntium tantum Sacramentum unde obligatio adest, cum adest justa necessitas. Tempus ipsum a Christo quidem definitum non est, sed viri prudentis judicio determinari potest. Sic multi graves Theologi opinantur urgere præceptum, 1.° cum quis recepturus est aliud Sacramentum, quia san-

ctitas Sacramenti postulat, ut accedamus digni. 2.° Quando scimus, nos postea non habituros copiam Confessarii. 3.° Cum metus est, ne in alia peccata præcipites eamus, nisi admissa ante confiteamur; nam peccandi periculum omnino vitandum nobis est. 4.° Quando Ecclesia id postulat; Ecclesiæ enim obedire præceptum Dei est.

Quæres II. *An existat præceptum Ecclesiasticum circa Confessionem, et quid per illud fuerit definitum?*

Resp. Quod lege divina non fuit determinatum, illud præcepto Ecclesiastico constitutum est in Concilio Lateranensi IV celebri canone, qui ita sonat: » Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata » semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, et injunctam sibi pœnitentiam studeat » propriis viribus adimplere ». Hoc præceptum simul Ecclesiasticum est et divinum, quia Ecclesia tantum determinavit, præceptum divinum semel in anno esse observandum. Ita docet Trid Sess. XIV Cap. 9: » Neque enim per Lateranense Concilium » Ecclesia statuit, ut Fideles confiterentur, quod » jure divino necessarium esse intellexerat; sed ut » præceptum Confessionis saltem semel in anno » impleretur ».

Gravis hoc loco oritur quæstio, quid Concilium *proprii sacerdotis* nomine intelligat? An proprius sacerdos sit solus Parrochus, excluso etiam Papa et Episcopo, quæ quorundam sententia fuit? An hoc

nomine designetur quilibet Sacerdos approbatus? Dubium non est proprium sacerdotem esse parochum, ad quem ex Ecclesiæ consuetudine pertinet hujus Sacramenti administratio, nec tamen Papam aut Episcopum exclusum arbitramur, cum nulla sit in parocho potestas, quæ non Papæ et proprio Episcopo insit pleniore quadam ratione. Et quomodo posset jure Ecclesiastico ei adimi potestas absolvendi, cui ea jure divino competit? Proprius sacerdos ibi opponitur *alieno;* verum an Episcopus aut Papa alienus est Sacerdos? — Late hanc materiam exponit *Tournel.* de Pœnit. et alii Theologi plures.

ARTICULUS II.

De Confessionis proprietatibus et administratione.

§. I.

De proprietatibus Confessionis.

OBSERVANDA.

I. Pœnitentia ad Sacramenti dignitatem elevata est a Christo. Verum non cessavit esse virtus, cum facta est Sacramentum. Ergo et Confessio, quæ in nova lege pars necessaria est Pœnitentiæ,

etiam virtutis rationem habere debet, et iis instructa esse proprietatibus, quæ tum virtuti in genere, tum in specie virtuti pœnitentiæ propriæ sunt. Ad virtutis cujuscumque actionem requiritur, ut qui agit, agat prudenter, libere et propter bonum finem: en dotes Confessioni necessariæ, quatenus in genere virtus est; quatenus autem virtutis specialis, nempe pœnitentiæ actio est, debet esse » humilis, » cum dolore conjuncta, verecunda, nuda, non » fucata, vera et integra ». Inter has confessionis proprietates vix est una aut altera, quæ uberiore expositione indigeat. *Humilis* sit oportet, procul igitur ab omni fastu et contentione, ut ex intimo indignitatis sensu, ex corde contrito et humiliato fluat, et sit vere quod esse debet, accusatio sui ipsius. Ejusmodi confessio non potest non esse *verecunda*, oritur enim ex turpitudine peccati, et ideo modesta est, et cum pudore conjuncta. *Nuda* erit si nihil falsi admixtum habeat, neque fucata verbis, neque tegumentis involuta.

II. Circa veritatem confessionis quædam sunt a Theologis motæ quæstiones. Quid si pœnitens mentiatur in re, quæ nihil pertinet ad confessionem ipsam? Quid si peccatum veniale a se admissum negat? Utrumque dicunt veniale esse, gravius tamen, quam si alio loco fieret. Non ita judicandum, cum quis lethale peccatum admisit, et factum negat; palam enim est mortaliter peccare ejusmodi, quia mentitur coram suo judice, et in tribunali, ubi pœnitens se ipsum detegere tenetur, atque absolutionem sua culpa nullam et irritam facit. Hinc quæ

certa sunt, ut certa confiteri, dubia ut dubia et incerta ponere debet. Quid autem ille, qui se mortalis peccati reum confitetur, quod a se commissum non fuisse in comperto habet? Is procul dubio peccat, nisi eum, ut comuniter contingit, ignorantia, aut scrupulosa conscientia excuset. Atque hoc sensu intelligendum est illud *S. Gregorii* (*Respons. ad interrogat. S. Augustini Cantuar.* —), » bonarum mentium esse, ibi culpam agnoscere, » ubi culpa non est ». Notum est, viros pios et timoratos ita esse præ humilitate compositos, ut etiam manifestis peccatoribus se deteriores putent, atque in iis etiam metuant, quæ bene egerunt: quod certe non est vituperandum, dummodo intra justos limites se contineant, memores eorum, quæ *S. Augustin.* dixit (*Serm.* 29 *de verbis Apost.*) . . . » Humilitatem veram non esse mendacem ».

III. *Integritas* confessionis in eo posita est, quod omnia peccata mortifera, non in genere, sed quoad speciem et numerum, una cum necessariis circumstantiis sacerdoti aperiantur. Cum dicimus omnia peccata, apertum est non intelligi peccatum originale, neque ea, quæ commissa sunt ante baptismum. Dicitur autem peccata mortifera, quia venialium confessio non est necessaria ad Sacramenti integritatem ut expresse Trident. docet. Siquidem hoc Sacramentum institutum est, ad reconciliandos Deo homines post baptismum: quapropter non requirit natura sua, nisi confessionem peccatorum eorum, quæ nos a Deo separant. Præterea observandum est, duplicem distingui confessionis integritatem,

unam *materialem, formalem* alteram: prior est adæquata omnium plane peccatorum declaratio: posterior est accusatio omnium peccatorum mortalium, quæ post diligens examen memoriæ occurrunt.

IV. Ad integritatem confessionis pertinent etiam circumstantiæ, quæ bonitatem actus augent, vel minuunt. Sunt autem duplicis generis: aliæ mutant speciem actionis et peccati: aliæ non mutant: hæque rursus duplicis generis sunt; vel enim insigniter augent malitiam, vel minus notabiliter. Jam quid sit mutare speciem, aut non mutare, sic explicat *Maldonatus* (*Tom. II p.* 279.): Omnis circumstantia, quæ mutat finem et objectum, mutat speciem, ut furari rem sacram, facit ex furto sacrilegium; seu potius, quamvis una tantum actio est naturalis, tamen habita ratione morum furto aliud additur peccatum, quod est sacrilegium. Cæteræ circumstantiæ etsi mutent materiam aut causam efficientem, non ideo mutant speciem; ut si quis centum vel mille aureos abstulerit, idem specie peccatum commisit. Rursus quæ speciem non mutant circumstantiæ, actionis malitiam quandoque augent mortaliter, ut loquitur idem auctor, ut furari mille aureos idem est specie peccatum, ac furari centum, sed insigniter auctum.

Circumstantiæ, quæ ad actionem moralem aut nullo modo, aut leviter spectant, ut plurimum omittendæ sunt, in primis quæ dicuntur mere naturales, et quæ simplicitati confessionis obsunt magis, quam prosint. Quæ autem notabiliter minuunt circumstantiæ, licet speciem non mutent, eas quoque præte-

rire non debet pœnitens, non ut quærat excusationes in peccatis, sed ut confessarium instruat.

V. Maxima in hac re difficultas est de circumstantiis, quas vocant aggravantes, quæque insigniter augent peccatum, nec tamen mutant speciem. Nihil quidem definitum legimus a Tridentina synodo; sed sententia, quæ circumstantias ejusmodi aperiendas esse docet, non tantum tutior est, sed etiam certior, neque scio hodie reperiri, qui contrarium tueantur. In duas igitur partes hæc controversia distinguitur: prima doctrinam continet a Concilio Trid. definitam: secunda circa illa versatur, quæ non sunt expresse decisa.

PROPOSITIO. I.

In confessione omnia peccata mortalia sigillatim declaranda sunt.

Conc. Trid. Sess. XIV Can. VII.

» Siquis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad » remissionem peccatorum necessarium non esse » jure divino, confiteri omnia et singula peccata » mortalia, quorum memoria cum debita et dili- » genti præmeditatione habeatur, etiam occulta, et » quæ sunt contra duo ultima decalogi præcepta, » et circumstantias, quæ peccati speciem mutant... » anathema sit ».

Prob. Eodem præcepto divino, quo tenemur ad confitendum, tenemur etiam ad confitendum omnia

peccata mortalia. 1.° Finis hujus præcepti est peccatorum remissio: ergo sicut a Deo sperari non potest dimidiata remissio, ita non potest fieri dimidiata confessio. Deus non potest unum peccatum mortale remittere, quin remittat omnia: quapropter, cum sacerdos uti debeat sua potestate accommodate ad divinam sententiam, omnia remittere debet aut nullum; et quia non potest remittere, nisi quæ audit, omnia debet audire. 2.° Confessio necessaria est, ut sacerdos judicium ferat cognita causa: quod ab illo fieri nequit, si peccata tantum in genere, et universim confiteamur. 3.° Alius finis confessionis est, ut sacerdos vice Dei peccatori convenientem injungat satisfactionem, ut consilium impertiat, et curationem adhibeat peccatis: sed hoc iterum exigit, ut peccata omnia declarentur, ut vulnera omnia detegantur. 4.° Demum, si omnia hæc argumenta defuissent, ut *Melchior Canus* observat (*De Pœnit. P. IV*), usus Ecclesiæ usque ab Apostolis receptus id satis ostendit: semper enim intellexit Ecclesia, confessionem, quam a Christo accepit, integram esse oportere.

Coroll. I. *Ad integritatem confessionis requiritur, ut circumstantiæ declarentur, quæ speciem mutant.*

Prob. 1.° Ex Con. Trident. supra citato.

Prob. 2.° Circumstantias speciem mutantes eodem divino præcepto debemus confiteri, quo debemus confiteri omnia peccata mortalia; ejusmodi enim circumstantiæ non tantum malitiam augent,

sed novum adjiciunt peccatum. Sic qui furatur rem Deo sacram, præter furtum committit peccatum sacrilegii.

Coroll. II. *Necesse est peccatorum mortalium numerum exprimere, ut integra sit confessio.*

Prob. Ex propositione patet, omnia peccata mortalia declaranda esse in confessione: atqui numerum minuens non omnia peccata confitetur; nam qui commisit v. g. decem furta, et solum exprimit novem, celat unum.

PROPOSITIO II.

Circumstantiæ peccatum intra eandem speciem mortaliter aggravantes necessario declarandæ sunt, ut integra sit confessio.

Prob. I. Ex Canone: » *Omnis utriusque sexus;* » in quo præcipitur, ut sacerdos diligenter inqui- » rat et peccatoris circumstantias et peccati, per » quas prudenter intelligat, quale illi consilium de- » beat exhibere, et cujusmodi remedium adhibere.

Prob. II. Quamvis Concilium Trid. nihil hac de re definiverit, tamen ratio, quæ ab eo affertur, et qua probat circumstantias speciem mutantes aperiendas esse, eadem etiam valet pro circumstantiis notabiliter aggravantibus; ut nempe judex de gra-

vitate criminis recte judicet, et pœnam convenienter injungat. Et vero circumstantia, quæ non variat speciem, majorem malitiam nonnunquam addit, quam quæ variat: ergo si hæc confitenda est, etiam illa. Præterea maxima pars hominum parum intelligit de generibus et speciebus, sed facile distinguit circumstantias, quæ majus malitiæ pondus addunt actioni; nemo enim tam hebes est, ut non sentiat, majus peccatum committere qui centum aureos furatur, quam qui decem. Imo, quod circumstantia speciem mutans exprimenda sit, id tantum fit propter adjectam malitiam; pone enim per novam speciem non addi malitiam novam, non teneremur explicare speciem: ergo ubi additur malitia dupla, sive sit ejusdem speciei, sive alterius, oportebit exprimere.

ADVERSARIORUM ARGUMENTA DILUUNTUR.

Argum. I. » Quamquam confessionem probamus, ait Apologia Confessionis August., et quandam examinationem prodesse judicamus, ut instilui homines melius possint; tamen ita moderanda res est, ne conscientiis injiciantur laquei, quæ nunquam erunt tranquillæ, si existimabunt, se non posse consequi remissionem peccatorum, nisi facta illa scupulosa enumeratione «. Ergo etc.

Resp. neg. Ant. Fideles omnes in doctrina fidei vel parum instructi optime sciunt, lethalium tantum peccatorum, non venialium enumerationem requiri in confessione; sciunt nullam esse veniam peccatis, si pia in Deum fiducia non sit cum detestatione peccati conjuncta; sciunt, quod si eam adhibeant diligentiam, qualem in negotiis

majoris momenti solent afferre, jure possint in misericordia Dei conquiescere et quod etiam eorum, quæ forte exciderint, veniam consequantur. Sufficit ergo illa confessionis integritas, quæ formalis dicitur; hæc autem nihil habet, quod conscientias excruciet. Sit jugum, sit onus, quod Christus nobis imposuit, non diffitemur; verum et hic impletur, quod Servator ait: *Jugum meum suave est, et onus meum leve*. Vid. *Trident.* Sess. XIV Cap. V, ubi hæc luculenter exponuntur. Inter alia ita habet Concilium: » Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti » non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa » esse intelliguntur pro quibus fideliter cum Propheta » dicimus: *Ab occultis meis munda me, Domine*. Et *Concil. Lateran.* in Can. » Omnis utriusque sexus », sacerdoti qui confessiones excipit sollicite commendat » ut sit » discretus et cautus, ut more periti medici superinfun» dat vinum et oleum vulneribus sauciati. ».

Neque comparatio institui potest inter tribunal pœnitentiæ et judicium civile; hoc enim institutum est ad vindictam scelerum, illud gratiæ tribunal est: in hoc, qui confitetur, condemnatur, in illo, qui confitetur absolvitur. In judicio civili exacta requiritur culparum cognitio, ut tanta sit pœna, quantam quis per culpam meritus est. Confessio judicium Dei est, ad curationem et salutem hominum institutum; in quo ea sufficit peccatorum cognitio, quam animus bene dispositus, et vere pœnitens dare potest.

Argum. II. Ut peccator posset peccata sua eo, quo dictum est, modo singillatim enarrare, necessario confessioni præmittendum esset examen: atqui hoc examen in Scripturis nullibi præscribitur; deinde illud est in primis quod anxias conscientias vehementer torquet. Ergo etc.

Resp. Examen confessioni præmittendum esse, ita in

Scripturis continetur, ut confessio ipsa; nam ex præcepto confessionis necessario fluit. Sicut enim integra peccatorum declaratio necessaria est, ut Sacerdotes possint cognita causa judicium ferre; sic examen requiritur ut possit homo integram confessionem facere. Verum nihil hic exigitur, quod non facile præstare possint homines de sua salute, ut par est, solliciti. Neque exquisita, ut jam diximus, peccatorum, sed moralis et cujusque statui accomodata cognitio requiritur. Nihil timendum, ubi cor rectum est coram Deo, et sincera adest bene agendi voluntas. Vid. Catechis. Concilii Trid. de Pœnit. q. 42.

Argum. III. Dictum est, non tantum species peccatorum exprimendas esse, sed et numerum: verum et hic labor est nimius, et incredibiles angustiæ. Quomodo enim peccator, qui longos annos in vitiis consumsit, ad confessionem accedens peccatorum suorum numerum inveniet? Ergo etc.

Resp. Valent hic omnia, quæ jam ad priora argumenta dicta sunt. Christus Confessionem instituit, ut afflictis, et peccatorum pondere gravatis conscientiis hoc levamento succurreret. Multum ergo abest, ut a peccatore ultra id, quod potest, exigat. Hinc 1.° explicato genere peccati necesse non est, singillatim numerare omnia peccata ad hoc genus pertinentia, sed sufficit uno verbo numerum exprimere. 2.° Non oportet eos, qui sæpe peccant, ad mathematicos numeros peccatorum multidinem exacte redigere: sat erit adhibita debita diligentia numerum exprimere, quem putant vero propiorem. Sic qui consuetudinem habuisset, nec posset numerum inire peccatorum, satisfaceret, si exponeret consuetudinem, et tempus quo duravit in illa, addens se semel aut bis per heddomadam hoc peccatum commisisse. Aliud exemplum ex *Melchiore Cano* exscribimus (*Loco cit.*). Sit pro ti-

tuta, ait, decem annos in lupanari; hanc non est opus sollicitam reddere, ut explicet, quot peccatorum millia commiserit, sed sat erit dicere: decem annos in hoc vitio fui, quoslibet homines admisi, qualibet hora parata fui etc. Ex hoc tantam accipit confessor notitiam quanta opus est ad finem quemcunque confessionis consequendum.

Argum. IV. Si distincta peccatorum declaratio esset jure divino necessaria, nunquam valeret absolutio, nisi ejusmodi confessio præmittatur. Atqui tamen valet: nam conceditur absolutio morti proximis, qui morbi vi oppressi confiteri non possunt. Conceditur etiam militibus, cum ad prælium se accingunt, aut quando proximi naufragii imminens sit periculum etc. Ergo etc.

Resp. nego conseq. Sufficit, ut jam diximus, confessio formaliter integra, id est, in quantum id fieri potest. Jam an absolvi possit ægrotus, qui omnino confiteri non potest, hoc aliquo tempore fuit inter Theologos controversum. Illi, qui totum Sacramentum in absolutione ponunt, nullam causam adesse dicunt, cur non detur absolutio, cum confessio non sit materia proprie dicta Sacramenti. Attamen et illi, qui communem sententiam sequuntur, et Confessionem partem Sacramenti esse dicunt, nihilominus hodie passim docent, nihil requiri ultra id, quod fieri potest, et in casu necessitatis absolutionem dari posse ægroto, etsi nullum peccatum possit exprimere, si signis testetur se petere absolutionem, aut si sint qui testentur illum petivisse; sic enim aliquo modo et quantum potest confitetur. Hæc sententia magnis, et insignibus testimoniis innititur — ut Concil. *Carthag.* IV Can. 76, Concilii *Araus.* III Can. 13, *Innocentii I, Leonis M.* etc. Inter alios *Leo M.* in epist. ad Theodorum hac de re consultus respondit . . . » Quodsi » ægritudine gravati (illi qui pœnitentiam petunt) quod

» ante poscebant, sub præsenti significare non valeant, » testimonium eis fidelium et circumstantium prodesse » debebit ». Vid. rituale Rom. et alia multa. Jam facilis est responsio ad ea, quæ in objectione addita sunt: illi enim, qui instante prælio, aut imminente naufragio absolvuntur, Ecclesiæ clavibus se subjiciunt, se ipsos accusant, quantum id præsens periculum patitur, et absolutionis beneficium efflagitant.

Quæritur I. *An ab integritate confessionis excusetur, qui peccatum integre confiteri non potest, quin consortem criminis infamet?*

Respondet S. Thomas opuscul. 12. q. 6... » Si » penitens speciem peccati exprimere non possit, » nisi exprimendo personam, cum qua peccavit, » puta si cum sorore concubuit, necesse est, ut » exprimendo peccati speciem exprimat personam; » sed si fieri potest, debet quærere talem confes» sorem, qui personam sororis penitus non cogno» scat ». Ratio est, quia, quamvis contra charitatem peccet, qui alteri creat infamiam, dentur tamen casus in quibus tuta conscientia alterius crimen detegere quis possit. Hoc autem cum de confessionis integritate agitur, eo magis valet, quod nulla diffamatio metuenda sit, et crimen complicis sub eodem cum crimine pœnitentis sigillo claudatur.

Nota. Multæ aliæ moventur quæstiones, quæ ad praxin confessorum, et instructionem Fidelium pertinent: sed consulendi sunt Theologiæ moralis tractatores.

§. II.

De confessionis administratione.

OBSERVANDA.

I. Superest, ut de iis, quæ ad confessionis administrationem pertinent, pauca dicamus. Primum quidem de ipso ministro Sacramenti, de præclaris, quibus eum instructum esse oportet, ingenii et animi dotibus ampla esset materia disserendi. Magna certe debet esset animæ integritas, ac solis radio purior, quæ tot peccatorum sordibus non polluatur. At quanta laboris constantia, quanta severitate conjuncta mansuetudo, et semper sibi constans charitas! Quam fervens demum orationis studium, ne fractis viribus oneri cedat, animumque despondeat! Sed et scientia et eruditione, ac prudentia præditum esse oportet virum qui doctoris, et judicis ac medici simul personam gerit; cui secreta conscientiarum, et curatio non corporum, sed animarum committitur.

Non possumus hæc longa oratione prosequi; verum satis apparet nihil esse hoc confessoris munere difficilius, at nihil etiam ad morum emenda-

tionem, et salutem animarum procurandam efficacius. Unde si multa ab hoc onere deterrent, multa etiam viros religiosos, et Dei amantes ad illud ultro suscipiendum invitant. Quid enim, si ii qui hoc ipso quod magis timent, magis etiam cæteris ad hoc officium peragendum idonei sunt, illud a se abjicerent? Quanta quæso ruina immineret populo Christiano, qui inter tot peccati illecebras, inter tot corruptionis et impietatis tendicula hoc præcipuo salutis remedio careret! Quod ergo formidat humana fragilitas, et humilis diffidentia, hoc suscipiat fervens charitas, et potentioris auxilii fiducia.

II. Quæri etiam hoc loco posset, quis sit legitimus confessionis minister? Verum huic quæstioni jam fecimus satis. Minister Confessionis est, qui est minister Sacramenti, qui est judex a Christo constitutus, qui habet claves, et potestatem ligandi et solvendi: atqui probavimus, cum de potestate clavium tractationem habuimus, solis sacerdotibus hanc potestatem fuisse a Christo traditam; illi ergo soli ministri sunt confessionis. » Idque etiam maxime consentaneum est, ait Catechis. Rom. (*Part. II de Pœnit.* §. 71); nam cum omne gratiæ » genus, quæ hoc Sacramento tribuitur, a Christo » capite ad membra derivetur, merito debent cor» pori Christi mystico, id est Fidelibus illud ad» ministrare, qui soli verum ejus corpus conficiendi » potestatem habent, cum præsertim Fideles hoc » ipso pœnitentiæ Sacramento ad sacram Eucha» ristiam sumendam apti, idoneique reddantur. ».
Manet ergo, ut duplici quæstione inquiramus,

1.° An valeat Confessio per litteras aut internuntium facta? 2.° quid tenendum sit de sigillo confessionis?

QUÆSTIO I.

An valeat confessio per litteras aut internuntium facta?

Resp. In duas partes quæstio hæc dispescitur; quæritur enim 1.° An per se, et spectata rei natura valeat: 2.° An valeat post Decretum *Clementis VIII.*

1° Nobis videtur ejusmodi confessionem ex se, et spectata rei natura invalidam declarari non posse: non repugnat absolute nec ratione Sacramenti, quia Matrimonium etiam inter absentes contrahitur; neque ratione judicii, siquidem reus absens rite absolvitur, et Ecclesia absolvit excommunicatos, quamvis absentes. Sunt tamen inter Theologos nonnulli, qui ejusmodi confessionem et absolutionem contra naturam Sacramenti esse, ideoque etiam ante Decretum *Clementis* VIII invalidam fuisse contendunt. Nituntur autem auctoritate divi *Thomæ* qui ait: *(In IV dist.* 27 *q.* 2. *Art.* 4) » In extrema necessitate utilius est confiteri laico præsenti, quam sacerdoti absenti ». Adjiciunt alias adhuc rationes, quæ etsi absolutæ non sint, id tamen in dubio relinquunt, an unquam in Ecclesia licitum fuerit, ejusmodi absolutionem dare, nisi forte in casu summæ necessitatis.

2.° Quidquid sit de hac controversia, certum est *Morinum*, omnesque qui cum eo priori sententiæ adversantur, de eo tantum tempore disputare, quod decretum *Clementis* VIII præcessit. Quid post Decretum juris sit, nulla potest esse inter Catholicos controversia. In hoc decreto, quod 20 Julii Anni 1602 emissum est, S. Pontifex propositionem, quæ dicit: » licere per litteras, sive per internun- » tium confessario absenti peccata sacramentaliter » confiteri, et ab eodem absente absolutionem obti- » nere » ad minus, ut falsam, temerariam et scandalosam damnavit et prohibuit; et cum in Decreto simul prohibeatur, ne deinceps quovis modo ad praxin deducatur, sequitur absolutionem ejusmodi, etsi forsan antea valere potuisset, post Decretum certe non illicitam tantum fore, sed prorsus invalidam: omnes igitur consentiunt nunc non valere. Quam sapienter hoc fuerit a sancta sede constitutum, cuilibet perspicuum est; nam si ita liceret confiteri jam nullus fere esset peccandi pudor, nulla in confessione verecundia, nulla pene Sacramento reverentia. Accedunt multa alia incommoda, atque illud inter cætera, quod sacerdos absens ignoraret, an pœnitens post litteras non iterum peccaverit, aut mutaverit voluntatem recipiendi absolutionem. Deinde illud præcipuum, quod non insolitum modo, verum etiam inauditum sit in Ecclesia, judicium sacramentale unquam inter absentes exercitum fuisse, et exempla quæ Morinus in contrarium attulit, (*Lib. VI Cap.* 25—) viris admodum perspicacibus decretoria visa non sint.

Sed existit hinc parvum illud dubium, an pœnitens *coram sacerdote* scripto confiteri possit, ut mutus, aut puella verecunda. *S. Thomas* fatetur (*Quodlib.* 1 *Art.* 10), de essentia sacramentalis confessionis non esse, ut sit vocalis: unde ejusmodi confessioni nullum aliud inesset vitium, nisi quod communi Ecclesiæ consuetudini repugnaret; in tota enim Ecclesia hic usus est, ut confessio non admittatur, nisi pœnitens peccata voce proferat. Esset tamen exceptioni locus, si aliter confiteri non posset pœnitens nisi per scriptum, ut in mutis contingit *Melchior Canus* alias adhuc exceptiones admittit, ut si puella verecundiæ plena voces edere non queat etc. Id autem caute retinendum, etiam ubi admitti posset exceptio, requiri, ut pœnitens præsentem se sistat sacerdoti, et coram eo reum se confiteatur illorum peccatorum, quæ in scripto continentur, ac signa det veræ contritionis.

QUÆSTIO II.

Quid sit sigillum confessionis, et qua ratione obliget.

Resp. Secretum confessionis vulgo *sigillum* appellatur, metaphora ducta a sigillo, quo claudi solent et obsignari, quæ secreta esse debent. Secretum autem confessioni non consideramus ex parte pœnitentis, cum etiam publica esse possit confessio, et olim fuerit, maxime cum publica sunt et nota crimina: sed ex parte sacerdotis, qui ea, quæ in confessione excepit, secreta servare debet, quasi

sacro obsignata sigillo. Communis sententia, est hoc sigillum necessarium esse jure ecclesiastico, naturali, et divino. Quod attinet ad jus ecclesiasticum, illud perspicuum est ex canone: *Omnis utriusque sexus*, magni Concilii Lateranensis, in quo dicitur. . . . » Caveat sacerdos omnino ne verbo, » aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus pro- » dat peccatorem; sed si prudentiori consilio indi- » guerit, illud absque ulla expressione personæ » caute requirat; quoniam qui peccatum in pœni- » tentiali judicio sibi detectum præsumpserit reve- » lare; non solum a sacerdotali officio deponendum » decernimus, verum etiam ad agendam pœniten- » tiam in arctum monasterium detrudendum . . . ». Jus autem naturale et divinum ita probatur. 1.° Lex naturæ præcipit, ut quæ secreto nobis commissa sunt, ea non revelemus; ut depositum servemus illæsum; ut famæ proximi consulamus; ut alteri non faciamus, quod nobis fieri nolumus. 2.° Jure divino positivo hoc sigillum sancitum est eo ipso, quod Sacramentum fuit institutum. Qui enim vult finem, vult et media ad finem necessaria: sed certum est, stare non posse confessionis præceptum, si sigillum liceat violare.

Longe arctior est et major, quam quælibet alia, sigilli confessionis obligatio, cum nullus omnino exceptioni locus sit. Hujus rei causæ præcipuæ sunt: 1.ª finis sigilli, qui est conservatio Sacramenti; hæc autem tanti est momenti, ut nulla de causa liceat sigillum resignare, » quia inde periclitaretur con- » servatio Sacramenti ». 2.ª est, quam *S. Thomas*

docet, quod nempe ea, quæ pœnitens in confessione dicit sacerdoti, non tantum illi dicat tanquam secreta humana homo homini, sed tanquam secreta divina peccator Deo. Nulla autem esse potest causa, quæ exigat, ut quæ homini, tanquam vices Dei gerenti, credita sunt, retegantur.

Quid ergo is faciet, qui in testimonium adductus jurare compellitur, an idipsum noverit, quod ex confessione accepit? Respondet *S. Thomas* posse eum respondere, se nescire. Nam ad testimonium vocatur ut homo, eo autem nomine nihil scit. Potest etiam hoc Maldonati consilium sequi: » Ne sa-
» cerdos dicat, se nescire, ait, sed consistat in
» jure suo, et fortiter dicat, se nihil posse dice-
» re, quod audierit in confessione, in unam aut
» alteram partem; nam hac ratione et cavet men-
» dacium, et magis defendit jus Ecclesiasticum, et
» nullum relinquit locum suspicandi aut cuncta-
» tione, aut modo respondendi.

Hoc ergo secretum obligat, etiam quando alia secreta violare licet, ut cum grave ab Ecclesia aut republica malum averti posset. Præter quam enim, quod rationes supra allatæ, quæ jus divinum probant, nullam omnino exceptionem patiantur, id etiam apertum est, quod si liceret ullo in casu sigillum violare, majus exinde immineret reipublicæ detrimentum; nemo enim conceptum animo scelus aperiret, et ita spes omnis et via eriperetur hominem a scelere deterrendi. Quin etiam aliis rationibus poterit, citra sigilli violationem, aliquod im-

pendenti malo adhiberi remedium, quibus sublato sigillo nullus jam locus esset.

Porro materia sigillo subjecta sunt peccata omnia mortalia et venialia, et quæcunque cum illis sunt conjuncta, et quæ forte deteguntur, ut melius sciat sacerdos de pœnitentis statu judicare, quamvis peccata non sint, ut conditio, defectus naturales etc. — Vide majores Theologos, aut qui moralem doctrinam explicant.

CAPUT QUARTUM.

DE SATISFACTIONE.

Satisfactio tertia Sacramenti Pœnitentiæ pars est, et quamvis a Theologis pars integrans Sacramenti vocetur, quia hoc absque satisfactione actu impleta suum consequi effectum potest, tamen ad illam Pœnitentia ex natura sua tendit, non secus ac arbor ad producendum fructum. Unde etiam pene ubique, ubi in Scripturis et Patribus de vera peccatoris conversione fit mentio, ad hanc partem respicitur, a qua pœnitentia ipsa nomen accepit. *Quid enim est pœnitere aliud, quam pœnam tenere* (*Aug. Sup. pag.* 15—)? Hac etiam ratione Sacramentum Pœnitentiæ potissimum a Baptismo distinguitur . . . » Alius est Baptismi, alius Pœnitentiæ fructus, » ait Conc. Trid. (*Sess. XIV Cap. II*), per Baptismum enim Christum induentes, nova prorsus » in illo efficimur creatura, plenam et integram » peccatorum omnium remissionem consequentes: » Ad quam tamen novitatem et integritatem per » Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fle-

» tibus, et laboribus, divina id exigente justitia, per-
» venire nequaquam possumus: ut merito Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus a Patribus di-
» ctus fuerit . . . ». Vide, quæ ab initio hujus Partis de notione pœnitentiæ diximus. Quæ ex hac materia Theologia dogmatica sibi vindicat, tribus articulis absolvemus. Examinabimus 1.° quid sit, et an necessaria sit satisfactio: 2.° qua ratione et quo modo fieri debeat: 3.° an possit Ecclesiæ potestate relaxari.

ARTICULUS I.

De notione et necessitate Satisfactionis.

OBSERVANDA.

I. Satisfactionis nomen derivatur a *facere satis;* est enim actio justitiæ commutativæ, quæ jus violatum restituit, sive in rebus sive in aliqua actione fuerit violatum. Si quidem in rebus ipsis læsum est, tunc quæ fit satisfactio, restitutionis nomen sibi vindicat, ut cum res furto sublata redditur: sed ubi in actione aliqua adversus jus alterius peccatum est, idque alia actione pensatur, commune satisfactionis nomen retinet. Jam quæ conditiones ad plenam perfectamque satisfactionem requirantur, eo loco a nobis explicatum est, ubi de satisfactione Christi tractavimus. Hæc Christi satisfactio » prima est et
» præstantissima, ait Catech. Rom. (*De pœnit. q.*

» 53), qua pro scelerum nostrorum ratione, etiamsi
» Deus summo jure nobiscum velit agere, quidquid
» a nobis debeatur cumulate persolutum est.... ».

II. De humana satisfactione hic agimus, quam peccator Deo debet. Hæc autem definiri potest: » Pœnæ temporalis acceptatio et voluntaria perpes- » sio, tum ad compensandam injuriam per pec- » catum Deo illatam, tum ad redimendam pœnam » graviorem eodem peccato promeritam ». Quando de satisfactione hominis quæstio movetur, palam est, non agi de satisfactione perfecta; nam mortalis homo jus Dei a se læsum violatumque non potest compensare juxta æqualitatem, sed tantum juxta aliquam proporsionem, et intuitu Salvatoris Christi, per quem actiones nostræ valent apud Deum, et sine quo nulla prorsus æstimatione digna haberentur.

III. Satisfactionis nomine omne genus pœnæ significatur, quam pro peccatis sustinemus, sive illa a sacerdote sit injuncta, sive illam sponte nostra suscipiamus. Hæc tamen ad Pœnitentiam, ut Sacramentum est, non pertinet; sed illa tantum pars Sacramenti dicenda est, quæ ex præcepto sacerdotis Deo pro peccatis dependitur. Iterum satisfactio alia antecedit Sacramentum, et meritoria dicitur de congruo; altera gratiam sacramentalem supponit, et dicitur meritoria de condigno.

IV. Novatores una cum confessione etiam satisfactionem sustulerunt; neque quidquam vehementius reformidant, quam opera pœnitentiæ. Negare equidem non possunt, pœnas olim in Ecclesia statutas fuisse, a magnis peccatoribus subeundas: verum

clamitant, hæc ad temporum illorum disciplinam et exteriorem Ecclesiæ politiam pertinuisse; at numquam credidisse Patres, ejusmodi opera jure divino valere ad remissionem peccatorum, et per illa satisfieri Deo pro culpa aut pœna peccati. Ita Apologia Confessionis August., in qua hæc adjiciuntur; » Retinenda est sententia de fide, quod fide consequamur remissionem peccatorum propter Christum non propter nostra opera præcedentia, aut sequentia; et nos propter hanc causam præcipue de satisfactionibus disputavimus, ne susciperentur ad obscurandam justitiam fidei, neque existimarent homines, se propter illa opera consequi remissionem peccatorum «. En ergo pestiferum fontem, ex quo tot errorum portenta de contritione, confessione et satisfactione, ac generatim de Sacramentis omnibus fluxerunt! Sed de hac fide justificante dictum est l. de gratia Cap. 1. Notandum tamen in eadem Apologia dici, opera et afflictiones mereri non justificationem, sed alia præmia, ac præsertim de eleemosyna, quæ vel præcipuum inter satisfactoria opera a nobis recensetur, asseri, quod mereatur multa beneficia Dei, quod mitiget pœnas, et mereatur, ut defendamur in periculis peccatorum et mortis. Quæ illustrissimo *Bossuetio* tam prope videntur ad dogma Catholicum accedere, ut edicere non dubitarit: Protestantes rejecta satisfactionis, quam universa antiquitas admisit, voce, tamen rem ipsam admittere. Fateor tamen, id mihi tam clarum et perspicuum non esse. Id autem libenter concedo Protestantes recentiores

a Patrum suorum rigore in multis discessisse, ac jam multo esse mitiores—in se ipsos; atque semper paratos, ad ea emollienda, quæ in primorum Novatorum doctrina adhuc duriora videri possent hominibus delicatæ vitæ, et sensuum blandimentis servientibus. Pœnitentiæ ne nomen quidem sustinet sæculi nostri terrena et animalis sapientia.

Nunc de Satisfactionis necessitate sermo instituendus est; ac primum de Satisfactione pro culpa breviter agemus; deinde, quod in hac causa præcipuum est, de Satisfactione pro pœna temporali.

§. I.

De Satisfactione pro culpa.

OBSERVANDA.

I. De Satisfactione pro culpa Theologi Scholastici, ut *Maldonatus* observat *(De Satisf. Cap. II)*, nullam fecerunt mentionem; unde hæc quæstio satis obscura adhuc est, et veluti in ambiguo posita; quanquam in Scripturis nihil æque nobis commendetur, quam ut pœnitentiæ operibus peccata deleamus. Hoc Prophetæ prædicant, hoc novi Testamenti paginæ loquuntur. Ubique ad peccatores sermo dirigitur, quibus nondum culpa remissa erat, ubique hæc illis via ostenditur ad reconciliationem. Ita Joël II. . . . *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et fletu, et planctu* . . . Sic Nini-

vitæ, dum adhuc peccatores essent, pœnitentiam egerunt, qua non pœnæ remissionem tantum, sed et culpæ condonationem obtinuerunt. Quid de eleemosyna dicam? *Eleemosyna ab omni peccato et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras . . . Tob. IV . . . Facite eleemosinam, et ecce omnia munda sunt vobis. Luc. XI* 41.

II. Veterum Patrum testimonia proferre superfluum ducimus. Notum est, eos fere semper de hac satisfactione loqui; passim enim a peccatoribus exigunt, ut per laboriosam pœnitentiam ad gratiam reconciliationis se præparent . . . » Quid tam ineptum, ait *Tertull.* in lib. de pœnit, quam pœnitentiam non explere, et veniam delictorum sustinere; hoc est pretium non exhibere, et ad mercem manum emittere.

Huc et illa Scripturæ ac Patrum loca pertinent, quæ etiam pœnam æternam piis et satisfactoriis operibus expungi asserunt; non enim deleri potest pœna æterna, nisi deleatur culpa. Sic est illud Joan. Baptis. *Matth. III . . . Quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* Sic et *Tertullian.* de pœnit. cap. 9 . . . *Temporali afflictione aeterna supplicia non dicam frustretur, sed expungat.* . . .

III. Accedit his aliud, ut mihi videtur, non leve argumentum; videlicet, quod satisfactio sit pars Sacramenti pœnitentiæ. Sed hoc Sacramentum non extinguit pœnam temporalem, quæ suscepto Sacramento, et dimissa culpa remanet. Sequitur ergo satisfactionem eam saltem, quæ ad Sacra-

mentum proprie pertinet, non tam pœnæ temporalis quam culpæ satisfactionem esse. Et certe in definitione satisfactionis non sine ratione dicitur, eam fieri » ad compensandam injuriam Deo illatam, » vel ut alii loquuntur, ad reintegrandam amici» tiam cum Deo per peccatum violatam ». Imo contritio, ipsa, ut ad Sacramentum pertinet, definitur a S. Thoma aliisque Scholasticis: » Dolor » de peccatis assumptus cum proposito confitendi » et satisfaciendi ».

IV. Sed dicunt: Opera pœnitentiæ, quæ absolutionem antecedunt, nullius meriti sunt apud Deum, quia fiunt ab homine adhuc peccatore; deinde si homo hac ratione satisfaceret pro culpa, mereretur remissionem peccatorum, et primam gratiam, quod asserere hæreticum est. Ergo etc.

Sed facilis est responsio. Satisfactio, quæ fit ab homine adhuc peccatore non habet rationem meriti stricte sumpti, et remissio peccatorum, quæ hanc satisfactionem consequitur, non datur tanquam merces, quæ debetur ex justitia, sed datur ex æquo et bono, quod Scholastici vocant meritum de congruo. Quod autem dicunt, nullius momenti esse apud Deum, quæ fiunt ab homine nondum justificato, falsum est; alias oratio ipsa peccatoris, qui peccati vincula vult disrumpere, vana erit et inutilis, quod nemo nisi ab omni pietatis sensu alienus ausit asserere. Quin, si non prodesset Satisfactio ad remissionem peccatorum, etiam non prodesset Attritio; nam qui attritus est, non est justificatus. At prodest tamen Attritio cum Sacra-

mento: ergo et satisfactio a peccatore intuitu Sacramenti facta, atque cum Sacramento conjuncta potest valere ad remissionem culpæ. Si addunt; neminem sine gratia boni aliquid vel cogitare posse, ergo multo minus satisfacere posse; non certe contradicimus: sic et attritionem, ad cujus proprietates in primis pertinet, ut sit supernaturalis, sine gratia habere nemo potest. Verum hic non agitur de gratia gratum faciente, quæ est ipsa gratia sanctificans, sed de gratia actuali, quæ semper præcedit gratiam gratum facientem, qua homo justus efficitur.

V. Sed nunc aliud exoritur dubium: Si satisfactio facenda est pro culpa, ea debet antecedere absolutionem, quod tamen praxi Ecclesiæ contrarium est, et sacerdotes passim pœnitentes absolvunt, antequam actu satisfecerint. Equidem optandum esset quam maxime, ut graviorum criminum rei, antequam illis absolutionis beneficium impertiatur, ad pœnitentiæ opera perficienda adigerentur; et qui vere pœnitentes sunt, utique, antequam ad Sacramentum accedant, seipsos probant, a peccatis abstinent, precibus gratiam et misericordiam Dei implorant, crebos actus contritionis eliciunt, eleemosynis, aliisque piis operibus viam sibi ad reconciliationem parant. Ipsa demum præparatio proxima ad Sacramentum, ipsa humilis accusatio delictorum genus est satisfactionis. Fatemur tamen a multis sæculis usum invaluisse, ut detur absolutio etiam non præmissa saltem sufficienti satisfactione. Verum exinde non sequitur, non dari satisfactionem

pro culpa. Exigitur enim voluntas sincera, et propositum satisfaciendi, ac libera acceptatio pœnitentiæ a sacerdote impositæ, de qua ait Concil. Trid. (*Loc. cit.*), eam dari non tantum » ad vitæ novæ » custodiam, et infirmitatis medicamentum, sed » etiam ad præteritorum peccatorum vindictam et » castigationem. ». Et certe, confessionem nemo negat ad remissionem culpæ pertinere, quamvis in casu necessitatis votum sufficiat, et voluntas confitendi postmodum.

Quid autem, si pœnitens post acceptam absolutionem, non satisfaciat? An irrita efficietur absolutio? — Quæro et ego: Quidsi homo gravi morbo oppressus absolvatur cum voto confessionis, et postmodum iterum convalescat, nec tamen confiteatur? An irrita efficietur absolutio? Igitur, si sincerum non fuit confitendi aut satisfaciendi propositum, nulla, et ab initio statim irrita fuit absolutio. Si autem ea fuit peccatoris dispositio, ut solvi a peccatis potuerit, hæc absolutio semel valida irrita fieri non potest. Sed peccat ille, qui turpiter a promissis discedit, et novis se criminum vinculis implicat, ac magis quam unquam vindictam Dei incurrit.

IV. Cum hæc paulo fusius tractamus, mens nobis non est, satisfactioni, quæ ad pœnam temporalem refertur, aliquid detrahere; scimus enim in hac potissimum controversiæ, quæ nobis cum Protestantibus est, cardinem versari. Neque tantum est, ut primo intuitu videri posset, inter præsentem quæstionem, et eam, quam sequenti §. tra-

elabimus, discrimen. Illa enim temporalis pœna, quæ manet post Sacramentum, propter peccatum imponitur, et ut Deo pro culpa fiat satis. Scilicet Deus, cum culpam condonat et pœnam æternam, exigit, ut pœnitens temporalem pœnam suscipiat, quam ni persolvat, multo graviorem in altera vita patietur in purgatorio. Excipienda tamen est ea pars Satisfactionis, quæ strictioris sensu pro culpa suscipitur, quæ nempe proprie sacramentalis est, et cui se pœnitens subjicere tenetur, cum absolutionis beneficium efflagitat: hanc enim, si non perfecerit, non in purgatorio, sed in inferno pœnas dabit, quia fidem fregit in Sacramento datam, et Sacramentum ipsum, quantum in eo fuit, mancum et imperfectum relinquit.

§. II.

De Satisfactione, quæ dimissa culpa et pœna æterna in hac vita exsolvenda est.

OBSERVANDA.

I. Tridentina Synodus declarat Sess. XIV Cap. 8, falsum esse, quod Novatores dicunt, culpam in Sacramento pœnitentiæ nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur, et Can. XII ejusdem Sess. contra eos, qui ita sentiunt, anathema pronuntiat. Vid. etiam Sess. VI Cap. XIV et Can. 30. Ergo dogma Catholicæ fidei est, per Sa-

cramentum Pœnitentiæ remitti quidem culpam, seu peccatum deleri, at pœnam non totam semper dimitti, ut in Baptismo, sed pro æterna pœna imponi a Deo temporalem; quæ pœna si in hac vita a peccatore suscipitur et exsolvitur, *Satisfactio* appellatur: si vero in alia vita in purgatorio infligitur; *satispassio* vocari potest. Quamvis nescio, an hoc non etiam sit proprie satisfacere; cum certum sit, animas justorum piaculares illas pœnas cum summa patientia et plana in Dei voluntatem consensione tolerare. Nam etiam in hac vita satisfacere possumus flagella a Deo inflicta patienter tolerando.

II. Timeo, ne plurimi nondum satis claram et accuratam hujus satisfactionis notionem habeant. Quæ est ergo illa pœna temporalis, quam Concilium dicit manere solvendam? An sola pœna purgatorii? An etiam pœna in hac vita subeunda, quæ esset per opera satisfactoria redimenda. Nullibi eam expressam invenio nulla lege stabilitam, neque certa proportione pro varietate criminum determinatam. Hinc, ne confuse de hac re loquamur, non est dicendum, manere in hac vita pœnam temporalem per satisfactoria opera redimendam; nam pœna in hac vita luenda sunt ipsa opera laboriosa et satisfactoria, quæ divinæ justitiæ propter peccata offeruntur. Non potest autem dici satisfactionem redimi per satisfactionem. Verum hæc Catholico dogmati nihil officiunt. Doctrina Concilii est: Post Baptisma Deum plerumque remissa culpa adhuc exigere satisfactionem, seu pœnam, quæ vel in hac

vita a peccatore sponte suscipitur, cum opera pœnitentiæ peragit; vel coacte in altera vita luenda est in purgatorio. Potest etiam ita res exprimi: Remanent pœnæ temporales in purgatorio exsolvendæ, quæ tamen dilui possunt per pia et laboriosa opera, quæ in hac vita pro expiatione peccatorum Deo offeruntur. Neque tamen ideo dici potest, pœnitentiam hujus vitæ institutam esse propter purgatorium, sed suscipitur ad satisfaciendum Deo. Quodsi Deo plene satisfactum est, dum ex hac vita excedimus, effugiemus pœnas purgatorii; secus, quod deest satisfactioni post mortem exsolvetur. Manet tamen exceptio superiori §. addita de iis, qui satisfactionem negligendo graviter peccant.

PROPOSITIO I.

Dimissa culpa et pœna æterna sæpe remanet pœna temporalis divinæ justitiæ persolvenda.

Concil. Trident. Sess. XIV Can. XII.

» Si quis dixerit, totam pœnam simul cum » culpa remitti semper a Deo, satisfactionemque » pœnitentium non esse aliam, quam fidem, qua » apprehendunt Christum pro eis satisfecisse; anathema sit. — ».

Prob. I. Perspicua et illustria in sacris litteris exempla reperiuntur, quibus hoc dogma manife-

stissime probatur. 1.° quidem exemplo est totum genus humanum; nam omnes miseriæ et calamitates hujus vitæ pœnæ sunt peccati originalis, et mors ipsa, ut *Apost.* ait ad Rom. V 1.°, stipendium peccati est. 2.° Numer. XX Moyses et Aaron ab ingressu terræ promissionis excluduntur, quod increduli fuissent ad aquas contradictionis, cum tamen id peccatum Deus ante illis condonasset. Vide quæ ejusdem libri C. XII de Maria Moysis sorore narrantur. 3.° Illustre est præ cæteris exemplum Davidis, II Reg. XII, cui Deus culpam remiserat.... *Transtulit*, ait Proph. Gad, *iniquitatem tuam Dominus*..... Attamen gravi a Deo pœna mulctatus est.... *Veruntamen, quia blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc filius, qui natus est tibi, morte morietur*.... 4.° Exemplum ex novo Testamento suppeditant illa verba ex Epist. I ad Cor XI... *Ideo inter vos multi imbecilles, et dormiunt multi*.... Hic videmus eos, qui indigne accesserant ad Eucharistiam morbis et morte mulctatos, et quidem remissa culpa, ut hæc verba indicant.... *Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur*....

Prob. II *Ex perpetua Ecclesiæ fide.* Semper enim Ecclesia satisfactoria opera imposuit peccatoribus, sive ante, sive post remissionem culpæ peragenda. Semper persuasum illi erat, peccata gravia post Baptismum commissa non ita dimitti, ut non plerumque pœna temporalis subeunda maneat pœnitentibus; ad hoc enim satisfaciendum erat Deo: omnis quippe satisfactio pœna temporaria est. Unus hic

sufficiat *Augustin.*; cujus plura sunt in hanc rem testimonia. Tract. 124 in Joan. verba hæc Dominicæ orationis: *Dimitte nobis debita nostra,* de culpæ remissione, quæ autem sequuntur: *Libera nos a malo*, de pœnæ condonatione interpretatur.... *Cogitur homo tolerare,* inquit, *etiam remissis peccatis: quamvis ut in eam veniret miseriam, primum fuit causa peccatum. Productior est enim pœna, quam culpa, ne parva putaretur culpa si cum illa finiretur et pœna....* Et comment. in Ps. 50..... *Impunita peccata, etiam eorum, quibus ignoscis, non reliquisti....* Ibid. hanc veritatem exemplo Davidis confirmat.

Prob. III. Certum est, Ecclesiam semper credidisse, existere purgatorium, in quo animæ justorum temporales pœnas patiuntur, pro peccatis quoad culpam quidem dimissis, sed nondum conveniente satisfactione purgatis. Ergo semper credidit, tolli pose culpam et pœnam æternam, manente pœna temporali.

PROPOSITIO II.

Pœna temporalis, quæ remissa culpa luenda manet, in hac vita pœnitentiæ operibus exsolvi potest.

Concil. Trid. Sess. XIV Can. XIII.

» Siquis dixerit, pro peccatis quoad pœnam » temporaralem minime Deo per Christi merita sa-

» tisfieri pœnis ab eo inflictis et patienter toleratis, » vel a sacerdote injunctis, sed neque sponte su» sceptis; anathema sit ».

Prob. I. Possemus hic longo ordine illa Scripturæ et Patrum testimonia recensere, quæ non pœnitentiam tantum, sed fructus pœnitentiæ exigunt, et docent peccato etiam dimisso reliquias peccati superesse per opera satisfactoria diluendas. Inde est, quod David clamet Ps. L. *Amplius lava me ab iniquitate mea*... Inde Jeremiæ XVIII 7 8. Dominus ait ... *Repente loquar adversus gentem, et adversus regnum, ut eradicem, et destruam, et disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo... agam et ego poenitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei*...

Patres passim asserunt, pœnitentiæ. compensatione impunitatem redimi, peccati pœnas dissolvi, Deum peccatori se ipsum punienti ignoscere, et parcere etc. Sic *Tertullian.* de pœnitentia C. VI, de necessitate agendæ pœnitentiæ disserens.... » Hoc pretio, inquit, Dominus veniam addicere » instituit, hac pœnitentiæ compensatione redimen» dam proponit impunitatem... ». *S. Ambros.* L. VII in Lucam ait... » Compensatione charitatis, » actuumque reliquorum, vel satisfactione quacun» que peccati pœna dissolvitur... ». *S. Augustin.* Enarrat. in Ps. L. Deum sic alloquitur... » Im» punita peccata eorum, etiam quibus ignoscis, » non reliquisti... ignoscis se ipsum punienti... ».

Satisfit Calvini, et aliorum Novatorum argumentis.

Objic. I. Nulla temporalis pœna remanet suscepto Baptismo: ergo et in pœnitentiæ Sacramento nihil luendum manet.

Resp. I. In veteri Ecclesia, quando Baptisma adultis conferebatur, non minus ad pœnitentiam adigebantur Catechumeni, quam baptizati, qui ad Pœnitentiæ Sacramentum recurrebant. Atque Scriptura ipsa Baptismo præmittit pœnitentiam. Id tamen libenter concedimus, Ecclesiam nunquam credidisse, remanere pœnam Sacramento Baptismi accepto.

Resp. II. Magnum et obvium est, quod inter utrumque Sacramentum intercedit discrimen. Baptismus est Sacramentum regenerationis; qui autem generatur, ajunt Theologi, ad illud nihil confert; sufficit, ut nihil obsit. At Pœnitentia est Sacramentum regeneratorum, et sauciatorum ac graviter decumbentium, et adhibetur tanquam remedium; ideoque requirit in pœnitente propriam operam, id est contritionem, pœnitentiam, satisfactionem; sicut medicina nihil prodest, nisi ipsa natura aliquid agat. Aliam et præcipuam discriminis rationem affert *Trident.* Cap. 8 . . . » Sane divinæ justitiæ ratio » exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam reciperen- » tur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint; » aliter vero, qui semel a peccato, et dæmonis servitute » liberati, et accepto Spiritus Sancti dono scienter tem- » plum Dei violare, et Spiritum Sanctum contristare non » formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita » nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut » occasione accepta peccata leviora putantes velut injurii, » et contumeliosi Spiritui Sancto in graviora labamur,

» thesaurizantes nobis iram in die iræ. . . ». Cæterum Sacramentorum vis omnis et efficacia a Dei voluntate pendet; Deus autem in Baptismo plenam esse voluit culpæ et pœnæ remissionem: in sacramento autem Pœnitentiæ non voluit: atque hæc est peremptoria ratio.

Objic. II. 1.° Scripturæ veteris testamenti nominatim docent, ait *Calvin.*, nos ita in gratiam recipi a Deo, ut quidquid eramus pœnæ meriti remittat, culpam ignoscendo. Dicitur enim projicere post tergum, delere instar nubis, demergere in profundum maris omnia peccata nostra etc. Vid. inter cætera *Ezech.* 18 et 33., *Jerem.* 31 etc. 2.° Quotiescunque legimus Christum remisisse peccata, nulla additur conditio, de nulla pœna temporali fit mentio, ut cum paralytico dicitur . . . *Remittuntur tibi peccata tua.* Ergo etc.

Resp. ad I. Non negamus, quin fieri possit, ut una cum culpa omnis etiam pœna dimittatur. Verum hoc semper aut plerumque fieri ex citatis textibus probari non potest. Deus oblivisci aut delere dicitur iniquitates nostras, cum de nobis tanquam de inimicis suis supplicia non sumit, sed castigat ut filios. *Calvinus* vim magnam ponit in his Ezech. verbis C. 18,.. *Cum averterit se justus a justitia, morietur: et cum averterit se impius ab impietate sua, ipse animam suam vivificabit.* Ergo ait, ita deletur iniquitas impii, si se converterit, sicut deletur justitia justi, cum averterit se a Deo: atqui hæc omnino deletur. Verum non advertit *Calvinus* contra ipsum verti argumentum. Cum justus a justitia deflexerit, Deus justitiarum ejus non recordabitur, non quia non remunerabit temporali aliquo præmio, sed quia non remunerabit æterna illa mercede, quam repromisit diligentibus se. Ita quemadmodum tunc justitia, cum æternam mercedem amittit, non omni tamen fraudatur præmio temporali, sic et deleta iniquitate tollitur inimicitia Dei, et

pœna æterna, sed non sequitur, quod ab omni omnino pœna eximatur.

Resp. ad II. Jam diximus, quandoque contingere, ut cum culpa omnis etiam temporalis pœna expungatur: ut cum vehemens admodum dolor est, et charitas valde intensa: quod utique locum habuit in muliere peccatrice, de qua ipse Salvator dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Præterea Christus potestatem remittendi peccata plerumque insigni aliquo miraculo confirmabat: miraculum autem debuit esse omni ex parte perfectum, ut Christi potestatem ostenderet. Demum potestas remittendi peccata in Christo summa erat, et nullis legibus constricta: decuit autem supremum Dominum, ut plena esset gratia, quæ ab ipso immediate emanabat.

Objic. III. Duo sunt pœnarum genera, de quibus in Scripturis fit mentio: unum vindictæ, quod Deus infligit inimicis suis: alterum admonitionis, quomodo Deus solet punire amicos, ut deinceps caveant sibi a peccato. Hoc sensu ait Propheta: *Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me.* Unde si qua pœna exigitur dimissa culpa, id fit ad emendationem, non ad satisfactionem.

Resp. Fatemur utrumque pœnarum genus in Scripturis reperiri, sed negamus de nulla alia fieri mentionem. Quando peccatores ultro sibi pœnas imposuerunt, ad placandam iram Dei, an illas ad emendationem tantum susceperunt? Quando alii temporali morte mulctati sunt, ut Israelitæ in deserto, ut illi, de quibus *Paulus* ad *Corinth.* ait: *et dormiunt multi.* An hæc pœna ad emendationem data est? Et quando Davidi una cum culpæ remissione pœna annuntiatur a Deo ipsi reservata, non dicitur: *Ne iterum occidas insontem, filius qui natus est tibi morte morietur: sed, quia blasphemare fecisti inimicos Domini.*

Objic. IV. Fatemur, Veteres plerosque in ea opinione fuisse, ut satisfaciendum pro pœna existimaverint; sed notandum est, eos de satisfactione locutos esse, quæ fieret Ecclesiæ, non Deo.

Resp. Neg. Ant. Inscita est, et universæ Ecclesiæ traditioni contraria hæc Calvini objectio. Nam, etsi aliqua ex parte Ecclesiæ satisfaciendum erat, maxime pro publicis criminibus; illud tamen potissimum huic erat propositum, ut Deum placatum esse ex pœnitentiæ laboribus exploratum haberet. Qui hæc ignorat, ait *Maldonatus*, ignorat pœnitus totam antiquitatem. Sic *Tertullian.* ait (*In lib. de pænit.*): » Quemadmodum mercatores examinant nummum, quo paciscuntur, ita Deum inire » probationem pœnitentiæ ». Sic *Cyprian.* (*Sermon. de lapsis*). » Deus orandus est, inquit, et nostra satis» factione placandus... ». Et *Pacianus* (*In ep. ad Sympron.*) . . » Judicaturo Christo nemo præjudicet... ». Quæ quidem, et alia quamplurima non de ea, quæ Ecclesiæ, sed quæ Deo fit, satisfactione loquuntur. Id prætere notandum est, multum falli Calvinum, cum putat, Veteres omnes de satisfactione pro pœna locutos esse; nam illi de satisfactione pro culpa potissimum mentionem faciunt.

Objic. V. Per doctrinam Catholicorum de humanæ satisfactionis necessitate obscuratur beneficium redemptionis, et Christi satisfactioni magna fit injuria; quasi ex meritis nostris omnis nostra satisfactio repetenda sit. Ergo etc.

Resp. neg. Ant. Jamdudum hujus generis calumnias depulimus, cum de meritis bonorum operum actum est (*De grat. Part. IV Cap. 1*). Constans Ecclesiæ doctrina est, plenam fuisse et cumulatam Christi satisfactionem; nostra autem satisfactionis opera omnem sufficientiam, et robur habere ex meritis Christi. Quod optime exponit Trident. Sess. XIV Cap. 8. . . » Neque vero ita nostra

» est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsol-
» vimus, ut non sit per Jesum Christum; nam qui ex
» nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos con-
» fortat, omnia possumus. Ita non habet homo unde
» glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in
» quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus,
» facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim
» habent, ab illo offeruntur Patri, et per illum acce-
» ptantur a Patre . . . ».

OBJIC. VI. Plures ex celeberrimis Ecclesiæ Doctoribus vel excludunt satisfactionem, vel eam dicunt ad hoc tantum valere, ut excidantur radices peccatorum. Ergo etc.

PROB. *S. Crysostomus* expresse ait (*Hom. III in Ps.* 50): » Ubi misericordia postulatur, judicium non sævit, » ubi misericordia petitur, pœnæ locus non est.... ». *S. Ambrosius* de conversione *S. Petri* loquens (*Sermon.* 46.—) . . . » Lacrymas video, inquit, satisfactionem non » lego . . . ». *Augustinus* autem (*De ecclesiast. dogmat.*) idipsum docet, quod in argumento indicatum est, scilicet pœnitentiæ satisfactionem esse causas peccatorum excidere, nec eorum suggestionibus aditum indulgere. Ergo.

RESP. NEG. ARG. ET PROB. Pauca tantum Patrum testimonia proferre potuerunt Adversarii; sed etiam in his nullum errori suo præsidium inveniunt. 1.° *S. Crysostom.* explicans illa verba Ps. 50. *Miserere mei Deus,* miratur quod David misericordiam imploret, cum ei jam dimissa essent peccata, respondet autem, ablatum esse peccatum, sed non cicatricem, sanatum esse vulnus, sed primam non adesse pulchritudinem. Hinc citata verba hoc ipsum significant, etiam pœnam remitti ei, qui post remissionem culpæ implorat adhuc Dei misericordiam.

2.° *S. Ambrosius* loco citato satisfactionis vocabulum sumit populariter pro excusatione; et laudat Petrum, quod se reum agnoverit, nec quidquam ad defensionem

suam locutus sit. Ibidem enim haec ait ... » Recte sane » Petrus flevit et tacuit, quia quod defleri solet, non » solet excusari; et quod defendi non potest, ablui po- » test ».

3.° Quae Calvinus ex S. Augustino citat, non sunt hujus Patris dicta; nam liber ille est Gennadii Massiliensis. In illo lib. C. praecedenti clare dicitur, non venialia tantum, sed etiam mortalia crimina solvi satisfactione. Quod satisfactione causae peccatorum excidantur, unus est ex satisfactionis effectibus, de quo qui loquitur alios non excludit.

Objic. VII. Concil. Trid. Sess. VI Can. 30. eos damnat, qui dicunt, quod » nullus remaneat reatus poenae » temporalis exsolvendae vel in hoc saeculo, vel in fu- » turo... ». Ergo non est necessarium in hac vita satisfacere; ergo potest poenitens neque sponte poenitentiam agere, neque poenitentiam a sacerdote injunctam acceptare, sed eligere satisfactionem futuri saeculi.

Resp. Duo sunt in hoc argumento probe distinguenda, scilicet poenitentia, quae a Sacerdote injungitur, et sponte suscepta satisfactio. Quod ad primum attinet etsi Scotus, et pauci quidam doceant, poenitentem posse sine peccato recusare satisfactionem a sacerdote impositam; dicendum tamen contrariam sententiam non tutiorem tantum, sed et multo certiorem, atque ad institutionem Sacramenti, Ecclesiae usum, et Conciliorum decreta magis esse accommodatam. Hanc etiam post S. Thomam magna Theologorum pars sequitur. Sacerdos claves habet, quibus non tantum absolvat a culpa, sed etiam ut judex vice Dei liget ad poenitentiam; quam poenitens recusare non potest, nisi judici divinitus constituto ac proinde ipsi Deo resistat. Quis porro sacerdos dignum absolutione judicabit ejusmodi peccatorem? quem dolorem de peccatis, quem animum emendandi vitam ha-

bere poterit is, qui pœnitentiam justam et æquam injunctam a judice Dei locum tenente nec vult acceptare, nec implere? Accedit et hoc gravissimum argumentum, quod satisfactio pars sit Sacramenti, et qui illam detrectaret, Sacramentum mancum et imperfectum relinqueret; adeoque crimen sacrilegii committeret.

Sed neque illa pœnitentia, quam sponte in nos suscipimus, sine magno salutis periculo negligi potest. Non equidem auderem asserere, eos novo peccato se obstringere, qui non plene satisfaciunt in terris pro pœna temporali alterius sæculi. — Sed et hoc negare non possumus, Dei voluntatem esse, ut hic agamus pœnitentiam. Et certe, qui diceret, nolle se hic agere pœnitentiam, sed in purgatorio, et ita repelleret benignitatem Dei, quæ eum ad pœnitentiam adducit, is immunis non maneret a gravioribus culpis, et magnam sibi Dei vindictam thesaurizaret pro futuro sæculo.

Objic. VIII. In negotio salutis illud in primis curandum est, ut semper pacata sit et secura conscientia nostra. Quis autem securus esse poterit, si audiat peccata redimi satisfactionibus? An non semper horrescet, semper æstuabit nesciens, an Deum habeat propitium? Quid tandem facient, qui tot peccatis obruuntur, quorum satisfactionibus centum vitæ non sufficerent?

Resp. Hæc aliaque hujus generis Calvini argumenta in multis deficiunt. 1.° Illa securitas, de qua loquitur, nihil aliud est, quam perversum illud Protestantium principium, quod homo certus esse debeat de sua justificatione. Verum de hoc jam disputavimus Parte I de Gratia. 2.° Conscientiæ pax non pendet a reatu pœnæ temporalis. Qui culpæ remissionem accepit, et de mortis æternæ periculo liberatus in gratiam cum Deo rediit, magna sine dubio fruitur conscientiæ pace. 3.° Fallitur Calvinus, cum existimat centum vitas non sufficere ad

satisfactionem homini multis criminibus obruto. Siquidem, ut *Bellarminus* observat (*De pœnit lib. IV cap.* 14.), tanti æstimatur a Deo satisfactio, quæ in hac vita sponte et cum charitate suscipitur, ut brevis hujus vitæ labor facile compenset acerbissimos longissimosque cruciatus purgatorii. Sic Patres affirmant, pœnas omnes purgatorii, etiam alioquin longissimas una martyrii passione purgari; et Theologi docent, tantum posse esse in pœnitente contritionis fervorem, ut per eum peccata omnia quoad culpam et pœnam plenissime deleantur.

Instant. Lex evangelica est lex libertatis, quæ nihil amarum aut asperum patitur, neque vult, ut homo se pœnis in hac vita conficiat. Ergo etc.

Resp. Egregia sane libertas, quæ nihil patitur, quod posset vitæ hujus jucunditatem turbare et frænum imponere cupiditatibus; quæ docet pœnitentiam suaviter agere dormiendo ac potando. Ejusmodi hominibus aptissime convenit, quod *Tertull.* scribit in lib. de Pœnitent.... „ Num ergo in coccino et Tyrio pro delictis supplicare „ nos condecet? Cedo acum crinibus distinguendis, et „ pulverem dentibus elimandis, et bisulcum aliquid ferri „ vel æris unguibus repastinandis; siquid ficti nitoris, „ siquid coacti ruboris, in labia aut genas urgeat: præ„ terea exquirito balneas lætiores, hortulani maritimive „ recessus; adjicito ad sumptum, conquirito altilium „ enormem saginam, defæcato senectutem vini; cum „ quis interrogarit, cur animæ largiaris; deliqui, di„ cito in Deum, et periclitor in æternum perire...". Nos evangelicam libertatem aliam non cognoscimus, quam libertatem a peccato; hanc, qui vere pœnitens est, non putat sat magno pretio emi. Inde fit, ut illi, qui ferventius pœnitentiæ operibus incumbunt, non tantum nihil amari in illis inveniant, sed etiam magnis consolationibus abundent; ita ut nollent pœnitentiæ lacrymas

cum epulis et deliciis peccatorum commutare. Sciunt enim pœnitentiam in deliciis non agi, et quæ illa dura habet et corruptæ naturæ contraria, multis ex alia parte et exquisitis ejus effectibus compensari. Hos satisfactionis effectus ita exponit Trident. (*Sess. XIV cap.* 8.)... » Procul dubiò magnopere a peccato revocant, et quasi » fræno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cau» tioresque et vigilantiores in futurum pœnitentes effi» ciunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, et vi» tiosos habitus male vivendo comparatos contrariis » virtutum actionibus tollunt. Neque vero securior ulla » via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amo» vendam imminentem a Domino pœnam, quam ut hæc » pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore fre» quentent. Accedit ad hæc, quod, dum satisfaciendo » patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis » nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, » conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham » habentes, quod si compatimur et conglorificabimur...».

ARTICULUS II.

De quibusdam ad Satisfactionem pertinentibus.

Hic articulus in plures quæstiones dividitur, quas neque longiori sermone prosequi, neque omnino præterire possumus. Quæritur autem 1.° Quot modis et quibus operibus fiat satisfactio? 2.° Quæ sint ejus proprietates? 3.° Quo tempore satisfactio peragi debeat? 4.° Cujusmodi satisfactiones a sacerdote imponendæ sint pœnitentibus? 5.° De antiqua Ecclesiæ disciplina circa pœnitentiam.

§. I.

Quot modis et quibus operibus fiat satisfactio?

Respondet *Concilium Trident.* Sess. XIV Cap. IX . . . » Tantam esse divinæ misericordiæ largi» tatem, ut non solum pœnis sponte a nobis » vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis ar» bitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, » quod maximum amoris argumentum est, tem» poralibus flagellis a Deo inflictis et a nobis pa» tienter toleratis apud Deum Patrem per Chri» stum Jesum satisfacere valeamus ».

Hanc doctrinam Synodus eadem Sess. canone sancivit, in quo simul ea indicantur opera, quibus Deo fieri possit satis. Ita sonat Can. XIII . . . . » Siquis dixerit, pro peccatis quoad pœnam tem» poralem minime Deo per Christi merita satisfieri » pœnis ab eo inflictis, et patienter toleratis, vel » a sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, » ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis » etiam pietatis operibus, atque ideo optimam » pœnitentiam esse tantum novam vitam; anathe» ma sit. . . ».

Quo ad satisfactionem attinet a sacerdote injunctam, nullus est ambigendi locus, cum hæc ad Sacramenti integritatem pertineat. Verum et illud, quod per pœnitentiæ opera sponte suscepta, aut per pœnas a Deo inflictas satis fieri possit, innu-

meris exemplis et testimoniis tam Scripturæ tam veterum Patrum confirmari posset, si necessarium esset probare, quod omnino est in aperto positum; nemo enim hoc negat, nisi qui ipsam satisfactionem negat. Hinc repetenda nobis essent, quæ priore Articulo protulimus argumenta. Certe cum Ninivitæ pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ, id pœnis sponte susceptis egerunt. Et cum David panem suum fletu miscuit, aliisque pœnitentiæ operibus operam dedit, an non in se ipso punivit peccatum? At idem etiam pœnis a Deo inflictis satisfecit, cum immissas sibi a Deo calamitates patienter sustinuit, tanquam pœnam peccatis suis promeritam. Apostol. etiam I ad Cor. XI de utroque hoc satisfactionis genere loquitur. 1.° De satisfactione sponte suscepta.... *Quodsi nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur...* 2.° De pœna a Deo inflicta..... *Dum judicamur autem a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur...*

Elucidantur quædam ad hanc quæstionem pertinentia.

I. Concilium Trident. loquens de pœnis a Deo inflictis non sine ratione adjecit hæc verba: *et patienter toleratis.* Nam si inviti patimur, non satisfacimus; nihil enim facimus nos, quod Deo gratum esse possit: at si pœnas lubenti animo suscipimus, Deoque offerimus pro peccatis, cum Propheta dicentes... *Quoniam ego in flagella paratus sum* (Ps. 37.)... valent ad satisfactionem; id enim ex no-

bis est, ut patienter toleremus. Cum multæ et variæ sint ærumnæ et calamitates, quæ homines in hac vita mortali premunt, frequens hoc argumentum versandi occasio erit Ecclesiæ pastoribus. Hac ratione fiet, ut mala, quæ nihilominus abjicere a nobis non possumus, in lucrum vertantur et solatium, cum cogitamus, quod *momentaneum hoc et leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operetur in nobis* (*II Cor. IV* 17.) ... Cf. Catech. Rom, de pœnit. q. 60.

II. Iterum Trident. ait (Can. 13.), hominem posse satisfacere jejuniis, orationibus, et eleemosynis; scilicet ad hæc omne genus satisfactionis conferri potest, juxta illud *Tobiæ* XII ... *Bona est oratio cum jejuniis et eleemosyna* .... Quod etiam Catechismus Rom. optime explicat paucis his verbis (*Loco cit. q.* 59.) ... » Deum oratione placa» mus, proximo eleemosyna satisfacimus, nos ipsos » vero jejunio castigamus. ... ». Igitur sub *orationis* vocabulo comprehenditur, quidquid dirigitur directe ad Deum; omne genus orationis, Eucharistiæ aliorumque Sacramentorum susceptio, SS. Sacrificii oblatio, et quidquid religiosa mente offertur ad Dei cultum, et divini honoris augmentum. Ad jejunium pertinent omnes carnis afflictiones, malorum tolerantia, temperantia a jocis et voluptatibus etiam licitis, propriæ voluntatis submissio omnia demum genera mortificationis. Ad eleemosynam demum revocantur opera omnia, sive corporalia sive spiritualia misericordiæ.

III. Perspicuum est satisfactionem fieri posse

non per externa tantum, sed etiam per interna opera. Equidem laboriosa opera, ut olim in foro exteriori imponebantur, externa erant. Verum cum privatim peragitur pœnitentia, non videtur cur non in actibus internis consistere possit, ut v. g. in meditatione rerum cœlestium, cum hæc sit aliquando multo utilior; melius est enim mente orare, quam libro et labiis.

§. II.

Quæ sint proprietates Satisfactionis.

I. Omnis actio ut sit satisfactoria, debet esse 1.° *moraliter bona*, ideoque et libera. Satisfacere enim est actus virtutis pœnitentiæ, qui nisi esset liber, non esset moraliter bonus, et nisi esset moraliter bonus, actus virtutis esse non posset. 2.° Debet esse *supernaturalis*, hoc est ex fide per pœnitentiam operante. Finis satisfactionis supernaturalis est; nemo autem finem supernaturalem consequitur per media naturalia. Porro opera nostra nec meritoria sunt, neque satisfactoria, nisi per Christum, sine quo nihil possumus. *Joan.* XV 3.° Debet esse *poenalis*, quia fit propter pœnam temporalem, cui peccator supponitur obnoxius. Cf. *Catechis. Rom.* q. 58.

II. Nunc alia exoritur difficultas, an ad conditiones satisfactionis hoc etiam pertineat, *ut fiat in statu gratiæ*. Non hic agitur de operibus, quæ absolutionem antecedunt; de his enim jam quædam dicta sunt superiore Art.: de illis quæritur operibus,

quæ homo post absolutionem in peccatum mortale relapsus perageret. Certum est hujusmodi opera ad pœnæ solutionem nihil valere, quamdiu manet reatus peccati. Attamen plerique existimant, non esse necesse, ut pœnitentia in Sacramento imposita iteretur etiam in statu peccati cum recta intentione perfecta; quia opus bonum ab homine peccatore ex gratia elicitum est meritorium et satisfactorium de congruo. Et certe, si opera ante absolutionem peccatori injuncta id consequuntur virtute clavium, ut ex opere operato; et vi Sacramenti reatum pœnæ excludant; cur non pœnæ in Sacramento injunctæ, et post absolutionem exsolvendæ, etiamsi supervenerit peccatum mortale antequam expletæ fuerint, vim tamen satisfaciendi acquirant, quando sublato per novam confessionem peccato, impedimento tollitur?

III. Neque illud ad conditiones satisfactionis pertinet, ut fiat ex operibus aliunde indebitis. Nec dubium, quod Deo satisfacere possumus, cum afflictiones, quibus nos castigat, patienti animo toleramus: item per jejunia orationes, aliaque hujus generis pietatis officia ex præcepto nobis injuncta. Si justus implendo præceptum meretur, juxta illud II Tim. IV . . . *Fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiae* . . . Cur non et satisfacere poterit? Martyr, etiamsi præcepto divino teneatur martyrium in fidei defensionem sustinere, nihilominus per illud plene satisfacit Deo, omnique pœna solvitur. Notandum tamen, ubi cætera paria sunt, majoris meriti esse, et Deo gratiora ea opera ad

quæ nullo præcepto adstringimur: et in primis suadendum esse sacerdotibus, ut in satisfactionem non injungant opera jam aliis titulis debita, ex. gr. ut Sacrum audiant diebus Dominicis etc. — Aut si forsan pœnitenti utile esse crediderint, si præceptorum observatio novo hoc titulo urgeatur, adjungant alia opera non præcepta pro facultate pœnitentis, quia Deus in Scripturis, et Ecclesia in Conciliis præter mandatorum observationem pœnas exigunt a peccatoribus.

IV. Huc et illa quæstio referri potest: *An satisfactio debeat esse personalis*, ita ut unus non possit pro alio satisfacere. Observat *Catech. Rom.* (*De poen. q.* 61), aliam contritionis et confessionis, aliam satisfactionis esse rationem . . » Ut enim, » quod ad contritionem et confessionem attinet, » *inquit*, nemo pro altero conteri, aut confiteri po» test; ita qui divina gratia præditi sunt, alterius » nomine possunt, quod Deo debetur, persol» vere . . . ». Hoc evidenter probat Ecclesiæ fides et doctrina circa indulgentias, et communionem Sanctorum. Addit autem Catech. Rom.: » Satisfa» ctionis opera etiam medicinæ et curationes quæ» dam sunt, quæ pœnitenti ad sanandos pravos ani» mi affectus præscribuntur: quo quidem utilitatis » fructu eos, qui per se non satisfaciunt, prorsus » carere perspicuum est ». Cave etiam, ne ea, quæ dicta sunt, ad illam satisfactionis partem extendas, quæ in pœnitentia consistit a Sacerdote injuncta.

§. III.

Quo tempore Satisfactio peragi debeat.

I. Spectata natura et institutione Sacramenti Pœnitentiæ perinde est, an Absolutionem antecedat, an sequatur satisfactio. Nullum hac in re extat Christi præceptum, et cum satisfactio pars tantum integrans sit Sacramenti, hoc confici potest sine satisfactione saltem actu completa. Præterea jamdudum in Ecclesia tum Græca tum Latina hæc disciplina invaluit, ut peccatoribus contritis et confessis absolutionis beneficium impertiatur, antequam satisfactionem peregerint. At quænam hæc esset audacia et temeritas, Ecclesiam, quæ Spiritu Sancto regitur, hac in re culpare, et accusare, quasi corruptelam et abusum introduxerit, contra Christi institutionem, et naturam Sacramenti? An non ita in necessariis errasset? An non manum misisset in ipsam Sacramentorum substantiam, in quam jus illi nullum est? Merito igitur Sixtus IV a. 1478 hanc Petri Oxomiensis propositionem damnavit: » Non sunt absol- » vendi pœnitentes nisi peracta prius pœnitentia » ipsis imposita ». Idem error, cum sæculo XVII recrudesceret, et postmodum a Quesnello prop. 87 inter damnatas denuo doceretur, ab Alexand. VIII et Clemente XI novis censuris confixus est.

II. Sed dicunt, hodiernam praxin in Ecclesiam irruisse contra antiquorum Patrum exempla.—Fatemur equidem, antiquitus absolutionem lege com-

muni datam non fuisse, nisi expleta pœnitentia: quamquam non desint, qui contrarium affirmant, et reconciliationem, quæ post exantlatos pœnitentiæ labores fiebat, mere cæremonialem fuisse contendunt, qua pœnitentes, qui a principio statim susceptæ pœnitentiæ privatim absoluti fuerant, palam et solemniter communioni Ecclesiæ restituebantur. Sed nolumus huic opinioni accedere, quam parum in antiquitatis monumentis fundatam credimus. Cf. *Morinum (L. IX C. 3 et seq.)*, *Petavium (In animadv. ad S. Epiph. haer. 59)*, *Selvaggio (T. V p. 246 edit. Mog.)*.

Fatemur igitur, Ecclesiam in hac parte a veterum canonum institutis recessisse. Sed res de qua agitur ad disciplinam pertinet, et ex genere eorum est, de quibus *Trident.* ait (*Sess. XXI Cp. 2*)... » Hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut » in Sacramentorum administratione, salva illorum » substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ susci» pientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum » venerationi pro rerum, temporum, ac locorum » varietate magis expedire judicaverit... ». Et vero, si natura et institutio Sacramenti exigeret, ut absolutio nonnisi expleta satisfactione daretur, tam parum liceret ante peractam satisfactionem absolvere, quam parum licere unquam potuit aliter baptizare, quam in aqua et verbis Christi: atqui tamen multis in casibus aliter se gessit etiam vetus Ecclesia; siquidem ante expletum pœnitentiæ stadium reconciliabantur pœnitentes, 1.° propter libellos supplices martyrum: 2.° cum in vitæ discrimen veniebant:

3.° quando instabat persecutio: 4.° quando ex hæresi aut schismate alios secum ad Ecclesiam reducebant, ac in genere, quando insignis boni procurandi spes affulgebat: 5.° quando pœnitens vehementem de peccatis suis dolorem, et singularem in pœnitentiæ operibus peragendis fervorem demonstrabat.

III. Quamvis autem juxta recentioris disciplinæ normam absolutio impertiatur ante expletam pœnitentiam, sciant tamen sacerdotes nullum existere Ecclesiæ decretum, quo prohibeatur, ne unquam satisfactio pœnitenti injungatur ante absolutionem implenda. Igitur si pœnitentis emendationi, et saluti id expedire judicaverint, possunt aliquando antequam absolutionem impertiant, satisfactionem injungere, et injunctæ solutionem exigere. Qui sacro tribunali frequenter assident, norunt graves ita agendi causas non raro occurrere; v. g. si pœnitens vitiosa peccandi consuetudine sit implicatus, si pœnitentiam in aliis confessionibus injunctam neglexerit etc.

§. IV.

Cujusmodi Satisfactiones a sacerdote imponendæ sint pœnitentibus.

I. Hoc primum observandum est, sacerdotem non habere potestatem imponendi majorem pœnitentiam, quam peccata mereantur; quamvis id aliquando fieri possit ex consensu pœnitentis, ut non tantum agat pœnitentiam a peccatis, sed assuescat

bono in futurum. An autem possit minorem imponere, quam peccator meretur, magis dubium est. Nonnulli putant, illud in sacerdotis arbitrio positum esse, sed falso, ut præter cæteros fuse demonstrat *Morinus*. Siquidem per omnes Ecclesiæ ætates sanctorum Patrum et Conciliorum præscripta testantur, sacerdotem præscriptas ab Ecclesia leges sequi oportere . . . *Væ his*, ait Ezech. C. XIII, *qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas* . . . Satis sit Concilii Trident. decretum afferre, ex quo, quæ sit Ecclesiæ sententia et voluntas, liquere possit. Ita ait Concil. Sess. XIV Cap. 8 versus finem . . . » Debent ergo sacerdotes Domini » quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro » quantitate criminum, et pœnitentium facultate, » salutares et convenientes satisfactiones injungere, » ne si forte peccatis conniveant, et indulgentius » cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera » pro gravissimis delictis injungendo, alienorum » peccatorum participes efficiantur . . . ». Bene, advertat sacerdos se in clavium usu non agere auctoritate propria, sed ministrum se esse, et instrumentum Christi. Unde si potestate sua uti præsumat non divinæ sed suæ voluntatis arbitrio, in culpam incurrit, et a divino recedit ordine.

II. Illud etiam prætermittendum non est, sacerdotem confessarium judicis et medici personam gerere: ut *judex* debet crimini pœnam convenientem infligere, ut *medicus* apta vulneribus sanandis medicamenta adhibere. In quo iterum magna pruden-

tia opus est; nam ex hoc ipso, quod pœnæ satisfactoriæ etiam medicinæ rationem habere debeant, ita concludit *S. Thomas (In supplem. q.* 18 *art.* 4)... » Sicut medicus aliquando prudenter non dat medicinam efficacem, quæ ad morbi curationem » sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus » periculum oriatur; ita sacerdos divino instinctu » motus non semper totam pœnam, quæ uni pec» cato debetur, injungit, ne infirmus aliquis ex » magnitudine pœnæ desperet, et a pœnitentia to» taliter recedat . . . ». Nemo ergo sibi nimium confidat in tam difficili opere, sed multis precibus opem efflagitet a Patre luminum, ut sciat unicuique aptam et salutarem pœnitentiam injungere. Facultates pœnitentis, conditio ipsa, indoles aut vehemens aut tarda, vitæ genus, criminis magnitudo, et frequentes lapsus, et alia ejus generis sunt in consilium adhibenda, ne dum alium ducere cæcus ipse præsumat, ambo in foveam cadant.

III. Id igitur sacerdoti curandum, ut inter duos oppositos scopulos mediam, quæ sola tuta est, viam inveniat. Ferenda non est hominum illorum durities, qui peccatoribus spem salutis adimunt, aut certe, cum eorum humeris onera imponunt importabilia, eos in disperationem agunt, et a frequentando salutari Sacramento repellunt: diceres eos in hominum perniciem conjurasse. Quam longe hæc sunt ab amantissimi Magistri exemplo, qui tam suaviter ad se vocavit omnes laborantes et oneratos, ut eos reficeret! Verum, si periculosa est inconsulta severitas, quæ nervos disciplinæ supra mo-

dum intendit, non minus periculi est in nimia facilitate et indulgentia, quæ sine discrimine peccatores quoslibet ad reconciliationis gratiam admittit, et pacem promittit, ubi non est pax. Ut Deo accepta sit satisfactio, et curandis animæ morbis idonea, ante omnia necessarium est, ut peccati evitentur occasiones, siquidem peccatori, quamdiu in eis perstat, absolutionis beneficium concedi non potest. Conf. auctores, qui prolixius de hac re scripserunt. Præ cæteris commendamus *S. Caroli Borr. instructiones pastorum:* de modo imponendæ pœnitentiæ, ubi monet sacerdotes, ut ob oculos sibi ponant *canones pœnitentiales*, quorum ibidem indicem attexuit.

§. V.

De antiqua Ecclesiæ disciplina circa Pœnitentiam.

Christiani omnes in veteri Ecclesia (catechumeni enim ad Ecclesiam proprie non pertinebant) in tres ordines dividebantur. 1.us erat Clericorum, 2.dus laicorum, 3.us pœnitentium. Notandum tamen, ad hunc ordinem pœnitentium eos solos pertinuisse, qui publice et ritu solemni pœnitentiam agebant. Hi, etiamsi ea de causa, quod essent baptizati, Catechumenis anteponebantur, tamen alia in re censebantur illis esse inferiores, nimirum quod culpa sua essent expulsi ex commercio Christianorum. De hac pœnitentia publica pauca dicenda sunt. Quæ-

stio hæc tota fere historica est, et multis difficultatibus consita propter disciplinæ pro temporum et locorum ratione diversitatem, quod etiam posteriorum temporum eruditos in varias traxit sententias. Nos leviter et brevissimo compendio quædam delibabimus. Cfr. præter *Morinum* jam sæpe citatum, *Natalem* *Alex:* in sæc. III Dissert. VI, VII, VIII, IX et X..., *Selvaggio* Tom. V..., *Maldonatum* de pœnit. Cap. IX de antiquis Ecclesiæ pœnit..., *Tournel.* de pœnit. quæst. VIII etc.

De ratione agendi poenitentiam in veteri Ecclesia.

I. De pœnitentia publica agimus, et quidem de ea, quæ solemnis vocatur; quia publice agebatur cum certis solemnitatibus per canones præscriptis. Hæc pœnitentia varias subiit mutationes; nam a tempore Apostolorum usque ad Montani hæresin secundo sæculo natam nullum certum tempus legimus pœnitentiæ publicæ præfixum; imo ex Scripturis et vetustissimis Ecclesiæ monumentis colligere licet, illam breviorem fuisse et minus severam. A Montano ad Novatianum, hoc est ad medium circiter tertii sæculi severior et prolixior esse cœpit; at post Novati schisma severissima tandem instituta est pœnitentiæ disciplina. Volebant enim Patres Montanistis et Novatianis eripere locum incusandi, ut solebant, nimiam Catholicorum in concedenda lapsis venia facilitatem. Hinc, cum hactenus tota agendæ Pœnitentiæ ratio Episcoporum arbitrio et prudentiæ permissa fuerat, creditur tunc certum et

longius spatium pro conditione criminum præfixum et in solemnes pœnitentium stationes fuisse divisum. Ab hac tamen severitate Ecclesia Orientalis post sæculum quartum deflexit, ac sensim abrogatæ sunt pœnitentiæ publicæ stationes. Ab eo tempore pœnitentiæ canonicæ a Græcis secreto imponebantur, ut inter cæteros testatur *P. Goarius* in notis ad Euchologium Græcorum, ubi sic loquitur. . . . .
» Sacerdotes sedentes, pœnitentes pariter sedentes
» (pro antiquo Latinorum more) pro exomologesi
» audiunt: si leves et venia dignas pœnitentis cul-
» pas deprehenderint, nullam adhibent absolutio-
» nem, sed de pio, devotoque quodam opere exer-
» cendo monitum amice remittunt. Si lethifera . . .
» detegunt, illa in nomocanone juxta se posito exa-
» minant, censurarumque districtioni, prout legunt,
» cuncta subjiciunt, et tandem pœnitenti bene pre-
» cantur . . . Publica vero pœnitentia nulli licet am-
» plius imponatur . . . aliquos tamen confessione
» expiatos a sacra communione per annum, vel
» plures quandoque arcent ». Ex quo patet, ex quatuor gradibus pœnitentiæ tres extinctos fuisse a tempore Nectarii, solo quarto retento, seu separatione ab Eucharistica communione. Ecclesia latina tenacior quidem fuit veteris disciplinæ; attamen post sæculum septimum nulla amplius solemnium pœnitentiæ stationum mentio occurrit, et post undecimum sæculum plane abrogata videtur pœnitentia publica, cum usus invaluit pœnas canonicas eleemosynis, expeditione terræ sanctæ etc. redimendi. Conf. *Morin.* L. X cap. 16 et seq.

II. Eo tempore, quo arctior pœnitentiæ disciplina viguit, quatuor, ut jam diximus, institutæ sunt stationes, quas pœnitentes percurrere debebant, antequam reconciliarentur cum Ecclesia, et ad sacram communionem admitterentur. Horum quatuor graduum, quibus pœnitentiæ curriculum continebatur, primus meminit *S. Gregorius Thaumaturgus*, Neocæsariensis Episcopus in sua epist. canonica, deinceps alii Patres, in primis *S. Basilius* in Epist. ad Amphil. — Primum gradum *fletum* vocarunt; gr. προκλαυσιν; alterum *auditionem*, ακροασιν; tertium *substrationem*, ὑποπτωσιν; quartum denique *consistentiam*, συστασιν.

In prima statione pœnitentes extra portam templi et sub dio, cilicio induti et cinere conspersi ad ingredientium genua advolvebantur, eorumque preces lacrymis expetebant, unde eis *flentium* nomen dabatur.

Secundus gradus *audientium* vocabatur. Hi quasi novum Catechumenatum inire cogebantur, (nam etiam inter Catechumenos gradus erat *audientium)*. Hinc qui in hoc gradu erant pœnitentes Catechumenis permixti in vestibulo, vel intra septa Ecclesiæ stabant, ut audirent conciones, lectionem et interpretationem Scripturarum; qua finita dimittebantur...» Audiens, ait Gregor. Neocæsar., post » Scripturas et doctrinam ejiciatur, et precatione » ne dignus censeatur...».

Tertius gradus erat *substratorum;* qui in hac erant statione proprie pœnitentes vocabantur. Flentes Pœnitentiam efflagitabant, audientes ad pœni-

tentiam præparabantur, substrati pœnitentiam agebant. In hoc gradu diutius versandum erat, et peccata diluenda per multos labores, et varia pœnarum genera, quæ ex Episcopi voluntate, aut canonum statutis præscribebantur. *Substrati* intra Ecclesiæ septa, sed in loco a Fidelibus sejuncto stabant; diebus Synaxis et jejunii, coram universo populo in faciem se prosternebant, et Episcopus una cum sacerdotibus, manus ipsis imponebat, ac certas recitabat orationes precesque expiatorias, quibus auditis dimittebantur.

Pœnitentes in tertio gradu jam purgati ad quartum ordinem admittebantur, qui *subsistentium* dicitur. Hi nullis amplius pœnitentiæ laboribus subjiciebantur, cum Fidelibus Missæ sacrificio interesse poterant, quod cæteris pœnitentibus nagatum. De iis ita Nicæn. Concil. Cap. XI decernit... » Sine » oblatione populo communicent in orationibus ». Non tamen levis hæc pœna erat, quod neque offerre, neque, quod consequens erat, sacram Eucharistiam percipere poterant; omnes enim, qui oblationum privilegio carebant, etiam Eucharisticæ communionis jure destituebantur.

III. Duplex adhuc hoc loco quæstio oritur: 1.ª An Clerici fuerint a pœnitentia publica immunes? 2.ª Quo tempore reconciliatio concessa fuerit iis, qui pœnitentiæ stadium percurrebant? Quod ad primum attinet, auctores non consentiunt, et quidem minores Clericos immunes non fuisse apud omnes est indubitatum. Certum etiam est, majores Clericos, Presbyteros et Diaconos post tertium saltem

sæculum pœnitentiæ publicæ una cum laicis non fuisse subjectos. Aliam tribus primis sæculis disciplinam viguisse contendit quidem *Morinus* (*Lib. IV cap.* 12.—), sed contra pugnat illustriss. et doctiss. *Albaspinæus* (*Observ.* 6. *et* 7. *in Optatum*), quem multi alii secuti sunt, qui probare conantur, Clericis majoribus graviorum criminum reis, non aliam pœnitentiam impositam fuisse, quam depositionis pœnam et laicam communionem .... » Hujusmodi lapsis, ait *S. Leo* (*Ep.* 2. *alias* 92.), » privata est expetenda secessio, ut illis satisfactio, » si fuerit digna sit etiam fructuosa ... ». Quod secundo loco quæritur, iterum diversis opinionibus occasionem dedit. Jam diximus, admitti non posse eorum opinionem, qui Absolutionem statim ab initio pœnitentiæ datam fuisse contendunt. Attamen adhuc dubium est, an in fine substrationis, an nonnisi emenso integro curriculo concessa fuerit reconciliatio. Qui Veterum testimonia expenderit, facile sibi persuadebit, non unam fuisse pœnitentium reconciliationem.

Plerique duplicem distinguunt, primam seu *parvam*, et ultimam, quæ etiam *maxima* vocatur. Prima, quam Patres *communionem sine oblatione* nominarunt, concedebatur *substratis*, quando pœnitentiæ laboribus in tertio gradu exantlatis ad *consistentiae* gradum admittebantur, in quo Fidelium societati denuo adscripti oblationis tamen et Eucharistiæ beneficio carebant. Hæc reconciliatio erat veluti absolutio quædam ab excommunicatione majori. Illud autem, quod Patres *perfectionem communionis*, aut

plenam communionem nominant, est ipsa major aut ultima reconciliatio, seu ut hodie diceretur absolutio ab excommunicatione minore; hac enim pœnitentes in omnia Christianorum jura, præsertim in oblationem et Eucharistiæ participationem restituebantur. Jam si tempus *Absolutionis sacramentalis* determinandum est, necesse est unam ex duplici reconciliatione indicare. Quidam putant, ultimam et majorem reconciliationem simul absolutionem fuisse a peccatis: *Albaspinœus* (*Obs. lib. II* 32. 33. —), et *Morinus* (*Lib. VI cap* 21.) primam seu parvam assignant, quæ in fine substrationis dabatur.

Quae peccata pœnitentiae publicae fuerint obnoxia.

I. Primum quidem error illorum removendus est, qui putant, primis Ecclesiæ sæculis tribus criminibus, quæ capitalia vocabantur, idolatriæ, homicidii et adulterii, pœnitentiam quidem concessam fuisse, sed denegatam absolutionem. Dicunt autem, Zephyrinum Papam omnium primum veterem disciplinam mutasse, cum mœchis veniam indulsit; atque ea de re a Tertulliano graviter fuisse reprehensum, qui lib. de pudicitia Cap. 1. ita loquitur . . . » Audio edictum esse propositum, et qui» dem peremptorium; Pontifex scilicet maximus, » quod est, Episcopus Episcoporum edixit: Ego » et mœchiæ et fornicationis delicta pœnitentia fun» ctis dimitto . . . ». Sed responderi potest fuisse tunc forsan in Africa quasdam Ecclesias, quæ mœ-

chis in exitu veniam negare solebant: Zephyrinum autem non novitatem induxisse, sed quid ea de re Romana Ecclesia censeret, hoc velut edicto declarasse. Forsitan etiam Zephyrinus constitutum mœchis pœnitentiæ tempus contraxit, quod *Tertulliano* duro illi Afro, et jam Montanistæ, Ecclesiam Romanam criminandi occasio fuit. Cæterum, jam alibi dictum, et ex Tertulliano ipso probatum fuit, potestatem clavium Ecclesiæ concessam ad omnia etiam gravissima peccata extendi. Ergo, si legitur, certis criminibus veniam negatam fuisse, dicendum est, id arctioris disciplinæ causa factum fuisse in quibusdam Ecclesiis, et contra universalis Ecclesiæ disciplinam. Hoc quoque adnotasse juvat, quod veteres quidam canones, cum ejusmodi criminum reis *communionem* etiam in exitu negandam esse decernunt, illud non de absolutione sacramentali, ut quidam volunt, intelligendum sit, sed de plena et perfecta reconciliatione per sacræ Eucharistiæ participationem.

II. Acrior est inter eruditos concertatio, cum quæritur: » Quæ peccata pœnitentiæ publicæ olim » fuerint subjecta, » nempe sex primis sæculis apud Latinos, et quatuor primis apud Græcos? Apud omnes concessum est », peccata canonica, quoties publice in» notuerunt, huic pœnitentiæ fuisse obnoxia ». Porro peccata canonica ea vocabantur, quibus nominatim certæ pœnæ statutæ erant per canones: erant autem idolatriæ, homicidii et adulterii crimina, eorumque species manifestæ. Sed manet duplex controversiæ argumentum: scilicet 1.° » An omnia

» peccata mortalia. 2.° An saltem peccata canonica » etiam occulta sub legibus fuerint pœnitentiæ pu- » blicæ » ? Primum affirmant quidem non exigui nominis Theologi, sed multo plures illud negant, et hæc est communior sententia. Secundum versatur in difficili quæstione, ita ut magnus labor esset, si vellemus adversantium partium rationes examinare. Fatemur, equidem, canones pœnitentiales priorum sæculorum non distinguere inter peccata publica et occulta; neque deesse veterum Patrum testimonia, quæ satis aperte indicant, peccata canonica etiam occulta luenda fuisse solemni et publica pœnitentia. Sed clamant alii, moderanda hæc esse, et benigne exponenda; publica pœnitentiæ opera potissimum propter scandalum fuisse imposita; at non esse scandalum, ubi crimen occultum est, imo tunc magis scandalo locum dari, quando peccatum pœnitentiæ publicæ subjicitur. Accedit gravæ famæ, aut etiam vitæ periculum, cum occultum crimen in publicum producitur.

Mihi videtur inter oppositas sententias mediam viam patere. Veteres canones pœnitentiæ etiam ad peccata occulta pertinere, negari vix potest. Hæc ergo jure pœnitentiæ publicæ erant subjecta. At cum Ecclesia nullo non tempore summam cautionem adhibuerit, ne scandalo occasio daretur, aut pœnitens periculo exponeretur infamiæ, dubitari non potest, eam ubi aliquid hujusmodi timendum fuisset, opportuna adhibuisse media, ne in detrimentum pœnitentis verteretur salutis remedium. Illius enim erat, leges, quas ipsa tulerat, pro cir-

cumstantiarum ratione moderari, et pœnitentiæ modum pœnitentis statui attemperare. Præterea tantum non aderat scandali, aut infamiæ periculum, quia non raro inter pœnitentes conspiciebantur, qui solo pietatis ardore incitati pœnitentiæ stadium percurrebant.

III. Quæritur adhuc; *Utrum poenitentia publica potuerit iterari?* Ex Veterum testimoniis perspicuum est, olim pœnitentiam publicam semel tantum fuisse concessam: qui autem illa expleta in eadem, aut etiam graviora peccata incidebant, ii toto vitæ tempore per secretam pœnitentiam castigati, in mortis articulo absolutionem consequebantur, saltem juxta disciplinam Ecclesiæ Romanæ. Qui autem in peccatum grave relapsi sunt, quod pœnitentiæ canonicæ non erat obnoxium, secreta pœnitentia expiabantur.

ARTICULUS III.

De Indulgentiis.

De indulgentiis acerrima nobis est cum Protestantibus concertatio. Sicut enim opera satisfactoria ferre non possunt, ita et Ecclesiæ potestatem in pœnis condonandis explodunt. Ante Lutherum *Waldenses*, qui pauperes de Lugduno appellati sunt, inter alios errores docuerunt, indulgentias, quæ a Summo Pontifice conceduntur, nihil prorsus valere. Waldenses secuti sunt *Wiclefitae*, deinde ***Hussitae***, ac postmodum *Lutherus*, qui a reprehensione indul-

gentiarum initium fecit sectæ suæ propagandæ. Primum quidem in castigandis abusibus versari videbatur; at mox, ut erat homo violentus et sui impotens, in ipsam Ecclesiæ doctrinam irruit, ac in libro de captivitate Babylonica docuit, indulgentias meras esse Pontificum imposturas. Deinde errorem ex errore trahens contendit, nullum esse purgatorium, nullam requiri satisfactionem culpa remissa, sola fide homines justificari, et animas peccatorum maculis adhuc sordidas ad cœlum recta via perduci. Jam superfluum est aliorum Novatorum sententias recensere: inter alios *Calvinus* contra indulgentiarum usum multa congessit non tam argumenta, quam convicia et mendacia in lib. III Instit. cap. V.

Hæc de indulgentiis controversia in multas quæstiones diffunditur, quarum aliæ ad fidem Catholicam pertinent, aliæ proxime ad fidem accedunt, aliæ, quæ etiam inter Catholicos dissentionis aliquid habent. Hæc et non plura a *Concilio Trident.* proponuntur fide Catholica credenda (Sess. 25 decreto de indulg.) . . . » Cum potestas conferendi indul-
» gentias a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque
» hujusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquis-
» simis etiam temporibus illa usa fuerit, sacrosan-
» cta Synodus indulgentiarum usum Christiano po-
» pulo maxime salutarem et sacrorum Conciliorum
» auctoritate probatum in Ecclesia retinendum esse
» docet et præcipit, eosque anathemate damnat,
» qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi
» in Ecclesia potestatem esse negant . . ». Lucu-

lentam et luminosam hujus materiæ tractationem scripsit doctiss. *Bellarmin.*, duobus libris comprehensam. Hoc duce possumus inoffenso pede progredi in hac satis difficili discussione. Primum ergo dogma Catholicum propugnabimus: deinde quæ ad hoc dogma propius accedunt: demum ad varias circa hanc controversiam quæstiones respondebimus.

§. I.

Probatur dogma Catholicum.

OBSERVANDA.

I. Indulgentiæ nomen ambiguum est; significat enim proprie pœnæ, aut juris relaxationem: hoc loco designat quandam remissionem pœnarum, quæ temporales sunt, et ad forum conscientiæ pertinent. Indulgentiæ definitionem non omnes eandem habent; quia multi, præter id quod certum est, etiam aliquid ex sua opinione in eam intulerunt. Potest autem ita definiri: » Indulgentia est remissio pœnæ » temporalis extra Sacramentum facta ab eo, qui » potestatem habet dispensandi thesaurum Eccle» siæ ». Primum illud fundamenti loco ponendum est, indulgentiam non esse remissionem culpæ, sed pœnæ; id enim Theologi omnes axiomatis loco habent, Ecclesiam non posse remittere culpam mortalem nisi per Sacramenta. Culpa enim mortalis tolli non potest nisi per infusionem gratiæ; sed

Ecclesia non potest conferre gratiam nisi per Sacramenta, alioquin posset etiam ipsa instituere nova Sacramenta. Porro qui dicit culpam, dicit etiam pœnam æternam, quia hæc semper cum culpa remittitur. Additur: *extra Sacramentum;* quia etiam per Sacramentum, ut cum v. g. peccata jam dimissa iterum clavibus subjiciuntur, pro majori vel minori pœnitentis præparatione plus vel minus minuitur reatus pœnæ temporalis.

Dicunt quidem nonnunquam datas fuisse indulgentias, quibus pœnitentes absolvebantur ab *omni pœna et culpa.* Verum multi sunt optimæ notæ Theologi, qui putant, nunquam a SS. Pontificibus datas fuisse ejusmodi indulgentias, sed vocem *, a culpa* ab indulgentiarum præconibus adjectam fuisse. Tametsi benigne eas interpretari licet; nam cum pœna dimitti non possit, nisi dimissa culpa, sequitur, eum qui indulgentiam lucratur, esse a pœna et culpa liberum.

II. Multiplices sunt indulgentiarum divisiones; nam aliæ plenariæ sunt, aliæ partiales; aliæ temporariæ seu ad tempus concessæ, aliæ perpetuæ; iterum dantur personales, quæ certis personis conceduntur, et aliæ, quæ locales vocantur, quia alicui Ecclesiæ, altari etc. annexæ sunt; et quæ aut perennes esse possunt, ut singulis anni diebus qui Ecclesiam visitaverit, servatis servandis indulgentiam consequatur; aut, ut potissimum usus fert, alicui solemnitati, et diei festo affixæ. Frequenter hodie indulgentiæ aut plenariæ aut partiales rebus etiam mobilibus annectuntur, ut rosariis, Christi crucifixi imaginibus

etc., quem usum reprehendere minime possumus, cum ejusmodi indulgentiæ ad nutriendam pietatem valeant, et eam semper habeant imbibitam conditionem, ut eæ adsint cordis dispositiones, quas scimus ad cujuslibet indulgentiæ consecutionem requiri.

Inter omnes indulgentias etiam plenarias maxima et amplissima est illa, quæ vocatur indulgentia Jubilæi. Quam uberes ex ea in universam Ecclesiam gratiæ exundent, recenti nos experimento cognovimus: ut vere annus Jubilæi, annus redemptionis vocari possit, et tempus acceptabile. Qui de his, et de diversis indulgentiarum generibus plura nosse desiderat, consulere poterit auctores, qui diffusius de hac re scripserunt. Inter recentiores præ cæteris nominamus *continuatorem Tournelii* T. XII.

PROPOSITIO.

Ecclesia potestatem habet concedendi indulgentias, earumque usus populo Christiano est maxime salutaris.

Propositionis pars utraque expressis verbis continetur in Decreto Concilii Trid. supra relato.

Prob. nunc pars I.ª

1.° Ex *Scrip.* Matth. XVI Christus ad Petrum ait... *Tibi dabo claves regni cœlorum: quodcunque solveris super terram erit solutum et in cœlis*... Ibidem Cap. XVIII ad omnes Apostolos dicitur:

Quæcunque solveritis super terram etc. Hæc promissio generalis est, et non culpam tantum complectitur, quæ dimittitur per Sacramentum, sed et pœnam temporalem, quæ et ipsa vinculum est, quo impeditur consecutio vitæ æternæ. —Joan. XX conceditur Apostolis potestas remittendi peccata, et quidem potestas plena, nulla enim exceptione limitatur: atqui plena non esset, si non ad reatum etiam pœnæ temporalis se extenderet, quæ ex peccato remanet. Ergo. —

2.° Ex usu perpetuo Ecclesiæ. Habemus in ipso Ecclesiæ exordio insigne exemplum S. Pauli, qui incestuosum Corinthium, quem Satanæ tradiderat in interitum carnis, post annum in pœnitentia peractum, a pœna, quæ supererat, liberavit... *Cui aliquid donastis*, ait II Cor. II, *et ego; nam et ego quod donavi, siquid donavi, propter vos in persona Christi*... Si in persona Christi indulget Apostolus, ergo a Christo derivatur potestas relaxandi per indulgentias pœnam temporalem, quæ post dimissam culpam luenda superest.

Post tempora Apostolorum ex vetustissimis Ecclesiæ monumentis constat, pœnas peccatis impositas aut martyrum precibus, aut plebis etiam votis magna ex parte interdum fuisse relaxatas. Testes habemus antiquissimos Patres *Tertullianum* et *Cyprianum*. Primus in lib. ad martyr. C. 1. ait... » Pacem quidem in Ecclesia non habentes, a martiribus in carcere exorare consueverunt... ». Alterius plura sunt de hac re testimonia; ex quibus apparet, recepta fuisse ea ætate consuetudi-

nem, ut pœnitentibus ad preces martyrum pœna relaxaretur; invehitur quidem *Cyprianus* in abusus, qui irrepserant; at usum ipsum agnoscit et confirmat. Ep. XI ita scribit ad Confessores . . . . » Ad » me litteras direxistis, quibus lapsis dari pacem » postulatis . . . et lapsis quidem potest in hoc ve- » nia concedi . . . Et ideo peto, ut eos, quos ipsi » videtis, quos nostis, quorum pœnitentiam satis- » factioni proximam conspicitis, designetis...». In libro de lapsis sic habet . . . » Potest ille (Episco- » pus) indulgentiam dare, sententiam potest ille » inflectere, pœnitenti, operanti, roganti potest » clementer ignoscere, potest in acceptum referre » quidquid pro talibus et petierint martyres, et » fecerint sacerdotes . . . ».

Concil. Nicænum I. A.° 325. habitum in potestate Episcopi relinquit, ut benignius agat cum pœnitentibus . . . *Licebit*, inquit Can. XII, *Episcopo de his aliquid humanius cogitare* . . . Similia habentur in Concilio *Ancyrano* Can. V et *Laodiceno* Can. II, quorum alterum non diu ante Nicænum, alterum non diu post celebratum est.

Ulterius hôc argumentum non prosequimur; ad hæc enim priora sæcula appellant Protestantes. Qui ex sequentibus sæculis exempla indulgentiarum desiderat, consulat *Bellarmin.* L. I C. 3.

Ex eodem auctore tertium argumenti genus depromimus, a præscriptione desumptum. Inter Catholicâ dogmata et hæreses hoc præcipue interest, quod Catholicorum dogmatum non inveniatur origo, nisi ad Evangelium, vel Apostolos ascenda-

mus, hæresum autem semper designari possit certus auctor, et locus, et tempus. Jam vero nemo hactenus indicare potuit auctorem indulgentiarum, neque locum vel tempus, quo primum concessæ fuerint; omnes enim, qui de indulgentiis mentionem faciunt, de illis ita loquuntur, ut de re usitata et recepta.

Probatur pars II.ª

Concilium Trid. contra Novatorum criminationes declaravit usum indulgentiarum populo Christiano maxime esse salutarem, eosque anathemate damnat, qui illas inutiles esse asserunt. Hinc certissima res est apud Catholicos, indulgentias populo Christiano esse utilissimas, et quidem non magnis tantum peccatoribus, quibus magna et diuturnior pœna incumbit, sed illis etiam, qui perfectioni dant operam. Nam omnibus utile est liberari ab illis rebus, quæ retardare possunt adeptionem summi boni; talis est autem reatus pœnæ temporalis, qui tollitur per indulgentiam. Quid utilius et optabilius debitori, cui solvendo non est, et tamen ad solvendum urgetur, alioquin acerbissima passurus, quam si inveniat quemquam, qui omnia ejus debita dissolvat? — Sed hæc evidentius apparebunt, cum monstratum fuerit, indulgentias pœnas relaxare non tantum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo debitas.

SOLVUNTUR ARGUMENTA CONTRARIA.

Obj. I. Nihil probat, Apostolum II ad Cor. II. incestuoso Corinthio pœnam temporalem relaxasse; nulla enim pœnitentiæ opera ei imposuerat. Dicendum potius, Corinthium per primam Epistolam fuisse excommunicatum, et rescissum a communione Fidelium: ab hoc autem excommunicationis vinculo ab Apostolo solutum in Epistola II. — Ergo etc.

Resp. Ex verbis Apostoli constat Corinthium illum in peccati vindictam a communione publice fuisse exclusum; quod omnibus contigit, qui pœnitentiæ publicæ addicebantur. Sed hi quamvis sub excommunicatione majore detenti, non ideo ab Ecclesia erant omnino rescissi, sed subjecti operibus pœnitentiæ et objurgationibus Fidelium, donec persoluto pœnitentiæ stadio, aut obtenta pœnarum relaxatione reconciliarentur, et in jura pristina restituerentur. Ab hac ergo excommunicatione Apostolus incestuosum solvit, donando ei, quod residuum erat pœnitentiæ. Ita textum Apostoli intellexit primitiva Ecclesia, ut patet ex *Tertulliano* (*Lib. de pudicit. cap.* 13 —), *Chrysostomo* (*Hom.* 4 *in II Cor.* —), *Ambrosio* (*Lib. VI de pœnit. cap. ult.* —), *Paciano* (*Lib. III contra Novat.* —) etc. Vid. *Wiest* (*Tom. VI pag.* 726).

Objic. II. Diu salvæ steterunt indulgentiæ, ait *Calvinus*, quoniam tam alta errorum nocte immersi fuerant aliquot sæculis homines, ut cum viderent, per indulgentias sibi emungi pecunias, quæ in scorta et lenones absumerentur, et a quæstuariis se palam deludi, tamen indulgentias summa veneratione exciperent, venerarentur, adorarent. Verum ubi orbis sibi sapere aliquid permisit, indulgentiæ paulatim frigere, et congelascere cœperunt.

Resp. I. Illa sæcula, de quibus Calvinus loquitur, non tam obscura erant, ut plurimis videtur. Si tunc homines minus profecerunt in scientiis, quæ inflant, non erant certe ea luce destituti, quæ desursum descendit. Nunquam in Ecclesia et magna ingenia, et egregia virtutum exempla defuerunt; sed qui doctrina tum maxime claruerunt, non in novitatis venditatione gloriam quærebant, sed in conservanda fidei integritate omne studium collocabant. Noscimus hanc Novatorum vocem, quod orbis tandem sapere sibi permisisset. Utinam sapere didicissent ad sobrietatem! Ita scilicet novæ et clarissimæ lucis jactatione, sicut et libertatis pollicitatione magnam turbam hominum credulorum et mente corruptorum in partes suas traxerunt. Nullo non tempore solemne hoc erat divinæ religionis oppugnatoribus. Habemus novissima exempla. Nam et nostra hac ætate sapere sibi aliquid permisit genus humanum; atque in hac sapientia ita profecerunt Calvinianæ lucis sectatores, ut jam non indulgentiæ tantum, sed tota Christi religio frigere, et congelascere cœperit.

Resp. II. Non negamus abusus irrepsisse in dispensatione indulgentiarum. Sed iniquum est, illos abusus in Summos Pontifices referre, a quibus constat, eos semper fuisse damnatos, ut patet ex Decretis *Innocentii III* in Concil. Lateran., *Innocentii IV* in Concilio Lugdunensi, et *Clementis V* in Concilio Viennensi. Demum in Concilio Trid. Sess. 25, ita statuerunt Patres (*Decret. de Indulg.*). . . » In his (indulgentiis) concedendis moderationem juxta » veterem, et probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina » enervetur. Abusus vero, quæ in his irrepserunt, et » quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen » ab hæreticis blasphematur, emendatos et correctos cu- » piens præsenti decreto generaliter statuit, pravos quæ-

» stur omnes pro his consequendis, unde plurima in » Christiano populo abusuum causa fluxit, omnino abo» lendos esse . . . etc. ».

OBJICIUNT III. Indulgentiæ nihil aliud sunt, quam sanguinis Christi profanatio. Quo enim fœdius profanari posset Christi sanguis, quam dum negatur sufficere ad peccatorum remissionem, et perfectam peccatoris reconciliationem? — Ergo etc.

RESP. NEG. ANT. Nullus Catholicorum unquam scripsit, Christi sanguinem non sufficere ad remissionem peccatorum: imo omnes constanter affirmarunt tanti pretii esse sanguinem Christi, ut vel una ejus gutta sufficeret, ad omnia totius mundi crimina expianda. Cæterum jam dilutum est hoc argumentum, cum de satisfactionis necessitate ageretur. Eadem hic est satisfactionis et indulgentiarum ratio; nam sicut opera pœnitentiæ ex meritis Christi vim habent satisfaciendi, sic Ecclesia, cum indulgentias largitur, pretium sanguinis Christi dispensat. Unde necesse non est in hoc argumento morari. Si Protestantes crederent. manere post absolutionem pœnam temporalem, pro hac pœna per opera pœnitentiæ satisfaciendum esse, credo, ab indulgentiis non abhorrerent. Imo ipsi cum in indulgentias Catholicorum invehuntur, longe majorem sibi tribuunt auctoritatem; nam omni pœnitentiæ actu sublato, non culpæ tantum, sed omnis etiam pœnæ plenariam indulgentiam promittunt, dummodo vel uno fidei actu Christum cum omnibus suis meritis mente concipiamus.

INST. Ecclesia non potest dispensare a jure divino: atqui ita dispensaret, si poenas relaxaret justitiæ divinæ debitas. Ergo etc.

RESP. NEG. MAJ. GENERALITER SUMPTAM. Utique Ecclesia id potest, si hanc potestatem a Christo accepit. Sic nemo potest peccata dimittere nisi solus Deus; attamen

Ecclesia peccata dimittit nomine Christi, et potestate ab ipso accepta . . . *Quod donavi, siquid donavi, propter vos in persona Christi.* . . . .

ARGUM. IV. Sacerdos in tribunali poenitentiæ judicans nullum in terris superiorem habet, a quo posset ejus sententia irritari: ergo nequidem Summus Pontifex potest per indulgentias solvere, quæ ille ligavit.

RESP. DIST. CONSEQ. Non potest solvere directe irritando sententiam Sacerdotis, *conc.* Non potest indirecte tollendo debitum et reatum poenæ, *nego.* Qui mulctam pecuniariam alicui per judicem impositam proprio ære exsolvit, is debitorem indirecte eximit a poena ipsi imposita, quamvis auctoritatem nullam habeat in judicem, qui eam tulit. Ne tamen exinde concludas peccatorem eo nomine quod indulgentiam lucratus sit, possse se a poenitentia a sacerdote injuncta eximere. Præterquam enim, quod nemo certus sit sine speciali revelatione, quod indulgentia effectum suum sit consecuta, et satisfactio pars sit sacramenti; id etiam observandum est, quod poenitentiæ injungantur non tantum in vindictam peccati, sed etiam tanquam remedia ad coërcendas cupiditates, et curandam animi infirmitatem ex peccatis contractam. Sed ab hac medicinali poenitentia non eximunt indulgentiæ.

Contra II partem ARGUM. I — 1.º Perfectorum hominum non est fugere poenas, sed eas potius quærere tum ob exercitium patientiæ, tum ob imitationem Christi patientis. 2.º Utilius est homini propriis operibus satisfacere, quam alienam satisfactionem quærere. Ergo etc.

RESP. AD I. Perfectorum equidem est poenas hujus vitæ non fugere, in quantum juvant ad promerendum Deum, et salutem certius acquirendam; sed perfectorum etiam est, fugere debitum poenæ, atque omnia removere, quæ possent eos ab ingressu coelestis patriæ retardare. Imo propterea poenas suscipiunt in hac vita, et

severam poenitentiam agunt, ut ab illo reatu liberentur, et non cogantur post mortem diutius in purgatorio poenas dare atque propter eandem causam libentissime etiam suscipiunt indulgentias.

Resp. ad. II. Utilius certe est, et tutius propriis operibus satisfacere, quam quærere indulgentias. Verum non sunt hæc sibi opposita, ut necesse esset inter utrumque eligere. Hinc multo adhuc utilius est, unum facere, et aliud non omittere.

Argum. II. Opera satisfactoria, quibus, ut Catholici dicunt, poena temporalis in hac vita exsolvitur, sunt bona opera, ut eleemosynæ, jejunia, preces etc. Ergo indulgentiæ salutares non sunt sed noxiæ, quia homines abstrahunt a bonis operibus.

Resp. neg. conseq. Indulgentiæ poenitentiam remittunt in quantum debitum eam implendi retardaret ingressum in vitam æternam, si forte, antequam impleta fuit, nos ex hac vita emigrare contingeret. Itaque Ecclesia, dum largitur indulgentias, non tantum non prohibet studium poenitentiæ, sed ad illud nos hortatur et excitat.

Inst. Frequens indulgentiarum usus peccatorum in expiandis peccatis negligentiam fovet peccati horrorem minuit, spiritum poenitentiæ extinguit, facilemque reddit ad peccata reditum: ergo falso dicitur, eum populo christiano esse salutarem.

Resp. neg. Ant. Ecclesia ideo tantum largitur indulgentias, ut vere poenitentium infirmitati, et impotentiæ subveniat, non autem, ut ignavis, otiosis et negligentia torpentibus patrocinetur. Hoc sensu accepta indulgentia vere poenitentes erigit et solatur, ac fortius exstimulat, ut dignos poenitentiæ fructus faciant. Res magis patebit hac similitudine. Supponatur aliquis fundum ditissimum Reipublicæ legasse ea conditione, ut ex eo pauperum civium debita solvantur. Jam si indiscriminatim omnes

accurrerent, qui debitis onusti sunt, atque inter illos etiam viri, qui lautius vivendo, et facultates suas dilapidando æs alienum contraxerunt, neque labore et industria creditoribus satisfacere curant; an non, si fideles adsint fundi administratores, homines hujusmodi repellent, tanquam tanto beneficio indignos? Procul dubio illis tantum succurret prudens et discreta charitas, qui, cum nihil non agant ut se solvendo liberent, tamen illud nimia penuria laborantes, morbis aut aliis calamitatibus oppressi efficere non valent. Sic Ecclesiæ in elargiendis indulgentiis nunquam ea mens fuit, ut peccatores ab omni satisfaciendi onere eximeret. Sed de hoc adhuc occurret dicendi occasio.

§. II.

Quædam cum dogmate Catholico proxime conjuncta.

I. Ad doctrinam indulgentiarum hoc præ cæteris quam maxime pertinet, quod indulgentiæ peccatorem liberent a reatu pœnæ non solum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo. Qui enim id negaret, in gravissimam Ecclesiæ offensionem incurreret, et eum indulgentiarum usum, quem Ecclesia a pluribus jam sæculis servat, in contemptum adduceret et ludibrium. Fuerunt tamen olim nonnulli, quorum sententiam *S. Thomas* aliique veteres Theologi refutarunt, qui asserebant, indulgentias non valere in foro Dei. Procul tamen illi erant ab Hæreticorum pervicacia, et innocenter errasse censendi sunt in

controversia nondum satis eliquata. Non ita, qui postea secuti sunt sæculi XVI Novatores; qui, cum usum indulgentiarum apud Veteres extitisse negare non possent, responderunt, has indulgentias nihil fuisse aliud, quam relaxationes pœnarum, quas Ecclesia magnis quibusdam criminibus imposuerat, non ut per eas Deo satisfieret, sed exempli tantum et disciplinæ causa. Inter propositiones Lutheri a Leone X damnatas, hæc legitur . . . » Indulgentiæ » his, qui veraciter eas consequuntur, non valent » pro remissione pœnæ pro peccatis actualibus de» bitæ apud divinam justitiam. . . ». Catholici omnes magno consensu in hanc sententiam concedunt, quod indulgentiæ valeant in foro Dei, et *Suarez* (*In III part. S. Thom. disp.* 50. *Sect.* 11.) existimat eam ad fidem pertinere, utpote satis expresse definitam a concilio Tridentino. Surrexerunt tamen posteriori sæculo etiam inter Catholicos viri liberioris doctrinæ sectatores, qui Protestantium errorem, et damnatam Lutheri sententiam recoquere non sunt veriti. Homines isti se cordatos dicunt, cum deposita omni verecundia insulsa et absurda effutiant, et tanto plus se sapere existimant, quo propius ad damnata ab Ecclesia dogmata accedunt.

II. Alia est communis et recepta Theologorum sententia, existere in Ecclesia thesaurum aliquem meritorum, qui sit indulgentiarum fundamentum. Hunc thesaurum ex meritis Christi constare extra dubium est, et communiter Theologi docent eadem illud fide tenendum esse, qua certum est, datam Ecclesiæ potestatem concedendi indulgentias. Hoc

quoque apud omnes concessum est, ad thesaurum Ecclesiæ pertinere merita Beatæ Virginis et Sanctorum. Verum, si quæritur, qua ratione Sanctorum merita ad thesaurum Ecclesiæ pertineant, dividuntur opiniones: quidam per modum tantum suffragii, et intercessionis ea valere asserunt; alii autem per modum solutionis et satisfactionis. Quidquid sit de hac sententia, illud pro certo tenendum, merita Christi amplissimum fundum nobis suppeditare, ex quo haurire Ecclesia semper potest; quem autem exaurire nunquam potest. Ita etiam dubitari non potest, ob communionem Sanctorum, Beatæ Virginis Mariæ, et aliorum Sanctorum merita commune quoddam bonum esse, de quo et alia Ecclesiæ membra participant.

PROPOSITIO I.

Indulgentiæ liberant hominem a reatu pœnæ non solum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo.

Prob. I. Scripturæ loca, quibus probatum est, Ecclesiam habere potestatem concedendi indulgentias, hoc etiam evincunt, eas valere in foro Dei. Cur enim additur *Matth.* XVIII: *erunt soluta et in cœlis*, si non solvitur vinculum, nisi humanum? Cur *Apostolus*, cum incestuoso Corinthio partem pœnæ dimittit, ait: *Quod donavi, siquid donavi, propter vos in persona Christi...*, nisi ut ostenderet ratum esse apud Deum, quod donavit?

Prob. II. Quoniam Adversarii veteris Ecclesiæ praxin objiciunt, probabimus Patres in hac semper sententia fuisse, quod per pœnas injunctas, aut sponte susceptas satisfiat Deo. *Tertullian.* in lib. de pœnit. loquens de iis, qui dum pœnitentiam agunt, redeunt ad peccata, ita inquit . . . » Qui per deli» ctorum pœnitentiam instituerat *Deo satisfacere*, » diabolo per aliam pœnitentiæ pœnitentiam satis» faciet . . . ». *Cyprian.* in serm. V de lapsis . . . » Dominus orandus est, inquit, Dominus nostra » satisfactione placandus . . . ». Ex eodem Patre discimus, martyres non alia mente lapsis libellos indulgentiæ dedisse, quam ut etiam coram Deo a pœnis in altera vita luendis liberarentur . . . » Ut » cum pace a martyribus sibi promissa ad Domi» num remittantur . . . », ait Ep. 14. *S. Pacianus* in parænesi ad pœnit. . . . » In quantum pœnæ ve» stræ non peperceritis, in tantum vobis Deus par» cet . . . ». *S. August.* serm. 351., alias 50., int. 50 . . . » Non sufficit mores in melius commutare, » nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfiat Deo ». Ex his, aliisque testimoniis manifestum est, ut *Bellarmin.* observat, etiam per injunctas pœnitentias satisfieri Deo; ac per hoc indulgentias, quæ ab ejusmodi pœnitentiis absolvunt, pœnæ temporalis reatum etiam coram Deo expiare. Et certe hoc Protestantes ipsi non negarent, nisi in eo versarentur errore, quod post remissionem culpæ nihil in foro Dei supersit luendum.

Prob. III. *Rationibus Theologicis*, quas potissimum contra Doctores quosdam Catholicos propo-

nimus, qui a communi sententia recedentes, dum ab Hæreticis favorem ambiunt, in propriam Ecclesiam iniquiores se ostendunt.

1.ª Humanæ satisfactiones vel a Sacerdote, vel a jure injunctæ, vel ab homine sponte susceptæ vim et efficaciam habent coram Deo: ergo et relaxatio pœnæ temporalis, quæ per indulgentiam conceditur.

2.ª Concilium Trident. decretum suum de indulgentiis condidit contra Novatores, qui potestatem concedendi indulgentias Ecclesiæ denegabant: sed Novatores nunquam negarunt Ecclesiam posse remittere pœnas, quas ipsamet propter disciplinam et externam politiam statuerat.

3.ª Decretum Concilii anathemate damnat eos, qui indulgentias inutiles esse asserunt: atqui si non valerent in foro Dei, non tantum inutiles essent, sed et perniciosissimæ, quia ut *S. Thomas* ait *(In Supplem. qu.* 25. *art.* 1.*)*, » remitterent ad graviores pœnas, scilicet purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis ».

4.ª Quando Concilium in eodem Decreto declaravit, usum indulgentiarum, utpote populo Christiano maxime salutarem, in Ecclesia retinendum esse, jamdudum cessaverat usus canonicæ satisfactionis: ex quo consequitur, si indulgentia nihil est aliud, quam pœnæ canonicæ relaxatio, sensum decreti ridiculum esse et absonum, et summos Pontifices, Episcopos, totamque Ecclesiam voluisse pie Fidelium crudelitati illudere.

5.ª Indulgentiæ fundantur in potestate clavium,

ut supra probatum est: sed clavium effectus futurum sæculum respicit, et ideo dicuntur: *claves regni cœlorum.*

6.ª Si indulgentia tantum valeret coram Ecclesia, non possent concedi indulgentiæ pro defunctis; quippe qui non ligantur jam Ecclesiæ præceptis, neque aut ipsi disciplina indigent, aut aliis exemplo esse possunt.

Confirmatur sententia nostra auctoritate SS. Pontificum. Sixtus IV proscripsit istam propositionem *Petri Oxomiensis* . . . » Romanus Pontifex pœnas » purgatorii remittere non potest ». Leo X damnavit propositionem Lutheri supra relatam.

PROPOSITIO II.

Datur in Ecclesia thesaurus indulgentiarum constans ex meritis Christi et Sanctorum.

Prob. Pars. I. Passio Christi pretii fuit infiniti, quia persona, quæ passionem sustinuit infinitæ fuit dignitatis, verbum videlicet incarnatum. Certum etiam est Christum sanguinis sui pretium pro omnium salute obtulisse. . . . *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris,* ut *Joan.* Ep. I cap. 2, ait, *non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi...*

Existit ergo infinitus et inexhaustus meritorum Christi thesaurus, ex quo omnis generis gratiæ in humanum genus exundant . . . *Propter vos egenus factus est,* inquit Apostolus II Cor. 8, *cum esset*

dives, ut illius inopia vos divites essetis . . . In his meritis omnis spes salutis fundatur, et quidquid in Ecclesia pro æterna hominum felicitate agitur, ex illis valorem suum habet et efficientiam. Ergo cum Ecclesia potestatem a Deo habeat concedendi indulgentias, necesse est, ut possit ex infinito thesauro meritorum Christi aliquid applicare ad solutionem pœnæ a peccatore debitæ.

Hæc ita explicat *Clemens* VI in Extrav. *Unigenitus* Tit. de pœnit. etc. . . . » In ara crucis innocens immolatus non guttam sanguinis modicam, » quæ tamen propter unionem ad verbum pro re- » demptione totius generis humani suffecisset; sed » copiose velut quoddam profluvium noscitur effu- » disse . . . Quantum ergo exinde . . . thesaurum » militanti Ecclesiæ acquisivit! Quem quidem the- » saurum non in sudario repositum, non in agro » absconditum, sed per B. Petrum cœli clavigerum » ejusque successores suos in terris vicarios com- » misit Fidelibus salubriter dispensandum . . . ».

Prob. II pars. 1.° Ex eadem Clementis VI Ep., ubi post verba mox citata additur . . . » Ad cujus » quidem thesauri cumulum beatæ Dei Genitricis, » omniumque electorum a primo justo usque ad » ultimum, merita adminiculum præstare noscun- » tur . . . de cujus consumptione, seu minutione » non est aliquatenus formidandum, tam propter » infinita Christi merita, quam pro eo, quod quan- » to plures ex ejus applicatione trahuntur ad ju- » stitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus » meritorum . . . ».

2.° Sponte hoc fluit ex Art. Symboli de communione Sanctorum. Constat Sanctos quam plurimos magis satisfecisse in hac vita, quam necesse fuisset, ad diluendum reatum pœnæ temporalis, cui obnoxii fuerant. Quis enim id neget de B. Virgine, de Joanne præcursore Domini, de tot martyribus, qui statim post acceptam Baptismi gratiam, proinde ab omni culpa et pœna liberi, atrocia quæque supplicia, ac mortem ipsam pro Christo perpessi sunt? Jam non possunt ejusmodi satisfactiones otiosæ manere et inutiles, cum sit inter omnia Ecclesiæ membra bonorum operum et meritorum communio . . . *Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. . .* Rom. XII—et I Cor. XII. . . . *Idipsum pro invicem sollicita sint membra; et siquid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra* . . . Quid autem vehementius desiderant Sancti, quam ut ex eorum abundantia suppleatur inopia eorum, quibus adhuc manent debita, vel in hac vita, vel in purgatorio exsolvenda? Et quomodo, si unum membrum alteri fert opem, id Christus recusabit, qui caput est corporis? Et cum justi adhuc in terris viventes possint pœnæ relaxationem aut mitigationem obtinere, ut demonstrat exemplum martyrum tempore S. Cypriani, cur id sancti in cœlo non poterint, quorum merita jam sunt in tuto posita?

RESPONDETUR CONTRADICENTIBUS.

Objiciunt contra I. propos. Tales esse indulgentias credendum est, quales ex sacris litteris, et antiquo Ecclesiæ usu nobis innotescunt. Atqui ex illa origine prima nihil aliud indulgentias esse intelligimus, quam relaxationem poenæ ab Ecclesia impositæ: ergo liberant tantum a reatu poenæ coram Ecclesia.

Resp. I neg. min. Etsi hoc concedatur, Ecclesiam priscis illis temporibus largiendo indulgentias partem pœnæ canonicæ remisisse, non sequitur eas effectum non habuisse coram Deo: ipsa enim poenitentia publica, ut supra adnotatum est, non ad reparationem scandali tantum, et ad externam politiam instituta fuerat, sed in primis ut poenitentes Deum sibi per opera laboriosa propitium redderent, et peccata in se puniendo promeritam apud Deum poenam effugerent. Itaque Ecclesia pœnas canonicas relaxando simul mediate saltem a satisfactione liberabat, qua poenitentes erga divinam justitiam erant obstricti. Hinc licet hoc tempore pœnæ canonicæ non amplius injungantur, Ecclesia nihilominus indulgentias largitur plurium annorum, vel dierum aut quadragenarum, retento scilicet antiquo usu. Valent autem hoc modo, ut tantum remittatur poenæ temporalis, quantum peccatores ipsi exsolvissent, si tot annis vel diebus præscriptam per Canones poenitentiam egissent. Ita etiam explicari deberent, quæ olim datæ fuisse dicuntur indulgentiæ decem aut viginti millium annorum, id est, tantum remissum fuisset poenæ, quantum exsolvisset peccator, si potuisset per tot annorum millia operibus poenitentiæ publicæ incumbere. Quamquam multo melius dicitur fictitias et fabulosas esse ejusmodi indulgentias. Nam ut *Bellarm.* ait (*De indulg. lib 1 cap.* 9) » Pontifices non

» solebant indulgentias concedere, nisi tot annorum,
» quot annorum poenitentiæ injungebantur ».

Resp. II. *Nego majorem generaliter sumptam.* In iis quæ ad essentialia Catholici dogmatis pertinent, a Scripturæ et antiquitatis regula discedere summum nefas esset: non item in iis, quæ necessaria non sunt, et quæ pro temporum ratione mutantur. Ex sacris litteris, et veteris Ecclesiæ usu probavimus, esse in Ecclesia potestatem divinitus concessam relaxandi poenas temporales post peccatum superstites, non solum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo. Hæc doctrina nulli unquam mutationi fuit obnoxia. Verum Ecclesiæ judicio relictum est, ut quoad modum hanc potestatem exercendi temporum indigentiis se se accommodet. Quamdiu poenitentiæ canonicæ in usu erant, poenam coram Deo debitam et plurimum indirecte remisit, remittendo poenas a sacerdote vel a jure injunctas: at, quam a Deo habet potestas non est huic regulæ adstricta. Potest enim cum illud utile judicat, immediate et directe poenas relaxare in hoc vel in futuro sæculo obeundas.

Inst. Plures sunt magni nominis Theologi, qui docent indulgentias esse tantum relaxationes poenæ *injunctæ*, non autem poenæ *injungendæ*. Imo Ecclesia id semper in usu habuit, ut indulgentiis hanc particulam adderet: *de pœnitentiis injunctis.* Ita *Alexander III* in Epist. ad Eccles. Cantuar. Ita Concilia Lateranentia, Constantiense, Basileense. Adhuc Sæc. XVI *Leo X* in concilio Lateran. V ait. . . . » De omnipotentis Dei misericordia, ac de
» beatorum Apostolorum ejus Petri et Pauli auctoritate
» confisi 100 dies de injunctis poenitentiis relaxamus... ».
Ergo per indulgentias non relaxantur poenæ a Deo injungendæ in purgatorio; ergo non valent in foro Dei.

Respond. neg. conseq. 1.° Illi Theologi per poenam injunctam non tantum poenitentiam intelligunt a sacerdote

in Sacramento impositam, sed etiam a Canone præscriptam. Indulgentiæ sunt tantum relaxationes poenæ, ait *Maldonatus* (*De Indulg. quæst. I part. II*), aut injunctæ in Sacramento poenitentiæ aut decretæ a jure Ecclesiastico. Vanæ enim essent indulgentiæ, si poenam solum relaxarent a sacerdote injunctam, cum hodie levissimæ poenitentiæ imponantur, et illas, positis etiam indulgentiis exsolvere necesse sit tum propter Sacramentum, tum quia plerumque medicinales sunt, tum etiam quia quandoque indulgentia cum hac conditione conceditur, ut poenitentibus salutaris poenitentia injungatur.

2.° Illi Theologi omnes confitentur, dimissa culpa non raro poenam superesse vel in hoc, vel in futuro sæculo luendam: opera poenitentiæ a sacerdote, vel a jure injuncta, ab hac pœna liberare coram Deo; hinc et omnes confitentur indulgentias, cum ab hac pœnitentia liberant, indirecte et mediate pœnas relaxare coram Deo debitas. —

3.° Hæc quidem in hac nostra controversia sufficerent; sed præterea observandum, paucorum esse sententiam illam, et Theologos passim cum Bellarmino docere, indulgentias solvere a pœnis sive injunctæ sint, sive injungendæ. Hæc sententia solidis momentis innititur, et consuetudine fulcitur nostrorum temporum; id enim tum illis qui indulgentias largiuntur, tum Christianis omnibus persuasum est, hominem per indulgentias a pœnis liberari a Deo infligendis. Hæc Ecclesiæ potestas a jure clavium dimanat, quod sine exceptione concessum est... *Quæcunque solveritis*... Eccur a pœnis purgatorii directe solvere non poterit Ecclesia per indulgentiam, quæ a reatu pœnæ æternæ solvit per absolutionem?

4.° Quod in objectione additur, in jure reperiri indulgentias cum hac particula: *De pœnitentiis injunctis,* ultro concedimus; sed dicimus plures, etiam proferri

posse absque hujusmodi formula, atque in Bullis legimus SS. Pontifices largiri indulgentias plenas et plenissimas, hoc est, quantum claves se extendunt. Quod autem ad illas indulgentias attinet, in quibus hæc apponuntur: *De pœnitentiis injunctis, Bellarm.* existimat, concedi tantum relaxationem pœnæ in Sacramento injunctæ; Theologi, de quibus supra, addunt: *vel decretæ a jure.* Verum S. Thomas et alii bene multi contendunt, formulam illam non obesse, quominus pœnæ a Deo injungendæ solvantur, et sensum esse, pœnitentes liberari non tantum a pœnis non injunctis, sed etiam ab illis, quæ fuerunt a sacerdote in Sacramento injunctæ.

Contra II. propos. *Argum. contra primam partem.* Quidquid Christus meruit, remuneratum est cumulatissime: ergo nihil reliquum fuit, quod deponeretur in thesauro.

Resp. neg. ant. Hæc opinio, ait *Maldonat.*, proxime videtur accedere ad hæresin. Si intelligitur de præmio essentiali, hoc vi unionis hypostaticæ Christo debitum fuit ac connaturale; si de accidentali, adhuc falsa est, quia merita et satisfactiones Christi valoris sunt infiniti, quæ semper excedunt quodcunque præmium accidentale. Deinde si verum esset, quod objicitur, jam non esset thesaurus in Ecclesia, non remitterentur peccata ex meritis Christi, ac Sacramenta ipsa non continerent gratiam; non enim alia ratione illam continent quam quia continent merita Christi.

Objic. *contra secundam partem.* 1.° Sancti omnes plenam mercedem laborum suorum acceperunt. 2.° Nemo potest satisfacere pro alio, nisi intentionem habeat pro eo satisfaciendi; atqui Sanctis, cum bonis operibus incumbebant, ea mens et intentio non fuit, ut satisfacerent pro aliis, vix enim se pares putabant pro suis peccatis satisfaciendo. Ergo etc.

RESP. AD I. DIST. ANT. Sancti omnes plenam mercedem acceperunt, quatenus opera eorum erant meritoria, *conc.* quatenus erant satisfactoria, *neg.* Vide, quæ in probat. dicta sunt.

RESP. AD II. NEG. MIN. Quamvis Sancti de hoc expresse non cogitarint, habuerunt tamen et adhuc habent generatim intentionem, qua volunt aliis prodesse, quantum possunt; juxta mentem ac intentionem Ecclesiæ, quæ sub capite suo Christo per indulgentias Sanctorum superfluas satisfactiones sub certis conditionibus applicat.

INSTANT. Injuriosum est Christo, si ad merita ejus infinita adjungantur Sanctorum merita; ac si hoc subsidio egerent, nec essent per se satis abundantia. Ergo etc.

RESP. Merita Sanctorum non ideo reponuntur in thesauro Ecclesiæ, ut ex illis ditior efficiatur, et ea sint velut complementum meritorum Christi; sed potius ad honorem Sanctorum, quos Christus sibi voluit in gloria sociare, et qui propter communionem, quam nobiscum habent, libenter sua nobis merita communicant. Ex quo certe honor Christi magis augetur, cum honor servorum redundet in Dominum, et Sanctorum merita nonnisi ex meritis Christi habeant, quod nobis prodesse possint. Cf. *Schwarzhüeber* tom. III de Indulg. Sic Deus universum hoc causarum secundarum ope administrat, quamvis iis non egeat, neque omnipotentia divina, cujus nutu omnia reguntur, ex illis vim et incrementum capiat.

---

§. III.

Quædam solvuntur quæstiones circa indulgentias.

Quæst. I. *An indulgentia sit solutio, aut absolutio?*

Resp. » Convenit fere inter omnes, ait *Mal-» donat. (De indulg. 1. quæstionis pars V)*, indul-» gentiam simul esse solutionem et absolutionem: » quid autem sit principaliter, et per se, de eo est » disceptatio ». Sufficit nobis dicere, quod sit utrumque; et libenter subscribimus huic conclusioni Tournelii, quam ex Bellarmino desumsit: » In-» dulgentia proprie est absolutio judiciaria, anne-» xam habens solutionem ex thesauro ».

Quod indulgentia sit absolutio judiciaria, hoc ipso manifestum ést, quod omnium sententia e potestate clavium dimanet. Præterea antiquissima Concilia et patres, qui olim de hac materia scripserunt, constanter loquuntur de absolutione ab aliqua parte mulctæ impositæ. *Alexand. III* in Epistola ad Episcopum Cantuar. docet, neminem posse indulgentias concedere, nisi propriis subditis, et rationem addit, *quia non potest nisi proprius judex absolvere, vel ligare.*

Dicitur autem: *annexam habens solutionem ex thesauro;* quia, cum peccator virtute clavium a pœna liberatur, debet aliquid pro eo solvi, quo

justitiæ divinæ fiat satis. Hoc autem facit Ecclesia, cum ex thesauro satisfactiones Christi et Sanctorum applicat. Ergo præter absolutionem requiritur solutio ex thesauro, ut etiam Clemens VI in Extrav. *Unigenitus* manifeste docet.

Quæstio II. *Unde repetenda sit vis indulgentiarum?*

Resp. Quidam dixerunt, indulgentias tantum valere, quantum est boni affectus et studii in recipiente; sed falsum est; nam si non aliud quid indulgentiis tribuimus, nullam Ecclesiæ pœnas relaxandi potestatem relinquimus, et nihil erit discriminis inter indulgentias et cætera opera bona; nam omnia bona opera tantum valent, quantum est boni affectus in agente. Alii respondent juxta commune Theologorum effatum, » indulgentias tantum valere, quantum sonant ». Sed hoc effatum intelligi debet cum hac conditione, si adsint, quæ ad valorem requiruntur, vel ut dicitur: *clave non errante*. Clavis autem non errat, si adsit dantis potestas et legitima causa, ad hæc duo capita valor omnis indulgentiarum revocatur.

I. Cum thesaurus, ex quo indulgentiæ dispensantur, commune ac publicum bonum sit, patet eum posse ab iis solis dispensari, qui Ecclesiæ præsunt, id est a Romano Pontifice et Episcopis; et cum indulgentias concedere ad potestatem jurisdictionis pertineat, sequitur hanc solam ad eas elargiendas requiri. Hæc potestas in Romano Pontifice præcipuo quodam jure residet, atque ille solus potest

indulgentias plenarias omnibus Christi fidelibus largiri. De jure Episcoporum quæritur, an possint indulgentias in suis Diœcesibus jure divino concedere, an non. Sed hæc quæstio ab alia pendet, quam dirimere hic locus non est, an nempe Episcopi jurisdictionem accipiant a Deo immediate, an vero per Summum Pontificem. Id porro inter omnes convenit, Episcopos in iis, quæ ad spiritualem Diœcesis administrationem pertinent, Ecclesiæ auctoritati subesse, et agere non posse, *nisi secundum limitationem Canonum:* statutum est autem, ut Episcopi unius tantum anni indulgentias in dedicatione Ecclesiæ, et 40 dierum in aliis causis impertirent. Ita præcipit Concil. Lateran. IV, eamque rationem affert... » Quia per indiscretas et superfluas indul- » gentias, quas quidam Ecclesiæ Prælati facere non » verentur, et claves Ecclesiæ contemnuntur, et » pœnitentialis satisfactio coervatur . . . ».

2.° Jam illud quoque necesse est, ut legitima sit causa, cur indulgentia concedatur. Ante bellum sacrum contra Saracenos non legitur generales indulgentias fuisse concessas, sed causa perspecta singulis dari solebant. Verum et illæ generales indulgentiæ ideo reprehendi non possunt, si causa legitima subest. De hac igitur quædam dicenda sunt. Omnes consentiunt causam justam requiri, ut indulgentiæ valeant; nam S. Pontifex thesauri spiritualis dispensator est, non dominus: a dispensatore autem exigitur, ut sit fidelis et prudens: quid autem per justam causam intelligendum sit, non convenit inter omnes. Nonnulli existimant causam quam-

libet etiam levissimam sufficere; sed apertum est, eos, qui ita sentiunt, abuti vocabulis; cum enim dicunt, requiri justam causam, simul contendunt pro opere quocunque etiam levissimo posse dari indulgentiam maximam. Hinc communior sententia est, cui etiam *Bellarmin.* favet, quod debeat esse aliqua proportio inter indulgentiam, et opus, quod præscribitur.

Si dicitur requiri proportionem, illud non ita est intelligendum, quod opus requiratur in se ita difficile et satisfactorium, ut plane compenset debitum pœnæ; in hac enim hypothesi superflua esset indulgentia. Sed neque hoc necessarium est ut opus injunctum, sit in se valde meritorium et satisfactorium, aut valde laboriosum, sed sufficit, ut sit medium aptum et utile ad consequendum finem Deo gratissimum. Sic ut *Maldonat.* ait, durius et molestius est diu jejunare, quam eleemosynam paulo uberiorem largiri, et tamen hæc interdum magis prodest Ecclesiæ, et ad gloriam Dei, ut cum hostes Christiani nominis sunt repellendi.

Cæterum, utrum sit causa legitima, utrum justa sit inter opus injunctum et indulgentiam proportio, subditorum non est judicare. Licet tamen ex sincero religionis zelo, et cum ea, quæ animis vere Christianis propria est, submissione et reverentia votum emittere, ut in indulgentiarum largitione omnes semper adhibeantur cautiones, quæ possint hostibus Ecclesiæ obloquendi et criminandi occasionem præscindere. Ita nullo non tempore senserunt sapientissimi et religiosissimi viri; et *Bellar-*

min. laudat (*Lib.* 1. *Cap.* 12. —) Clementem VIII, qui tunc temporis Petri cathedram tenebat, quod Decretum Conc. Later. sub Innocentio III de moderandis indiscretis indulgentiis, et Decretum Trid. Sess. 25. de revocandis indulgentiis, ad veterem et probatam Ecclesiæ consuetudinem executioni mandare statuerit. Adhuc sæcul. XIII S. Thomas scripsit (*In IV diss.* 20. *q.* 1. *art.* 3.); venientibus ad limina Apostolorum ex regionibus ultramarinis indulgentiam dari quinque annorum, ex regionibus ultramontanis trium annorum, ex aliis locis vicinioribus unius anni duntaxat.

Quæst. III. *Quid requiratur in subjecto indulgentiarum?*

Resp. In subjecto, seu recipiente omnium sententia duo requiruntur, status gratiæ et executio eorum, quæ in litteris indulgentiarum præscribuntur. 1.° Non remittitur pœna, nisi prius remissa et sublata culpa: ergo evidens est, non valere indulgentiam, nisi recipiens sit in statu gratiæ. Notandum tamen, quod si plura præscripta sunt opera, sufficere, ut ultimum in statu gratiæ impleatur, quia tunc indulgentia suum sortitur effectum; cætera autem fiant animo vere pœnitenti, nisi aliter fuerit in Pontificis diplomate expressum. Riquiritur Confessio, quotiescunque id litteræ dicunt; si non exprimitur, posset, qui in statu gratiæ est, indulgentiam lucrari sine confessione, sed non est suadendum. Id quoque extra dubium est, neminem posse ple-

nam omnis pœnæ temporalis remissionem accipere, nisi liber sit ab affectu cujusque peccati etiam venialis. Ratio est, quia pœnæ remissio necessario supponit remissionem culpæ, quæ remitti non potest, nisi displiceat. Ergo quibus religio non est, quominus peccata venialia committant, semper cupidi, elati, prompti ad iram, nimium sui, et rerum terrenarum amantes, etiam post largissimam Jubilæi indulgentiam multis nominibus debitores manent justitiæ divinæ.

2.° Quod ad opera attinet in litteris indulgentiarum injuncta, sufficiat illud, quod *S. Thomas* docet (*Loc. cit. —*), quod non percipiatur indulgentia, nisi ab iis, qui integre omnia opera injuncta perficiunt: porro res satis patet per se. Sunt, qui alias dispositiones requirunt, ut propositum satisfaciendi propriis laboribus. De hac sententia Bellarminus ait (*Loc. cit. Cap.* 13.), quod sit utilis et pia, sed fortassis non vera, præsertim cum sit contraria communi aliorum doctrinæ.

Quæst. IV. *An indulgentiæ possint mortuis applicari?*

Resp. Ecclesia ejusmodi indulgentias largiri potest, non quidem per modum judicii, et absolutionis, quia mortui clavibus Ecclesiæ non sunt subjecti, sed per modum suffragii, seu per modum solutionis tantum, quomodo prosunt suffragia, quæ vel publice vel privatim pro defunctis fiunt. Hinc est, quod SS. Pontifices, cum indulgentias ad mortuos extendunt, ordinarie clausulam istam adjiciant:

per modum suffragii. Scilicet Ecclesia cum indulgentiam pro defunctis largitur, offert Deo ex thesauro satisfactionum, quod necesse est ad liberandas animas: neque dubitandum, ejusmodi suffragia, quæ non a privata persona, sed ab Ecclesia ipsa dimanant, plus habere roboris, quam alia privati cujusque bona opera aut orationes.

His adde 1.° quod, etiamsi indulgentiæ pro defunctis non dentur per modum absolutionis, requirant tamen in dante jurisdictionem, quia solutio ex thesauro dari non potest, nisi ab eó, qui habet claves. 2.° Indulgentias defunctis non tribui directe et primario, ut *S. Thomas* docet, sed indirecte, ac mediate, per homines viventes, quibus conceditur ut pro defunctis illas obtineant, cum pro iis opera injuncta perficiunt. Cfr. *Veronii* regulam fidei de indulg., ubi cum Catholicam doctrinam adstruit circa indulgentias defunctis concessas, addit: » Quis » Protestantium non facile admittet indulgentias sic » explicatas per modum suffragii, seu per modum » orationis, si concedat purgatorium? ».

Quæst. V. *An peccator per indulgentias eximi possit ab omnibus laboriosis operibus?*

Resp. Jam quædam tractavimus, quæ hanc quæstionem attingunt. Constat, nunquam dari indulgentiam, quæ pœnitentem ab omni prorsus pœnitentia eximat; nulla enim est, quæ non opus aliquod pium et satisfactorium præscribat: neque Ecclesiæ mens unquam fuit, Christianorum socordiam fovere, et

eos ab omni onere agendæ pœnitentiæ eximere, contra id quod dictum est: *facite fructus dignos pœnitentiæ.* Hinc antiquitus indulgentiæ iis concedebantur, qui pœnitentiæ laboribus ferventius incumbebant. S. Cyprianus tract. de lapsis valde redarguit eos, qui libellaticis ad preces martyrum pacem dederunt, antequam pœnitentiam egissent... » Irrita, » et falsa pax, ait, periculosa dantibus, et accipientibus nihil profutura ... ». Inter recentiores unum citabimus *Baronium* T. XI ubi ad aliquam *Gregorii* VII epistolam adnotat: » sedis Apostolicæ » indulgentias illis communicari, qui quantum suppetunt vires bene operari non prætermittunt, non » autem ignavis, otiosis, et negligentia torpentibus ».

Verum, dicunt alii, an nostrum est indulgentiarum vim et valorem restringere; aut limites ponere potestati Ecclesiæ sine exceptione concessæ? et si indulgentia plenaria emittitur, quis asserere audebit, eam plenam non esse, neque ab omni pœna eximere, etiam in Sacramento injuncta? Sed responderi potest, indulgentias ideo plenarias dici, quia pœnam remittunt, quantum claves se extendere possunt: ita ut ad plenam remissionem nihil desit ex parte indulgentiæ; atque remittatur, quidquid remitti potest spectato pœnitentium fervore.

Nolumus tamen in hac controversia aliquid decidere; sunt enim plures magni nominis Theologi, qui pœnitentem ab omni non medicinali pœnitentia per indulgentias omnino eximi opinantur. Quidquid autem sit de hac sententia, certum est non posse fidelibus satis commendari et pium indulgentiarum

usum, et continuum in pœnitentiæ et satisfactionis operibus laborem. Gravissimum est quod nobis incumbit salutis negotium, qui sapit, eliget, quod tutius est. Est autem procul dubio tutius, pœnitentiæ laboribus ita incumbere, ac si nullum adesset ex indulgentiis remedium, et ita studiose captare indulgentias, ac si nihil esset ex propriis operibus sperandum. Certissima hæc est ad salutem via.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

De Sacramento Pœnitentiæ diximus paulo uberius forsan, quam operis hujus mensura pateretur, sed coëgit nos rerum tractandarum multitudo et gravitas. Scimus enim in hujus Sacramenti explicatione magnam, et satis difficilem institutionis Christianæ partem consistere. His nunc brevem de Extrema Unctione tractationem adjungimus, vestigia sequentes sacrosancti Concilii Tridentini, quod eadem sessione XIV utriusque Sacramenti doctrinam complectitur, ut ostenderet, Extremam Unctionem esse veluti pœnitentiæ supplementum et consummationem . . . » Visum est sanctæ Synodo, » inquit (*De Ext. Unct. proœm.*), præcedenti do» ctrinæ de Pœnitentia adjungere ea, quæ sequun» tur de Sacramento Extremæ Unctionis, quod non » modo pœnitentiæ, sed et totius Christianæ vitæ, » quæ perpetua pœnitentia esse debet consumma» tivum existimatum est a Patribus . . . ». In hoc ergo novum nobis inexhauste bonitatis suæ pignus reliquit clementissimus Redemptor noster, qui, ut Baptismi Sacramento aditum nobis ad veram vitam patefecit, ita etiam, ut ex hac mortali vita dece-

dentes expeditiorem ad cœlum viam haberemus, Extremæ Unctionis Sacramentum instituit.

Extrema Unctio definiri potest: » Sacramentum, » quo ægrotis per inunctionem sacri olei cum » certa orationis formula cœlestis virtus, ad ani- » mæ et quandoque etiam ad corporis salutem ad- » plicatur. — Hoc Sacramentum ideo Extrema Un- » ctio appellata est, ait Catech. Rom. (*De Ext. » Unct., q. II*), quod hæc omnium sacrarum un- » ctionum, quas Dominus Salvator noster Ecclesiæ » suæ commendavit, ultima administranda sit. Quare » hæc ipsa unctio a majoribus nostris Sacramen- » tum etiam Unctionis infirmorum, et Sacramen- » tum exeuntium dicta est: quibus vocabulis fi- » deles in memoriam novissimi illius temporis » facile redire possunt . . . ». Latini alia adhuc » vocabula adhibent, ut: » oleum benedictionis, olei » sacrati unctio, unctio infirmorum etc ». Apud Græcos vocatur, ἅγιον ἔλαιον, sacrum oleum; vel εὐχέλαιον, voce ex duabus composita, quod est, *oleum cum oratione*, juxta illud Jacobi V.... *Orent super eum, ungentes eum oleo* . . . Duæ erunt hujus tractationis partes. Primo probabimus contra Novatorum sectas, Extremam Unctionem verum esse novæ legis Sacramentum. Secundo quæstiones varias, quæ circa hoc Sacramentum institui possunt, quantum necesse est, exponemus.

ARTICULUS I.

De Sacramenti Extremæ Unctionis existentia.

OBSERVANDA.

I. Solemne est Theologis, ut cum Lutheri et Calvini errores recensent, semper Waldenses, Wiclefitas, et Hussitas præmittant tanquam Novatorum Sæculi XVI præcursores. In hac tamen controversia, quid hi senserint, certum non est. Proprius ergo Protestantium error est, quod Extrema Unctio non sit Sacramentum proprie dictum a Christo Domino institutum.

Lutherus in lib. de Captiv. Babyl. ita loquitur: » Hoc Unctionis Extremæ Sacramentum non damno, » sed hoc esse, quod Apostolo Jacobo præscribi- » tur, constanter nego. Numerabimus tamen ipsum » inter ea Sacramenta, quæ nos constituimus, ut » sunt salis et aquæ consecratio, et aspersio ». *Calvinus* de hoc Sacramento petulanter pro more suo loquitur (*Instit. L. IV C.* 19 *n.* 18—), illudque vocat » fictitium Sacramentum, et histrio- » nicam hypocrisin ».

II. *Arcudius* narrat (*Lib. V de Extr. Unct. Cap.* 3—), Græcos posteriorum temporum pœnitentes, quamvis bene valeant, satisfactionis loco inungere, adhibita eadem forma, qua infirmis Un-

ctionis Sacramentum ministratur, quem abusum ille valde improbat. Notat tamen *Goarius (In notis ad Euchol. græc. pag. 432)*, hanc pœnitentium Unctionem a Græcis pro mera cæremonia haberi, non pro vero Sacramento Extremæ Unctionis. Catholici omnes consentiunt Unctionem infirmorum veri Sacramenti rationem habere; sed disputant, quo sensu intelligenda sint verba Trident. Synodi, cum ait *(Loc. cit. C. 1)*, hoc Sacramentum fuisse *apud Marcum insinuatum*, per Jacobum autem Apostolum promulgatum. Plurimorum sententia est, illam Unctionem, qua Marci VI Apostoli ægros sanabant, vere sacramentalem fuisse, atque eandem, cujus mentio habetur Jacob. V. Ita sentit inter cæteros *Maldonatus* insignis Theologus. Sed profecto multo probabilior est sententia eorum, qui dicunt, Unctionem illam typum et figuram fuisse Sacramenti nostri, quod idcirco non dicitur a Tridentino institutum apud Marcum, sed *insinuatum*, seu adumbratum. Et certe Unctio, de qua *Marcus* loquitur, curandis tantum corporibus fuit adhibita; multis etiam non baptizatis datam fuisse ambigi non potest; neque Apostoli tunc erant sacerdotio initiati. Hæc sententia patronos habet viros inter Theologos principes, ut *Magistrum sentent.*, *S. Thomam*, *Bonavent.*, pluresque alios veteris Scholæ; item *Bellarmin.* et recentiores plerosque. *Bellarminus* inter alia de hac sententia ait *(De Ext. Unct. C. 2)* . . . » Mihi certe eo etiam nomine gratior » est, quod videam Lutherum, Calvinum et Kem- » nitium esse in priore opinione: existimant enim

» illi eandem esse unctionem *Marci* VI et *Jacobi* » V . . . ». Sed nota, diversam omnino esse rationem, cur Theologi illi Catholici in hanc cum Novatoribus sententiam concedant. Hi enim ita concludunt: unctio Marc. VI sacramentalis dici nullo modo potest, ergo nec illa Jacobi V, cum eadem sit. Illi econtra Theologi ex Unctione sacramentali Jacob. V inferunt, etiam, quæ Marci VI leguntur de Unctionis sacramento esse intelligenda, eo quod de utraque unctione agatur in utroque textu.

PROPOSITIO.

Extrema Unctio est verum et proprie dictum Sacramentum novæ legis.

Concil. Trid. ita definit sess. XIV Can. I. de Extr. Unct.:

» Si quis dixerit, Extremam Unctionem non » esse vere et proprie Sacramentum a Christo Do» mino nostro institutum, et a B. Jacobo Apostolo » promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Pa» tribus, aut figmentum humanum, anathema sit...».

Prob. I. Quod Extremæ Unctioni propria Sacramenti ratio conveniat, Tridentini Patres probant (*De extr. Unct. Cap.* 1) ex ipsis illis verbis, quibus S. Jacobus Apostolus hujus Sacramenti legem promulgavit. . . . *Infirmatur quis in vobis,* inquit Cap. V, *inducat Presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini,*

et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, dimittentur ei....

Revera in hoc S. Jacobi testimonio habemus, quidquid ad verum et proprie dictum Sacramentum requiritur; videlicet symbolum externum, efficax et perpetuum gratiæ sanctificantis a Christo institutum. Et quidem unctionem signum esse oculis expositum, per se manifestum est: adjunctam autem esse promissionem gratiæ ex his patet, quæ subjiciuntur: *Et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus* etc. His nunc positis necessaria consecutione sequitur Christi institutio: non enim ab alio, quam a Christo ipso vis gratiæ effectrix signo cuivis dari potest. Quod autem hic ritus stabili lege, tanquam ordinarium remedium institutus sit, satis indicant verba Apostoli: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ... Et oratio fidei salvabit infirmum* etc.

Prob. II. Optime observant Theologi, quod, si ritus aliquis in Scriptura continetur, atque eum esse proprie dictum Sacramentum declarat Ecclesia, dubitari non possit, eum veram habere Sacramenti rationem; secus neque Baptisma, neque Eucharistia legis novæ Sacramenta essent: atqui ritus ille, quem Extremæ Unctionis nomine designamus, primo in Jacobi verbis diserte exprimitur, deinde ab Ecclesia semper in Sacramentorum numero habitus est: quod etiam *Tridentinum* docet, cum Cap. I post citatum Apostoli textum ita prosequitur... » Quibus » verbis, ut ex apostolica traditione per manus » accepta Ecclesia didicit, docet materiam, formam

» proprium ministrum et effectum hujus salutaris » Sacramenti . . . »

Continua hæc Ecclesiæ traditio probari potest luculentissimis testibus. Præter Originem (*Hom. II in Levit.*), Chrysostomum (*L. III de Sacerdot. Cap.* 6.), Cyrillum Alexandr. (*L. VI de adorat. in Sp.*). Ex Latinis 1.us est *S. Augustin.* Sermon. 215. de temp., quem tamen alii *S. Cæsario* attribuunt, qui adhuc sæculo V vixit. » Si aliqua in» firmitas supervenerit, inquit, corpus et sangui» nem Christi, ille qui ægrotat, accipiat, et inde » corpusculum suum ungat; ut illud, quod scri» ptum est, impleatur in eo: Infirmatur aliquis etc.». 2.us *Innocentius I*, qui in epist. ad Decentium Eugubinum Episcop. hoc de unctione infirmorum argumentum tractans inter alia habet . . . » Pœniten» tibus (nondum reconciliatis) istud infundi non » potest, quia genus est Sacramenti. Nam quibus » reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum » genus putatur posse concedi » ? Quod dicitur: *genus Sacramenti*, non significat Unctionem esse tantum quodammodo Sacramentum, sed, illam vere in numero Sacramentorum habendam, quod manifestum est ex his, quæ sequuntur: *Nam quibus reliqua Sacramenta negantur* etc. Libenter adjicimus hanc *Bellarmini* animadversionem Cap. IV . . . » Ex » hoc (Innocentii) testimonio colligimus, cur non » extent multa hujus generis testimonia, id est, » tam antiqua et tam expressa, quia videlicet non » habuerunt occasionem de hac re scribendi: nam » nec Innocentius de hac re scripsisset, nisi Epi-

» scopo Eugubino dubitatio illa in mentem venisset, » utrum Episcopus possit dare Sacramentum Extremæ Unctionis, an solus Presbyter... Alioquin » enim de Sacramentis, quæ in usu quotidiano » erant, non scribebant Patres, nisi coacti aliqua » occasione, vel nisi Hæreticis respondendum esset ». Vide etiam Gregorii M. Sacramentarium, quod data opera modum et formam præscribit, qua oleum ab Episcopo benedici, et infirmis administrari debeat. Concilium Mogunt. anno 847. refert et approbat, quæ Theodorus Cantuar. Episcop., qui septimo sæculo vixit, in lib. pœnitentiali decernit: ut infirmi post peccatorum confessionem » secundum auctoritatem canonicam... sacra Unctione olei inuncti, communione viatici reficiantur... ». *Eugenius IV* in celebri decreto ad Armenos Extremam Unctionem cæteris Sacramentis quinto loco annumerat. Demum Concil. Tridentinum totius Ecclesiæ fidem circa hoc Sacramentum et delucide exponit, et apposito anathemate sancit. Vid. can. supra cit.

Accedit totius Ecclesiæ Græcæ et omnium Ecclesiarum, quæ per Orientem sparsæ sunt, consensus; quod non exigui ponderis est, cum constet Græcos, et omnes Orientis sectas a tempore factæ discessionis nihil accepisse ab Ecclesia Romana. Verum hoc argumentum jam supra expositum est, cum de septennario Sacramentorum numerò ageretur.

Prob. III. Ex ratione convenientiæ, quo argumento utitur quoque *Trident.* Cum Dominus Sacra-

menta instituerit, quibus velut divinis subsidiis juvaremur, in ingressu in hanc vitam, et in progressu vitæ nostræ mortalis; certè nullo modo credendum est, defuisse nobis divinam providentiam in egressu et transitu ab hoc sæculo ad vitam futuram sempiternamque. Hinc Deus, ut *Trid.* ait, » quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis » præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus » incommodo possint; ita Extremæ Unctionis Sacramento finem vitæ tanquam firmissimo quodam » præsidio munivit. Nam etsi adversarius noster » occasiones per omnem vitam quærat, et captet, » ut devorare animas nostras quoquo modo possit: » nullum tamen tempus est, quo vehementius ille » omnes versutiæ suæ nervos intendat, ad perdendos nos pœnitus, et a fiducia etiam, si possit, » divinæ misericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perspicit . . . ».

ARGUMENTA ADVERSARIORUM DILUUNTUR.

Objiciunt contra Argum. ex Script. petitum. 1.° Epistola S. Jacobi non est canonica. 2.° Si a Jacobo Apostolo esset Epistola illa, ait Lutherus, diceremus, non licere Apostolo sua auctoritate Sacramentum instituere. 3.° Jacobus ex Marci Evangelio accepit, quæ docet de unctione olei: illa autem unctio, de qua Marcus loquitur, non erat Sacramentum, sed ad curationem corporis adhibebatur. Ergo etc.

Resp. ad. I. Epistola S. Jacobi ab Ecclesia inter canonicas Scripturas numeratur, neque locus hic est, de hac re plura disputare. Videantur, quæ Tom. II. hujus

operis de Scripturarum canone in genere, et spaciatim de libris deuterocanonicis N. T. dicta sunt.

Resp. ad II. En dignam Luthero sententiam, quem non puderet Apostolum temeritatis insimulare, quasi sibi arrogasset, quod ei minime conveniebat. Cui autem unquam in mentem venit, Apostolos sua auctoritate instituisse Sacramenta? *Concilium Trident.* expressis verbis docet, Extremam Unctionem esse » Sacramentum a Christo Domino institutum, et a B. Apostolo Jacobo promulgatum ». Cf. quæ supra de Sacram. in genere Cap. III Art. 1. dicta sunt.

Resp. ad III. Quod Jacobus non loquatur de Unctione, quæ corpus sanaret ex dono miraculorum, sed quæ sanaret animam, et quandoque etiam corpus virtute sacramentali, ex omnibus ejus verbis elucet. Cur enim, *infirmos* ungendos diceret; et non etiam cæcos, surdos, aliosque miseros homines? Cur Presbyteros juberet induci, cum certum sit, nec solos, nec omnes Presbyteros gratiam curationum habuisse? Cur materiam præscribit cum oratione, cum donum miraculorum non sit ita alicui ritui alligatum? Quomodo illa absoluta promissio: *Et oratio fidei salvabit infirmum etc.* ad corporalem sanitatem referri poterit? An ergo semper sanati fuerunt, qui ita ungebantur? Demum omnem tergiversationi locum adimunt, quæ sequuntur: *Et si in peccatis sit, dimittentur ei . . .* Ex his jam manifestum est, non esse eandem unctionem Marci VI et Jacobi V, nisi eo modo, quo dicuntur idem figura et figuratum. Cf superius dict. observ. II.

Urgent. I. Jacobus effectum unctionis fidei tribuit . . . *et oratio fidei salvabit infirmum:* ergo non est Sacramentum; hoc enim non pendet a fide Ministri. 2.° Jacobus jubet vocari Presbyteros: Catholici autem non multos vocant, sed unum tantum. 3.° Apostolus vult inungi

quoslibet infirmos, sed Sacramentum Catholicorum solis ministratur moribundis. Ergo etc.

Resp. ad I neg. conseq. Si oratio, quæ fit super infirmum in Extrema Unctione, oratio fidei dicitur, id non fit propter fidem Ministri, sed quia est dictata a fide, et sola fide intelligitur, quomodo verbum sacramentale, quod cum elemento conjunctum facit Sacramentum. Ergo *oratio fidei* dicitur, 1.° quia fides tropice sumitur pro omnibus donis Spiritus Sancti, qui ex ea nascuntur, sicut rami ex arbore: Sic *Apostol.* ad Rom. XII ait: *Unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei;* id est Charismata Spiritus Sancti, seu ut v. 6. dicitur... *Donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes*... 2.° quia est forma Sacramenti: efficacia autem Sacramenti nec in vi materiæ physica, nec in verbis consistit, quatenus soni quidam sunt voce expressi, sed in fide, id est in virtute supernaturali, quæ ex institutione Christi externo ritui inhæret, et fide comprehenditur. Hoc sensu illud intelligendum est, quod S. August. dicit (*Tract.* 80. *in Joan.* —)...» Accedit verbum » ad elementum, et fit Sacramentum; non quia dicitur, » sed quia creditur...».

Resp. ad. II. neg. cons. 1.° *S. Jacobus* non de numero, sed de qualitate fuit sollicitus; ac si diceret: indicat Presbyteros; hi enim soli possunt hoc Sacramentum administrare. 2.° Verba Apostoli non ita intelligi debent, quasi ad singulos ægrotos multos Presbyteros vocari voluerit; sed Presbyteros vocandos esse ad ægrotos, ut cum dicimus non confiteri Presbyteris; nemo enim confitetur multis, sed uni.

Resp. ad III. neg. ant. Quis hoc credat; eam Apostolo mentem fuisse, ut ob quamlibet infirmitatem Presbyteri ad ægrotos excurrerent? Quamvis etiam inungantur ægroti, ut sanentur, si id expedit æternæ saluti;

recte tamen Extrema Unctio, et Sacramentum exeuntium vocatur, et graviter tantum discumbentibus administrari debet. Et certe, quod Jacobus hoc voluerit, ex eo patet, quod utatur voce τον καμνοντα: καμνοντες enim dicuntur græce qui morbo oppressi, et pene exanimati sunt. Nolumus tamen ex his concludere, non esse præbendum hoc Sacramentum, nisi iis, de quorum vita plane desperatum est, et qui in extremo agone luctantur: potius suadendum est ut ministretur graviter decumbentibus, antequam animi et corporis vires penitus deficiant. » Cui enim datur, dum viget ejus animus, is ex eo » uberiores gratiæ effectus potest consequi. Prosunt, so» lantur Sacramenta nostra, non occidunt: hoc sæpe » sæpius pastor mentibus fidelium inculcet » (*Rit. Arg. de Extr. Unct.* §. 2.).

Opponunt. II. contra Argument. ex Patribus. Unctio, de qua *Innocentius I* scribit, non est ea, quam Catholici inter Sacramenta numerant. Nam. 1.° Innocentius de oleo chrismatis loquitur; sed Catholici simplex oleum adhibent. 2.° Innocentius eam unctionem dicit fieri posse ab omnibus Christianis, in sua aut suorum necessitate; sed Catholicorum Extrema Unctio a Presbyteris tantum fieri potest. Ergo etc.

Resp. ad. I. Nemo est tam peregrinus in Scriptura et Patribus, ut nesciat vocem *chrisma* generatim sumi pro unctione. Sic Joan. II dicitur: *Unctionem quam accepistis a Deo* Græce χρίσμα; et cum nos vocis *Christus* significationem explicamus, quid aliud dicimus, quam: Christus, id est: Unctus.

Resp. ad II. Innocentius, cum docet Unctionem ab Episcopis et Presbyteris ministrari, addit, eodem oleo ab Episcopo benedicto ipsos fideles uti posse in sua et suorum necessitate: verum ejusmodi unctio Sacramenti non habebat rationem. Siquidem laici, cum cernerent

Sacramento Unctionis multos sanitati restitui; illo sacro oleo utebantur, quemadmodum ad curandos morbos aquam baptismalem adhibebant.

Dicunt III. Veteres de Sacramento Extremæ Unctionis altum silent, etiam in illis libris, in quibus ritus omnes Ecclesiæ et disciplinam quam diligentissime sunt persecuti. Imo per sex priora sæcula, qui Sanctorum vitas et exitus litteris consignarunt, eos oleo inunctos fuisse non commemorant, quod magno indicio est, unctionem infirmorum tunc non fuisse in Ecclesia usitatam. Ergo etc.

Resp. 1.° Argumenta hæc negativà sunt, et vim non habent contra positiva Patrum testimonia, quæ in probatione indicávimus. 2.° Mirum non est, si auctores illi de Extrema Unctione sileant, cum neque viatici, neque ullius ritus, qui ad infirmos pertinent, meminerint: cum tamen nemo negaverit, viaticum Eucharistiæ præberi solitum fuisse morituris: quod utique ut veterem Ecclesiæ regulam *Concil. Nicænum* præcipit, can. 13. 3.° Hinc etiam illud diluitur argumentum, quod per sex sæcula non legatur, viros sanctos in extremis Sancto Oleo inunctos fuisse. Nam quæ in communi usu versantur, tanquam res notissimæ non scribuntur. Sic omnes pene ne viaticum quidem a Sanctis perceptum fuisse tradunt. Deinde cum Extrema Unctio sit quoddam Pœnitentiæ complementum, forte consuetudo obtinuit in quibusdam Ecclesiis, ut non daretur iis, qui pœnitentia non indigerent, vel qui, ut Pontifices, ad pœnitentiæ statum deprimi non solebant. Adde hoc Sacramentum intelligi debere, quando de viatico fit mentio. Nam et hodie, ubi dicimus aliquem decessisse viatico munitum, id intelligitur factum conscientia antea per Pœnitentiam emundata, sed olim Unctio dabatur cum pœnitentia, cujus erat consummatio, et ante sacræ Eucharistiæ com-

munionem. Sic *S. Augustinus,* referente Possidio, dicere consueverat, » post perceptum Baptisma etiam laudatos » Christianos et Sacerdotes absque digna et competente » pœnitentia exire de corpore non debere, quod etiam » ipse fecit ultima, qua defunctus est, ægritudine». Ex quo satis apparet, S. Augustinum nihil eorum neglexisse, quæ ad plenam et perfectam pœnitentiam pertinebant, ideoque etiam sacro oleo fuisse inunctum.

PERGUNT. Quæ ad doctrinam Sacramentorum pertinent, certa esse debent, et ab omnibus concessa: atqui de Unctione infirmorum tot sunt Theologorum dissidentes sententiæ, ut, quid credendum sit, non inveniatur.

RESP. DIST. MAJOR. Certa esse debent in necessariis, iis nempe, quæ ad existentiam et substantiam Sacramentorum spectant, *conc.* In omnibus quæ circa Sacramenta moveri possunt quæstionibus, *nego.* Nulla est dissentio circa substantiam Sacramenti Unctionis; verum certant Theologi de iis, quæ eorum disputationi permittuntur, ut de multis aliis circa Baptismum et Eucharistiam. Nec mirum, quod apud Veteres eæ quæstiones non occurrant, id enim omnibus fere mysteriis commune est.

ARTICULUS II.

Varia ad hoc Sacramentum pertinentia.

§. I.

De Materia et Forma Extremae Unctionis.

MATERIA.

I. Materiam hujus Sacramenti remotam S. Jacobus clare indicat, cum ait: *Ungentes eum oleo*... » Quibus verbis, *ait Trident.* ex Apostolica traditione per manus accepta . . . intellexit Ecclesia » materiam esse oleum ab Episcopo benedictum » (nam unctio aptissime Spiritus Sancti gratiam, » qua invisibiliter anima ægroti inungitur, repræ» sentat)... » Quod pluribus verbis ita explicat Catech. Rom. (*De Extr. Unct. q. 5.*): » Aptissime » hæc materia significat, quod vi Sacramenti inte» rius in anima efficitur; nam, ut oleum ad mi» tigandos corporis dolores magnopere proficit, ita » Sacramenti virtus animæ tristitiam et dolorem » minuit. Oleum præterea sanitatem restituit, hila» ritatem affert, et lumini tanquam pabulum præ» bet; tum vero ad recreandas defatigati corporis » vires maxime accommodatum est . . . ».

II. Illud ergo perspicuum est, materiam hujus Sacramenti esse oleum, et quidem ex olivis expressum, quod solum proprie oleum nuncupatur. Verum disputant auctores, an necessario debeat esse benedictione aliqua consecratum. Equidem Florentinum et Trident. de oleo loquuntur ab Episcopo benedicto, sed non explicant an hæc benedictio necessaria sit ad veritatem Sacramenti, an tantum propter præceptum et disciplinam Ecclesiæ. Oleum consecratur a solis Episcopis in Occidentali Ecclesia, uti ex Tridentino, ac multis testimoniis colligitur. In Orientali Ecclesia Presbyteri et oleum benedicunt, et Sacramentum administrant, ut ex eorum Euchologiis constat.

Observandum est porro duplex esse oleum in usu Ecclesiæ. 1.° Oleum balsamo mixtum, quod vocatur chrisma, et quo inungi solent, qui baptizantur, in vertice, et qui confirmantur, in fronte, et qui ordinantur, in manibus. 2.° Simplex oleum, sed ab Episcopo per benedictionem sacratum, quod iterum dividitur in oleum Cathecumenorum et oleum infirmorum.

III. Materia *proxima* hujus Sacramenti est ipsa unctio, cujus ritus in Occidentali Ecclesia non multùm differt ab eo, qui in Oriente observatur. Orientales ungunt frontem, genas, et manus, ut Simeon Thessalonicensis in lib. de Sacramentis refert. Sed testatur *Arcudius* (*Lib. V de Ext. Unct. Cap.* 7), Græcos ungere frontem, mentum, ambas genas, deinde pectus, tum manus, idque ex utraque parte, postremo pedes.—Apud Latinos non una reperitur

praxis et disciplina. *Gregor.* in Sacramentario præscribit, ut quinque sensus ungantur. Nunc passim fit etiam unctio in pedibus, quin et in pectore. Quædam ritualia addunt unctionem colli et scapularum, quædam adeo renes in viris inungi præcipiunt. Iterum quæritur: An plures Unctiones sint necessariæ? Multo probabilius est, unicam sufficere ad essentiam Sacramenti; idque maxime observatur in morbis epidemicis: tunc vero ea facienda est in capite, ubi vigent sensus. Neque necesse est, ut Sacerdos manu tangat infirmum, sed uti potest virgula in pestilenti morbo.

FORMA.

I. Forma hujus Sacramenti a pluribus jam sæculis *deprecatoria* est apud nos, et his verbis continetur: *Per istam sanctam unctionem* etc. Deprecatoria forma optima est et antiqua, convenit enim cum verbis Apostoli: *orent super eum, et oratio fidei* etc.; quamquam forma indicativa etiam orationis nomine donetur, et, ubi pro infirmorum Unctione præscripta est, plerumque in orationem desinat. Unde irritum non est hoc Sacramentum cum forma indicativa administratum, quando hæc est ab Ecclesia præscripta. Et revera dubitari non potest, hanc formam fuisse in nonnullis Ecclesiis usurpatam. *Albertus Magnus* testatur (*Lib. IV dist.* 23 *Art.* 4 *q.* 2—), se plurimos vetustos Germaniæ rituales libros legisse, qui Sacramenti, de quo agitur, formam indicativam complectebantur; eamque

disciplinam ab ipsis Gregorianam appellari refert. Apud *Morinum* (*Loc. cit. Cap. III*) plures diversarum Ecclesiarum formulæ leguntur, quæ vel simpliciter indicativis verbis conceptæ sunt, vel præcibus intermixtæ.

Græci forma deprecatoria utuntur, eamque semper habuerunt; nihil enim in eorum Euchologiis, cum de hoc Sacramento sermo est, habetur, quod indicativum loquendi modum præ se ferat. Atque hinc est, quod Sacramentum hoc, ut supra diximus, ευχελαιον ab ipsis vocetur, hoc est, *oleum precum*.

§. II.

De auctore et ministro Sacramenti.

I. Auctor Sacramentorum Christus est; neque audiendi sunt, qui dicunt, quædam ab Apostolis ex instinctu Spiritus Sancti, et potestate a Christo accepta instituta fuisse post Christi a terris discessum. Hanc sententiam confutavimus, cum de Sacramentis generatim ageretur. Constat ergo, Extremam Unctionem alium præter Christum auctorem non habere. Nunc, quando illam instituerit, quæritur. An Marci sexto? Id contendunt omnes, qui volunt unctionem, de qua ibi sermo est, fuisse sacramentalem. Verum non possumus in hanc sententiam concedere. Probabilius videtur, hoc Sacramentum, quod perfectio et consummatio Pœnitentiæ est, tum a Christo institutum fuisse, cum ligandi atque solvendi potestas Apostolis concessa est.

II. » Jam vero, ait Concilium Tridentin. (*Sess.* » *XIV de Extr. Unct. cap.* 3), quod ad præscri- » ptionem eorum attinet, qui ministrare hoc Sa- » cramentum debent, haud obscure fuit illud etiam » in verbis prædictis (*Jacob. V*) traditum; nam » et ostenditur illic, proprios hujus Sacramenti » Ministros esse Ecclesiæ Præsbyteros; quo nomine » eo loco non ætate seniores, aut priores in po- » pulo intelligendi veniunt, sed aut Episcopi, aut » Sacerdotes ab ipsis rite ordinati ». Eadem sess. can. IV de Ext. Unct. contra sentientes anathemate damnantur.

Addit *Catech. Rom.* (*De Extr. Unct. q.* 13)... » Sacerdoti igitur hujus Sacramenti administratio » commissa est: neque tamen ex sanctæ Ecclesiæ » decreto cuivis Sacerdoti, sed proprio Pastori, » qui jurisdictionem habeat, sive alteri, cui ille » ejus muneris fungendi potestatem fecerit, hoc » Sacramentum administrare licet ». Nota, hæc ultima non pertinere ad valorem Sacramenti, sed ut administrare liceat.

III. Apud Græcos mos viget, ut septem Sacerdotes vocentur ad ungendum infirmum, iique in hoc numero mysterium comprehendi docent. Quis olim Latinorum usus fuerit, non potest certo definiri. Sunt quædam priorum temporum monumenta, quæ plurium Sacerdotum mentionem faciunt. Sic in Sacram. *Gregorii M.* legitur ... » Multi Sa- » cerdotes infirmos perungunt in quinque sensibus » corporis ... ». Scriptor vitæ *Caroli M.* refert, » illum oleo sancto inunctum esse ab Episcopis ».

Idem colligitur ex quærelis *Waldensium*, quos Extremæ Unctionis Sacramentum reprobasse ait Raynerus, » quia tantum divitibus datur, et propter » plures Sacerdotes ibi necessarios ». Sed hæc ab usu pendent et disciplina Ecclesiæ. Ad valorem satis est, ut unus tantum Sacerdos unctionem ministret. Argumentum, quod ex verbis Jacobi desumitur: *inducat Presbyteros*, jam supra dilutum est.

§. III.

De effectis extremae Unctionis.

I. *Concilium Trident.*, qui sint hujus Sacramenti effectus, ita definit Can. II . . . » Siquis dixerit sa- » cram infirmorum Unctionem non conferre gra- » tiam, nec remittere peccata, nec alleviare infir- » mos, sed jam cessasse, quasi olim fuerit gratia » curationum; anathema sit . . . ». Hos Unctionis effectus Cap. II plenius explicat sacra Synodus. Operæ prætium est, propria ejus verba afferre . . . » Res porro, ait, et effectus hujus Sacramenti illis » verbis explicatur: *Et oratio fidei salvabit infir-* » *mum, et alleviabit eum Dominus, et si in pec-* » *catis sit, dimittentur ei.* Res etenim hæc gratia » est Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, si quæ » sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abster- » git, et ægroti animum alleviat et confirmat, ma- » gnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam exci- » tando, qua infirmus sublevatur, et morbi in- » commoda ac labores levius fert, et tentationibus

„ Dæmonis calcaneo insidiantis facilius resistit, et „ sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ „ expedierit, consequitur . . . ».

II. In his sic generatim positis omnes consentiunt. Si in explicanda Concilii doctrina aliqua occurrit opinionum discrepantia, illud ad praxin et salutem fidelium parum refert. Dummodo infirmus effectum percipiat Sacramenti, nihil interest, an Sacramentum illum primario et per se, an secundario et per accidens producat. Nobis videtur, primum Extremæ Unctionis effectum esse gratiam sanctificantem et auxilia, quæ fini hujus Sacramenti sunt accommodata, et quæ Apostolus his verbis complectitur: Et *alleviabit eum Dominus*, græce, *eriget*, aut *suscitabit*, ut legit Innocentius I. Allevat autem Deus et confirmat infirmum, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando ut Trident. docet, ânimumque confirmando ad perferenda facilius morbi incommoda, et ad resistendum diabolo et tentationibus ejus. Unde et Sacramentum *spei* dicitur, sicut Eucharistia *amoris*, Baptismus et Confirmatio *fidei* Sacramenta sunt. Hac spe erectus et confirmatus animus mortis terrores vincit, et spiritu magno aspicit ultima.

III. Alius huic Sacramento proprius effectus est remissio peccatorum, et reliquiarum peccati abstersio. At qua ratione hoc fiat, non est definitum. Nobis videtur, 1.° in textu Apostoli non de venialibus solis agi; 2.° mortalia dimitti non per accidens tantum, qua ratione etiam Eucharistia v. g. remittit peccata; sed hunc esse proprium Sacra-

menti effectum, quamvis forsan secundarium tantum. Absolute quippe et simpliciter dicitur: *Si in peccatis sit, remittentur ei*... idque et verba formæ clare significant: *Quidquid per visum deliquisti* etc. Quomodo ergo dimittit? An non pœnitentia præcedere debet in remissionem peccatorum? Quomodo si remittet peccata etiam mortalia, inter sacramenta vivorum computari potest? Sacramentum vivorum est, quia requirit in suscipiente statum gratiæ, quem Baptismus et Pœnitentia, quæ Sacramenta mortuorum sunt, non requirunt. Attamen dimittit peccata; scilicet S. Thomas censet (*Lib. IV cont. gent. Cap.* 73. —) deleri peccata post confessionem facta, quæ infirmus vel ignorat, vel præ infirmitate confiteri nequit, in quo casu adesse debet confessionis propositum. Addi potest, quod, si in Confessione ex incuria oblita fuerint peccata, hic defectus Sacramenti per Extremam Unctionem suppleri possit, quando homo in extremis positus, vero peccatorum suorum dolore commovetur. *S. Carol. Borrom.* in instructione de Extrema Unctione hæc habet (*Acta Mediol. Eccl. Tom. I pag.* 449.)... » Potest fieri, ut ignorante eo, qui com- » misit, vel non valente confiteri, peccatum mor- » tale remaneat: in quo delendo ita hoc Sacra- » mento juvatur, ut fieri possit, eum per hoc » Sacramentum salvari, qui alioquin fuisset dam- » nandus... ».

Dicit *Trident.* Peccatorum reliquias abstergi, quod ita intelligi potest. 1.° Quod reatus pœnæ temporalis deleatur juxta suscipientis dispositionem. 2.°

Quod quædam ad peccatum propensiones vel tollantur penitus præsertim in ipso exitu, vel infringantur. 3.° Quod quædam animi debilitas ex peccatis contracta vi Sacramenti et ex voluntate Christi imminuatur, quod parum aut nequaquam est ab illo effectu distinctum, quem primo loco indicavimus.

IV. Postremus hujus Sacramenti effectus est *sanitas corporis, ubi saluti animæ expedierit*, ut Trid. ait. Hujus effectus omnes pene Veteres meminerunt, quamvis secundarius tantum dici possit, et non semper producatur, cum non semper sit animæ utilis; Sacramentum enim effectum producere non potest, qui esset saluti nocivus, quod S. Thomas ita explicat (*In IV dist.* 23. *q. I art.* 2.)... » Extrema Unctio non facit corporalem sanationem » ex proprietate naturali materiæ, sed ex virtute » divina, quæ rationabiliter operatur. Et quia ratio » operans nunquam inducit secundarium effectum, » nisi secundum quod expedit ad principalem: » ideo ex hoc Sacramento non sequitur corporalis » sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem: et tunc semper eam inducit, » dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis... ».

Nota, quod verbum *salvabit*, vel *servabit*, (*σωσει*) generalem significationem habeat, et tam animæ, quam corporis salutem complectatur; quapropter ita posset exponi: Oratio fidei salvabit infirmum; dando gratiam, quæ ægrum vel per mortem transmittat ad salutem æternam, vel eundem ad vitam revocet, eique salutem et sanitatem corporalem re-

stituat. Sed dicunt: multos videre est, qui sanitatem recuperarunt accepta unctione sacra, et, postquam convaluerunt, pejores facti sunt. Non negamus; at certum est, qui ejusmodi sunt, sanitatem non recuperasse virtute Sacramenti, sed naturæ et medicinæ viribus.

§. IV.

De suscipientibus Sacramentum.

I. Extremam Unctionem *infirmis* ministrandam esse, et verba Apostoli edicunt, et SS. Patres, ritualia, et Tridentinum confirmant. *Eugenius IV* in instructione ad Armen. ait.... » Hoc Sacra» mentum nonnisi infirmo, de cujus morte timetur, » dari debet....». Manet tamen adhuc dubium; an iis tantum, qui morti proximi sunt, adhibenda sit, an omnibus, qui pericolose decumbunt? Hæc ultima opinio probabilior est et tutior; cum enim Sacramentum hoc etiam corporis remedium sit, non videtur expectandum usque dum sanitas non possit nisi per miraculum restaurari; operatur enim hoc remedium virtute ordinaria quidem, sed causas naturales adjuvando; sicut cum Deus ad preces fidelium causas naturales ita dirigit et temperat, ut aut pluviam producant, aut aëris serenitatem. Habet tamen etiam contriaria consuetudo rationes suas; nam, cum Sacramentum in exitu tantum ministratur, tunc neglecta corporis sanitate unius fere animæ habetur ratio, ut nempe ægrotus magis sit ad

rumque post Viaticum administraretur, has affert citatus auctor: Falsæ quædam vulgi persuasiones, Extremam Unctionem esse certæ mortis indicium, semel unctos testamentum condere non posse, neque posse, si convaluerint, ad opus conjugale reverti, neque vesci carnibus. Inde factum, ut nonnisi in extremo periculo ad hoc remedium confugeretur.

III. Quæritur, an hoc Sacramentum sit necessarium ad salutem? Equidem necessarium non est absolute, vel, uti dicunt, necessitate medii; credimus autem illud omnibus fidelibus, qui gravi et periculoso morbo decumbunt, necessarium esse ex præcepto divino et ecclesiastico. Hæc verba Apostoli: *Inducat Presbyteros* etc. non tam consulentis sunt, quam præcipientis, et *Concilium Trid.* expresse ait Sess. XIV Cap. III. . . . » Nulla ratione » audiendi sunt, qui contra tam apertam et dilu» cidam Apostoli Jacobi sententiam docent, hanc » unctionem, nec mandatum Dei habere, nec pro» missionem gratiæ . . . ». Et certe, qui insigne hoc salutis remedium parvi penderet, neque eo uti vellet eo tempore, quo in summo non vitæ præsentis tantum, sed æternæ salutis discrimine versatur, pessimam animi dispositionem proderet, et verum Sacramenti contemptum. Cæterum, quæ Ecclesiæ mens sit, in dubio esse non potest. Scimus enim, quanta illa sollicitudine Fidelium saluti invigilet; quam impense autem hoc Sacramentum nullo non tempore illis commendaverit, innumera testimonia ostendunt.

Nota. Quæ porro ad hoc Sacramentum pertinent, qui in ejus administratione adhibendi sint ritus, quæ in recipiente requirantur dispositiones, et alia ejusmodi facile quisque ex libris ritualibus et catecheticis ediscere poterit.

CONSPECTUS

TOMI QUINTI

PARS PRIMA.

SACRAMENTUM POENITENTIÆ.

